

ELVIRA BOGDAN
DOMNIȚA RUXANDRA

DOMNIȚA RUXANDRA

O POVESTE DE DRAGOSTE EMOȚIONANTĂ

ELVIRA BOGDAN

MEMBRĂ A ACADEMIEI TIBERIENE(ROMA)

EDITURA TINERETULUI 1969

Dedic această carte memoriei nepieritoare a reputatului nostru savant și istoric Nicolae Iorga, astru și părinte al generației noastre căruia îi datorez atât de mult...

Elvira Bogdan

Cuprins

PREFAȚA.....	3
CUVÎNT ÎNAINTE.....	4
Capitolul I. ANII FERICIȚI AI COPILĂRIEI	4
Capitolul II. NUNTA DOMNIȚEI MARIA ȘI ASPRELE EI URMĂRI PENTRU DOMNIȚA RUXANDRA	8
Capitolul III. PLECAREA ÎN SURGHIUN A DOMNIȚEI RUXANDRA.....	11
Capitolul IV. LA CURTEA SULTANULUI TURCILOR.....	13
Capitolul V. ÎNTOARCEREA DOMNIȚEI RUXANDRA ACASĂ	15
Capitolul VI. CAVALERUL NECUNOSCUȚ DIN PĂDUREA SECULARĂ	18
Capitolul VII. VISARE.....	23
Capitolul VIII. REVEDERE.....	26
Capitolul IX. DRAGOSTE.....	32
Capitolul X. PRINȚUL WISZNOWIEŢKY.....	38
Capitolul XI. AȘTEPTARE.....	41
Capitolul XII. O CERERE ÎN CĂSĂTORIE NEDORITĂ.....	43
Capitolul XIII. MIRELE TIMUȘ VINE SĂ—ȘI IA MIREASA	45
Capitolul XIV. DIVANUL	47
Capitolul XV. BĂTĂLIA HOTĂRITOARE.....	52
Capitolul XVI. ZBUCIUMUL DOMNIȚEI RUXANDRA	54
Capitolul XVII. NUNTA	56
Capitolul XVIII. NUNTA (urmare), ÎNTÎLNIRE NEAȘTEPTATĂ	59
Capitolul XIX. ÎN UCRAINA ÎNDRĂGOSTIȚII.....	65
Capitolul XX. NORI AMENINȚĂTORI	67
Capitolul XXI. GINERELE HULIT ÎȘI AJUTĂ SOCRUL.....	69
Capitolul XXII. BĂTĂLIA.....	74
Capitolul XXIII. DIN NOU, VASILE LUPU.....	77
Capitolul XXIV. TIMUȘ ÎȘI AJUTĂ DIN NOU SOCRUL	78
Capitolul XXV. JALEA RUXANDREI.....	82
Capitolul XXVI. DIN NOU VIN PEȚITORI.....	86
Capitolul XXVII. MOARTEA LUI VASILE LUPU.....	88
Capitolul XXVIII. SFÎRȘITUL RUXANDREI.....	94

PREFAȚA

Scriind, cu elogiile cuvenite, despre „Talismanul de safir”, carte de povestiri istorice pentru tineret a Elvirei Bogdan, eminentul nostru critic Perpessicius își încheie astfel recenzia din „Gazeta literară” : „Și mă întreb : când se va hotărî autoarea să treacă la roman?”

La acest îndemn, Elvira Bogdan a răspuns prompt dăruindu—ne cartea „Domnița Ruxandra”, un roman istoric, pasionant ca o poveste cu haiduci și ca un basm, ce se desfășoară într—un decor de feerie suavă și tragică în același timp, o frescă din liniștita, apoi atât de tulburata Domnie a lui Vasile Lupu, bunul gospodar, Domnitorul Moldovei, prinț de Renaștere, fastuos și trufaș, nemaipomenit de bogat, al cărui nume e legat mai ales de reformele, de darurile culturale pe care le—a făcut țării sale, paralel cu opera patriotică a contimporanului și rivalului său Matei Basarab al Țării Românești.

O poveste de dragoste a fiicei lui Vasile Lupu, Domnița Ruxandra, cuminte, instruită, frumoasă ca Ileana Cosânzeana, fiică iubitoare, iubită de toți, peșită de floarea tineretului țărilor vecine: Polonia, Transilvania, Valahia, Ucraina, și pe care în ambiția și mândria lui, duse pînă la îngîmfare, —Vasile Vodă Lupu nu voia s—o mărite decît cu un fiu de rege sau de împărat, ca să o vadă regina sau chiar împărăteasă. Născută în purpură, trăind o copilărie de vis și o tinerețe în care visul ei de dragoste abia împlinit se sfîrșește dramatic — soțul ei cade pe cîmpul de luptă, ea însăși avea să cadă spre sfîrșitul vieții subt securea care îi va desprinde de trup frumosul cap bălai, cu părul lung pînă la glezne, întocmai ca cel al Ilenei din poveste.

Cititorii vor urmări cu un viu interes peripețiile acestei tinere vieți, dintr—o epocă înfloritoare a Moldovei lui Ștefan cel Mare.

Autoarea știe să țină încordată atenția lectorului, purtîndu—l de la dragostea curată a Domniței neprihănite, de la viața idilică a Curții Domnești de la Iași, la vremurile de restriște ale războiului cu cazații, ale năvălirii tătarilor, care pustiesc Moldova omorîndu—i locuitorii ori luîndu—i robi pentru răscumpărare, dînd foc țărgurilor și satelor, ducînd peste hotare bogățiile țării. De asemeni, ne sînt înfățișate apoi vremile grele, cu schimbările de Domni și sărăcia care au urmat epocii de aur, de fast bizantin a lui Vasile Lupu, acela căruia îi datorăm comoara de piatră dantelată a bisericii celor Trei Ierarhi.

Cu „Domnița Ruxandra” Elvira Bogdan face nu numai o operă de imaginație pasionantă ca un roman medieval, dar și o lecție de istorie, a noastră și a vecinilor noștri, înșiruire de pagini de cronicar, instructive, captivante, scrise cu un vocabular pitoresc, într—o legănare a frazei asemănătoare celor scrise de evocatorii de seamă ai trecutului nostru.

Personagiile sînt măiestrit reliefate; de la ținuta hieratică a Domnitorului cu ambiții de Basileu bizantin, pînă la grația Doamnelor, Domnițelor și Jupuitelor, pînă la cavalerismul peșitorilor și impetuositatea leonină a hatmanului Ucrainei Hmielnițky și vitejia unită cu un suflet romantic a fiului său Timuș, cuceritorul inimii și a dragostei pînă dincolo de moarte a Ruxandrei, oamenii de atunci trăiesc — subțil până măiastră a Elvirei Bogdan — viața, lor vie, amestec de sălbăticie și rafinament, de sentimente duse pînă la exces, de devotamente rare și iubire nemărginită, ori cu izbucniri de răzbunări sălbatice, cum e cazul nobilului leah, prințul Wisznowiețky, care iubește pe Ruxandra pînă la adorare și respins de ea se răzbună cu cruzime peste zeci de ani, poruncind oamenilor săi să—i taie capul cu toporul.

Roman istoric, roman de dragoste, roman de aventuri, roman de analiză psihologică, „Domnița Ruxandra” conține toate elementele necesare să capteze interesul publicului cititor, să—l pasioneze.

Autoarea vădește și calități de dramaturg, momentele sînt dialogate cu nerv, găsim lovituri de teatru, surprize, cum e de pildă marea scenă a explicației între Voievod și Ruxandra, cînd Voievodul se duce la Curtea ginereului său Timuș Hmielnițky, fiul lui Bogdan, hatmanul Ucrainei, să—i ceară ajutor să—și recapete Tronul de la Iași, uzurpat de boierul Gheorghe Ștefan.

Ruxandra se împotrivește acestei intervenții. Ea nu vrea să se despartă de tînărul ei soț adorat ca

să—l vadă plecat pe cîmpul de bătaie, nu vrea ca Moldova să fie pustiită de un nou război. Tatăl ei a domnit destul... E prea bătrîn ca să—l mai poarte trufia măririlor. Ruxandra oferă ospitalitatea cea mai largă în oraşul de Scaun al soţului ei, lui Vasile Lupu şi credincioşilor săi. Dar orgoliosul Domnitor nu vrea să renunţe la planurile sale. Scena acestei neînţelegeri merge crescînd şi e admirabila ca noutate a temei şi vigoare a replicii.

Parafrazănd dorinţa lui Terpesicius care cerea Elvirei Bogdan un roman, o vom întreba la rîndul nostru :

—Pe cînd o piesă de teatru ?

Acad. VICTOR EFTIMIU 31 august, 1969

CUVÎNT ÎNAINTE

Din file de vechi *Cronici*, din şirul lung al Domniţelor ţării noastre, figura Domniţei Ruxandra, cea vestită pînă peste veacuri pentru frumuseţea şi cuminţenia ei, — se desprinde luminoasă, fermecatoare...

Înduioşătoare este ea prin viaţa plină de grele încercări şi neconţinut zbucium de care a avut parte printr—o neînchipuită împletire de bucurii şi dureri, de nevisate împliniri şi crunte dezamăgiri...

Căci, deşi părea sortită unei vieţi strălucite prin alesele însuşiri cu care era înzestrată. Domniţa Ruxandra a fost nevoită, totuşi, să soarbă pînă la fund amarul potir al atîtor suferinţe nemeritate, al atîtor zguduitoare drame ce i—au sfîşiat inima duioasă, mintea cea mult înţeleaptă...

Deşi părea hărăzită celei mai depline fericiri, ea nu a cunoscut decît adîncul necuprins al durerii *deznădăjduitoare* ce s—a abătut din senin asupra ei, fără cruţare...

Iată aşadar că nici chiar fiicele de Domn nu sînt scutite de restriştile şi aspra viforniţă a luptei fără izbîndă pe care ades *Viitorul*, de numeai cunoscut, le aruncă fără alegere în calea tuturor muritorilor...

Plin de taine, pecetluit, stă în Faţa noastră, a tuturor, acest *Viitor* ce nu poate fi de nimeni presimţit.

Întunecat ori luminos, viforos sau plin de izbînzi amare, scump plătite, viitorul fiecăruia dintre noi, ne stă în faţă tăinuit, nebănuit !...

Tot astfel şi Domniţei Ruxandra durerile ce avea să le pătimească mai tîrziu — nu i s—au dezvăluit decît pe măsură ce anii speranţelor ei soseau încărcăţi de neaşteptate ameninţări şi de nedorite înfrîngeri...

Şi iată cum, oricît ar părea de necrezut, deşi Domniţa Ruxandra a trăit aieva, — cronicarii ne stau mărturie — totuşi viaţa ei ne pare a începe întocmai ca într—o poveste:

A fost odată... demult... demult...

Capitolul I. ANII FERICIȚI AI COPILĂRIEI

Acum vreo trei sute și mai bine de ani, la Curtea vestitului, bogatului și prea—măritului Domn al Moldovei Vasile Lupu, trăia o tânără și preafrumoasă, dalbă Domniță, pe care o chema Ruxandra.

Ea era fiica cea mai mică și cea mai iubită dintre cele două fiice ale Domnului Moldovei.

Trebuie știut că despre acest Domn, cronicarii vremii ne spun că „*era cu hirea înaltă, împărătească, mai mult decît Domnească*” și că era foarte viteaz, destoinic și pe cît de energic și îndrăzneț, pe atît de ambițios. Și a avut el de înfruntat foarte multe primejdii și grele încercări pînă să poată ajunge la Domnie.

De asemeni cunoaștem că Vasile Lupu era înrudit cu cele mai de seamă familii din Moldova, dintre cari: cu Cantacuzinii, cu Stamatie Hadîmbul, Iorga Postelnicul, cu Rosetteștii și Basoteștii, familii care ocupaseră de—a lungul vremii slujbe însemnate la Curte: Mari Postelnici, Mari Vornici, Pivniceri...

Acest Vasile Lupu ne este descris ca un bărbat deosebit de frumos și de impunător, foarte deștept și foarte învățat, pentru acele vremi, cetind mult, fiind mare iubitor de cultură, cunoscînd și vorbind mai multe limbi: greaca, latina, Franceza, turca.

Luminat cum era el la minte și în nețărmurita lui dragoste de țară și de limba strămoșească, Vasile Lupu este acela, *care introduce în școli limba română ca limbă de predare*, alături de cele trei limbi în care se învățase pînă atunci: latina, slavona și greaca. Aceasta este cea mai de seamă dintre înfăptuirile lui Vasile Lupu, *o adevărată revoluție culturală pentru acele vremi*.

Dar el nu se oprește aci! Tot el introduce limba moldovenească și în *Cancelaria Statului* și în *biserici*, în locul celei slavone folosite pînă la dînsul.

De numele lui Vasile Lupu se leagă mai ales o mare înflorire a culturii și artei. Căci el a întemeiat, cu o neobosită vrednicie, școli și tipografii din care ieșeau tipărituri de seamă ce luminau poporul, iar călugării izvodeau miniaturi atît de măiestre încît și azi ele sînt admirate în lumea întreagă.

O altă înfăptuire deosebită, ce ne vorbește peste veacuri de Vasile Lupu, este mai ales biserica *Trei Ierarhi* din Iași, căreia i se mai zicea și *Trei Sfetitele*, unul din cele mai frumoase monumente istorice ale țării noastre, vestit în lumea întreagă, o adevărată minune de artă, la care vin ca s—o admire și astăzi nu numai istorici și învățați, ci și vizitatori din lumea întreagă, pe care îi uimește prin frumusețea ei fără seamăn.

Pentru aducerea la îndeplinire a gîndului său măreț de a zidi *Trei Ierarhii*, Vasile Lupu, fără a se uita la cheltuială, plăti Domnește pe cei mai iscusiți meșteri de pe acea vreme, și le ceru să înalte în Iași cel mai frumos lăcaș de închinăciune din cîte „*s—au fost văzut vreodată*”, lucrat cu deosebită artă și migală astfel încît și urmașii "veacurilor viitoare să stea uimiți, mîndrindu—se cu frumusețea și bogăția lui neasemuită.

Și meșterii s—au întrecut pe ei înșiși... Căci, într—adevăr, biserica înălțată de ei la dorința și sub neobositele îndrumări ale Domnului stă și astăzi drept mărturie neclintită — peste veacuri — a măiestriei neasemuite a vestiților și iscusiților moldoveni din acele vremuri străbune de mult apuse. *Asemeni unei bijuterii de preț strălucește și astăzi biserica. Trei Ierarhi din Iași...*

Apoi Vasile Lupu a mai poruncit să fie reînnoită și mănăstirea Golia, redîndu—i—se toată frumusețea de odinioară...

Cronicile ne mai spun, despre Vasile Lupu, că a fost unul dintre cei mai însemnați Domnitori ai Moldovei, că a avut o Domnie glorioasă, dar plină de zbucium și neîncetate, grele încercări...

Totuși sub priceputa lui ocîrmuire, ani de zile poporul a fost fericit. Cronicarul Miron Costin ține să precizeze : „*Fericită a fost vremea domniei lui Vasilie Vodă Lupu. A fost fericită țării și de au fost cîndva această țară în tot binele și bielsugul și plină de avuție, cu mare fericire, pînă la 19 ani, apoi, în zilele acestei Domnii au fost. Căci în anii dintîi, cu prepusuri de nepace fiind iarăși între turci și Ieși iară apoi, după trei—patru ani deschizîndu—și calea. Împărăția Turcului asupra Persului, cu Sultan Murad pentru Vavilon, turcul aicea la noi, prin aceste părți la mare pace și liniște erau țările și mare fericire era. Iară Vasilie Vodă Lupu domnea cu mare liniște și pace, fără griji țara și din toate părțile sta toți cu neguțătorii și de agonisită. Căci se făcea mare negoț cu Polonia; se vindeau cai, boi, miere, și se aducea aur și argint. însă lăcomia nici pe atunci nu lipsea ci dări grele tot erau, dar avînd locuitorii țării vremi de agonisire, biruia toate acele greutăți ale Domniei încît țara nu era îngreuiată.*”

Deoarece Vasile Lupu trăise multă vreme în splendoarea și fastul de la Constantinopol, avînd el și o fire ambițioasă, de îndată ce ajunsese Domn, voind să amintească tuturor de împărații Bizanțului, dădu și Curții sale o strălucire, un fast și o splendoare cum nu se mai pomenise pînă atunci în Moldova, astfel încît ea deveni una din cele mai bogate și mai strălucite Curți Domnești de pe acele vremi.

Vestită mai era de asemeni Curtea lui Vasile Lupu pentru ospitalitatea Domnului, care zilnic invita la masă cîte 200 de oaspeți, printre care se aflau atîția străini în trecere prin Moldova, călători din țări îndepărtate, precum vestitul *Paul de Alep* sau prinți polonezi, unguri, fețe bisericești de la Sfîntul Munte ș.a.

Mesele erau bogate, cu nenumărate feluri de bucate aduse în vase de argint acoperite și servite cu mult fast și un întreg ceremonial. Tot din argint erau și lingurile și furculițele. Și ne spune cronicarul că bogăția și splendoarea de la Curtea lui Vasile Lupu umpluse de uimire nu numai pe călătorii veniți de departe, ci chiar și pe nobilii polonezi, care erau atît de obișnuiți cu vestitul lux orbitor și măreția de la Curtea regilor lor!...

Se minunau toți de mulțimea aurărilor ce vedeau aci, cît și de îmbrăcămintea somptuoasă, scumpă a Domnitorului și a boierilor.

Pînă și pajii (copiii de casă) erau îmbrăcați în purpură!

Palatul Domnesc el însuși era bogat împodobit cu aurării, statuete de preț, draperii grele, de brocard, covoare scumpe de Orient pe pereți și pe jos. Peste tot prin camere se aflau stofe prețioase, tot felul de vase de argint și de aur lucrate cu mare artă de cei mai vestiți aurari și argintari ai vremii. Jilțurile și scaunele erau acoperite cu splendide mătăsuri scumpe de Orient prinse în cuie de aur.

Chiar și careta în care se plimba Domnul era aurită și căptușită cu mătase scumpă, nedeosebindu—se de acelea ale bogaților și vestiților regi apuseni!...

*

* *

În mijlocul unei astfel de Curți mult bogate și măreț strălucitoare, cu oameni învățați și luptători viteji, crescuseră cele două fiice ale lui Vasile Lupu care moșteniseră frumusețea și deșteptăciunea de la tatăl lor...

Așadar, frumoase erau amîndouă fiicele lui Vasile Lupu, dar cea mai frumoasă dintre ele amîndouă, fără asemănare, era Domnița Ruxandra!...

Rămas văduv, Vasile Lupu, la un an numai de la moartea soției sale, se recăsătorise cu o tînără fată de o mare frumusețe și dînsa, cu *Ecaterina Circaziana*, pe care trimișii Domnului o cumpăraseră de la părinții ei dînd multe mii de galbeni — după cum, prin acele locuri îndepărtate, era obiceiul pe atunci.

Ei o aduseseră tocmai din îndepărtata Georgie, țară din răsărit, renumită pentru frumusețea femeilor sale.

Dar în acest lung drum, trimișii Domnului și mireasa avuseseră de înfruntat grele primejdii, fiind atacați de tătari, luați prizonieri, întemnițați și abia cu greu scăpaseră, după ce Vasile Lupu trimisese alte multe pungi de galbeni spre răscumpărare.

Sosită în Moldova Ecaterina Circaziana și devenind soția lui Vasile Lupu, Curtea Domnească ajunsese acum vestită și prin frumusețea femeilor din familia Domnului.

Dintre cele două fiice ale sale, Vasile Lupu, pe Ruxandra, mica orfană de marnă, o iubea cel mai mult. Și tot timpul, neobosit, el veghease, atît în primul an de văduvie cît și mai tîrziu, cu mare grijă și adîncă dragoste, asupra copilei sale ca asupra unei flori rare și scumpe de glastră, îngrijindu—se nu numai de creșterea ei și de învățătura ei, căci el dorea să scoată o fată învățată din acest vlăstar Domnesc al său, mai ales de cînd Domnul văzuse — cu adîncă bucurie — cît de mare sîrguință și multă aplecare spre învățătură arăta Domnița Ruxandra și cu cită ușurință înțelegea ea și învăța orice lecție, oricît de grea ar fi fost aceasta.

După recăsătorirea lui Vasile Lupu, Domnița Ruxandra, deși era doar o copilă de zece ani, prin cumînțenia și dragălășenia ei, reuși să—și cîștige dragostea mamei sale vitrege, Doamna Ecaterina, care era și dînsa foarte tînără, abia de împlinise 18 ani!

Astfel încît cu timpul ele deveniră cele mai bune prietene.

Și anii treceau...

*

* *

Iar cînd ajunse Domnița Ruxandra în pragul vîrstei de 15 ani, ne—au rămas mărturii scrise, atît ale acelor care au avut norocul să o cunoască, cît și ale cronicarilor, că ea se făcuse atît de minunat de frumoasă încît „*la soare te puteai uita, dar la dînsa ba !*”

Părea o zîină neasemuită din basme, venită de pe tărîmuri de vis, spre bucuria și uimirea plină de încîntare a celor ce o priveau și nu se mai saturau privind—o și minunîndu—se de atîta nemaîîntîlnită frumusețe.

Și era Domnița Ruxandra strălucitoare ca o rază de soare, cînd apărea ea bogat înveșmîntată în minunatele—i straie Domnești, țesute din fire de aur și brocard scump și bătute în nestemate...

Iar la gît și pe cap ea purta podoabe de preț, șiraguri de mărgăritare ori juvaeruri rare, împodobite cu pietre prețioase din care avea bogatul Domn — tatăl ei — nenumărate sipete pline...

Căci era într—adevăr nespus de bogat Vasile Lupu, atît de bogat încît i se dusesese faima în lumea întreagă de avuțiile pe care le avea...

Și cu toate că Domnul Moldovei se mîndrea cu nestematele rare, de preț ce avea, cumpărate de dînsul pe grele și multe pungi de galbeni — încă și mai mult se mîndrea el cu această fiică, cea mai mică a sa — cu Domnița Ruxandra — despre care el obișnuia să spună că : *dintre toate nestematele, ea este cea mai prețioasă comoară a lui și că o iubește ca pe luminile ochilor...*

Și mult adevăr grăia Domnul Moldovei vorbind astfel despre cea mai dragă lui și cea mai răsfățată dintre fiicele sale...

Căci era, cu adevărat, Domnița Ruxandra gingașă ca o roză de mai, înaltă și mlădioasă ca un lujer de crin...

Și avea un păr de aur bălai ce—i cădea inelat pe umeri și atît de lung, că—i ajungea pînă la călcîie, împodobind—o cu strălucirea lui aurie. Iar cînd și—l despletea, ea părea ca învăluită într—o mantie de lumină.

Ba, ne spun cronicile, că avea Domnița Ruxandra părul mai bălai și mai strălucitor chiar decît coșitele vestite ale Ilenei Cosînzene! Iar dînsa părea ruptă din soare !...

Obrajii îi erau albi și roz ca petalele de trandafir la ivirea zorilor, iar fața toată îi era mai albă decît aceea a „*Albei ca Zăpada*.” Și avea ea o piele fină și subțire, de mai să o tai cu un fir de păr...

Domnița Ruxandra avea fruntea înaltă și boltită, sprîncenele frumos arcuite, iar genele lungi și mătăsoase lăsau să se vadă minunații ei ochi albaștri ca seninul cerului, visători și adînci, puri ca adîncurile apelor de cleștar de pe creste de munte...

Iar cînd mergea — ea pășea cu atîta grație și gingășie — atît de ușor și atît de lin, încît părea că nu atinge pămîntul ci că plutește ca o întruchipare de vis, nepămîntean de fragilă și delicată...

Cînd Domnița Ruxandra vorbea cu vocea ei melodioasă și caldă, vorbele—i erau ca mărgăritarele, iar cînd cînta, gîndea că ascuți trilurile desfătătoare ale privighetoarei, ori sunete de harfe vrăjite...

Și pe lîngă toate aceste daruri, ceea ce este încă și mai de mirare, Domnița Ruxandra mai fusese înzestrată de la naștere și cu cele mai alese însușiri sufletești, de parcă toate zînele cele bune și—ar fi dat întîlnire la leagănul ei, copleșind—o din belșug cu toate darurile și harurile rar de tot hărăzite laolaltă uneia și aceleiași ființe omenești, dar și mai rar dăruite unei Domnițe, fiică de Crai !...

Căci pe lîngă strălucitoarea și neasemuita ei frumusețe și gingășie despre care am amintit, Domnița Ruxandra era veselă și zglobie ca o zi sprintă de primăvară și neînchipuit de cuminte, supusă și ascultătoare. Și avea ea de asemeni și o fire blînda, bună și cu milă de cei în suferință.

Pe lîngă toate acestea, ne spun cronicarii că Domnița Ruxandra mai era înzestrată și cu o istețime rară, unită cu o sclipitoare inteligență, dînsa dovedind de asemeni și o mare sîrguință la învățătură și mai ales o aplecare spre studierea științelor, aplecare rar de tot întîlnită la fetele de Domn pe acele vremuri...

Iar dacă mai adăugăm și destoinicia ei, unită cu o vrednicie cu totul deosebită, vedem că avea puternică îndreptățire Vasile Lupu să fie mîndru de fiica sa cea mai mică...

Se dusesese vestea în lumea întreagă despre toate aceste alese însușiri ale Domniței Ruxandra !...

Și întocmai ca în basme, nici nu împlinise ea bine 15 ani, că și începură să vină la Curtea Domnului Moldovei, tatăl său, nenumărați pețitori încărcăți cu daruri scumpe, de pe cele mai îndepărtate meleaguri — spre a o cere în căsătorie pe preafrumoasa gingașa Domnița Ruxandra...

Se aflau printre pețitorii veniți pentru dînsa tineri de seamă : conți, prinți, nobilime, ba chiar și fii de regi!

Dar Domnul Moldovei Vasile Lupu, neîndurîndu—se încă să—și mărite fiica la o vîrstă atît de fragedă, deîndată îi respingea pe rînd pe toți...

Iar pețitorii, ori solii lor, pe cît de grabnic veniseră, încărcăți cu nenumărate daruri de preț, aduse — atît pentru mireasa multrîvnită cît și pentru Domn — tatăl ei — tot pe atît de grabnic, rînd pe rînd, trebuiseră să plece, mîhniți foarte și tare în ciudați de refuzul Domnului, dar hotărîți cu neclintire să se reîntoarcă peste trecere de cîțiva ani să—și încerce iarăși norocul, atunci cînd Domnița Ruxandra avea să împlinească vîrsta de măritat.

Tot în aceeași vreme mai veneau de pretutindeni pețitori și pentru Domnița Măria, sora cea mai mare a Domniței Ruxandra, care era și dînsa foarte frumoasă și neîncetat cerută în căsătorie...

Capitolul II. NUNTA DOMNIȚEI MARIA ȘI ASPRELE EI URMĂRI PENTRU DOMNIȚA RUXANDRA

Printre atîția soli veniți să o pețască pe Domnița Maria, veniseră și solii trimiși de *Prințul Ianus Radziwill*, mare Palatin de Lituania, prinț nespus de bogat care se grăbise foarte și chiar reușise să i—o ia înainte Țarului Moscovei care și el dorise s—o ceară în căsătorie pe Domnița Măria, fiica Domnului Moldovei.

Iar Vasile Lupu, după matură chibzuire și atentă cîntărire, fiind mulțămît de marele rang ce deținea prințul Radziwill în *Dieta Polonă*, și în același timp prețuindu—l foarte mult pentru faima lui de viteaz între viteji, căci era el un vestit și nebiruit comandant de oști, — plăcîndu—i de asemeni lui Vasile Lupu și de nemăsurata bogăție, fabuloasă, a prințului, își dădu în sfîrșit consimțămîntul la căsătorie și primi darurile scumpe pe care i le trimisese viitorul său ginere ca un prea supus fiu, prin solii săi...

Ne spune cronicarul, enumerîndu—le, ce daruri cu adevărat princiare îi trimisese prințul Radziwill Domniței Măria, viitoarea sa soție : lăzi nenumărate pline cu scule și odoare, cu pietre prețioase și juvaeruri scumpe, cu tacîmuri de aur și argint meșteșugit lucrute de giuvaergii Curții, stofe alese și brocarduri țesute cu fire de aur și mărgăritare, lucrute cu deosebită măiestrie și bătute în nestemate, mătăsuri grele de China, șaluri de Persia, oglinzi de Veneția și multe alte minunății...

Iar lui Vasile Vodă Lupu, acela care rîvnea să—i devină ginere îi trimisese : o sabie cu totul și cu totul de aur, cu mînerul și teaca bătute în nestemate încît sclipea de—ți lua vîzul, o pușcă de mare preț pe acele vremuri, cît și mai multe ceasornice, — capodopere ale ceasornicarilor de pe atunci, — cu măiestrie lucrute, valorînd fiecare din ele cît o avere.

Darnicul prinț Radziwill mai trimisese de asemeni frumoase daruri scumpe și soției lui Vasile Lupu, Doamnei Ecaterina Circaziana, cît și Domniței Ruxandra, viitoarea sa cumnată, ba chiar și lui Ștefăniță, fiul cel mai mic al lui Vasile Lupu care avea pe atunci vîrsta de numai 3 ani...

Domnul Moldovei Vasile Lupu nu se lăsase nici el mai prejos...

După ce își dădu consimțămîntul la căsătorie și le dădu solilor portretul Domniței Măria ca să i—l ducă lui Ianus Radziwill, după obiceiul din acele vremuri, trimise și dînsul doi dintre cei mai de seamă boieri ai săi ca să ducă mirelui în Polonia daruri, așijderea foarte bogate, din partea lui.

Nunta Domniței Măria, sora mai mare a Domniței Ruxandra, cu prințul Ianus Radziwill avu loc, după cum menționează letopiseșii — la *5 februarie 1645*.

Ginerele polonez veni însoțit cu mare pompă și strălucire de 60 de curteni bogat îmbrăcați într—un lux orbitor, toți fiind nobili polonezi de neam mare, dintre care — fiecare luase cu sine cate 10 slujitori, precum și cîte 100 de soldați și cîte 400 de mușchetari și husari, în total o suită de 1200 de oameni!

Din porunca socrului Vasile Lupu, înaltul oaspete fu întîmpinat cu toate onorurile — chiar de la

intrarea în țară — de către un alai Domnesc compus din mari boieri ai țării și de o armată de ostași călări și pedestri.

Cînd ajunse în apropierea Cetății de Scaun, înainte de a intra în Iași, mirele fu întâmpinat cu mare cinste de către însuși Vasile Vodă Lupu în fruntea a 12000 de oșteni.

De—a lungul drumului, pînă la Palatul Domnesc, stătea înșiruit poporul, care întâmpina strălucitul alai cu nesfîrșite urale și dînd chiote de veselie, bucurîndu—se, plin de credință, de bucuria Domnului mult slăvit.

Onorul fu dat de ostași și de tunurile care bubuiau fără încetare...

La această vestită și strălucită nuntă mai veniseră de asemeni să ia parte ca invitați ai Domnului Moldovei numeroși înalți oaspeți străini ori solii lor. Veniră ca soli din partea lui Matei Basarab Domnul Munteniei, însuși nepotul Domnului muntean precum și boieri de seamă, conduși de slăvitul Mitropolit Ștefan, apoi solii lui Gheorghe Rakoczi, principele Transilvaniei însoțiți de boieri și de 100 de ostași. Aceștia din urmă veniră îmbrăcați toți în piei de lup și făcură o deosebită impresie.

Mai veniră de asemeni soli ai Patriarhului din Constantinopole, ai Palatinului de Brandenburg și atîția mulți alți oaspeți de seamă amintiți toți cu mare grijă de cronicar.

Și toți erau bogat investmîntați cu neamaivăzut de scumpe haine, bătute cu nestemate, și împodobii fiind ei cu juvaieruri de preț.

Dar, scrie cronicarul — cu tot luxul orbitor al oaspeților străini veniți la nunta Domnească — *Curtenii lui Vasile Lupu erau încă și mai neîntrecuți prin frumusețea și bogăția veșmintelor și a blănurilor scumpe, de samur, ce purtau, cit și prin mulțimea juvaierurilor cu care erau împodobiți !...*

Iar Vasile Lupu era atît de bogat investmîntat cu un lux și mai orbitor, încît strălucea ca soarele !

Ne spune cronicarul că îmbrăcămintea Domnului era de o bogăție împărătească, strălucind de smaralde, opale și olmazuri, încît el „*săgeta lumină*” cînd apărea !

Numai nasturii de la haină costaseră 100 000 de galbeni fiind din briliante !...

Pe cap, Domnul avea surguciul cu cele 3 pene de struț — însemnele Domniei — prinse într—un briliant mare cît aluna...

Iar îmbrăcămintea Doamnei Ecaterina costase peste 400 000 de galbeni!

Doamna se împodobise și dînsa cu multe juvaieruri de preț, brățări și nestemate scumpe și rare, iar la gît avea un lanț gros de aur prins într—un singur briliant mare, care costase el singur o avere !

Cînd apăru Vasile Lupu muzicile începură să cînte, tunurile să bubuie, iar boierii i se închină adînc aducîndu—i slăvire.

„*Iar Măria Sa Vasilie Vodă pășea fără a privi nici în stînga, nici în dreapta, ținînd fruntea înălțată cu mîndrie și răspunzând la închina cămile boierilor doar cu o ușoară aplecare a capului*” — scrie cronicarul.

Un călător italian ne spune că Vasile Lupu avea o privire plină de maiestate, de adevărat Cezar. Iar Doamna Ecaterina, ne spune tot dînsul, că era frumoasă cu pielea obrajilor aibă și fină, avînd grația și prestanța unei împărătesc

Și acest călător exclamă : „Domnul și Doamna sunt tot ce poate să existe mai măreț pe lume”. Îmbrăcămintea Doamnei și—a Domnului din brocard de aur era atît de bogat împodobită cu broderii în relief atît de minunate încît el nu a mai văzut mai frumoase, nici la Sultanul turcilor și nici la vreun alt monarh ! Haina Domnului era îmblănită cu zibelină, cea mai scumpă și rară blană din toate timpurile și se încheia la două rînduri de nasturi de briliante costînd o avere.

Slujba religioasă a căsătoriei a fost oficiată de însuși *Mitropolitul Kievului, Petru Movilă*, venit tocmai din Ucraina spre a o cununa pe Domnița Măria cu Prințul Palatin Radziwill.

Din cronici aflăm că era pe atunci obiceiul ca să se arunce belșug de galbeni de aur prin biserică, astfel ca mirii să calce pe ei, drept urare de fericire și bogăție. Așadar, din porunca Domnului se aruncară — după datină — nenumărați pumni de galbeni în biserică.

Îndată după cununie începură dansul și petrecerea de nuntă...

Același cronicar ne spune că mesele de nuntă ce „*s—au fost întins erau mai mult decît împărătești*”, atît de bogate erau ele, ca la cei mai vestiți monarhi, încît rămaseră uimiți oaspeții de tot ce vedeau la Curtea strălucită a Domnului Moldovei!... Farfuriile, tăvile, cuțitele și lingurițele erau de aur curat și din argint!

Ni se spune că s—au servit 160 de feluri de bucate scumpe, unele mai gustoase decît altele, căci vestiții bucătari Domnești se întrecuseră pe ei înșiși în pregătirea celor mai felurite și nemaîntîlnite

bucate!

În capul mesei stătea solul regelui Poloniei, în dreapta lui stătea Domnul, iar în stînga solului cei doi căsătoriți, Măria și Ianus Radziwill.

În dreapta Domnului, la loc de cinste se aflau nobilii poloni, cinstire adusă mirelui, iar în stînga mirelui stăteau toți solii Curților străine veniți ca oaspeți, în frunte cu Mitropolitul Petre Movilă al Kievului. Apoi veneau boierii moldoveni.

Domnul sta într—un jilț de catifea roșie.

Cel mai aproape de Domn stătea *Spătarul cel mare* care îi ținea Domnului spada, sceptrul și buzduganul, însemnele Domniei. Spătarul cel mare era îmbrăcat cu bogatele haine de brocard, iar pe cap el purta căciula ce amintea de Mitra Domnească.

Paharnicul îi turna Domnului de băut, iar *Marele Paharnic* gusta din bucate înainte de a fi servite Domnului și familiei sale. *Marele Vornic* stătea alături de *Spătar* și lîngă dînsul era *Postelnicul cel Mare*, care asemeni Mareșalului de la Curțile regilor, era singurul care avea voie să intre la Domn chiar cînd nu fusese chemat. El ținea în mîna un toiag ferecat în argint și avea îndatorirea de a merge înaintea Domnului ca șef al ceremonialului Curții.

Mai luaseră loc la masa Domnului conform aceluiași ceremonial și *Stolnicul cel mare* îmbrăcat în caftan de stofă țesută cu fire de aur, cu podoabe *în unde* și încins cu un brîu de mătase roșie. Lîngă dînsul ședea *Medelmcerul cel Mare*.

Mai venise la această aleasă nuntă și *Sărdarui cel Mare* care își avea reședința permanentă tocmai la granița țării și nu o părăsea decît cînd trebuia să ia parte la asemenea însemnată solemnitate, Lîngă dînsul ședea *Hatmanul*, *Pircălab de Suceava*, care era conducătorul întregii oștiri și ca însemn al înaltului său rang purta un baston roșu împletit cu aur. Numai cînd se afla în tabără purta buzduganul, însemnul mării răspunderi ce avea...

În sfîrșit se așezaseră la rînd *Vistiernicul cel Mare*, el avînd în seamă strîngerea tributului, a haraciului pentru turci, cît și birurile și dăjdiile trebuitoare pentru cheltuielile Domniei, apoi *Marele Logofăt*, păstrătorul *Pечеții celei mari*, cu stema țării, cel care iscălea privilegiile și de asemeni și decretul Domnești și cele ale Divanului. Toți boierii erau sub directa lui ascultare. Ca însemn al dregătoriei lui el purta un baston verde împodobit cu volute galben—aurii. Lîngă dînsul stăteau cei doi *Mari Vornici*, acela al *Țării de Sus* și cel al *Țării de Jos*.

În fața Domnului, la loc de cinste ședea *Arhiepiscopul și Mitropolitul de Suceava și a toată Țara Moldovei*, avînd în dreapta și în stînga sa pe cei patru episcopi: de *Roman*, de *Rădăuți*, de *Huși* și de *Bacău*. Episcopul de Bacău ocîrmuia bisericile catolice a toată țara Moldovei. Eparhia acestuia se întindea și în Bugiac unde de asemenea se aflau mulți catolici.

La celelalte mese luaseră loc dregătorii din afara Divanului, precum *Clucerul cel Mare* și *Slujerul cel Mare*, cei care se îngrijeau de aducerea proviziilor pentru bucătăria Domnească, cît și pentru Turci, apoi oaspeți, seimeni, *Marele Jitnicier*, care aduna grînele din țară, ținînd seama de nevoile Domnului, cît și de acelea ale cetăților turcești din apropiere, care și ele tot de Moldova erau hrănite. — *Armașul cel Mare* avea în grijă steagurile ce erau purtate în urma Domnului și luase și el loc la masă ca invitat de seamă.

Apoi veneau toți ceilalți boieri de la Curte, cu jupînesele și jupînițele lor.

Mese bogate mai fuseseră întinse și prin toate sălile Palatului la care stăteau și ospătau nenumărați alți musafiri de seamă și nuntași...

Și a durat această vestită nuntă Domnească timp de *12 zile și 12 nopți*, tot cu mese întinse și băuturi scumpe de toate felurile, servite din belșug oaspeților, de dimineață pînă noaptea tîrziu !

S—a băut vin de *Cotnari* și alte băuturi alese, și toți cei de față erau uimiți și peste măsură de mulțumiți, nemaicontenind cu laudele !... De asemeni, din porunca Domnului li se dăduseră tuturor celor din afara Curții, poporului, mîncare și băutură cît puteau bea și mîncă, întru sărbătorirea cu îmbelșugare a acestei alese nunți Domnești.

Și veniseră la nuntă firește multe tinere fete frumoase însoțind pe părinții lor.

Dar dintre toate, cea mai neasemuit de frumoasă și strălucitoare de tinerețe, plină de deosebită grație și gingășie, mai presus de toate, era Domnița Ruxandra !...

Iar tinerii oaspeți nuntași, toți, ar fi voit să danseze numai și numai cu dînsa !...

Căci și la dans era neîntrecută Domnița Ruxandra, încît părea că plutește ca o fee cînd dansa, părea că nu atinge pămîntul.

Și de data aceasta, iarăși multe inimi de tineri bătură de dragoste pentru Domnița Ruxandra....

Și toți acești înflăcărați îndrăgostiți pe loc o și cer ură în căsătorie pe Domnița de la Domnul Moldovei Vasile Lupu.

Și tot atât de degrabă fură și ei refuzați de dînsul lin cauza vîrstei prea fragede a Domniței Ruxandra...

Iar acei tineri trebuia să se mulțumească doar să o slăvească într—una ca pe o adevărată minune, sorbind—o din ochi și promițîndu—și fiecare dintre dînșii să—și reînnoiască cererea în căsătorie, să—și mai încerce încă o dată norocul, de cum vor trece doi—trei ani, sperînd, fiecare în sinea lui, că atunci — el va fi acela care va reuși să—l înduplece pe Domnul Vasile Lupu ca să i—o dea *lui* de soție pe Domnița Ruxandra, fiecare încredințat fiind, *că el va fi norocosul preferat...*

*

* *

După ce se terminară toate petrecerile de nuntă, Domnița Măria cea norocoasă, devenită acum *Principesă Radzivill*, plecă împreună cu soțul ei în Polonia unde fu prezentată la Curte regelui Poloniei cu multă cinstire...

Apoi mirii porniră în călătorie de nuntă, să viziteze toate țările din Apusul Europei cît și Veneția...

Această neașteptată bucurie i—o pregătise soțul ei atât din dragoste pentru dînsa cît și pentru a discuta — din înputernicirea regelui Poloniei — cu regii și conducătorii acelor țări despre o eventuală alianță a tuturor împotriva turcilor invadatori. Călătoria tinerilor căsătoriți a fost o adevărată încîntare, ei fiind primiți pretutindeni cu mari onoruri și sărbătorire,, iar Domnița Măria era foarte fericită...

.....
Feriți foarte erau tinerii căsătoriți pentru izbîndirea deplină a acestei căsătorii strălucite, dar cel mai mîndru și cel mai fericit dintre toți era Vasile Lupu însuși, aceasta este de la sine înțeles...

Și totuși, ca orice bucurie prea mare, și aceasta fu tulburată pe neașteptate, la scurt timp, de mînia Sultanului turcilor — pe atunci Suzeran al Țării Moldovei — care nu vedea cu ochi buni înrudirea Domnului Moldovei cu cel mai de seamă dintre prinții polonezi, Marele Palatin Radziwill, tocmai atunci cînd dușmănia dintre Polonia și Turcia era prea bine cunoscută de toți.

Furios, bănuitor, Sultanul dădu pe loc poruncă Domnului Moldovei să—i trimită la Constantinopole — *ca zălog* — pe Domnița Ruxandra, fiica cea mult iubită a lui Vasile Lupu !

Aceasta drept cheazășie a credinței Domnului față de Sublima Poartă, cît și drept dovadă a statorniciei lui față de tratatele și înțelegerile aflate între ei...

Cruda poruncă a Sultanului căzu ca un trăsnet la Curtea Domnului Moldovei!...

Și totuși ea trebuia adusă la îndeplinire, fără crîcnire !

Pedeapsa ce ar fi urmat acestei nesupuneri ar fi fost fulgerătoare și cumplită !

Ostile turcești, numeroase ca frunza și ca iarba, ar fi năvălit pe loc puzderie, prădalnic în Moldova, venind de la Dunăre, unde își aveau neclintite cetăți "de pază" înțesate de oști numeroase de spahii.

Țara ar fi fost pîrjolită, pustiită fără cruțare, iar populația trecută prin foc și sabie !

Domnul nesupus ar fi fost mazilit și ridicat cu toată familia sa, cît și cu aceia dintre boierii — bănuți a fi credincioși Domnului — și duși cu toții în robie la Constantinopole, spre a fi aruncați în *Ediculi*, *închisoarea celor șapte Turnuri de pe Bosfor*, dacă nu cumva li s—ar fi tăiat tuturor capetele cît mai neîntîrziat, cu neîndurare.

Căci pe acele vremuri grele, nu era de glumit cu turcii, putere suzerană !...

Capitolul III. PLECAREA ÎN SURGHIUN A DOMNIȚEI RUXANDRA

În restriștea acelor vremuri de urgie și zbucium spre a se pune la adăpost de năvălirile neașteptate, cumplite, după bunul lor plac, ale oștilor Padișahului, Domnii Moldovei, la fel ca și Domnii Munteniei (ce se numea pe atunci Țara Românească), după nenumărate lupte, bejenii, suferințe și restriști,

încheiaseră tratate cu puternica împărăție Turcească, obligându—se a—i plăti biruri grele, nenumărate pungi cu galbeni, care încărcate cu merinde și cîte altele...

În afară de aceasta, Domnii Moldovei fuseseră siliți să accepte și greaua îndatorire *de a—și trimite pe unul din copii la Constantinopole drept zălog al credinței lor neștirbite față de Sublima Poartă...*

Cum ar fi putut deci Vasile Lupu să stea împotriva acestor tratate și a îndatoririi ce—și luase el însuși prin ele?

Iată de ce, cu toată nețărmurita durere ce simțise Domnul, totuși Domnița Ruxandra era aceea care trebuia trimisă la Constantinopol — cealaltă fiică a lui Vasile Lupu, Măria, fiind măritată după cum am văzut și plecată din Moldova cu soțul ei, prințul Radziwill, iar fiul cel mic al Domnitorului fiind în vîrsta de numai trei ani !

N—avea încotro Domnul Moldovei, Vasile Lupu ! Trebuia să se supună cît mai neîntârziat poruncii Sultanului !

Ba chiar, cu cît ar fi întârziat mai îndelung trimiterea fiicei lui iubite, cu atît mai tare ar fi întăritat pe Padișah, ba mai mult, era în primejdie de a fi bănuît de turci de „*hăinire*” adică de trădare !

*

* *

Cîtă durere, cîtă jale a stîrnit porunca aceasta crudă a Sultanului la Curtea Moldovei și mai ales în sufletul de părinte al lui Vasile Lupu, nu poate fi descris nici de cea mai măiastră pană !...

Și nici nu avem cuvinte să înfățișăm în ce stare .sufletească jalnică a petrecut—o, la plecare, tatăl ei Vasile Lupu, Domnul Moldovei, — pe Domnița Ruxandra, — pînă dincolo de porțile lașului cu cele mai mari onoruri și urmat fiind el de toată Curtea și oștenii săi...

Și cît de îndurerat a izbucnit în plîns însuși Domnul Moldovei, lacrimile șiroindu—i pe obraji, cînd a trebuit să—și îmbrățișeze de despărțire fiica, luîndu—și lung rămas bun de la dînsa...

Dar cum mai plîngea cu suspine Doamna Ecaterina și dînsa, cu Jupînesele și Jupînițele de la Curte și mai cu seamă cu cîtă nemărginită jale plîngea Domnița Ruxandra însăși, biata de ea, atunci cînd pierită la față și cu inima bătîndu—i tare, ca pierdută, sărută ea mîna părintelui drag, îmbrățișîndu—l din nou îndelung pentru ultima dată, sprijinîndu—și capul mîngîios pe pieptul lui, clătînîndu—se sfîșiată de durerea plecării silite, de parcă i se rupea ceva în inimă, dînsa care nicicînd nu se depărtase singură de casa părintească, atît de îndrăgită !...

Căci pleca, biata Domnița Ruxandra, deși era doar o copilă de 15 ani, pornea în acest lung surghiun, departe, pentru ani de zile, pleca singură—singurică, peste țări și ape, tocmai la Constantinopole, printre turcii cei înfricoșători și crunți „păgîni de altă lege”, cum erau socotiți ei, care făcuseră atît de mult rău Moldovei și poporului moldovenesc în nenumărate rînduri, crunți, necruțători și aprig—prădalnici...

Singură—singurică a fost nevoită să plece în surghiun, departe printre străini, cea mai iubită fiică a Domnului Moldovei, căci nu i se îngăduise să ia cu dînsa pe nimeni în afară de bătrîna ei doică, ce—i ținuse, umilă, loc de mamă de—a lungul anilor, alintînd—o, mîngîind—o, ocrotind—o. Doar ei, dintotdeauna Domnița îi încredințase micile ei taine de copilită și marile bucurii...

Și iată, acum nevoită era să plece fără crîcnire Domnița Ruxandra, smulsă fără milă din patria iubită și din casa părinților, pornind departe de toți ai săi, departe de locurile atît de mult iubite ale copilăriei fericite...

*

* *

Și plecă Domnița Ruxandra fără împotrivire, dar cu inima sfîșiată de durere și spaimă nespusă...

În semn de cinstire înaltă o mai petrecuseră la plecare pe dalba Domnița Ruxandra în afară de Domn, de rude și de boierii, de la Curte cu scafele și fiicele lor, luînd parte la durerea părintelui nemîngîiat și a întregii Moldove, mai veniseră să o petreacă pe prea frumoasa și gingașa Domnița Ruxandra și toată floarea tineretului Moldovei în frunte cu fiii boierilor de la Curtea Domnească, ba venise și mulțime de norod care se înduioșa tînguindu—se de jalea Domnului, așa cum stăteau ei înșiruiți cu tristețe de—a lungul drumului, avînd cu toții ochii înrouați, iar femeile lăcrimînd și cîinînd—o cu glas scăzut pe biata Domniță, jelind soarta ei crudă, necruțătoare...

.....
Această nemiloasă smulgere a ei de pe pămîntul țării, la o vîrstă atît de fragedă, a fost cea dintîi grea încercare dureroasă, nemeritată, ce s—a abătut din senin asupra blînde și duioasei Domnițe

Ruxandra...

Cine ar fi putut bănuî oare, pe—atunci — că peste cîțiva ani numai, noi încercări și neașteptate nenorociri aveau să se abată asupra căpșorului acesta nevinovat cu păr bălai ca aurul și cu ochi albaștri ca seninul cerului și că anii tinereții acestei fecioare aveau să fie numai ani de lacrimi și durere ?...

.....
Și porni la drum rădvanul ce ducea pe Domnița Ruxandra departe, departe, spre alte mult îndepărtate meleaguri străine și înfricoșătoare.

Iar pe urma ei, mult timp încă stătu Domnul Vasile Lupu cu capul descoperit, împreună cu toată Curtea Sa.

Și ca țintuiți locului statură așa cu toții, privind lung și cu necuprinsă durere și nemîngîiată jale, privind la rădvanul ce se tot depărta, micșorîndu—se din ce în ce în zare, pînă abia mai putea fi deslușit ca un punct umblător...

Apoi rădvanul Domnesc pieri cu totul, ca înghițit de depărtări...

Capitolul IV. LA CURTEA SULTANULUI TURCILOR

După o lungă, foarte lungă și nespus de obositoare călătorie, cu popasuri de noapte, mai dinainte pregătite pentru ea de trimișii Domnului Moldovei, Domnița Ruxandra sosi, în sfîrșit, la Constantinopole.

Și de îndată ce ajunse acolo, cu un eroism vrednic de toată lauda, ea își închise în adîncul sufletului toată durerea și dorul de „acasă” cît și pustiul amar al singurătății pe care—l simțea în inima ei îndurerată de biată copilă surghiunită între străini.

Și găsi cu adîncă înțelepciune toată tăria de a—și căuta alinare în mulțimea cărților ce citea, în cercetarea sîrguitoare a științelor, în învățătura pe care o sorbea cu nesaț de la profesorii ce—i avea, aleși toți dintre cei mai mari învățați ai vremii — toți scump plătiți — prin grija lui Vasile Lupu...

Aceștia aveau să—i predea științele către care Domnița Ruxandra cea luminată la minte și isteată simțea o mare aplecare — fiind dînsa mereu însuflețită de dorința de a le cunoaște în toate tainele lor, atît cît se putea cunoaște pe acea vreme.

Mai învăță de asemeni Domnița Ruxandra de la acei învățați vestiți — cu mare sîrguință — mai multe limbi : greaca și latina atît de grele, dar la mare cinste pe atunci la Constantinopole, și învăță de asemeni și franceza și turca...

Și citea mereu neobosită, Domnița noastră, cu tot mai multă pasiune citea foarte multe cărți, le citea cu nesaț, pînă tîrziu în noapte...

Și mereu învățînd fără preget, tot mai însetată de știință — învățătura fiind singura ei bucurie și petrecere de timp acolo, între străini — își mai ostoia Domnița focul inimii bîntuite de gîndul și dorul de cei mult dragi de acasă, de Patria iubită, își ostoia simțămîntul de pusti și singurătate, de nemiloasă surghiunire...

*

* *

Și iacă așa, cu îndeletnicire cărturărească neîntreruptă, cu harnică și neostenită cercetare a științelor se scuseră trei ani de la plecarea Domniței de la casa părintească, aproape că nici să știi cînd au trecut!

Și în acest răstimp, ajunsese Domnița Ruxandra foarte învățată cum puține Domnițe se aflau pe acea vreme !...

Bătrînii învățați ai lumii aflați la Constantinopole discutau îndelung cu dînsa uimindu—se, foarte, de multele cunoștințe ce dobîndise dînsa și o lăudau pentru deosebita—i tinere de minte, cît și pentru inteligența ei sclipitoare și adîncă înțelepciune ce dovedea în tot ce spunea și în felul cum ea gîndea și discuta, rod al învățăturilor primite de la dînșii. Și o lăudau învățații lumii pentru cîte le învățase dînsa în atît de scurtă vreme.

Și în tot acel timp cît stătu la Constanihiopole, Domnița Ruxandra fu foarte onorată și mult prețuită

pentru cumințenia cîț și pentru sîrguința ei la învățătură, fiind socotită de toți drept deosebit de învățată.

Ea locui un timp chiar în Palatul Imperial, apoi în falnicul *Bogdan—Serai*, palatul țării Moldovei la Constantinopole, tot prin grija tatălui ei și datorită bogatelor daruri trimise de dînsul. Și fu tot timpul sub directa ocrotire și îndrumare a destoinicei *Sultane—Mame*, renumita *Kioseme*, aceea care cu mîna de fier și vrednicie, plină de bărbătească energie avea să conducă fără întrerupere Imperiul Otoman, în numele a patru Padișahi: în timpul domniei soțului ei, a celor doi fii și a nepotului ei...

Mai știm de asemeni că Domnița Ruxandra era foarte prețuită și îndeosebi de mult lăudată, foarte onorată la Curtea Sultanului și pentru multele alese însușiri sufletești ce avea, încît i se dusesse vestea în lumea întreagă, ca despre o făptură minunat înzestrată cu toate darurile.

Dar toate aceste laude și prețuirea de care se bucura ea, nu o făcuseră de loc îngîmfată. Iar la petrecerile Curții împărătești a Sultanului ea nu vroia să ia parte niciodată....

Căci Domniței Ruxandra îi plăcea mai mult singurătatea și precum am spus neobosita îndeletnicire cărturărească...

Adeseori înspre amurg, cînd o prididea dorul de părinți și de patria iubită, Moldova ei fără seamăn pe lume, Domnița Ruxandra însoțită de doică se plimba cu luntrea pe *Bosfor*, admirînd de fiecare dată tot altă priveliște minunată, unică pe lume, de pe acel *Corn de Aur* atît de cîntat de poeți, scăldat de strălucirea triumfătoare de aur și purpură ale apusurilor lui de soare, care aci sînt atît de diferite de la o zi la alta și n—au seamăn în lumea întreagă, prin toată bogăția lor de culori minunate, de neuitat, unice...

Se înnopta... Și în liniștea ce se lăsa pe ape, apăreau deodată pe cer puzderie de stele scînteind în țării ca nenumărați bumbi de argint, mai mari și mai mici, pînă ce toată bolta din înalțuri părea ca spuzită de sclipiri argintii...

Și iată, rînd pe rînd, se aprindeau colo pe țărm — ca tot atîția licurici — nenumărate lumini, pînă ce tot orașul scînteia fosforescent în noapte, strălucind de acele mii de lumini ce dădeau o înfățișare de feerie locurilor din jur — umplînd de uimire și alinare, de calm și resemnare inima obișnuită a însinguratei Domnițe Ruxandra, — prin toată acea frumusețe a lor, ca de vrajă !...

Și, admirînd priveliștea neasemuită din juru—i, dalba Domniță începea să cînte cîntece de dor și jale, melodioase doine sau cîntece de dragoste, trimițîndu—le, ca pe o chemare țării lor, apelor...

Și cîntecele Domniței erau atît de duioase și de triste încît biete doice i se umpleau ochii de lacrimi și inima i se făcea și mai grea...

De la un timp, lăcrimînd și ea, Domnița tăcea, gîndind îndelung la mult iubiții părinți, de care o cuprîndea un dor aprig, la Moldova mult iubită de care se afla atît de departe, la soarta ei care o adusesese aci, străină între străini...

Și liniștea adîncă din jur o învăluia toată....

Pierdută în visare stătea Domnița privind îndelung, cu melancolie, la tot ce o înconjură.

.....

Stătea astfel pierdută în visare, blînda și duioasa Domnița a Țării Moldovenești, gîndea oftînd la vremea întoarcerii acasă, și pe zi ce trecea cu tot mai multă nerăbdare, numărînd zilele care ei i se părea că trec atît de încet, nesfîrșit de încet...

*

* *

Trecuseră așadar trei ani...

Acum Domnița Ruxandra împlinise 18 ani și se făcuse încă și mai frumoasă, asemeni unei flori rare e se află în plină, splendidă înflorire...

.....

Și în tot acest timp, în lipsa ei, în Moldova, nu conteniseră să vină mereu la Curtea tatălui ei pețitori de pretutindeni, sau soli de ai lor încărcăți cu daruri ca s—o ceară în căsătorie pe Domnița Ruxandra, mînați toți de faima frumuseții, deșteptăciunii și cumințeniei ei, faimă care tot mai mult crescuse cu trecerea anilor...

Iar Vasile Lupu, Domnul ce chibzuia la binele Moldovei, și în dragostea lui nețărnută de părinte, încă pe nici unul nu—l socotise îndeajuns de vrednic de Ruxandra lui cea neasemuită...

Aspru și neînduplecat socotitor al celor mai neînsemnate cusururi avute de acești pretendenți, sau

numai zvonite de alții despre dînșii, pizmașe scorniri de ale celorlalți rivali, — rîvnitori și ei la mîna Domniței —, Vasile Lupu cu ochi sfredelitori cerceta, cîntărea, socotea pe fiecare dintre acești pețitori veniți cu dorința fierbinte de a—i deveni gineri...

Și Domnul Moldovei, pe rînd, fără a obosi, îi refuza cu strășnicie și neînduplecare pe toți!

Și plecau bieții îndrăgostiți sau solii lor, cu daruri cu tot, încă și mai rușinați, și mai în ciudați de refuzul scurt al Domnului, încă și mai îndîrjiți decît înția oară !...

Căci, precum orice părinte, ba chiar mai mult decît oricare părinte, atît de bogatul și atît de puternicul Vasile Lupu, în trufia lui nemărginită, visa pentru fiica lui preferată, prea învățata și gingașa Domnița Ruxandra, un viitor strălucit de glorie și măririi printr—o căsătorie mai presus de oricare alta, cu vreun făt—frumos chipeș ca din basme, bogat și fără seamăn pe lume, viteaz, neînfriecat, vestit fiu de rege puternic, sau chiar de împărat!

Și de ce nu ? Mai cu seamă că o astfel de căsătorie ar fi fost și spre binele țării Moldovei, căci i—ar fi adus alianțe puternice prin această înrudire. „Da, gîndea adesea Vasile Lupu, Ruxandra mea merită să fie regină și chiar împărăteasă, și așa va fi, căci așa o vreau eu ! Este și spre folosul Moldovei și acest lucru e cel mai de căpetenie pentru un Domn."

Și, precum am mai spus, trecuseră trei ani de la plecarea ei, și Domnița Ruxandra care împlinise acum 18 ani tot la Constantinopole în surghiun se afla...

Era în anul 1648.

Și iată că sosi ziua cînd lui Vasile Lupu i se păru că a găsit în sfîrșit pentru Ruxandra lui, un soț așa precum rîvnise el dintotdeauna pentru dînsa și care în același timp însemna și o alianță puternică pentru țară.

Dintre atîția pretendenți veniți La Curtea, lui, — după îndelungi convorbiri, socotiri și matură chibzuire, după amănunțită cîntărire a situației viitorului ginere, care îndeplinea cu prisosință prevederile și dorințele politice ale lui Vasile Lupu, el încuviință pînă la urmă cererea în căsătorie și primi darurile trimise lui de către principele *Sigismund*, fiul cel de—al doilea al lui *Gheorghe Rakoczi*, *Voievodul Transilvaniei*, deoarece el avea cea mai multă îndreptățire și temeinice nădejdi de a deveni curînd rege în Polonia, al cărei Tron era vacant.

Și astfel Ruxandra lui avea să devină regină, așa cum Vasile Lupu i—o dorise dintotdeauna, iar Țara Moldovei avea să cîștige statornică prietenie pe viață a Poloniei, vecina de la Nord.

O dată cu încuviințarea în scris a căsătoriei, Vasile Lupu trimise principelui Sigismund — prin aceiași soli — și portretul Domniței Ruxandra, pe care de îndată ce îl văzu Sigismund se îndrăgosti nebunește de Ruxandra.

Cu această mare hotărîre luată, Vasile Lupu trimise la Constantinopole cel mai ales alai de boieri care în numele lui — și încărcăți cu daruri scumpe — să roage pe Padișah să—i încuviințeze Domniței Ruxandra de a se reîntoarce acasă, în vederea căsătoriei hotărîtă de dînsul.

La început Sultanul, aspru bănuitor în privința sincerității lui Vasile Lupu, refuză cu strășnicie de—a îngădui Domniței Ruxandra să se întoarcă în Moldova...

Totuși, pînă la urmă, nenumăratele pungi de galbeni, mulțimea nestematelor, a blănurilor scumpe, a atîtor altor daruri bogate — trimise de mult darnicul Vasile Lupu — îi cîștigă bunăvoința *Marelui Vizir* care reuși să—l înduplece pe Sultan.

Și, în cele din urmă, Domnița Ruxandra avu dezlegarea Padișahului de a părăsi pentru totdeauna Constantinopolul și de a pleca acasă la tatăl ei, Domnul Moldovei.

Plină de nemărginită bucurie se găti ea de drum și plecă în sfîrșit în mare grabă spre Moldova, spre casa părintească.

Capitolul V. ÎNTOARCEREA DOMNIȚEI RUXANDRA ACASĂ

În semn de mare cinstire pentru Domnița Ruxandra, Vasile Lupu trimisese la Constantinopole ca s—

o întâmpine și s—o însoțească pe tot drumul întoarcerii, un ales alai Domnesc, alcătuit din cei mai de seamă tineri și cei mai viteji fii de boieri.

Vestea reîntoarcerii Domniței iubite se răspîndise ca fulgerul în Iași și prin împrejurimi, cu mult înainte de sosirea acesteia !...

Astfel că atunci cînd călăreții vestiră că alaiul se afla ca la două ceasuri depărtare, îi ieși înainte s—o întâmpine în apropierea lașilor mulțime de popor, înșiruit de—a lungul drumului, primind—o cu flori și

urale de bun venit în cale.

Și așijderea ca și la plecarea Domniței Ruxandra în pribegie — și acum femeile din popor lăcrimau — dar de data aceasta erau lacrimi de bucurie ce scăldau obrajii femeilor și înrourau ochii moldovenilor celor blînzi și umili, supuși, trudituri nerăsplătiți, dar atît de credincioși Domnului.

Iar Domnița Ruxandra, cu firea ei bună și prietenoasă, iubitoare de popor cum fusese dintotdeauna, stătu tot timpul la geamul rădvanului, mulțumind din cap, cu voioșie, bucuroasă foarte de această caldă primire și de dovezile de dragoste ale poporului moldovean față de dînsa...

Și chipul ei apărut la geamul rădvanului părăse tuturor asemeni unei cadre de nemaivăzută frumusețe...

Și toți cîți o priveau, femei din popor, bărbați, bătrîni, copii se minunau de strălucirea înfățișării de zîna din basme a Domniței Ruxandra. Duceau și ei mîna la gură a uluire și nu se puteau stăpîni să nu șoptească uimiți:

„Tii, că minunat de frumoasă mai e Domnița noastră, nu—i fie de deochi !"...

Revederea dintre părinte și fiica iubită a fost atît de mișcătoare cît nu se poate închipui...

Plînse Ruxandra de bucurie că se afla din nou acasă lîngă părintele mult dorit, plînse Doamna Ecaterina și lacrimă chiar și Vasile Lupu însuși, îmbrățișînd—o, privind—o și minunîndu—se bucuros de cît de mult crescuse dînsa și cît de strălucitor de frumoasă se făcuse în răstimpul acestor trei ani lungi și amari de despărțire...

Și lăcrimară și Jupînesele și Jupînițele, ba lăcrimară neconținut iarăși femeile din popor, de data aceasta de mare bucurie, privind de departe la această revedere a fiicei cu tatăl ei, lăcrimară ele cu toată duioșia blîndă a inimilor lor curate, sincere și bune ce se afla întotdeauna alături de cel ce a suferit....

*

* *

Dar nu trecu mult de la reîntoarcerea Domniței Ruxandra și în timp ce se pregătea Domnul Vasile Lupu pentru nunta fiicei sale, iată că toate hotărîrile luate se năruiră deodată !

Abia își reluate Domnița Ruxandra traiul obișnuit în sînul familiei sale mult iubite, cînd iată că sosește năpraznic la Curtea Domnească vestea despre neașteptata moarte a tatălui lui Sigismund.

Prin această moarte a tatălui său, Sigismund pierdea dreptul de a deveni rege al Poloniei, spulberînd totodată și toate speranțele lui Vasile Lupu de a—și vedea vreodată fiica regină în Polonia, alături de Sigismund !...

De îndată, fără a sta pe gînduri o clipită măcar, Vasile Lupu luîndu—și promisiunea înapoi rupse logodna Ruxandrei cu acest prinț, vestindu—l totodată printr—o scrisoare hotărîtă despre această răzgîndire a lui.

Dar înflăcăratul logodnic, îndrăgostit acum peste fire de Domnița Ruxandra, prințul Sigismund, nici nu vroi să audă de așa ceva ! Se mîhni și se înfurie foarte la primirea acestei vești cu totul de necrezut!...

Deznădăjduit de ruperea logodnei și neîndrăznind să vină el însuși la Iași de teamă că în marea lui disperare să nu strice mai rău totul prin vreo vorbă sau faptă necugetată, prințul Sigismund trimise pe dată la Curtea lui Vasile Lupu pe trei dintre cei mai buni prieteni ai săi, nobili de spiță veche, care să—l roage și să—l convingă cum vor ști pe Domnul Moldovei ca să—și respecte făgăduielile de a—i da în căsătorie pe Domnița Ruxandra !...

Iar dacă totuși Vasile Lupu ar stăruia în refuzul său, ei aveau împuternicirea să meargă *pînă la a—l amenința chiar și cu război*, spre a—l sili în chipul acesta să—și respecte cuvîntul dat, să i—o dea pe Ruxandra de soție !...

Dar toate rugămintile, toate stăruințele și chiar amenințările cu război ale celor trei emisari nu avură

nici o înfrîurire asupra lui Vasile Lupu, care rămase de neclintit — stîncă — în hotărîrea ce luase !

Cu nestrămutare, neînduplecat, le răspunse că dînsul consimțise să—și dea fata după *Sigismund, ca viitor rege al Poloniei!*

Deoarece Sigismund nu mai avea speranța să devină rege, el, Vasile Lupu, rupsesse logodna în chip firesc și deci totul se terminase între el și Sigismund ! Și că „*Domnul roagă să ție lăsat în pace, căci dînsdă niciodată și pentru nimic în lume nu mai revine asupra acestei hotărîri luate*”, după cum suna scrisoarea de răspuns a lui Vasile Lupu către Sigismund.

Și astfel pînă la urmă cei trei soli ai lui Sigismund, după ce făcuseră destule nebunii la Iași, nevoiți fură de a se întoarce acasă la dînșii, tot așa precum veniseră, fără să fi izbîndit cît de cît în misiunea ce avuseseră.

*

* *

Și iarăși veniră tot alți și alți pețitori, nenumărați, la Curtea lui Vasile Lupu ca s—o ceară în căsătorie pe mult rîvnita Domniță Ruxandra.

Printre ei se aflau de asemeni contele Potocky și chiar vestitul principe Wisznowiețky, imens de bogat, unul dintre cei mai de seamă principii polonezi și atîția și atîția alții...

Și totuși și ei fură refuzați pe rînd de Vasile Lupu, căci privindu—și cu mîndrie fiica, pe Domnița Ruxandra, care acum era și mai strălucitoare de tinerețe și frumusețe, și avea cele mai alese însușiri sufletești, Vasile Lupu, cel atît de ambițios din fire, în dorința lui nestrămutată ca o dată cu planurile lui politice mărețe de alianță cu vecinii, împotriva turcilor, să—și mărite pe Ruxandra numai și numai cu un fiu de rege sau de împărat, rămînea neclintit în hotărîrea ce luase dintru început! Căsătoria fiicei lui trebuia să aducă Moldovei alianțe puternice, iar pe ea să o facă fericită.

Privindu—și fiica din nou își repeta el mereu aceleași cuvinte, cu înverșunare :

—Trebuie ! Da, Ruxandra mea neasemuită merită cu prisosință un viitor deosebit: ea trebuie să ajungă regină sau împărăteasă ! O vroiesc eu, și așa va fi !

Căci, într—adevăr, acum se făcuse Domnița Ruxandra atît de minunat de frumoasă încît părea întruchiparea însăși a zeiței frumuseții zămislită din soare și bucurie...

.....
Dar, să vedem acum ce făcea oare Domnița Ruxandra în tot acest timp, pe cînd Vasile Lupu se hărțuia neîncetat, se înverșuna și respingea șirurile de pretendenți veniți la Curtea lui, pretendenți îndrăgostiți, stăruitori, încăpățînați, care plecau în șir întristați și înciudați de refuzul Domnului ?...

Și, mai cu seamă, ce făcea dînsa oare, în timpul furtunoaselor lui discuții în contradictoriu cu trimișii aceia cîrtitori, gălăgioși, violenți, amenințători cu război, ai lui Sigismund ?...

.....

Motto :

„Este un cîntec căruia inima fecioarelor nu—i poate sta împotriva: răsunetul dragostei bărbatului cînd bate ca un val năvălitor împotriva cetății celei tari! Și atunci, dorința de a dăruî, mai puternică de—cît dorința de a primi o stăpînește cu totul pe femeie, robind—o pe viață iubirii...”

RABINDRANATH TAGORE.

Capitolul VI. CAVALERUL NECUNOSCUȚ DIN PĂDUREA SECULARĂ

În tot acest timp, Domnița Ruxandra, dalbă și neprihănită ca o floare, strălucitoare de frumusețe și bunătate, nevinovată și neștiutoare a grijilor, necazurilor și zbaterii cu pretendenții, pe care, fără voia ei, i le prilejuia Domnului Moldovei întru făurirea unui viitor cît mai strălucit pentru dînsa, Domnița Ruxandra fericită ca nici o altă Domniță pe lume, își căuta, fără de griji, de îndeletnicirile ei tinerești...

Cuminte și sîrguitoare, stînd liniștită în camera ei de studiu, citea cu nesaț ore întregi mulțimea de cărți ce—i soseau din străinătate, comandate, la dorința ei, de Domnul Moldovei, pentru dînsa.

Alteori, împreună cu Ecaterina Doamna și înconjurată de Jupînesele și Jupînițele de la Curte, Domnița cosea cusături măiestre, broda, împletea ori torcea...

Și era ea glumeață și veselă, rîzînd cu voioșie de glumele spuse de Jupînițe, sau spunînd dînsa povești cetite de prin cărți, ascultată fiind cu drag — și multă luare aminte — de toate tinerele ei prietene, Jupînițele care parcă—i sorbeau cuvintele de pe buze, cu atîta drag o ascultau.

Erau și zile cînd Domnița Ruxandra se plimba îndelung prin grădinile fără de sfîrșit care înconjurau Palatul Domnesc...

Adeseori spre înserat, ea trecea agale, îngîndurată pe alei, respirînd adînc aerul îmbălsămat de parfumul atît de suav al nenumăratelor și feluritelor flori îngrijite de grădinarii vestiți ai Palatului și gîndind îndelung și întrebîndu—se adesea cu tinerească nedumerire:

„Oare cum arăta—va cel pe care tatăl meu, Domnul, mi—l va alege drept mire și soț ?”

Și mai întotdeauna se surprindea zîmbind cu îngăduință, nepăsătoare, căci Domnița Ruxandra nu cunoștea ce—i dragostea, decît numai din cărțile cetite de dînsa...

*

* *

Alteori, în zilele ce se anunțau prea zăpușitoare, Domnița însoțită de Jupînițele de vîrsta ei și sub supravegherea nelipsită a doicii, apărute fiind ele de o ceată de slujitori călare, înarmați, o porneau în rădvane, încă înainte de revărsatul zorilor, să caute răcoarea tocmai în codrii seculari ce se întindeau nesfîrșiți, hăt departe pe malul Prutului, păduri care aveau umbra atît de deasă și pajiști cu cele mai parfumate flori, unde iarba era ca mătasea...

Adeseori, de cum ajungeau acolo, ele mergeau să se scalde chiar în apa Prutului și, ca toate fetele tinere și voioase de vîrsta lor, făceau să răsunе împrejurimile și pustietățile acelea de zvonul de rîsete cristaline și de jocurile tinerești ce jucau între ele...

Și iacă tot așa, într—o zi, după ce ajunseseră cu rădvanele la pădurea cea bătrînă, Domnița și Jupînițele de boieri din suita ei, de îndată ce scoborîseră din rădvane voioase și zglobii ca un stol de vrăbii gureșe începură să se fugărească chiuind cu veselie, pe sub copacii umbroși...

Apoi se jucară de—a v—ați—ascunselea...

Dorind să se pitească astfel încît să nu fie găsită cu ușurință de tovarășele ei de joacă, Domnița Ruxandra se avîntă mai adînc în pădurea cea cu copaci atît de falnici și bătrîni de veacuri...

Cînd, deodată, iată că ea dădu de un luminiș cu o pajiște minunată, atît de înflorită, încît i se păru că dăduse de grădina cea fermecată din basme a Crăiesei Zînelor, — smălțată cum era această pajiște

necunoscută de dînsa pînă atunci, — cu cele mai frumoase și nemaiîntîlnite flori, crescute în pilcuri dese și formînd ca un covor fermecător, de o bogăție de culori vii și strălucitoare, nemaivăzute...

Privi Domnița uimită în jurul ei, ca fermecată de frumusețea locului...

Într—un colț răsăreau din desimea albă, imaculată — strălucind, orbitor în soare — clopoței de pădure, iar alături alți clopoței în toate tonurile de albastru cît și brîndușele ce—și înălțau grațios corolele gingașe, ori gențianele vineții...

Ici purpuriul săgetător al scînteietoarelor se lua la întrecere cu rubinul catifelat, potolit al *saxifragei*.

Iar dintre ele, roșul cutezător și atotbiruitor al macilor înflăcărați țîșnea ca un țipăt semeț, învăpăind locul cu înflăcărarea lui.

Și mai erau atît de multe alte soiuri de flori, felurite, necunoscute ei, ce își desfășurau risipitoare toată bogăția de culori calde și de forme neașteptate, desfătătoare pentru ochi...

Într—un colț mai ferit al pajiștei, ea recunoscuse bogăția de tonuri galben—aurii și aceia de un mov pastelat, ca de safir, a cinerariilor și colo liliachiul întunecat și trist al clematitelor.

Și iată mai departe, la marginea dinspre pădure a pajiștei, florile uimitoare, ireale în grația lor, florile roz—albe de răsură — trandafirii sălbatici ai pădurii — cățărați pe copacii din jur, împodobindu—i cu ghirlande bogate ca pentru o mare sărbătoare a firii, întrecîndu—se în rîvna lor de a se înălța mereu tot mai sus, cît mai sus, spre lumină, spre soare, spre viață... Și tot acest belșug neînchipuit de flori păreau a—i da binețe Domniței...

Iar miresmele lor înaripate, îmbătătoare ce umpleau văzduhul, o întîmpinau atît de îmbietor și ele!... Și era aici, în acest colț tănuit de pădure, o liniște atît de adîncă, atît de deplină, ca de vraje, încît părea că timpul însuși s—ar fi fost oprit în loc — o liniște și o pace tihnită, molcomă, de nimic tulburată — așa cum numai în adîncul nepătruns al codrilor seculari se poate întîlni!...

O liniște mîngîietoare ca un balsam...

Parcă nici să gîndească nu mai putea Domnița, biruită de frumusețea fără seamăn din jur...

Și, cît cuprindeai cu ochii, totul era ca o seînteiere blîndă de culori și arome ametoitoare...

Farmecul priveliștii era mărit încă de desișul de arbori falnici ce o înconjurau, străjuind—o parcă.

Iar frunzișul lor aspru, în felurite tonuri de verde, de la cel crud al lăstarilor, la cel întunecat al frunzelor mature, părea, acum în lumina puternică a dimineții, ca țesut în nestemate, de razele de soare ce se strecurau prin el în dantelării scînteietoare, cu contururile frunzelor pîrînd tăiate în umbre și lumini diamantine...

Înmărmurită, ca pironită locului stătu dalba Domniță Ruxandra de uimirea acestei neașteptate descoperiri.

Apoi admirînd frumusețea nemaiîntîlnită din fața ei se simți, nu știa nici ea de ce, ca înecată de năvala unei necuprinse bucurii atoatestăpînitore.

Și inima i se topea parcă de duioșie și ea se simțea copleșită și în același timp fremătătoare, ca într—un extaz...

Domnița respiră adînc îmbălsămatele miresme suave... Și se simțea învăluită de ele ca de o mantie vrăjită...

Privind uimită în juru—i, Ruxandrei i se păru că a pătruns deodată într—o lume tainică de vis și vrajă, pe tărîmul neștiut al Zînei Florilor...

Și adîncă bucurie de a trăi o năpădi iarăși profund... făcînd—o să vibreze ca o coardă...

Și se simțea Domnița Ruxandra fericită, atît de fericită...

Și cum stătea ea astfel nemișcată, uimită, privind cu nesaț totul, în tăcerea adîncă din jur, deodată parcă desluși încetișor acel zvon ușor, abia perceptibil, neoprit, al forfotei gîngăniilor minuscule, zumzetul lor dulce, mîngîietor, ce dădea un farmec în plus locului.

Iar la o adiere ușoară, abia simțită a aerului, ea percepu foșnetul domol, vag, al frunzelor ce se clătinau lin...

Primea la fluturii mari, catifelați, împodobiți în culori strălucitoare, ce zburau domol cercetînd florile, purtîndu—și mîndri, bogatele podoabe de pe aripi ca pe niște mantii neprețuite, sărbătorești...

.....
Și tot privind mereu ca fermecată la florile din fața ei, Domnița Ruxandra deosebi într—un colț, recunoscuse bucuroasă, ca pe niște prietene dragi, un pîlc de anemone sălbatic, florile ei preferate, care acasă, în grădina Domnească, se aflau la loc de cinste...

Revenindu—și din uimire, spre ele se îndreptă acum Domnița noastră. Se aplecă voioasă și culese

cîteva. Apoi împletindu—le într—o cununîță și—o puse pe cap.

Și părea Domnița Ruxandra cu frumusețea ei dalbă—strălucitoare, ca și cînd ar fi fost o zeitate a acestor locuri, ea însăși zîna florilor cum stătea ea astfel împodobită cu cununîța de flori pe cap și îmbrăcată în rochia ei albă țesută cu fire de aur și tivită cu nestemate sclipitoare în jurul gîtului.

La poale rochia îi era tivită cu aur, iar cingătoarea, de aur și ea, făcea să pară și mai zveltă talia—i mlădioasă...

Plină de bucurie, acum Domnița începu din nou să culeagă flori, întocmind un buchet pentru părintele iubit...

Și cum era ea astfel cufundată adînc în desfătarea de a alerga de la un pîlc de flori la altul, spre a le culege pe cele mai frumoase, pe cele mai înmiresmate, Domnița nu băgase de seamă că dintre copaci — de cealaltă parte a pajiștei — o privea, o sorbea din ochi—i scînteietori, vulturești, un tînăr cavaler chipeș, îmbrăcat în straie bogate, ce avea pe chip întipărită o mare dîrzenie...

Și acest tînăr cavaler stătea ca încremenit acolo, privind cu extaz înspre Domnița Ruxandra, cu o adorație ce se citea deslușit pe fața—i energică, bărbătească.

După un timp, totuși, privirile lui înflăcărate și dragostea puternică de care era pătruns transfigurîndu—i chipul strălucitor de fericire, sau poate implorarea mută ce se dezvăluia din întreaga lui înfățișare, atraseră ca un magnet privirile Domniței înspre dînsul.

Pentru o clipă, Domnița crezu că e o nălucire, atît de nemișcat stătea el și atît de adînc liniștit era totul în juru—i.

Dar cînd — privind cu încordată atenție — văzu deslușit că e cu adevărat un bărbat străin, ea dădu un țipăt de spaimă, scăpînd buchetul din mînă.

Ca fulgerul se repezi chipeșul tînăr, îi ridică buchetul și punînd un genunchi la pămînt, în chip de omagiu și adorare pentru dînsa, i—l întinse...

Și închinîndu—i—se el vorbi cu o voce caldă, plină de adîncă emoție :
—Slăvită și prea frumoasă Domniță Ruxandra, am venit de departe să te văd, adus de faima neasemuitei Domniei Tale frumuseți! Te aștept de zile întregi aici, locul obișnuit al plimbărilor Măriei—tale, știut de toți localnicii. Și văd cu uluire că ești cu mult mai fără seamăn de frumoasă decît te—ar fi putut plăsmui închipuirea mea!...

Și iată—mă—s, de—acum, prins pe vecie, robit de dragoste nebunească pentru Domnia—Ta, dulce și gingașă Domniță Ruxandra !

Te privesc plin de uimire și nu—mi cred ochilor!

Ești oare aievea, sau doar o vedenie de pe tărîmuri de vrajă ? Pari zămislită din lumină și frumusețe nemaîntîlnită, căci ești nepămîntean de minunată, dalbă Domniță Ruxandra ! îmi pari a fi tot ce firea a întruchipat mai desăvîrșit pe lume !

Privesc cucerit la făptura ta, la negrăitul tău farmec, și sînt neîndemînatec, nevolnic, nu—ți pot tălmăci cîtă neînchipuită fericire îmi stăpînește ființa toată !....

Țintuit locului am stat, vîzîndu—te !

Și iată, mă și simt cutremurat de teama de a te pierde !...

Mult te rog să primești această mărturisire a mea drept prinos al dragostei înflăcărate ce mi—a cuprins deodată inima, primește—o ca pe cea mai de seamă dintre închinări, a mea, cel care însetat de iubire adevărată, robit îți sînt pentru de—a pururi, slăvită, Domniță Ruxandra !

Și nu mă izgoni, rogu—te, și nici te mînia pe mine că am cutezat, nevrednicul, să vin aci ca să—ți vorbesc atît de deschis....

Află, prea mărită Domniță, că de—aici înainte dragostea mea pentru Domnia—Ta este atît de puternică și de nemărginită, încît ar putea clinti munții din loc !

Și vei mai ști, Domniță, fac azi legămînt aci, că dragostea aceasta nicicînd nu mi se va stinge din inimă, decît o dată cu viața !

Află, slăvită Domniță, că sînt și eu fiu de Domn, vestit conducător de oști...

Nu sîntem atît de necuprins de bogați precum este mîndrul și vestitul Vasile Lupu, tatăl Măriei Tale...

Dar poporul nostru, pe care neamul meu îl ocîrmuiește din tată în fiu, este un popor harnic, viteaz, neînfricat, plin de cinste și omenie !

Iar tatăl meu atît de iubit și preaslăvit de oamenii noștri este un viteaz între viteji, cîntat în balade și va trece în legende atît este de vestit în lumea întreagă prin vitejia și destoinicia lui!...

Cînd faima despre alesele însușiri ale Domniei Tale au ajuns pînă la Curtea noastră, atunci pornit—am eu de pe meleagurile îndepărtate unde m—am născut, din patria mea iubită și am venit aici în Moldova, patria Domniei—Tale, să învăț graiul moldovenesc, anume spre a—ți putea vorbi pe înțeles despre dragostea mea cum alta pe lume nu—i!

Aflat—am de la locuitori despre acest loc al preumblării Domniei—Tale.

Un dor nestăpînit m—a îndemnat de am cutezat să vin să te aflu singură aci în codru și întîmpinîndu—te să—ți apar în cale, ca să mă cunoști înaintea de a veni eu să te cer de la tatăl Domniei—Tale, să știu că mă vrei de soț!...

Iar acum că te—am văzut, că mi—e sufletul plin de fericire, în genunchi te rog, supus, *să primești a—mi fi soție, stăpîină a inimii și vieții mele!*

Și te voi face atît de fericită cum nici gîndit—ai vreodată!...

Nu mă izgoni și nu te mînia pe mine, rogu—te, că am cutezat a—ți dezvălui dragostea mea, slăvită Domniță !"

Tăcu voinicul îngenuncheat, plecînd capul umil, cu adînc respect, a închinare...

Și chiar și după ce tăcuse, se părea că pădurea fremăta încă de răsunetul glasului său...

Înmărmurită îl privea Domnița !

Și cuvintele lui înflăcărare de dragoste — *cele dintîi cuvinte de dragoste pe care mîndra Domniță acum le auzea pentru întîia oară în viața ei*, simțea ea uimită cum îi topeau parcă o gheață din inimă și făceau să—i zvîcnească sîngele mai repede prin vine, năvălindu—i în obraji.

Și Domnița privi la străinul din fața ei, un falnic, și tînăr cavalier...

El era îmbrăcat în haine scumpe de mătase grea de Orient, iar platoșa de oțel ce—i acoperea pieptul sclipea puternic în soare...

Atît de strălucitor de tinerețe, cu chipul transfigurat de dragostea lui înflăcărată, aureolat de razele de soare ce—i jucau în părul inelat, negru ca pana corbului, — cu totul deosebit de acei cîțiva tineri pipirii de la Curtea tătine—său, cu care pînă atunci i se îngăduise să vorbească, *astfel se înfățișa necunoscutul cavalier din pădurea seculară, ochilor uimiți ai fecioarei neprihănite și neștiutoare, ce nu stătuse nicicînd de vorbă cu un bărbat străin !...*

Căci pe acele vremuri, după moda turcească adoptată și în țările noastre, femeilor, și mai ales fetelor de Domn, nu le era îngăduit să vorbească cu nici un tînăr, necum să asculte cuvinte de dragoste !

Zăvorite în camerele lor — înconjurare de slujitoare, de Jupînese și Jupînițe, stăteau pe atunci Doamnele și Domnițele !

Nici chiar la masă nu le era îngăduit să apară ele dacă erau și oaspeți străini.

Astfel că Domniței Ruxandra, străinul acesta întîlnit pe pajiștea înflorită i se păru *cel mai deosebit, cel mai ales și cel mai falnic cutezător tînăr, viteaz între viteji, întrecînd pe oricare alt făt—frumos din poveștile cu care îi des fătase anii copilăriei doica ei dragă...*

Căci orfană de mamă cum fusese Domnița, singura și cea mai apropiată i—a fost doar bătrîna doică.

„Și iată, gîndi Domnița uimită, acest viteaz și falnic cavalier străin o cerea în căsătorie în felul acesta neașteptat și vorbindu—i cum nimeni încă nu cutezase a—i vorbi pînă atunci!

Gîndurile acestea trecuseră fulgerător prin mintea Ruxandrei în timp ce el își destăinuia dragostea nețîrmurită pentru dînsa.

Și pe măsură ce el vorbea — așa ca o duioșie, nemaisimțită pînă atunci, ca o adiere mîngîietoare îi învolbură dulce, parcă, inima și gîndurile tinerei fete de Domn...

Adînc tulburată, roșie la față, Domnița Ruxandra luă în grabă buchetul din mîinile emoționatului cavalier îngenuncheat și abia de—i mulțumi printr—o aplecare abia văzută, grațioasă a capului, zîmbindu—i totuși fără voie, — emoționată foarte și dînsa — tremurătoare, rușinîndu—se...

În străfulgerarea unei clipe care ei i se păruse lungă cît veacul, iar lui scurtă cît clipirea, dînsa avusese timp, totuși, să vadă cum ochii lui negri ațintiți cu putere asupra ei o străpungeau parcă, arzînd—o ca două văpăi de foc !...

Iar în inimă, Domnița Ruxandra simțea de astă dată niște bătaii repezi și ca un filfîit de aripi ce o săgetau totodată...

Și ființa toată și—o simți năpădită de un simțămînt nedeslușit, copleșitor, dar atît de negrăit de dulce...

În sfîrșit, cu o sforțare a voinței, Domnița Ruxandra izbuti să se smulgă ca dintr—o vrajă de sub înrîurirea adîncă a ochilor negri scînteietori ai tînărului străin, care parcă o fascinaseră ținînd—o

locului, ca împietrită...

Și fără să scoată un cuvânt măcar, ea fugi iute cu pas ușor, ca o căprioară hăituită de vânător, îndreptându—se în fugă spre locul unde se aflau rădvanele Domniei, cu slujitorii credincioși, cu paznicii înarmați, cu doica cea bună și blândă, cu Jupînițele — prietenele ei de joacă din copilărie — ce o însoțiseră în preumblarea de azi.

Alerga înspre ele ca înspre un refugiu tihnit și ocrotitor, ca înspre un liman de pace și liniște, după o furtună grea, neașteptată...

În acest timp, ele cu toatele, îngrijorate, o căutau în toate părțile și o strigau, făcînd să răsunе depărtările și adîncul pădurii de ecoul chemărilor lor speriate...

Dar fugind în mare grabă, Domnița nici nu băgase de seamă că eșarfa ei străvezie de culoarea azurului îi alunecase de pe umeri, căzînd pe pajiște.

Tînărul străin se repezi s—o ridice de jos și fericit o duse la buze, sărutînd—o cu evlavie...

Apoi ținînd—o în mîini cu grijă ca pe un odor de preț, după ce o împături cu grijă, o strînse cu mare mulțumire sub haină, în dreptul inimii...

Apoi, voinicul privi îndelung pe urmele Domniței, pironit locului, frămîntat de gînduri năvalnice și dînsul, copleșit de atîta simțire puternică, vijelioasă...

*

* *

Cînd ajunse la rădvane, Domnița Ruxandra, peste măsură de tulburată, nu spuse nimic din uimitoarea întîmplare de pe pajiștea înflorită, nici prietenelor ei dragi, nici măcar doicii ei, pe care o iubea ca pe o adevărată mamă și căreia de cînd se știa îi împărtășise totul, fără ca vreodată să—i ascundă ceva, nici chiar cele mai neînsemnate întîmplări; numai ei i se destăinuise dintotdeauna, de copilită, iar mai tîrziu, cu trecerea anilor, îi împărtășea dorințele ei de fată tînără, visătoare, visurile ei de viitor și dorurile toate, doica bătrîna fiind dintotdeauna duhovnică și sfetnică prețuită a inimii ei duioase și iubitoare...

De data aceasta însă, nici ea nu știa de ce, pentru întîia oară în viața ei, Domnița Ruxandra nu—i spuse nimic doicei despre cele întîmplate pe pajiște, cuvintele oprindu—i—se pe buze, nerostite. Simțea că nu poate împărtăși nimănui, nici chiar ei înșiși, tumultul de sentimente contrarii ce i se învîlmășeau în suflet, pe care nici ea singură nu și le putea desluși prea bine.

Era prima ei taină și se simțea stînjenită ca de un păcat de toată întîmplarea din pădure...

Totuși Domnița Ruxandra se liniștea spunîndu—și că întîlnirea cu tainicul necunoscut era și va rămîne desigur o întîmplare fără urmări... De ce dară să o mai tulbure zadarnic pe bătrîna doică, povestindu—i—o?

Și totuși Domnița, fără voie, își simțea inima și mintea atît de pline de această minunată întîmplare neașteptată !....

La dorința Domniței, în grabă se urcară cu toatele în rădvane, care porniră cu pocnete de bici și în chioțele prelungite ale surugiilor, șfichi și îndemnuri făcute cailor trăpași.

Tot drumul la întoarcere, ceasuri întregi, mereu tulburată peste măsură, îngîndurată, Domnița Ruxandra stătu cufundată într—o adîncă visare.

Și nu scoase nici un cuvînt, ea care de obicei era atît de plină de voioșie și de glume, în timp ce rădvanele le duceau spre Iași în trapul grăbit al cailor...

În legănarea neîncetată a rădvanului, în tot cursul acestui drum de întoarcere, Domnița Ruxandra avu tot răgazul să—și cerceteze cu luare aminte și migala sufletul, să depene din nou în gînd toată uimitoarea întîmplare de pe pajiștea înflorită din pădurea seculară : întîlnirea cu misteriosul străin cel atît de îndrăgostit de dînsa, ce știa grăi atît de frumos...

Și fără să—și dea seama, tot gîndindu—se la el, Domnița îi găsea mereu tot alte și alte însușiri de seamă: înfățișarea mîndră, plină de tinerească vitejie, portul semeț al capului și mai cu seamă revedea acea transfigurare ce îi iluminase chipul, atunci cînd, prosternat în fața ei, îi vorbise de marea lui dragoste înflăcărată pentru dînsa, ce—i umplea inima...

Revedea strălucirea vîpăilor din ochii lui — și cu cît gîndea mai mult la dînsul, îl simțea tot mai aproape de inima ei...

Și trebuia să—și mărturisească uimită Domnița că *totul îi plăcuse la el!*

Îl revedea cu ochii minții cu atîta putere, de parcă l—ar fi avut în fața ei, aievea...

Și i se păru de la un timp că—l cunoștea de cînd lumea, atît și—l simțea de apropiat sufletește...

Ca pe un frate, ca pe un prieten drag, îndelung așteptat...

Și asta o uimi și mai mult încă pe Domnița Ruxandra....

Mai băgă de seamă, totodată, că ori de cîte ori se gîndea la el, inima—i bătea în piept iute, iute, de mai să i—l spargă, roșeața îi dogorea obrazii și toată ființa îi era năpădită de o bucurie fără pricină, dar atît de puternică pe cît de neașteptată, așa cum nu mai simțise ea nicicînd !...

Și se întreba Domnița cu mirare:

„Ce fel de simțire să fie aceasta oare, atît de chinuitor de dulce, care pusese stăpînire așa deodată pe dînsa, și aci o emoționa pînă la lacrimi, aci o făcea nespus de fericită, de parcă i—ar fi dat aripi să plutească ?”

Și din nou se întreba nedumerită :

„Ce se întîmplase oare cu dînsa ?” Și nu—și afla răspuns nicicum...

Cufundată adînc în gîndurile și visarea ei, Ruxandra nici nu știu cînd ajunse rădvanul acasă, la Iași, la palatul Domnesc.

Drumul lung, de atîtea ore în șir, al întoarcerii, ei i se păruse că a trecut prea repede...

Domnița coborî mașinal din rădvan și adînc îngîndurată, oftă fără pricină și se duse drept în camerele ei unde se încuie, fără să vrea să mănînce, fără să vrea să vadă pe nimeni, spunînd că e foarte obosită de drum...

Avea nevoie să stea singură—singurică, doar cu gîndurile și amintirea celor întîmplate....

Vroia să se reculegă, să—și deslușească gîndurile, să—și vină în fire, să redevină cea dinainte, dacă aceasta mai era cu putință...

Motto :

Fiecare om poarta în inimă o lumină care îi arată calea: setea de iubire. Pentru unii este doar cît licărirea unei stele, dar pentru alții ea este un soare...

Capitolul VII. VISARE...

În zilele care urmară după această neobișnuită întîmplare, Domnița Ruxandra avu mereu o purtare destul de ciudată... Umbla prin palat de colo—colo, tot visătoare, neluînd seama la nimic din tot ce o înconjura, sau se încuia în camerele ei și cădea din nou pe gînduri.

Și, din nou, depăna emoționată, în minte, iarăși și iarăși, toate cele întîmplate pe pajiștea înflorită, cercetînd cu luare—aminte fiecare cuvînt rostit de tînărul acela neobișnuit, cercetîndu—și inima, întrebîndu—se mereu ce se întîmplă cu dînsa și ce va mai fi ?...

Și mereu retrăia în taină, iarăși și iarăși, cu desfătare, totul...

Căci tînăra fată avea acum o taină zăvorîtă în inimă și roșea fără pricină, ori de cîte ori se gîndea la

ea.

Căuta singurătatea, retrăgîndu—se la dînsa, iar cînd era nevoită totuși să iasă în lume, stătea tot dusă pe gînduri, pierdută în visare...

Și mereu fugea să se încuie în iatacul ei, în care își avea cărțile dragi...

Fugise fără să—i spună o vorbă viteazului care înfruntase *primejdia morții*, ca să—i poată vorbi!

Și ce va gîndi el despre fuga ei nesăbuită ? Desigur, înțelese că ea se speriasc, își răspundea tot ea, mulcomindu—se...

„Și de ce oare se speriasc ? continua ea să se mustre cu neînduplecare...

Ce, venise el oare cu gîndul de a—i face vreun rău ? Ah ! Nu ! Nu !

Amintindu—și—l, Domnița noastră zîmbea din nou sfielnic, dar plină de atîta caldă prietenie pentru el... Și iarăși găsea noi prilejuri ca să—l admire, să—i fie drag...

„Venise de departe — îi spusese el — tocmai din Patria lui, ca să aștearnă la picioarele ei omagiul unui adevărat cavaler în fața iubitei mult rîvnite... Întocmai ca—n basme !...

Și ea era iubita lui!

Doamne! Ce spusese ?... Iubită ?...

Cît de ciudat răsunet aveau aceste cuvinte în inima, în gîndul ei, atunci cînd le rostea !...

Iubită...

Dragoste...

Cuvinte atît de noi pentru dînsa, cărora nicicînd nu le cuprinsese tot adîncul înțeles, din cărțile cetite, dar care acum îi dădeau o proaspătă și mereu reînnoită bucurie, pură, nemaisimțită vreodată de dînsa...

Și iată că îi răsare așa deodată un gînd vrăjmaș, ca un paloș ce îi străbate mintea, făcînd—o să tremure de teamă:

Și dacă nu—l va mai revedea niciodată ? ! Unde să—l regăsească ?

Ea nu l—a întrebat nici măcar cum îl cheamă, ca să știe... Nici de unde este... Mută a stat dînsa, apoi a fugit !...

„Nici un cuvînt măcar nu i—a adresat acelui tînăr !...

Și el a venit să învețe graiul moldovenesc, graiul nostru mult iubit! — își zicea ea măgulită, foarte uimită. Ca să—mi poată vorbi de dragostea lui... ca să poată fi înțeles de mine !...

„Mi s—a închinat ca unei zeități.

„Și m—a rugat să—i fiu soție...

„Soția lui...

„Soția acestui falnic și viteaz cavaler! Ce dulce vraje pare că îi cuprinde inima, făcînd—o să bată mai iute, tot mai iute ?

De emoție, Domnița Ruxandra închidea ochii, iar cu mîinile își apăsa pieptul, vrînd să mai domolească acele bătăi puternice ale inimii, dureros de puternice.

Și ca o înfiorare o străbate toată...

Apoi, din nou, starea de visare o stăpînește, gîndurile—i plutind peste apele involburate ale amintirii...

.....
Și după atîtea gînduri și întrebări fără răspuns, veni și hotărîrea ce o luă, cu mare grabă, în cea de a șasea zi :

„Trebuie, trebuie să—l revăd negreșit pe tainicul meu cavaler!

Să—i vorbesc ! Trebuie ! Grabnic !..."

Simțea Domnița, fără chip de împotrivire, dorința de a—i vorbi neapărat. Să—i spună că nu fugise decît de tulburarea adîncă ce el i—o iscase în suflet.

Și că ea nu era nici îngîmfată, nici sălbatică, nici rea...

Și nici lipsită de înțelegere pentru necuprinsa lui dragoste, fără nădejde, pentru dînsa...

Și își repeta, pentru a cîta oară :

„El a venit de departe... Ca s—o vadă... Să—i vorbească...

A înfruntat totul, a așteptat—o neconținut, neclintit, cu aprigă, nestrămutată nădejde...

Trebuie, da, trebuie să meargă din nou în pădurea seculară, să încerce să—l mai revadă o dată.

Să—i vorbească... Să—i spuie...

Ce să—i spuie ?..."

Și, din nou, în inimă acel filfîit ca de aripi în zbatere...

„Să—l întrebe cine este el, din ce țară vine, să—l cunoască mai bine, iar el s—o cunoască pe dînsa cu adevărat, să—i cunoască firea blîndă, duioasă, atît de dornică de o mare iubire adevărată...

„Așa cum a fugit ea, totul a rămas nedeslușit între dînșii...

„Mai ales trebuie să—i dau dezlegare să vină să mă ceară în căsătorie de la tata..." Își zicea Domnița îmbărbătîndu—se, găsind îndreptățire dorului ce o stăpînea de a—l revedea pe cavalerul necunoscut.

„Să—i spun, să știe și dînsul, că eu nu am nimic împotrivă..." mai adăuga ea cercînd să se liniștească...

Gîndind acestea, obrajii i se îmbujorau iarăși și simțea aceeași înecăciune în capul pieptului...

Și din nou teama că nu—l va mai revedea niciodată o făcea să tremure...

Și—i dădeau chiar și lacrimile... Și în ciudată pe ea însăși se muștra iarăși și iarăși...

Apoi, înțeleaptă, tot singură se liniștea din nou :

„O dragoste ca a lui nu se va stinge pentru nimic în lume ! Așa cum a așteptat—o de atîta timp pînă să o poată întîlni, desigur, desigur că și acum el se va afla acolo, așteptînd—o..."

Numai în această încredințare își ostoya dînsa îngrijorarea, neliniștea...

Abia de îi trecu prin minte acest gînd că din nou începu să se mustre și își zise mînioasă cu și mai multă asprime :

„Dacă el e încă acolo și mă așteaptă să revin, cum de am putut eu oare să stau atîtea zile, pînă să iau hotărîrea de a—l revedea ?

Unde mi—au fost mințile ?...

Și cît trebuie să fie el de nefericit stînd acolo sub copacii din pădurea seculară, numărînd ceasurile, zilele, așteptîndu—mă fără speranță, fără ca eu să—i apar!"...

Și, deodată, cu o grabă nefirească, alergă la doică și—i spuse că dorește tare mult să poftască Jupînițele ca s—o întovărășească din nou la plimbare tocmai pe malul Prutului, în pădurea bătrînă.

Doica, biata de ea, se luminează pe dată la față de bucurie, văzînd că Domnița Ruxandra, pe care o crezuse bolnavă, era iarăși voioasă ca mai înainte.

Și doica, tot făcînd la cruci de mulțămire lui Dumnezeu, alergă în fugă, cît o țineau bătrînele ei picioare, să dea poruncă pentru pregătirile de călătorie, să trimită vorbă, prin slujitoarele de casă, Jupînițelor ca să se gătească cu toatele pentru plecare.

Iar jupînițele fură, tare vesele și dînsele auzind că Domnița Ruxandra le pofteste să meargă iarăși la pădurea de pe malul Prutului împreună cu dînsa...

*

* *

Trecuseră șase zile de la cealaltă plimbare și Domniței Ruxandra îi păruseră nesfîrșite aceste zile de frămîntare, de temeri și de tot soiul de întrebări fără răspuns ce—și tot puneau...

De cum se urcară în rădvane Domnița Ruxandra cu doica și tinerele ei prietene, — surugiii, ca întotdeauna, pocniră din harapnice — slujitorii de pază călări și înarmați dădură pîteni cailor și porniră cu toții plini de voioșie înspre pădurea seculară de pe malul Prutului. De data aceasta drumul i se păru Domniței Ruxandra nesfîrșit de lung... Și într—una se muștra, frămîntîndu—se : „De ce ? De ce lăsase ea să treacă atît de multe zile ? De ce ?... Șase zile ! Lungi, nesfîrșite, cît șase veacuri!..." Chiar ea însăși devenise cu totul alta în aceste șase zile. Așa precum din crisalidă naște brusc fluturile strălucitor, tot astfel din nepăsarea de odinioară, din viața de plictis de pînă atunci, răsărise acum în inima ei, așa pe neașteptate, ca o floare gingașă, acest simțămînt atît de nou, atît de proaspăt, căruia ea tot nu cuteza încă să—i dea adevăratul nume...

„Dar dacă în acest răstimp cavalerul necunoscut disperase de a o mai revedea ?" se întreba ea temătoare.

„Și dacă nu—l voi mai regăsi acolo ?... Să nu—l mai revăd niciodată ? ! Tocmai acum cînd mi s—au limpezit gîndurile, cînd pot ceti deslușit în sufletu—mi ?" se întreba plină de spaimă Domnița.

Doar cît gîndise acestea, că i se și strînse dureros inima bieteii Domnițe, care, fără să știe, se îndrăgostise și dînsa de falnicul cavaler.

Pe loc sufletul i se întrista foarte, de parcă ar fi fost de cenușă, iar fața i se mohorî. Soarele strălucitor de vară, ea nici nu—l mai vedea și nici n—auzea cîntecul desfătător al păsărelelor.

În jur parcă totul devenise de asemeni nesfîrșit de trist, pustiu, cenușiu.

Oftă adînc biata Domniță Ruxandra, închise ochii și încercă să—și stăpînească spaima aceea ce i se iscase în suflet, spaima că nu—l va mai revedea niciodată pe cel care o iubea fără speranță...

„Oh ! Și cât de încet mergeau caii aceștia!" Își zicea tot mai nerăbdătoare.

„Of ! Doamne ! că nu mai soseau odată !... Nesfârșit de lung era drumul!"

Și dădu, nestăpînit de iute, poruncă vizitiilor să dea bice cailor, grăbindu—i neîntîrziat...

Apoi, Domnița Ruxandra se cufundă din nou în visarea ei ca într—o baie de lumină, nemaivoid să ia în seamă nimic din juru—i.

Și ea nu mai simțea nici clătinarea rădvanului, și nu auzea nici pocnetele harapnicelor și chiuiturile vizitiilor ce goneau caii din ce în ce mai repede, — atît de intens gîndea ea la dînsul, cufundată în simțămintele ei puternice ce o învăluiseră toată...

Motto:

Unele femei își poartă iubirea pe frunte strălucitoare ca luceafărul serii, altele o poartă în inimă ca pe o comoară tăinuită.

Capitolul VIII. REVEDERE...

În sfîrșit, iată ajunseră și în marginea cunoscutei și îndrăgite păduri seculare de lîngă Prut... Ca și în atîtea alte dați, slujitorii deshămară caii, după ce Domnița Ruxandra cu doica ei dragă scoborîseră din rădvan. Ele fură întîmpinate de Jupînițele mereu vesele și ciripitoare ca un stol de vrăbii gureșe, care înconjurîndu—le roată, îmbiau pe Domniță să vină, să joace din nou cu ele jocurile care altădată atît de mult îi plăcuseră...

Dar Domnița Ruxandra le spuse că fiind obosită dorește doar să privească la dînsele cum se vor juca și le îndemnă ca fără sfială ele să înceapă jocul de—a „baba oarba".

Și în timp ce jupînițele și începuseră să joace acest ioc, Domnița Ruxandra îi spuse doicii ei să se așeze jos și să se odihnească.

Cît despre dînsa, doica să nu fie îngrijorată că iată se duce nu departe, să culeagă un frumos buchet pentru tatăl ei, la fel ca acela de data trecută care—i plăcuse Domnului atît de mult, din florile acelea minunate din locul numai de ea știut...

Liniștită, zîmbindu—i cu drag, doica se așeză pe covorul pe care—l întinsese în acest timp pe jos la rădăcina unui falnic stejar, și fiind obosită de drum ceru îngăduirea să se odihnească.

Ceea ce, bucuroasă, Domnița Ruxandra îi încuviință pe dată...

Bătrîna își sprijini capul pe o pernă ce o adusese cu ea și de aerul tare al pădurii îndată ațipi, zîmbind din nou fericită.

În acest timp, Domnița Ruxandra, în grabă se afundă în pădure și mergînd iute, foarte tulburată, se îndreptă înspre pajiștea înflorită, împinsă de dorul ei nestăpînit, deși încă de neînțeles...

Cînd ajunse la ultimii copaci ce o despărteau de pajiște, ea se piti după trunchiul celui mai gros dintre ei și în timp ce inima îi bătea puternic, privi cu încordare, cercetător, de cealaltă parte a pajiștei, să vadă dacă tînărul necunoscut se afla sosit și de data aceasta pe locul unde dînsa îl zărise întîia oară...

Și iată că înainte chiar de a fi putut gîndi, de a fi putut desluși ceva, bătaile repezi ale inimii ei îi dădură de veste Domniței Ruxandra că falnicul cavaler se afla acolo, de parcă neclintit ar fi așteptat—o de—a lungul zilelor, pe același loc de altădată, ca și cum ieri s—ar fi despărțit de dînsul, de parcă n—ar fi trecut șase zile de—atunci!...

La vederea lui, de bucurie, inima începu să—i bată și mai iute Domniței Ruxandra, involburîndu—i chipul emoționat cu o roșată ce o prindea și mai mult.

Îl mai privi încă o dată, fără să fie văzută de dînsul, cu încordată atenție.

Misteriosul necunoscut stătea și acuma, ca și atunci acolo, rezemat de copac, cu fruntea cutată adînc, îngîndurat, iar pe față i se citea o mare mîhnire.

Din cînd în cînd el privea trist, cercetător cu ochi sfredelitori printre copacii din fața lui înspre locul de unde îi apăruse atunci Domnița Ruxandra și ofta adînc. Și fața i se întuneca și mai tare...

Avea brațele încrucișate pe piept, tînărul cavaler necunoscut, și aștepta gînditor, privind, îndelung, încruntat, trist, printre copaci...

De data aceasta Domnița Ruxandra avu răgazul să—l privească în voie, admirînd din nou ținuta lui mîndră de falnic luptător, neînfricat, *care—l deosebea atît de mult de oricare din tinerii cunoscui de dînsa*, deslușind bucurăsoasă acea dîrzenie ce se citea pe trăsăturile energice ale figurii lui bărbătești, care—i plăcuseră ei atît de mult de cum îl văzuse...

Da, ea nu se înșelase, întocmai așa visase că va fi alesul ei, gîndi visătoare Domnița...

După ce îl privi îndeajuns, fără să fi fost zărită de dînsul, Domnița Ruxandra, devenită deodată sfioasă, necutezînd a—l lăsa să ghicească el că ea l—a văzut și rușinîndu—se să nu—i înțeleagă dînsul nerăbdarea și dorul ce o mînase încoace, Domnița se îndreptă încet înspre pajiștea înflorită și începu să culeagă flori la împlinire, ținîndu—și ochii plecați, privind cu încordată atenție, numai și numai la florile pe care le culegea...

De cum o văzuse apărînd, pe loc chipul tînărului deveni strălucitor de fericirea revederii, trădînd o puternică emoție. Pieptul i se umflă într—un oftat adînc de ușurare...

Și el se repezi grabnic înspre dînsa, ca dus de aripi nevăzute, străbătînd cît ai clipi distanța ce—l despărțea de Ruxandra.

Și din nou ingenunche viteazul în fața Domniței și vorbi grăbit, mărturisindu—i cu înflăcărare tot zbuciumul, îndoielile ce—l bîntuiseră de cînd ea fugise speriată, fără să—l învrednicească cu un cuvînt măcar !...

Și, reînnoindu—și jurămintele de credință, din nou îi vorbi de dragostea lui nețarmurită pentru dînsa, cea aleasă între alese, cea îndelung visată de dînsul, îi vorbi, cum numai adevărații îndrăgostiți știu vorbi, cuvintele lui mișcînd—o pînă la lacrimi pe duioasa și dalba Domniță, cuvintele lui de dragoste înflăcărare, mîngîietoare... Căci erau cuvintele lui răscolitoare și înaripate și—i preamăreau iarăși și iarăși frumusețea, gingășia, ființa toată, dezvăluind tot dorul lui nemărginit după dînsa...

Și rosti necunoscutul cel mai înălțător imn de iubire înflăcărată în fața tinerei acesteia, de care pînă atunci nimănui încă nu—i fusese îngăduit să se apropie, necum să—i vorbească de dragoste...

Și pe măsură ce falnicul cavaler necunoscut vorbea, Domnița Ruxandra simțea că vorbele lui, aci o ardeau ca focul, aci îi mîngîiau inima însetată de dragoste, ca un balsam dulce, liniștitor. Simțea puternic, cum cuvintele lui îi pătrund adînc în suflet, prinzînd rădăcini acolo. Și i se părea dalbei Domnițe ascultîndu—l că plutește pe aripi de vis, în azur...

Și toată ființa i se topea parcă într—o simțire amețitor de dulce, iar în piept simțea ca un zbucium dureros și blînd, ce—i făcea inima să bată, să bată...

Și privindu—l, Ruxandra în neștiutoarea ei nevinovăție *văzu în el întruchiparea însăși a bărbăției și a vitejiei neînfricate, a tuturor virtuților cîntate de poeți, cetite de ea în cărți...* Simți că îl iubește și ea, împărtășindu—se deopotrivă și dînsa din harul nesecat al iubirii lui puternice, simțind adînc că—l va iubi mereu în tot restul vieții ei, ca pe întruchiparea tuturor așteptărilor și dorurilor ei în prag de viață...

.....
Ascultînd șoaptele duioase ale cuvintelor lui înflăcărare, cuvintele adevăratei, mult—visatei iubiri, ea avu revelația că *el — mai presus de oricare altul — este cel îndelung așteptat, ca el și numai el este întru chiparea iubitului la care și ea, ca oricare fată tînă, visase dintotdeauna...*

Înțelese că el cel mai mult se asemana cu acei eroi din legendele și epopeele cetite de ea cu nesaț, eroi preamăriți pentru faptele lor de vitejie neîntrecută, la care ea rîvnise, fără să—i fi putut întîlni aieva în lumea în care trăia...

Și mai simți Domnița că aceste clipe sînt hotărîtoare pentru dînsa, că de răspunsul ei va atîrna fericirea amîndurora, întreg viitorul lor!...

Și ca o tainică înfiorare o ameți în aceste clipe atît de însemnate!

Îndoială nu putea fi!

Și deodată veni și hotărîrea ce o luă fără șovăire.

„Da, voia să fie soția unui astfel de om !”

Și hotărînd acestea, Domnița Ruxandra îi zîmbi falnicului cavaler cu un zîmbet fermecător, îi întinse mîna și lăsîndu—l să i—o sărute cu respect ea îi vorbi în sfîrșit:

—Ridică—te, nobile cavaler ! Deși Domnițele nu au voie să—și aleagă soțul, inima mea îmi spune că Domnia—Ta ești mai presus de oricare altul, și că vei ști să mă faci fericită...

Îmi încredințez inima și întreg viitorul vieții noastre în mîinile, pe care le ghicesc destoinice, ale Domniei—Tale !...

„Și iată, o dată cu încuviințarea mea, eu te îndemn de asemeni, să vii să mă ceri în căsătorie de la tatăl meu, Domnul!

Să fii stăruitor ! Și vei izbîndi! Sînt încredințată că vei izbîndi!

E tatăl meu ! îl voi ruga, smerită, ca să te primească ginere și deoarece Domnia Sa mă iubește nespus de mult, nădăjduiesc că va ține seamă și de dorința mea.”

Vorbise Domnița cu glasul ei dulce atît de blînd, melodios...

Și după ce rostise, sfioasă, aceste cuvinte ce—i hotărau soarta, o mare duioșie și emoție i se întipăriră pe chipul ei luminos, neînchipuit de frumos, strălucitor de bucuria împlinirii.

La auzul cuvintelor ei cavalerul necunoscut se ridică în picioare, fremătător de fericire, adînc emoționat și îi vorbi cu glas tremurător de nespusă bucurie, și dînsul:

—Așadar, primești, Domniță preamărită, să—mi fii soție și stăpîna a inimii mele, a vieții mele întregi? !

Oh ! de ai ști prin ce chinuri de neîndurat am trecut!

Mai ales de cînd te—am văzut aci, aieva !

Cît de mult te doream, ca un bezmetic, fără să mai pot gîndi la altceva decît numai și numai la Domnia—Ta, dalbă Domniță !

Iar noaptea patu—mi părea de jăratec, căci te visez într—una și zi și noapte !

„Chipul tău slăvit, chipul tău mult—adorat, Domniță, îmi apare neîncetat și pare că mă cheamă să vin aci, iarăși și iarăși, aci sub copacii aceștia care ne cunosc taina, martorii întîlnirii și unirii noastre fericite !

Și te aștept fără să obosesc, zile după zile, aștept să—mi apari aci ca o zeităate preaslăvită...

Te chemam cu tot dorul aprig al inimii mele de îndrăgostit, te chemam cu ființa—mi toată și ascultam răbdător cel mai mic zgomot, sperînd mereu, că doar—doar te voi auzi venind...

Dar atît de des îndoiala îmi rodea sufletul!

Îndoiala că mi—am făurit un vis nebunesc, peste puțină de împlinit! Și gîndul acesta mă chinuia pînă la deznădăjduire...

Și iată, ai venit, mult—rîvnită Domniță și cuvintele Domniei—Tale, încuviințarea ce mi—ai dat, sînt balsam tămăduitor al tuturor suferințelor mele chinuitoare...

Fii binecuvîntată, tu care prin cuvintele ce ai rostit mi—ai dăruit din nou viața, liniștea, rostul de a lupta !

Și mi—ai dăruit, mai cu seamă, cea mai neasemuită fericire !

Acum mă simt iarăși puternic, de neînvins, de cînd

Domnia—Ta ai binevoit să primești a—mi fi soție și stăpîna...

Fii binecuvîntată de—a pururi, scumpă, dulce, iubită adorată !

El luă amîndouă mîinile albe ale Domniței și sărutîndu—le îndelung, puse în această sărutare toată

fervoarea inimii lui de îndrăgostit pînă la uitarea de sine...

Chipul lui strălucitor iradia o fericire neîmormurită... Deodată însă, el se întunecă la față, posomorîndu—se :

—Dar dacă, pînă ce tatăl meu va să trimită solii, dacă tatăl Domniei—Tale te va mărita grabnic, cu silnicie, cu un altul ?

Zicînd acestea ochii îi fulgerau scînteii, iar chipul îi deveni împietrit ca stîncă în încrîncenarea durerii de care era cuprins... Și adăugă pe un ton înciudat:

—Neconținut vin atît de mulți pețitori să te ceară, că mi—e frică să nu mi te fure, neprețuit odor al vieții mele !

Privindu—l Domnița ceti pe chipul lui necuprinsă deznădejde.

Acum el îi era parcă mai drag, acum cînd ea putea măsura întreaga adîncime a dragostei lui pentru dînsa.

Și îi vorbi Domnița Ruxandra viteazului cavalier necunoscut cu o gravă solemnitate, liniștindu—l pe loc :

—*Află că nimeni pe lumea aceasta — fii încredințat de cele ce—ți spun, nimeni pe lumea aceasta nu îmi va fi soț, decît numai Domnia—Ta!*

Îți făgăduiesc aceasta din toată inima și cuvîntul meu e mai nestrămutat decît munții de cremene!

Cînd auzi aceste cuvinte hotărîtoare ale Domniței, bucuria tînarului nu mai cunoscuse margini !...

Chipul i se luminează iarăși, nemaipăstrînd nimic din întunecoasa încruntare și deznădejde de adineauri...

Se priviră îndelung în tăcere... pătrunși adînc de însemnătatea momentelor ce trăiau.

Apoi revenindu—și din tulburarea covîrșitoare, porniră să se plimbe agale prin pădure, alăturați ca două mlădițe ale aceluiași trunchi, amîndoi înalți, chipeși, pârîndu—li—se că plutesc pe aripi de vis prin dragostea ce li se înfiripase în inimi. Acum se destăinuiau unul altuia, nemaisăturîndu—se a—și spune atîtea cîte aveau să—și spună...

El îi vorbi despre bătăliile crîncene ce dăduse alături de tatăl său, vestit viteaz între viteji, povestindu—i cum ei amîndoi au biruit mereu dușmani de cinci ori mai numeroși, înfruntînd neconținut primejdia morții la tot pasul, dar scăpînd de fiecare dată nevătămați !... Astfel le crescuse faima în lumea întreagă, la amîndoi...

Îi mai povesti el de asemeni amănunțit cu cîtă îndîrjire și cerbie trebuiseră să lupte amîndoi în nenumărate dați, tată și fiu alături, avîntat, spre a smulge mereu biruința ! Și despre nenumăratele primejdii și viforul de plumbi ce înfruntaseră, îi vorbi el, și de vajnicile lupte crîncene cu spada ce trebuiseră să ducă adesea el singur, înconjurat fiind neîncetat de dușmani numeroși, mereu tot mai numeroși! Și dînsul mereu neînfricat, de fiecare dată ieșise biruitor din atîtea vajnice primejdii și dînd mereu piept cu moartea.

Ascultîndu—l, cu uimire și spaimă în suflet, povestindu—i despre primejdiile înfruntate de dînsul, dar cu inima tresărîndu—i de mîndrie pentru vitejia iubitului ei, Domnița văzu că nu se înșelase nicicum ghicind în el întruchiparea însăși a eroilor legendari!...

Și iarăși inima Domniței bătea mereu tot mai tare, de emoție, de mîndrie și de dragoste nesfîrșită...

Și i se destăinui și dînsa...

Îi vorbi de viața orînduită ceas de ceas, obositoare, plictisitoare pînă la sfîrșeală, a etichetei severe de la Curte, viață searbădă și fără deosebite bucurii, în care ea se simțea zăvorîtă, de care ea era înlănțuită.

Abia acum înțelegea dînsa că pînă a nu—l cunoaște pe el, duseseră o viață de deșarte solemnități, de rigidă etichetă și veșnic neschimbat protocol drămuț, viață care acum i se părea atît de neadevărată, de sîcîitoare și fără de noimă...

Toate aceste cerințe aspre ale ceremonialului și pompa în amănunțime stabilită de o etichetă neschimbată, acum i se păreau zădărnicii, lucruri de prisos!

Și îi mărturisi Domnița, cu toată feciorelnica ei sinceritate, că pentru dînsa, el însemna toată bucuria, tot farmecul și încîntarea pe care numai descoperirea neașteptată a dragostei împărtășite o poate da, asemeni unei lumini ce împrăștie bezna...

Că el dăduse acum, parcă, un înțeles nou întregii ei vieți și totul lua o însemnătate nouă, atît de diferită de tot ce gîndise ea pînă atunci, de cum își închipuise altădată viața pe care o cunoscuse doar din cărți citite de dînsa în sihăstria iatacului ei și totală necunoaștere a realităților de fiecare zi, ale acelei vieți a ei petrecută neconținut numai între pereții camerei de învățătură...

O dată cu acest farmec tainic al necunoscutului și cu toată desfătătoarea dorință a unei vieți noi, el adusesese parcă în viața ei acea prosperitate și bucurie de a trăi, îmbătătoare, înaripată pe care ți—o dau horele țărănești cu chiotele și cimiliturile lor, hore care ei îi plăceau atât de mult, dar la care n—avusesese voie niciodată să ia parte și adesea, nici măcar să le privească nu i se îngăduise decât pe furiș, alături de doică și fără știrea Domnului, tatăl ei...

Și vorbeau și nu se mai saturau împărtaşindu—și cele ce aveau pe suflet. Și câte nu—și spuseră acești doi tineri făcuți parcă unul pentru altul, în timp ce mergeau atât de nemărginit de fericiți pe potecile umbroase ale pădurii bătrâne...

Aerul proaspăt, răcoros de codru încărcat de miresmele florilor și ierbii îi învăluia în chip plăcut...

Tot vorbind, atunci li se descoperea că erau ca doi logodnici ce se regăseau după multe căutări și așteptări și că atât de mult se asemănau ei între dînșii la gîndire și simțăminte...

Și tot depănîndu—și unul altuia amintirile zilelor trăite fără să fi știut unul de celălalt, acum, robiți de dragostea lor atestatepînitoare, acele amintiri ei le împlteau cu tot dorul tinereții lor biruitoare ce le umplea inimile, acel dor mistuitor strîns în inimile lor tinere, fremătătoare de—a lungul atîtor zile lungi de singurătate și așteptări, de îndelungi visări și tainică înfiorare...

Acum că se întîlniseră în sfîrșit, li se părea că din—totdeauna se cunoscuseră...

Și iată acum, vorbind, înțelesesă de ce întîlnirea lor le părea mai degrabă o regăsire... Prin iubire și prin voința lor, uniți erau de—aici înainte pe viață !

Și mai înțelesesă, cu temeinicie, că de aci înainte nici o putere din lume, nimic și nimeni nu îi va mai putea despărți vreodată !...

Această hotărîre luată de ei amîndoi, într—un gînd și o simțire, o vor dovedi de nestrămutat, orice s—ar întîmpla !

Erau juruiți unul altuia și împlinirea fericită, prilejuită de voința și stăruința lui neabătută, făcuse minunea ca ei să se întîlnească și să întruchieze astfel o pereche fericită, atât de potrivită, care atât de rar era de aflat pe la Curțile Domnești...

Acum ei trăiau intens, din toată ființa lor, clipa aceasta rară, unică, a marilor, deplinelor împliniri !...

Și erau amîndoi sfîelnici și uimiți de puterea neînchipuită a acestei iubiri ce le umplea sufletul de atîta necuprinsă fericire și nețărnută încredere în viitor !...

Și ca îmbătați de întregul, profundul simțămînt ce îi unea și de atîta luminoasă bucurie ce le covîrșea sufletul, de la un timp tăcură, copleșiți, fremătători de prea multă simțire...

Mergeau acum unul lîngă altul și amîndoi ar fi dorit ca această plimbare a lor să nu se mai sfîrșească niciodată !...

Ar fi dorit ca timpul să—și oprească mersul în loc, iar ei să fie mereu împreună, departe de lume, doar ei singuri cu dragostea lor minunată, ce le răsărise în inimi ca cea mai neprețuită floare rară a dorințelor lor arzătoare !...

Iar sus, deasupra capetelor lor, ca o binecuvîntare a firii, copacii seculari, semeți și falnici își uneau ramurile înalte, formînd ca o boltă bogată de verdeață ce părea că le ocrotește cu blîndă încuviințare iubirea, tăinuindu—le—o de tot restul lumii.

Și mergeau ei, ca pierduți în beția clipei, și cît ar fi dorit ca ea să dăinuie de—a pururi...

.....
Dar iată că, deodată, Ruxandra își aminti speriată că trebuia să plece neîntîrziat... Și ea fu nevoită să—și ia rămas bun de la el, avînd ochii triști umeziți de lacrimi și o grea strîngere de inimă. Clipă dureroasă pentru orice îndrăgostiți...

Falnicul viteaz îi sărută mîinile îndelung, cu ardoare...

Apoi, într—un elan nestăvilit, el o cuprinse pe Ruxandra într—o îmbrățișare bărbătească avîntată și ne—putînd rezista ispitei, sărută pătimaș buzele aceleia pe care acum o știa că—i este logodnică...

Uluită de acest neașteptat gest al lui, Ruxandra, roșie ca focul, se zbatu împotrivindu—se, tremurînd ca frunza în furtună, în brațele puternice ale falnicului cavaler.

Cînd reuși, în sfîrșit, să se smulgă din înlănțuirea brațelor lui vînjoase, Ruxandra rușinată, înciudată, mîniată foarte pe dînsul, o luă la fugă fără măcar să se uite înapoi.

Dezmeticit, deodată, deznădăjduit, voinicul strigă cu durere pe urmele ei, implorînd—o :
—Iartă, iartă—mă, slăvită Domniță, iartă...

Atît mai auzi Ruxandra, care sosi gîfîind la rădvane, mînioasă și tulburată, tremurătoare...

Mînia grea mai ales o făcea să tremure astfel...

Căci era, cu adevărat, foarte supărată pe el, pentru că cutezase așa deodată să o îmbrățișeze, ba chiar s—o sărute pe buze !...

Și gîndea Domnița, răzvrătindu—se :

„Oh ! Fapta lui era de neiertat!

Cum de cutezase ? Cum de cutezase !...

Și dînsa cît de slabă fusese !..." se certa ea.

Ajunsă la locul unde o aștepta doica, ea ceru să plece neîntîrziat acasă, stînd încruntată și fără să mai adauge vreun cuvînt...

Se urcă în grabă în rădvan, pretextînd față de doică o mare durere de cap și oboseală, zicînd că umblase mult și nu mai găsise flori și o rugă să fie lăsată în pace să ațipească...

În timp ce rădvanul o legăna în drumul spre casă, Ruxandra ținea ochii închiși strîns, ca să nu se trădeze cumva de cîte i se zbuciumau în suflet.

Simțea parcă și acum pe buze sărutarea lui fierbinte, care o ardea parcă...

Și, din nou, mînioasă pe el, pe ea însăși, pe tot și pe toate, stînd mereu încruntată, nu putea pricepe vîlmășagul de simțiri contradictorii ce—i stîrnise în ființa—i toată, îmbrățișarea aceea pătimașă, furtunoasă, a voinicului cu puteri de uriaș, din pădurea seculară...

Voind cu încredere să uite gestul lui nesăbuit și de neîngăduit, ea încercă să adoarmă...

Dar în zadar chema ea somnul ce nu vroia să vină...

Își impunea să nu se mai gîndească la voinic și totuși nu reușea să—l îndepărteze din gîndurile ei!

Mereu îi răsărea în față cîte un gest de—al lui, iar în auz crîmpeie din cele vorbite de ei, din cele întîmplătoare în această zi de neuitat...

Atunci, rugă pe doică să—i povestească un basm din acelea care îi încîntaseră copilăria fericită....

Dar în susurul vorbelor rostite molcom de doică, al căror înțeles ea nu—l deslușea, i se părea mereu că aude cuvintele înflăcărâte ale viteazului din codrul secular ce—i vorbea de dragostea lui...

În sfîrșit, sosită la Iași și ea crezu că se isprăvise și chinul de neîndurat al acestei istovitoare călătorii de întoarcere...

Ajunsă la Palatul Domnesc, Domnița Ruxandra se încuie din nou în odăile ei, dînd poruncă strașnică să nu fie tulburată de nimeni!

Apoi se culcă în pat și, iarăși și iarăși, amintirea întîmplării din pădure puse stăpînire pe gîndurile și simțirea ei, nedîndu—i pace nici o clipă, chinuind—o, făcînd—o să se răzvrătească.

Se zvîrcolea Domnița în pat și nu putea adormi de loc.

Și tot așa noaptea întreagă se zvîrcoli dînsa și orele de zbucium se scurgeau încet fără ca ea să poată ațipi măcar cît de cît.

Abia tîrziu, atunci cînd noaptea se îngîna cu ziua, către revărsatul zorilor, ațipi Domnița Ruxandra și avu un somn agitat de fantastice vise urîte din care se deșteptă înspăimîntată...

Dimineața, obosită, căzu în sfîrșit într—un somn greu, ca de plumb, din care nu se putu deștepta decît tîrziu, către amiază...

De cum se sculă, negăsindu—și locul, Domnița plecă să se plimbe prin frumoasa grădină ce împrejmua palatul Domnesc. Soarele era sus și razele sale făceau să strălucească aleile încărcate de flori minunate printre care mai ales trandafirii și glicinele, ce se întindeau pe zidul împrejmuitoare, îmbălsămau aerul cu mirosul lor îmbătător, întîmpinînd—o cu tot belșugul florilor lor. Ea nici nu le băgă de seamă, atît era de copleșită de gînduri și frămîntare. Zadarnic umbla pe toate cărările imensei grădini dîndu—i ocol, sperînd să—și regăsească liniștea de altădată...

Obosită de—atîta umblet, Domnița reveni încredințată în camera ei și se cufundă în studiile ce o desfătaseră și—i fuseseră altădată atît de dragi!

Altădată !

I se părea tare demult acest altădată ! Căci iată acum se ivise un străin, un viteaz... ei da... un viteaz...

Izgoni, mînioasă, gîndul acesta și citi cu atenție nevoind să se mai gîndească la nimic, dorind să se lase dusă de apele povestirii din cartea pe care o citea.

Dar, cuvintele din carte îi jucau înaintea ochilor.

Și, îndărătnice, imaginile dragi iar năvăleau...

Și tot așa, în astfel de chin trecură zile după zile...

Și, încetul cu încetul, o dată cu scurgerea timpului se risipea și mînia Domniței împotriva

cutezătorului din pădurea seculară ce o îmbrățișase, așa cum se risipesc norii la ivirea soarelui...
Și se scurseră cu greu, trecură în luptă lăuntrică și zbucium, două săptămâni încheiate...

Motto:

Luminoasa strălucire ce izvorăște din sufletul fecioarei îndrăgostite ea o împrăștie în juru—i ca pe un nimb. Și în inimă simte că iubitul ei este tot dorul ei, toată bucuria, toată nădejdea, toată credința, tot cugetul ei, că el și numai el e stăpînul vieții ei...

POEM INDIAN

Capitolul IX. DRAGOSTE...

De la un timp, pe nesimțite, ca o voce străină și totuși pornită din adîncul inimii ei, la început abia închegată, îi tot lua apărarea voinicului micșorîndu—i vina, punînd totul pe seama unei dragoste prea vijelioase, cinstite, puternice, adînci, de nestăpînit...

Și iată că din toată împotrivirea și mînia grea ce fuseseră în sufletul Domniței, pe zi ce trecea, totul lua o înfățișare nouă....

De la o vreme nu mai rămase nici amintirea măcar a acelei împotriviri și a mîniei sale...

Ba acum, cu trecerea timpului, tot mai des răsunau în urechile Domniței numai și numai cuvintele lui frumoase de dragoste, cuvinte de neuitat, ea trăind cu ele în suflet, tăinuindu—le ca pe niște neprețuite odoare, simțindu—se legănată, vrăjită de sunetul lor stăruitor și înaripat, ca de o nouă, desfătătoare cîntare a cîntărilor...

Și din ziua cînd nu mai fu nici urmă de răzvrătire în inima ei, ci doar amintirea clipelor dragi, de neuitat petrecute împreună cu iubitul tainic din pădurea seculară, *logodnicul ei, soțul ei*, un chin nou începu să frămînte sufletul Domniței...

Îi răsuna încă în urechi implorarea lui îndurerată : „Iartă, iartă—mă, Domniță, iartă !...

Ea își dădu seama, deodată, că prin mînierea și fuga ei, întemeiate, îndreptățite, firește — căci mult o speriasc și o descumpănise gestul lui îndrăzneț, gest ce—o alungase cît mai departe de el — era neîndoios că totul rămăsese și mai nedeslușit între dînșii decît întîia oară!...

Purtată de vraja simțirii adînci ce pusese atunci stăpînire pe ființa ei toată, în timpul plimbărilor lor, Domnița Ruxandra uitase să—l întrebe pe viteazul cavaler necunoscut cum îl cheamă și iată că nu știa nici fiul cărui Domnitor este, nici cărui popor îi aparține!

Și doar era firesc, ca ea să vrea să—l cunoască mai bine, din moment ce promise să—i fie soție, era firesc să vrea să știe cine este el, din ce țară vine !...

Așadar, întocmai ca—n basme, ea îl acceptase pe el drept soț, din atîta mulțime de pretendenți ce—i ceruseră mîna, în el recunoscuse ea însușirile pe care visase dintotdeauna că ar dori să le aibă acela ce și l—ar fi dorit soț, tovarăș de viață, și acum — din cauza mînioasei ei fugi — el poate crede că totul s—a sfîrșit între ei, că ea nu—l mai vrea de soț !

Doar cît gîndise acestea și inima i se strînse ca izbită de un pinten al neliniște! și spaimei.

Așadar ea l— a lăsat pradă zbuciumului, deznădejzii poate, pe acela pe care primise, îl acceptase a— i fi soț pe viață!

„Cît trebuie să se fi chinuit el, cît va fi suferit, își zise Domnița, el care n—are altă cale de a— mi împărtăși gîndurile lui, decît așteptînd bunul meu plac, cu speranța că voi mai veni, sau cu disperarea că nu mă va mai vedea niciodată !...

Și iacă așa, dintr— o mîndrie și ciudă, ea — mîniată pe dînsul, logodnicul, viitorul ei soț — lăsase să treacă două săptămîni!...

Două săptămîni încheiate ! îl lăsase fără nici o veste de la dînsa !...

Nesocotită ce fusese! Da, asta era cuvîntul: nesocotită !

Fără să— și dea seama, ea îl supusese pe el zbuciumului, nesiguranței tuturor îndoielilor, cea mai neîndurătoare dintre suferințe pentru un îndrăgostit!...

În zadar vocea lăuntrică a celei Ruxandre înțelepte de altădată — cea dinainte de a— l fi cunoscut pe viteazul cavalier — îi amintea cu neînduplecare și în chip de dezvinovățire :

— Dar și el, el are o mare vinovăție ! Cum de a cutezat să mă îmbrățișeze atît de năvalnic, ba încă să mă și sărute pe buze ! ?

La auzul celei voci a Ruxandrei cea înțeleaptă de odinioară, ea constata cu uimire că acest argument în loc s— o mînie, acum pe Ruxandra cea de astăzi, Ruxandra cea îndrăgostită, o înduioșa și i— l făcea parcă și mai drag pe acel sol al dragostei, necunoscutul cavalier, i— l apropia și mai mult de inima ei tînără atît de însetată de dragoste, atît de dornică de fericire...

Și, iată că deși încă ea îl muștra încetișor în sinea ei pentru cutezarea lui, acum, după trecere de două săptămîni, ori de cîte ori își amintea de îmbrățișarea lui, ea simțea ca o dulce înfiorare tainică, tulburătoare...

Și mai presus de nemulțumire și ciudă nu se putea împiedica să nu admire, totuși, vînjoșia brațelor puternice, bărbătești ale viteazului!

„Puteri de uriaș avea iubitul ei!” Și ea încerca, fără voie, un sentiment nou de mîndrie și admirație pentru această forță a lui.

„Da ! Puteri de uriaș avea el!”

Îi revedea și chipul și mai ales expresia aceea de neuitat a ochilor lui scînteind înflăcărați de o simțire adîncă, fierbinte, mistuitoare, oglindind atîtea adînci nădejdi nerostite...

Și dragostea ei pentru dînsul, dragoste puternică, de neînțeles, dar care— i înflorise în suflet așa, deodată, fără ca ea să fi prins de veste cum s— a petrecut minunea aceasta, i— l înfățișa așa cum și— l dorise în visele ei: ca pe cel mai desăvîrșit dintre bărbați și înzestrat cu toate virtuțile ! Așa îl vedea ea!

El, numai el, era atît de înzestrat! Mai presus de oricare altul!

Viteaz, nebiruit, aureolat de izbînzile lui în bătălii și totuși prosternat în fața ei de adîncă, vijelioasa pasiune ce— l stăpînea, dragostea lui nemărginită pentru dînsa...

Cum dară să nu— i fie drag el mai mult decît orice lume !

Da, îl iubea, acum o știa Ruxandra ! El, numai el, merită să— i fie soț ! Și deodată, plină de nerăbdare sări în sus, dojenindu— se cu asprime:

— Stau aici și visez la dînsul, în timp ce el se zbuciumă acolo, departe, în singurătate, crezînd că m— a pierdut!

Și totuși sînt sigură că mă așteaptă, neclintit ca o stîncă, mă așteaptă mereu, el, dragostea mea, la locul numai de noi știut, cu credința că poate mă voi îndupleca pînă la urmă, să viu să— i șterg frămîntarea acestor două săptămîni, cu o vorbă de iertare !...

Atît de încredințată era ea de marea, nemărginita lui iubire pentru dînsa, încît era sigură că îl va regăsi, neclintit, acolo, în pădurea seculară așteptînd— o !...

Nemărginita încredere în el o stăpînea cu nestrămulare!

Abia gîndi la aceasta, că pe dată hotărîrea ei și fu luată, poruncind în mare grabă să se pregătească rădvanele pentru lunga călătorie spre malul Prutului.

Și, din nou, porni rădvantul cu Domnița, urmat de toate rădvanele Jupînițelor Curții și de slujitorii înarmați.

Și, din nou, de cum ajunseră și rădvanele se opriră, de îndată ce scoborî, Domnița Ruxandra reuși să se strecoare nevăzută, avîntîndu— se grabnic prin desișul pădurii în spre locul, acum cel mai îndrăgit de dînsa, înspre pajiștea înflorită...

Nu se îndoise Domnița Ruxandra nici o clipă de credința, de statornicia, de dragostea lui!...

Neconținut îl văzuse în visările ei, stînd neclintit, stîncă, în credința lui față de dînsa, față de dragostea lor, mereu așteptînd—o aci, răbdător...

Și, într—adevăr, și de data aceasta el stătea sub același copac și o aștepta... adînc cufundat în gînduri, întunecat la față, cu fruntea cutată de amarnică îngrijorare...

Inima Domniței tresaltă de bucurie.

Acum, în nerăbdarea și dorul ei, Domnița îndrăgostită se îndreptă fățiș spre dînsul, iar el, de cum o văzu, se repezi ca fulgerul într-o împănare a Ruxandrei.

Dar cînd ajunsese în fața ei, voinicul stătu umil și rușinat, ca un copil, îngenunchind și necutezînd să ridice ochii s—o privească.

Și vorbi el, oftînd adînc și cu vocea plină de căință și vie emoție :

—Greu m—ai pedepsit, slăvită Domniță, și amarnic m—a durut să te știu supărată pe mine, nevrednicul ! Și mult m—am ocărit pentru îndrăzneala mea nesăbuită !

Dar, iartă robului tău supus ! Gîndește—te că vijelioasa mea pornire a fost izvorîtă din prea mare, necuprinsă, iubire nestăpînită !

Iartă—mă, slăvită Domniță, încă o dată te rog, iartă unui tînăr înflăcărat o prea puternică și nestăvilită pornire vijelioasă a dragostei adevărate și care fără voie a cutezat mai mult decît s—ar fi cuvenit, nestăpînit, mult prea ispitit de minunea vie care ești Domnia Ta !...

Dar, înțelege și crede că am fost îmbătat ca de o vrajă de fericirea de neînchipuit de a te simți alături de mine ca pe o zeiță a frumuseții desăvîrșite... Ispita a fost mai puternică decît orice !

Nevolnic, nu mi—am putut stăpîni dorința arzătoare de a te îmbrățișa ! Pornirea năvalnică a inimii a fost mai puternică decît judecata înțeleaptă ! Îndrăgostitul nu mai e stăpîn pe faptele lui !

Crede, o, dalbă Domniță !

Dar sărutarea mea să nu te mînie, iubirea mea ! Ea este pecetluirea logodnei noastre tainice ! Este bucuria înfăptuirii ce va veni !

O, tu zîna a frumuseții cum alta pe lume nu—i !

Fii mărinimoasă, dalbă și neprihănită Domniță, iartă—l pe robul tău prea năvalnic și îndrăgostit peste fire... Smerit rogu—te, iartă—mă !

Decît să te pierd acum cînd te—am cunoscut și mi te—ai juruit soție, mai bine să—mi pierd viața !...

Căci, ce preț mai poate avea — de aci înainte — viața pentru mine fără Domnia—Ta, acum după ce ne—am unit cu un legămînt pe vecie și am văzut că visul poate deveni împlinire ?

Nu—mi izgoni norocul și bucuria, rogu—te, nu—mi nărui viața cu o asprime prea mare, slăvită Domniță Ruxandra !

Glasul străinului tremura, vibrînd pe cînd rostea aceste cuvinte...

Și el stătea spășit cu capul plecat, ca un osîndit...

Și iată îi vorbi Domnița Ruxandra blînd, cu glasul ei melodios și dulce în care cîntau harfe parcă :

—Am fost, într—adevăr — cu îndreptățire — tare supărată pe Domnia—Ta !

Dar, încetul cu încetul, dragostea adevărată ce—ai deșteptat la viață în inima mea, despărțirea noastră vremelnică, cît și vorbele de acum ale Domniei Tale îmi dovedesc că pornirea de atunci, doar dragostei nețărmurite i se datorește. Sficiunea, spaima și necunoașterea m—au izgonit atunci, să știi, și nu trufia deșartă...

Iată, chiar pentru asta am și venit, ca să—ți spun acestea și să știi că te—am iertat !

Și să fim iarăși aceiași logodnici juruiți unul altuia ca și mai înainte !...

Spunînd acestea, ea, îmbujorată la față, îi dădu voinicului mîna să i—o sărute, semn al deplinei împăcări...

Atunci abia, ridică el ochii spre dînsa, ochii aceia ce scînteiau de atîta nețărmurită iubire...

Și cu chipul iluminat de fericire rosti plin de emoție :

—Cum să—ți mulțumesc prea plecat, bună și neasemuită Domniță ? !

Rogu—te, din adîncul inimii mele te implor, îngăduie—mi să—ți spun logodnica mea prea iubită...

Și să știi că pojar era în inima mea în tot timpul acestor două săptămîni ! Îmi ardea sufletul ca para focului de dorul Domniei Tale ! Un dor amarnic, neostoit, care îmi topea întreaga ființă !

Îngăduie robului Domniei Tale să se ridice din trecuta osîrdie aspră.

—Iată, îți îngădui, iubitul meu logodnic, zise cu sficiune și duioșie Domnița privindu—l și ea adînc în ochi.

Căci eu de asemeni mă socotesc logodnica Domniei Tale, altfel, fii încredințat, nu aș fi venit astăzi

aici să te întâmpin și să—ți dăruiesc liniștea și încrederea de care ai atîta nevoie.

Am simțit, am știut că suferi și iată am venit...

Ți—am făgăduit că îți voi fi soție și nu—mi iau cuvîntul îndărăt orice s—ar întâmpla !... Legămîntul nostru e pe viață!

Am gîndit îndelung, în aceste două săptămîni, și cred că e bine întemeiat cele ce am hotărît împreună!

Cuvintele Domniței picurau balsam pe inima chinuită a viteazului...

Și atunci vorbi el cu necuprinsă bucurie :

—Află, Domniță, că îmi redai viața și nădejtile toate cu aceste cuvinte și mai cu seamă îmi redai puterea de a izbîndi!

Dar tare mă tem și mare durere e în inima mea că tatăl Domniei—Tale care visează pentru Domnia—Ta drept soț numai regi și împărați, mult mă tem că nu mă va vroi drept ginere pe mine, care nu sînt îndeajuns de bogat!

Cu o undă de tristețe încuviință Domnița Ruxandra :

—Este adevărat, tatăl meu dorește pentru mine o căsătorie mai mult decît strălucită, crezînd că prin aceasta mă va face fericită... după cum socotește Domnia Sa...

Dar eu abia acum simt, deslușesc că nici bogăția, nici măririle nu fac fericirea într—o căsnicie și înțeleg că mai presus de orice dragostea și deplina înțelegere dintre soți e cea mai neprețuită bogăție rară....

Și, deoarece, nu *tatăl meu* e acela care se va căsători, *ci eu*, nu mă îndoiesc că tatăl meu, de data aceasta, va asculta rugămintea mea umilă, dar neclintită de a te fi ales pe Domnia Ta de soț și desigur te va încuviința drept ginere al său !

Sînt adînc încredințată despre aceasta ! Nu e cu puțință ca tatăl meu care mă iubește mult și—mi dorește fericirea să nu—mi asculte stăruitoarea, neclintita rugămintă...

Străinul uimit și cucerit de această nobilă gingășie și de înțeleaptă, nezdruclinata ei hotărîre, îi sorbea cuvintele și o privea pierdut de dragoste...

Se ridică și o privea într—una cu aceeași nemărginită adorare...

Și acum, împăcați, din nou porniră să vorbească acești doi îndrăgostiți despre dragostea lor și despre cele ce simțeau în inimile lor, simțire atît de nouă, atît de tulburătoare, acum fiind ei și mai apropiați sufletește... Și doar aveau atîtea să—și spună !...

Și făceau planuri de viitor, pentru vremea fericită cînd vor fi legiuți soț și soție, uniți pentru totdeauna...

Dar cînd îl întrebă Ruxandra cum îl cheamă și din ce țară vine, misteriosul străin nu voi să—i spună taina lui, ci, la reînoitele ei întrebări el îi răspundea mereu cu aceleași cuvinte :

—Iartă—mă, Domniță Ruxandra, că nu—ți pot spune încă nici numele meu și nici asupra cărui popor stăpînește tatăl meu.

Aceasta e taina mea și nu ți—o pot încă dezvălui dacă vrei să izbîndim !

Vei afla totul atunci cînd voi veni să te cer în căsătorie de la tatăl Domniei—Tale.

Te rog numai ca pînă atunci să ai încredere în mine !

Nețîrmurită încredere să ai!...

Ca să izbîndesc pe deplin să—l înduplec pe tatăl Domniei—Tale să mi te dea de soție, *sînt nevoit să—mi păstrez taina...*

Dar să fii încredințată, slăvită mea logodnică adorată, că nu te voi lăsa altuia pentru nimic în lume ! Moarte de om făc pentru Domnia—Ta ! Să știi! Sînt în stare să înfrunt lumea întreagă pentru a te merita!

Află că sîntem un popor de viteji între viteji și de va fi nevoie *mă voi lupta cu toți претенzii Domniei Tale pentru Domnia—Ta*, și să fii încredințată că voi fi fără cruțare cu dînșii și pe toți îi voi birui!

Cu spada în mînă, cu ostile mele toate, de va fi nevoie, cu vijelie și război, îmi voi cuceri fericirea și dreptul de a—ți fi soț ! S—o știi ! Nimic nu—mi va putea sta împotrivă !

Dar nădăjduiesc că nu va fi nevoie ! Tatăl Domniei—Tale e mult prea înțelept ca să mă silească a alege această cale grea, *primejdia de a te cîștiga prin puterea armelor...*

Cuvintele lui pline de oțelită dîrzenie, privirea lui săgetătoare o făceau pe Ruxandra încă și mai mîndră de alesul ei, o făceau să—l îndrăgească încă și mai mult.

Și iarăși se simțea atît de negrăit de fericită alături de dînsul...

Din nou vorbiră îndelung și cu însuflețire cei doi îndrăgostiți despre toate cîte le stăteau pe inimă și din nou timpul trecu ca gîndul!

Și tot Ruxandra fu aceea care îi aminti pînă. la urmă că acum ei sînt nevoiți să se despartă, vremelnic firește, ea trebuind să se reîntoarcă acasă...

Dar el la auzul cuvintelor ei îi spuse în grabă:

—Să nu rostești, Ruxandra, cuvîntul acesta întristător „despărțire” că—mi sfîșii inima !

Doar un scurt *rămas bun* ne luăm, pînă ne vom revedea cît de curînd la Curtea tatălui tău, Domnul Vasile Lupu, ca să facem nunta și apoi să fim mereu împreună pentru tot restul vieții!...

Iubito, jur pe copacii aceștia, martorii dragostei noastre, că așa va fi!

—La fel gîndesc și eu, te voi aștepta, iubitul meu... îi răspunse Ruxandra, dîndu—i mîna să i—o sărute.

El i le luă pe amîndouă, acoperindu—le cu sărutări fierbinți, vijelioase, așa cum îi era lui firea năvalnică...

Apoi îngenunche în fața ei aducînd astfel un nou omagiu și preamărire iubitei și alesei lui.

Dar în clipa despărțirii, Ruxandrei, ca săgetată de durere, îi dădură lacrimile...

Iar tînarul viteaz era și el adînc mișcat...

Ridicîndu—se, dînsul îi spuse Ruxandrei, privind—o țintă, cu ochii lui scînteietori ce o fascinau, îi repetă ca spre a—i întipări în suflet cuvintele lui:

—Să nu uiți, logodnică mult iubită ! *Voi veni, voi veni și voi înfrunta toate primejdiile lumii de va fi nevoie și soția mea vei fi!* Nu te voi lăsa altuia chiar de va trebui să lupt împotriva tuturor spre a te cîștiga.

Să nu te îndoiești nici o clipă !

„*Vei fi soția mea, Ruxandra, ți—o jur!* Sau voi pieri mai degrabă ! Iubirea mea poate clinti munții din loc... S—o știi!

—Iar eu te voi aștepta cu tot dorul inimii mele credincioase, care acum este una cu a ta ! îi răspunse blînd Ruxandra privindu—l pe viteaz drept în ochi, cu ochii ei albaștri ca seninul cerului...

Și suspină adînc... Apoi ea adăugă, cu tristețe :

— Dar acum, iată, trebuie să ne luăm rămas bun, și, din nou suspină ea...

Sfios, rugător, el îi ceru îngăduința să o îmbrățișeze.

—Ești logodnica mea, Ruxandra, și îmi vei fi soție, rogu—te nu fi neînduplecată cu mine, iubito !

Roșind toată, sfioasă și stîngace, Ruxandra înclină doar ușurel din cap în semn de încuviințare.

Iar el o strînse la piept într—o îmbrățișare năvalnică, puternică, furtunoasă, disperat de pe acum, chiar și de această scurtă, vremelnică despărțire a lor...

Și, din nou, îi șopti, adînc tulburat și cu ochii strălucindu—i ca de sclipiri de foc :

—Îmi vei fi mireasă și soție. Ți—o jur !

Pentru tine voi birui orice stăvili, Ruxandra mea iubită !

Această îmbrățișare fierbinte, Domniței îi turnă parcă foc în toată ființa, străbătînd—o dogoritoare, ca o forță de neînvins...

Și ea se lăsă supusă, fără împotrivire în voia acelei tainice, adînci simțiri ce—i stăpînea inima și întreaga—i ființă...

Și se strînse la pieptul lui puternic, sprijinindu—și cu duioșie capul pe umărul lui, ca spre a căuta ocrotire...

Și deslușind bătăile puternice, repezi, ale inimii lui fremătătoare, ei i se păru că deosebește în ele ca un imn nou și neasemuit, înălțat dragostei lor, dragoste deplin împărtășită...

Cînd trebui să se smulgă în sfîrșit din strînsoarea lui de foc, el îi mai sărută încă o dată fruntea și ochii și buzele cu evlavie și înflăcăarea celui ce se împărtășește de o negrăită voluptate tainică...

Și amîndoi se simțeau cuprinși de o imensă fericire, iar inimile lor băteau puternic, stăpînite de dragostea aceasta ce—i fulgerase, dragoste ce atît de rar se întîlnește, ce le înflorise deodată în inimi, ca un dar neprețuit...

Cu greu se smulseră din îmbrățișare, cu greu se despărțiră, și Ruxandra, depărtîndu—se, mereu întorcea capul și din nou își flutura năframa, zîmbindu—i printre lacrimi în semn de drăgăstos și cald rămas bun.

*

* *

Chiar și după ce ajunse acasă, Domnița Ruxandra își simțea mereu inima coplesită de puterea dragostei acesteia uimitoare, neașteptate.

Adormi fericită, cu zîmbetul pe buze și gîndind fără încetare la iubitul ei cel atît de îndrăgit, care avea să devină, în curînd, soțul ei...

Și dimineța, de cum se deșteptă, de asemeni, numai la falnicul ei iubit gîndi.

Și surîdea mereu fericită...

Și i se părea că poartă în inimă lumina lumii întregi.

Îi răsărise iubirea în cale și viața i se schimbase cu totul. Renăscută se simțea ! Preschimbată într—o altă ființă !

Ca îmbătută de sentimentul puternic ce o însuflețea, Domnița începu să cînte un cîntec de dragoste, făcînd să răsunе Palatul de sunetele melodioase ale glasului ei fără seamăn.

Abia acum înțelegea Domnița Ruxandra că dragostea cea mare, dragostea adevărată, este una din puținele fericiri ce sînt dăruite oamenilor. Dar cîți dintre ei cunosc oare iubirea cea adevărată, deplin împărtășită, așa cum ea avusese norocul de a o cunoaște ?

Și din nou i se părea că plutește pe aripi de vis și vrajă....

Zi de zi cu chipul lui în gînd trăia și pînă tîrziu în noapte tot la el se gîndea, și iarăși surîdea fericită de taina ei...

*
.....

* *

Adesea, dornică de un orizont mai vast, pornea să se plimbe plină de voieșie prin grădinile din jurul Palatului Domnesc.

Mergea agale de—a lungul aleilor ce străjuiau nesfîrșitele și atît de bogatele straturi de flori...

Înfloriseră și mai bogat trandafirii, iar tufele de bujori se înșirau de—a lungul aleelor tivindu—le, erau înflorite și ele, îmbălsămau aerul cu parfumul lor pătrunzător...

Mireasma bogată a atîtor felurite soiuri de flori, avînd formele și culorile cele mai neașteptate, se îmbina cu mirosul atît de puternic, atît de îmbătător al trandafirilor și crinilor. Părea că natura întreagă se împodobise ca de sărbătoare, și sărbătoare era și în inima Domniței.

Printre flori, fluturi ușori în straie strălucitoare, viu colorate, zburau așezîndu—se pe ele de parcă le—ar fi îmbrățișat...

Mai deoparte, se aflau pomii, ca însuflețiți de neîncetatul cîntec al păsărilor, adevărat concert desfătător...

Ca o ceață ușoară, străvezie, albăstruie plutea pe deasupra pomilor, ca un vâl scînteietor ! Și grădina toată era scăldată în acea lumină strălucitoare a începutului verii. Și tot ce o înconjura i se părea Domniței în fiecare dimineță tot mai strălucitor, mai frumos decît oricînd și răspîndind o voieșie, în armonie cu imensa bucurie ce—i cînta ei în suflet. Și neîncetat gîndind la iubitul ei, făurea planuri de viitor, cînd vor fi pentru totdeauna soț și soție, nedespărțiți.

Iar cînd obosea de atîta umblat, Domnița se înapoia iarăși în odăile ei, unde ades se încuia spre a putea gîndi în voie, pe îndelete, la dragostea ei...

Mereu surîdea fericită și plină de mîndrie amintindu—și vorbele lui de dragoste și povestirile lui avîntate, despre bătăliile pe care le înfruntase, biruitor...

Da, el era cu adevărat un viteaz între viteji!

Apoi deodată se înfiora de teamă pentru viața lui mereu primejduită.

Și, din nou, amintirea celor două îmbrățișări pătimase ale lui făcea să—i bată inima atît de tare... Iar pe dînsa o făcea fremătătoare de mereu reînnoită bucurie necuprinsă...

Iubitul ei „cu inima de foc”, așa—l numea ea...

Deși taina i se părea grea pentru firea ei cinstită, aceasta dragoste o umplea de neconținută înecîntare. Și iarăși cădea în îndelungi visări...

Taina ei ar fi voit s—o împărtășească lumii întregi, să—și strige fericirea preamărînd—o, să o poată cînta în stihuri înaripate...

Și nu—i era îngăduit s—o facă decît atunci cînd va fi venit el, cel mult dorit, mirele ei, soțul ei!

Își întreba inima și se minuna de înțelesul adânc al simțirii ei:
—Iubirea ! Așadar asta era !
Iată, iubesc... iubesc... își mărturisea roșind Domnița fericită.
Și i se părea că la fel îi răspundeau și trilurile păsirilor, și că tot zîmbind o priveau și florile, cu căpșoarele lor de corole strălucitoare, ca niște prietene dragi, tainice și atâteștiutoare...
—Iubește, iubește, iubește, — i se părea Domniței că o îngînă păsările și susurul izvorului din capătul îndepărtat al grădinii...
Și adierea vîntului printre ramuri, clătinîndu—le frunzele i se părea mîngîietoare, dulce...
Și încă mai fericită se plimba ea pe alei, descoperind străluciri noi în atît de cunoscuta grădină părintească a Palatului Domnesc...
Se gîndea fără încetare la bucuria ei nețărmurită, Domnița Ruxandra, și la iubitul drag, viteazul cavaler, alesul inimii ei... Și nici nu băga de seamă cum treceau de iute zilele.
Și sufletul îi tresaltă voios de atîta nemărginită fericire...
În starea aceasta de molcomă, deplină încîntare sufletească, Domnița nici nu știu cînd trecuseră mai bine de trei—patru luni de la despărțirea ei de logodnicul viteaz din pădurea seculară..

Capitolul X. PRINȚUL WISZNOWIEŢKY

Unul dintre cei mai bogați prinți polonezi era vestitul prinț Wisznowieŝky. Bărbat frumos, înalt, și puternic, avînd o ținută impunătoare, neînfricat luptător, viteaz între viteji, era admirat de toate femeile nobile de la Curtea regelui Poloniei, și de unele, chiar iubit în taină, dar fără speranță, căci el, mîndru și nepăsător, nu lua în seamă privirile lor languroase și pe nici una n—o iubise... Visa la o iubire neasemuită. Visa la o ființă care să se deosebească întru totul de femeile pe care le cunoscuse pînă atunci...

Prințul Wisznowieŝky făcea parte din Dieta polonă și era cel mai prețuit dintre sfetnicii Tronului.

Poseda moșii imense, ce se întindeau pe provincii întregi, avea nenumărate domenii și castele, iar în Varșovia cel mai frumos, cel mai măreț palat era al lui. Averea lui era atît de imensă încît nici el nu—i mai știa cuprinderea...

Printre oaspeții cei mai de seamă veniți la nunta Măriei, fiica cea mai mare a lui Vasile Lupu cu prințul Radziwill, prințul Wisznowieŝky fusese cel mai strălucitor, cel mai admirat dintre toți cei de față.

Venise mîndru, cu statura și ținuta lui pline de măreție și fusese primit și cinstit cu cele mai mari onoruri...

La început stătuse tăcut, posomorit, privind cu semeție în juru—i, părănd că se plictisește de moarte, mărginindu—se doar să răspundă monosilabic la întrebările ce i se puneau, adîncit într—o visare ce—l făcea să pară îndepărtat de cei din jur, însingurat, închis ca într—o armură, în strictele cerințe ale etichetei...

Dar din momentul cînd apăruse în sală Domnița Ruxandra, minunată de grație și frumusețe, acest nepăsător Wisznowieŝky păru deodată ca transfigurat... Privea cu uimire la Domnița Ruxandra de parcă ar fi voit s—o soarbă din ochi și pe fața lui se vedeau semnele unei imense, necuprinse fericiri.

Frumusețea desăvîrșită a Domniței Ruxandra, gingășia ei de copilă de 15 ani, totul la ea îl impresionase, fulgerîndu—l parcă! Privind—o cu ochi scînteietori, zgduit, emoționat cum nu mai fusese niciodată, o poftise la dans. Și dansînd, în sunetul viorilor, amîndoi dansatori neîntrecuți, păreau că plutesc, formînd o pereche ce stîrnise admirația tuturor...

Revenind la loc, în pauză, Wisznowiețky, spre uimirea tuturor, părea un alt om ! Străluci prin conversație aleasă și prin glumele pline de finețe, presărate cu citate latine ori în limba franceză. Îi cucerise pe toți cei ce făcuseră cerc în jurul lui, prin verva sa neîntrecută, prin povestirile ce dovedeau vastele lui cunoștințe în felurite domenii ori prin istorisiri pline de însuflețire despre bătăliile ce purtase...

Reușise să atragă asupra celor ce spunea întreaga atenție binevoitoare a Domniței Ruxandra și a mănunchiului de tinere Jupînițe de la Curte, prietenele ei, și reușise să le înveselească provocînd mici hohote de rîs, clinchete de clopoței de argint, ce le făceau și mai frumoase, îmbujorîndu—le obrajii, dînd străluciri mai vii ochilor lor curioși ce—l ținteau și—i urmăreau șirul vorbelor, înțelesul adînc al faptelor și întîmplărilor descrise de el...

Chiar din acea zi prințul Wisznowiețky înțelese că Domnița Ruxandra era întruchiparea însăși a tot ceea ce el visase, simți că se îndrăgostise nebunește de ea și că nu va avea tihnă pînă cînd nu o va vedea devenindu—i soție ! Visul său de dragoste avea să se îndeplinească, trebuia să se îndeplinească ! O urmărea din priviri, admirîndu—i întreaga făptură și fiecare gest în parte... adorînd—o cu toată ființa și simțirea lui înflăcărată...

Cînd, în decursul celor 12 zile cît durase nunta, unii dintre îndrăgostiții pețitori o ceruseră în căsătorie, prințul Wisznowiețky, temător întîi, aflase apoi cu nespusă bucurie despre refuzul Domnului Moldovei de a o căsători pe Ruxandra la o vîrstă atît de fragedă, aflase cu mulțumire nemărginită respingerea ce trebuiseră să îndure fiecare dintre acei pețitori.

Și plecase din Moldova Wisznowiețky mai încredințat că și în privința dorinței sale arzătoare de a deveni soțul Ruxandrei va reuși negreșit, așa cum reușise dintotdeauna în tot ce—și pusese în gînd...

Trimiterea neașteptată a Domniței Ruxandra în surghiun la Constantinopol, îl cufundase dintru întîi într—o mare deznădejde, dar apoi își zisese că trebuie să suporte vitejește și cu răbdare această grea încercare la care era supusă dragostea lui, acum și mai stăpîna decît oricînd pe toate gîndurile sale.

Și nici o clipă în tot acel răstimp, chipul Ruxandrei, adînc pătruns în inima lui, nu—l părăsise, nici o clipă dragostea clocotitoare pentru ea nu scăzuse din inima lui de—a lungul celor trei ani de exil al Domniței gîndurilor și viselor lui...

Gemuse de dor, blestemase neînduplecarea politică din cauza căreia o Domniță suavă și gingașă ca o floare, copilă abia, fusese smulsă din casa părintească și trimisă ca ostatecă a împărăției Otomane ! Se ocărîse amarnic pentru neputința de a o ajuta, de a o salva, din încercarea aceea grea în care ea se afla.

Reîntoarcerea ei în Moldova fusese o adevărată izbîndă pentru el!... Și prilej de noi și neclintite nădejdi...

Dar vestea logodirii ei cu viitorul pretendent la Tronul Poloniei îl zguduise și—l năucise ca o lovitură de măciucă ! Se zvîrcolise de deznădejde, violent amenințase cu pumnul furios pe nevăzutul logodnic, îl urîse cumplit, îi jurase chiar moartea ! Mereu trimișii lui veneau cu daruri și scrisori către boierii moldoveni cu care prințul se împrietenise, cerînd vești de la Curtea Moldovei.

Astfel că el fu primul înștiințat despre desfacerea logodnei. Cu chiot de bucurie întîmpinase el această veste neașteptată și răsplătise cu dărnicie regească pe acela care i—o adusese. Acum Domnița dragostei lui era eliberată de făgăduielile de logodnă făcute de Vasile Lupu, acum în sfîrșit venise momentul să—și încerce el norocul, să se facă iubit de Domniță, spre a fi primit drept soț de dînsa. Căci Wisznowiețky, ca orice mare îndrăgostit, ținea — mai presus de orice acceptare a părintelui — să fie iubit de aceea despre care era încredințat că—i va deveni soție, de Domnița Ruxandra.

Și în acest scop el făurise un plan plin de iscusință în lungile nopți de frămîntări și veghe cînd dorul după

Ruxandra și dragostea lui înflăcărată pentru dînsa îi alunga somnul...

Ca pe jăratec aștepta el închiderea sesiunii Dietei polone de la care nu putea lipsi pentru a aduce la îndeplinire acest plan.

Tot în acea vreme și el, ca și toți marii nobili bogați, era vizitat, ca în atîtea alte dați, de către neguțătorii din Orient, care cutreierau țările, aducînd cele mai scumpe și rare mărfuri, precum covoare de Ispahan, Tebriz ori Smirna, șaluri neasemuite de Persia, tot felul de voaluri diafane ori mătăsuri grele, giuvaeruri și podoabe pentru nobili, ori pentru Doamne și Domnițe, Jupînese și Jupînițe, mirodenii, dresuri și pomezii noi de față, parfumuri rare și apă de trandafiri, oglinjoare de toaletă cu ramele bătute în nestemate, cîte minunății toate...

Wisznowiețky cumpără de la unul din acești neguțători marfa toată, cu căruțe cu tot, ba chiar și

îmbrăcămintea de neguțător a aceluia.

Apoi, de cum se închise Dieta polonă, liber pe timpul său, prințul Wisznowiețky întovărășit de către cei mai destoinici dintre slujitorii săi înarmați porni cu acele care încărcate de mărfuri în Moldova, avînd drept țintă chiar Curtea Domnului Vasile Lupu.

După o lungă și foarte obositoare călătorie, plină de primejdii — drumurile fiind bînuite de tîlhari cumpliți — ajunse în sfîrșit prințul Wisznowiețky și bogata lui marfă la Iași.

Prin iscoade și cu ajutorul a doi din slujitorii săi, care se împrieteniră cu două din slujitoarele Domniței Ruxandra, Wisznowiețky izbuti, preschimbat în neguțător turc, cu turban pe cap și cu anterior larg, să primească încuviințarea de a prezenta Domniței Ruxandra cele mai de seamă dintre gătelile și mătășurile ce adusese ca dînsa să—și aleagă și să le cumpere pe acelea care i—ar plăcea.

Cînd pătrunse în Palatul Domnesc, inima îi bătea lui Wisznowiețky de emoție atît de puternic cum niciodată nu—i mai bătuse pînă atunci. Iar cînd se află în fața Domniței Ruxandra, care nu avea cu sine decît pe cele două slujitoare cumpărate de oamenii lui cu bani grei, ca să se retragă cîteva minute, lăsîndu—l singur cu Domnița, ca o ceață i se așeză pe ochi prințului din cauza amețelii produse lui de valul de sînge ce—i năvălise la creier de prea puternică simțire...

Cu o sforțare el își stăpîni năvala de sentimente ce—l înecau. Apoi, cu o mișcare bruscă își scoase anteriorul și—și zvîrli turbanul, apărînd în fața Domniței cu bogata lui îmbrăcămintă de Curte, redevenind frumosul, elegantul prinț Wisznowiețky, cel atît de rîvnit de toate femeile nobile de la Curtea regelui Poloniei.

Ruxandra, uimită, dădu un țipăt de spaimă căci pe acele vremuri femeile nu aveau voie să vorbească cu bărbați străini oricine ar fi fost aceia !

Wisznowiețky îngenunche în fața Ruxandrei și vorbi repede cu înflăcărare :

—Sînt prințul Wisznowiețky, unul din cei mai bogați și mai vestiți dintre nobilii polonezi! Domniță Ruxandra, vă iubesc ca un nebun și am venit să vă cer să primiți a—mi fi soție și stăpîină a inimii, a numelui și întregii mele averi!

—Ridică—te, prințe ! Ai luat înfățișare de negustor spre a pătrunde pînă aci la mine ! Știi că poți fi ucis fără milă de căpetenia gărzii Palatului Domnesc, dacă ești găsit aici ? îl înfruntă, mînioasă, Ruxandra.

—Știu, slăvită Domniță, dar nu viața mea are preț pentru mine, ci dorința înflăcărată de a vă cîștiga iubirea.

Am vrut să mă fac iubit de Domnia Ta. Vă iubesc, Domniță, înțelegeți—mă bine și mi—aș da viața spre a vă fi pe plac. Am cel mai înalt rang în nobilime și sînt cel mai temut luptător. Primește, Domniță Ruxandra, să fii soția mea și te voi face fericită, bogată, puternică, așa cum puține femei sînt pe lume ! Cele mai nobile femei rîvneau să—mi fie soții, dar eu nu te iubesc decît pe Domnia Ta ! Sînt gata să—ți dăruiesc toată averea mea, totul, ca să primești să—mi fii soție.

Dar cuvintele lui Wisznowiețky, departe de a—i face plăcere, o jigneau pe Ruxandra.

—Zici că mă iubești nebunește, prințe, și—mi vorbești tot timpul de averea dumitale nemăsurată, de rangul ce—l ai ? Cît de puțin cunoști inima de fecioară și cît de nedibaci ești cînd te pretinzi îndrăgostit! Pleacă grabnic de aici, prințe ! Onoarea mea este acum amenințată prin această venire a dumitale ! Cum de ai cutezat ? Cum ai născocit așa ceva ?

—Iubirea, numai iubirea m—a împins să—mi primejduiesc viața, spre a—ți putea vorbi, spre a—ți spune cît de mult te iubesc ! O ! De—ai ști, slăvită, frumoasă între frumoase, Domniță Ruxandra, prin cîte primejdii am avut de trecut de—a lungul acestui drum înspre Iași cu bogatele mărfuri ce aveam în căruțe! Dar nici o jertfă nu mi s—a părut prea mare pentru fericirea neasemuită de a—ți cîștiga dragostea, slăvită Domniță Ruxandra...

—În felul acesta nădăjduiai, sărmane prinț, să—mi cîștigi dragostea ? Ce ciudat fel de a gîndi! Dacă n—aș tremura pentru reputația, pentru onoarea mea neprihănită, m—ai face să rîd, prințe. Pleacă grabnic, te rog. Fiecare clipă ne pune viața în primejdie amîndurora, iar mie îmi pătează onoarea ! Du—te, pleacă pînă cînd nu e prea tîrziu !...

Spunînd aceste cuvinte, Domnița Ruxandra părăsi în mare grabă încăperea, fără să—l învrednicească pe îndrăgostitul prinț cu o privire măcar.

De cum ieși Domnița din cameră, năvăliră cele două slujitoare, tremurînd de spaimă și implorîndu—l pe prințul Wisznowiețky :

—Mult respectate prinț, veniți repede să vă scoatem din palat cât nu e prea târziu ! Nu ne nenorociți, vă rugăm !

Și, una din ele, luînd de jos turbanul, iar cealaltă anteriorul aruncat de el, îl îmbrăcă mai mult cu sila, îi puseră turbanul pe cap ; apoi, ele apucară fiecare cu o mîna voalurile și mătăsurile aduse de el, iar cu cealaltă îl apucară de mîini, trăgîndu—l cu putere afară din încăpere.

Iar prințul Wisznowiețky, buimăcit de durere că Ruxandra nu vroia să știe de el, se lăsă dus, pierdut în deznădejdea lui și, neputînd pricepe purtarea Domniței, șoptea pierdut, își tot repeta întrebarea : „De ce ? De ce ?”

*

* *

Abia a doua zi se dezmetici din prăbușirea lui sufletească prințul Wisznowiețky apoi cu cât gîndea mai bine prindea totuși noi speranțe că trebuie să izbîndească pînă la urmă ! Așa încît, trimițîndu—și slujitorii cu căruțele de mărfuri înapoi în Polonia, el rămase la Iași și se prezentă cu toate onorurile în fața Domnului Moldovei, cerînd—o în căsătorie pe Ruxandra.

Vasile Lupu cunoscînd cât de imens de bogat, de vestit era prințul Wisznowiețky și mai ales ce înalt rang deținea el la Curtea polonă, după matură chibzuie, încuviință cererea lui Wisznowiețky. Dar cînd o vesti pe Ruxandra despre cele hotărîte de dînsul, văzu cu uluire că blînda lui fiică de altădată, Domnița Ruxandra, se opune cu îndîrjire voinței lui și refuză să se mărite ! Ba chiar îl înfruntă fățiș !

Oricît de aspru poruncitor încerca să fie Domnul Moldovei cu Ruxandra, oricît îi vorbi el și îi explică în amănunțime însemnătatea rangului și averii lui Wisznowiețky, se izbea neconținut ca de un zid de voința nestrămutată a Ruxandrei de a refuza cu încăpăținare căsătoria cu acesta. Apoi Ruxandra știu — cu plînsul ei, cu rugămințile ei duioase, cu durerea ce arăta — să miște inima iubitoare de părinte a lui Vasile Lupu, pînă într—atît încît domnul Moldovei — deși, de data aceasta cu multă părere de rău, trebui să—l refuze pe prințul Wisznowiețky, la fel ca și pe toți ceilalți pețitori.

Iar Ruxandra, respirînd ușurată de spaima prin care trecuse, gîndea la primejdiile înfruntate de Wisznowiețky spre a o face să—l iubească. Dar zadarnice ar fi fost strădaniile oricărui pețitor. Inima ei era dăruită pe viață cavalerului din pădurea seculară ! Și totuși, Ruxandra nu se putuse împiedica de a gîndi: „Așadar, și Wisznowiețky a vroit să—mi vorbească de dragostea lui, înainte de a mă cere de la taica”... Și cu un zîmbet ce îi flutura pe buze își zise : „Prea târziu, prințe, inima mi—am dăruit—o pentru de—a pururi!”

Capitolul XI. AȘTEPTARE...

Și, deodată, Domnița Ruxandra începu să fie nerăbdătoare... neliniștită chiar... În tot acest timp la Curte se vesteau mereu noi și noi претенdenți la mîna ei...

Și așa cum veneau, fiind refuzați de Vasile Lupu, tot așa plecau mîhnîți foarte, toți pe rînd...

Acum Domnița, pitită după draperia grea de brocard ce despărțea sala Tronului de apartamentul Doamnei Ecaterina privea cu înfrigurare, cu sporită atenție încordată, la noii претенdenți veniți cu mare alai să o ceară în căsătorie...

Se perindară destui, dar nici unul dintre ei nu era iubitul ei tainic...

Atîta nemărginită încredere avea ea că dînsul va veni, încît fără să obosească își trecu vremea luni de zile în șir privind printre cutele draperiei la noii sosiți.

Dar dintre ei nici unul nu era viteazul cavaler, mult așteptat de ea, cu atîta înfrigurare !... Și lunile treceau !... Și el nu venea !... Așteptarea începu s—o apese !...

Și iată ! Se împlinise aproape anul și ea nici o veste n—avea de la iubitul ei!

Alte luni trecură și el tot nu apăruseși nici o știre măcar despre el nu afla... De la un timp ea începu să—și piardă răbdarea, să fie neliniștită, ba chiar foarte îngrijorată de soarta lui...

„Dacă nu a venit înseamnă că e bolnav, sau nu poate veni! Ceva îl împiedică să vină”, își zicea ea pe bună dreptate...

Ce altceva îl poate împiedica, decît că e plecat în bătălii, deci cu primejdia morții asupra lui, la tot pasul !...

Acum se frămînta greu biata Domniță și zilele și săptămînile de așteptare i se păreau lungi ca veacurile !...

„Dar dacă va fi pierit, ucis în vreo bătălie ?” se întreba deodată înspăimîntată Domnița pîlînd, săgetată de durere și îngrijorare necurmată...

Și ea nici măcar nu va putea afla vreodată că el a pierit, căci nimic nu știe despre dînsul... nimic !...

Tăinuit e pentru ea numele lui și țara de unde vine, totul îi era necunoscut, totul...

Ofta din greu Domnița...

Cădea pe gînduri...

Se frămînta...

Și se întreba cu nedumerire :

„Și acum ce va mai fi ? Ea ce se va face fără dînsul ?”

De atîtea griji și zbcium Domnița Ruxandra slăbea vîzînd cu ochii, căci îi pierise pofta de mîncare cu totul și nici somn nu mai avea... Zi și noapte suferea de o apăsătoare neliniște...

Fața—i era palidă, ochii încercănați...

Și în juru—i totul îi părea pustiu, iar în suflet dînsa purta o durere mare, ca o rană vie, ascunsă cu grijă de cei din juru—i.

De la un timp nu mai voi să se plimbe, ba nici să iasă măcar din odăile ei...

La ce bun ?...,

Se îmbolnăvise Domnița de dorul iubitului ei... Numai sosirea lui i—ar fi putut reda sănătatea șubrezită...

Cu neastîmpăr ea nu—și găsea locul, lumea o plictisea...

Stătea lungită în pat și zilele i se păreau nesfîrșit de lungi.

Obrajii îi păleau tot mai mult și ea căzuse într—o stare de adîncă abatere, de parcă i—ar fi fost pustiit sufletul.

Nimic și nimeni nu o mai interesau din tot ce o înconjura.

Stătea tăcută, cu mîinile împreunate, lungită în pat, neputînd îndura prezența nimănui, nici a slujitoarelor, nici chiar a duioasei și buneî bătrîne, doica ei...

Era mereu istovită de atîtea gînduri potrivnice care i se ciocneau în cap, învîlmășindu—se parcă...

Și simțea ca un cerc de foc ce îi încingea tot capul...

O tristețe grea, apăsătoare, apoi o mîhnire netălmăcită, întunecată, puse cu încetul stăpînire pe dînsa...

Și se închise în singurătatea ei ca într—o vîgăună fără de sfîrșit...

Iar cînd veneau s—o vadă Jupînițele, aduse de îngrijorata Ecaterina Doamna în camera ei și încercau uneori cu glume ori snoave să—i descrețească fruntea înnourată, s—o facă să rîdă cu ele ca altădată, toată truda lor era zadarnică...

Mohorită, întunecată, pierdută la față, Domnița Ruxandra ofta, apoi le făcea semn că este obosită, s—o lase singură !... Și plecau Jupînițele tot așa precum veniseră, pășind în vîrfurile degetelor să nu o tulbure pe Domniță, tot mai întristată și ele și nedumerite foarte de starea de neînțeleas a Ruxandrei, Domnița lor dragă...

Iar Domnul Vasile Lupu, deosebit de îngrijorat de boala fiicei lui, chemă doctorii și vracii cei mai vestiți s—o cerceteze, să o îngrijească, s—o tămăduiască, redîndu—i veselia de odinioară, pierdută azi.

Iar doctorii și vracii o cercetară în amănunțime pe Domniță, cu mare grijă și sporită luare aminte.

Și nu—i găsiră nici o boală dovedită...

Înălțară din umeri a neștiință și așa cum obișnuiesc doctorii și vracii în astfel de împrejurări, mai cu seamă cînd au de—a face cu o fată de douăzeci de ani, îi spuseră Domnului:

—Slăvite Doamne, fiica înălțimii voastre nu suferă de nici o boală vădită, dar... socotim noi că ar trebui s—o măritați... E vîrsta... Acesta e leacul...

Măria Ta, rogu—mi—te, ascultă—ne sfatul: orice pretendent se va fi ivi trebuie s—o măritați cît mai

grabnic căci acesta este rostul Domnițelor pe lume, ca și al oricărei tinere fete : să se căsătorească, să aibă soț, să facă copii...

Domnul îi ascultă și căzu pe gânduri și mai îngrijorat de starea fiicei lui iubite.

Și plecară doctorii și vracii așa precum veniseră, clătînînd din cap a neputință și fără să fi putut afla alt leac pentru tristețea de neînțeles a Domniței Ruxandra...

Iar bietul ei părinte, Domnul Vasile Lupu, înnegurat foarte la suflet se tot întreba ce să aibă Ruxandra lui, cea altădată atît de veselă, de sănătoasă și zglobie! ?

Și de îngrijorare și mîhnire nu își mai putea găsi liniștea nici noaptea Domnul Moldovei, copleșit de temeri pentru viața Ruxandrei, fiica lui cea neprețuită... Străbătea odaia în lung și în lat îngîndurat și foarte îngrijorat de boala fiicei sale !

Și, ca și cînd aceste grele supărări nu le—ar fi fost de—ajuns Domnului și fiicei sale Ruxandra, iată că se abătu asupra capului bietului Domn al Moldovei o și mai de necrezut grea supărare cu totul neașteptată !...

Capitolul XII. O CERERE ÎN CĂSĂTORIE NEDORITĂ

Și anume, ca un trăsnet căzu la Curtea lui Vasile Lupu vestea că sosiseră soli din partea lui *Bogdan Hmielnițky, Domnul Ucrainei* — eroul național al Cazacilor zaporojeni — soli trimiși anume de dînsul la Curtea Moldovei ca să o ceară în căsătorie pe Domnița Ruxandra pentru fiul său Timuș cel viteaz !

Și într—adevăr iată că numai ce veniră solii cazaci încărcăți cu daruri bogate...

Iar scrisoarea adusă de ei nu semăna cu nici una din nenumăratele scrisori de cereri în căsătorie primite pînă atunci de Vasile Lupu pentru fiica sa Ruxandra !

Scrisoarea lui Bogdan Hmielnițky era categoric amenințătoare:

„Dacă nu i—o dă pe Domnița Ruxandra fiului său Timuș, care e îndrăgostit nebunește de dînsa, scria în acea scrisoare, el Bogdan Hmielnițky cel nebiruit, vine cu război necruțător asupra Moldovei și o ia pe Ruxandra chiar și fără voia Domnului Moldovei Vasile Lupu ! Căci să fie încredințat că o va cîștiga cu sabia ! Dar mai adăuga, că el, Bogdan Hmielnițky, îl sfătuiește pe multprețuitul, viitor al său cuscru, Vasile Lupu, să i—o dea de bună voie, pe Ruxandra, căci fiul său Timuș e un vestit viteaz între viteji și o va face fericită pe fiica lui fără îndoială! De asemenea el mai preciza în scrisoare că, deși el, Bogdan, nu posedă tot atîta avere ca Domnia Sa, Slăvitul Vasile Lupu, totuși, tot ce posedă ca avuții, tot ce are el! — și are Ucraina toată — aparține de pe acum. acestui fiu al său prea iubit Timuș, pe care—l va asocia la domnie chiar din ziua căsătoriei lui cu Domnița Ruxandra !”

Abia isprăvi de citit această nemaipomenită scrisoare Vasile Lupu, atît de bogatul, vestitul și strălucitul Domn al Moldovei, cel atît de învățat — că se și înnegri de supărare, uluit totodată și indignat peste măsură de îndrăzneala fără de seamăn a Hatamanu—lui cazac!...

Drept era, nu—i vorbă, Bogdan Hmielnițky nu era un oarecine...

Vasile Lupu știa prea bine că Hmielnițky era slăvit de toți ca un erou național și preamărit, ascultat și iubit de Cazacii lui pînă la adorare.

Mai știa de asemenea Domnul Moldovei că Hmielnițky făcuse minuni de vitejie în războiul de eliberare al Ucrainei de sub dominația Polonezilor...

O lume întreagă uimise acest Bogdan Hmielnițky cînd îi bătuse pe polonezi, *care erau de cinci ori mai numeroși decît armata lui Hmielnițky*; el zdrobindu—i pe polonezi la *Pilawa, Sboroz și Sborow!*

Ca în legende, toate armatele poloneze aruncate asupra lui Bogdan și a Cazacilor lui fuseseră

nimicite de aceștia, iar generalii polonezi învinși, uciși sau luați prizonieri de viteazul hatman Bogdan Hmielnițky și de nebiruiții săi Cazaci zaporojeni!

Ba chiar regele Poloniei însuși fusese cît pe ce să cadă prizonier în mîinile căzăcimii dezlănțuite !...

În urma acestor mari și strălucite izbînzii, o dată cu tratatul de pace încheiat la *Zborow*, Ucraina își cîștigase independența în sfîrșit, nedoritul jug polon fiind scuturat pentru totdeauna !...

Cronicile ne spun că la lupta de eliberare a Cazacilor au luat parte și 2 000 de moldoveni... Baladele populare ucrainene închinare faptelor eroice din acest război spun :

„Au venit și moldovenii

Și s—au înfrățit cu noi..."

Și toate aceste biruinți se datoraseră numai vitejiei neasemuite, destoiniciei și neasemuitelor calități de mare comandant desăvîrșit ale lui Hmielnițky, care îi ocîrmuia pe Cazaci cu înțelepciune și știa să—i ducă mereu la izbîndă.

De altfel nici nu era el un om de rînd, ci se trăgea dintr—un neam de Hatmani și era considerat un fel de Domnitor al Ucrainei.

La Curtea lui, cu reședința la *Cehrin*, el primea ambasadori din toate țările și în primul rînd de la Domnii Țării Românești, ai Transilvaniei, ai Moldovei, ba chiar și de la Țarul Moscovei și de la prea puternicul și temutul Sultan al Turcilor, cu care Hmielnițky era în strînse legături de prietenie.

Toate acestea le știa prea bine Vasile Lupu, el care avea cunoștință despre toate...

De asemeni mai știa el tot atît de bine că Bogdan Hmielnițky era un om învățat care crescuse la Curtea nobililor polonezi și știa vorbi mai multe limbi, precum : latinește, franțuzește, turcește, grecește...

Dar Domnul Moldovei nu putea uita totuși, că ambasadorul său trimis la Bogdan Hmielnițky pentru a încheia cu acesta un tratat de alianță împotriva Hanului Tătărăsc, cel care cu hoardele lui prăda atît Ucraina cît și Moldova, nu uita Vasile Lupu că acel ambasador venise foarte dezamăgit de la Curtea lui Bogdan și mult îl mai vorbise de rău pe energicul, vijeliosul, multlăudat Hatman al Cazacilor...

El îi spusese că Bogdan este un om aspru și violent, abia ieșit din „țărănie". Că prealăudata lui „Curte" este mai degrabă o garnizoană înțesată de ostași cazaci, o cazarmă mai degrabă decît o Curte Domnească.

Îi mai povestise acela de asemeni Domnului Vasile Lupu că acolo toți beau „votcă" din cupe mari de aur, pînă se îmbătau rău și că, deși cazacii sînt prietenoși, sinceri și veseli, totuși ei sînt foarte zgomotoși și „neciopliți", lipsiți de delicatețe în glumele cîteodată chiar înfricoșătoare ce fac cu oaspeții lor polonezi mai ales.

Iar cînd joacă un joc al lor *Căzăceasca* gîndești că—s diavoli, nu oameni, ei putînd chiui și juca, fără întrerupere și fără să simtă cea mai mică oboseală, jocul acela diavolesc atît de greu de jucat, încît moldovenilor care s—au încumetat să încerce a—l învăța, li s—a tăiat răsufarea și au stătut bieții moldoveni după aceea betejiți ca ologiți cîteva zile, atît de tare îi duruseră mușchii de la pulpe, de parcă le fuseseră rușiți, forfecăți, nu alta...

Și îi mai spusese, acel ambasador, că despre Hmielnițky se spune : „Hmielnițky nu e creștin, e cazac! Rîde, apoi își face cruce și taie cu sabia ; pe urmă iar își face cruce !"

Acestea toate îi reveniră în minte pe dată lui Vasile Lupu după ce solii își rostiseră, cu adînc respect, cererea în căsătorie și după ce el citise scrisoarea cu amenințarea de război ce—i trimisese vajnicul său vecin...

Indignarea și exasperarea Domnului Moldovei nu mai cunoșteau margini!

Furtuna grea ridicase în mima lui Vasile Lupu această neașteptată și nesăbuită cerere în căsătorie. Și vînat de mînie el se tot întreba mereu :

—Cum de cutezase ! ? ! Cum de cutezase tocmai unul ca acesta, să—i ceară fata ? !

Să i—o dea lui Timuș Cazacul — fie el chiar și fiul eroului Bogdan Hmielnițky, s—o dea pe Ruxandra lui dragă, el care refuzase conți, duci, prinți, atîta amar de pretendenți, el care visa pentru dînsa un fiu de rege sau de împărat ?

Se cîrcotise avan cu fiecare pretendent în marea lui dragoste de părinte și cunoscînd prea bine ce odor neprețuit de fată are, pe fiecare pețitor el îl socotise și îl cîntărise cu neînduplecată asprime... Și i se păruse pe bună dreptate că *nici unul din falnicii, străluciții și imens de bogații rîvnitori la mîna Ruxandrei, nici unul nu era îndeajuns de bogat, îndeajuns de deștept, îndeajuns de strălucit, pentru a merita o fată atît de minunată, precum era Ruxandra lui!*

Căci știa prea bine, pe bună dreptate Domnul Moldovei, că puține Domnițe sînt pe lume ca dînsa !...
Și acum iată că sub amenințare de război acest vajnic Bogdan Hmielnițky vrea să—l silească să—și deie mîndrețe de fată după Timuș, fiul lui, care nu este nici măcar de neam mare, nici măcar prinț de „sînge !...

„Nu ! Nu, aceasta nu va fi ! *Nu se poate o dată cu capul !* E peste putință !...

Îl amenință cu război ?

Iacă, va purta și război de va fi nevoit s—o facă spre a—și apăra fiica neprețuită de o astfel de căsătorie, cu totul și cu totul nepotrivită pentru Ruxandra lui !"

Totuși, Vasile Lupu, luat pe nepregătite cum fusese și știindu—l pe Hmielnițky foarte vijelios și mîndru, veșnic răzbunător aprig al jignirilor, ca să cruțe Moldova de vrăjmășia vecinului de la răsărit, țara fiind secătuită de trecutele lupte, se gîndi să—și învăluie refuzul într—un pretext mai lesne de crezut și de acceptat.

El scrisese în răspunsul său către Bogdan Hmielnițky, că :

„*Turcii, Suzeranii Moldovei nu ar îngădui cu siguranța o asemenea căsătorie. Căci ei nu ar vedea cu ochi buni o porțiță deschisă Hatmanului Ucrainei asupra Moldovei. Și că, deci, dînsul nu poate să i—o dea de soție pe fiica sa Ruxandra, fiului său Timuș !...*"

Toată nădejdea și—o pusese Vasile Lupu în Sultan, sperînd că va obține, cu ajutorul multor pungi grele cu galbeni, ca Sultanul să se împotrivescă la această căsătorie atît de nefirească, după socotința sa.

Dar nu degeaba îi mersese vestea lui Hmielnițky despre destoinicia și deșteptăciunea lui și că nu era el un Domn ca oricare altul !...

Astfel că, încă de mai înainte dînsul avusese grijă să trimită numeroase daruri scumpe Sultanului și primise din timp încuviințarea Padișahului pentru căsătoria fiului său Timuș cu Domnița Ruxandra, fiica Domnului Moldovei. Și abia după aceea, știindu—l pe Sultan de partea sa întru totul, trimisese el soli la Vasile Lupu s—o pețască pe Ruxandra.

Căci de rugămintea lui Vasile Lupu, Padișahul nici nu vru să țină seama, ci dimpotrivă, îi trimise vorbă ca să—și dea fiica după Timuș !

Iar Bogdan Hmielnițky cînd află de refuzul lui Vasile Lupu se supără foc, e de la sine înțeles, și îi trimise lui Vasile Lupu un răspuns despre care cronicarii spun că suna astfel:

„*Că lui îi pare foarte rău că i—a refuzat cererea în căsătorie, dar că Timuș, fiul său — care este și mai încăpățînat decît dînsul, Bogdan — va veni totuși în Moldova cu 100 000 de nuntași să—i ia mireasa !*"

Acest răspuns categoric al lui Hmielnițky produsese și mai mare tulburare și necazuri nenumărate la Curtea lui Vasile Lupu.

Capitolul XIII. MIRELE TIMUȘ VINE SĂ—ȘI IA MIREASA

Ne spun cronicile, că nu trecură nici patru luni de cînd trimisese Bogdan Hmielnițky acest răspuns în doi peri și iată că în *septembrie 1650*, armatele căzăcești ale lui Bogdan Hmielnițky, aliate cu Tătarii cei neîmblînziți, căzură din senin ca trăsnetul asupra Moldovei !

Cazacii lăsaseră pe Tătari să pornească înainte, să năvălească asupra țării și cu sălbăcie și neîndurare să—i îngenunche pe moldoveni.

Și năvălirea hoardelor tătarăști a fost cumplită și de astă dată !

Așa cum le era obiceiul, tătarii prădară, deteră foc târgurilor și satelor, uciseră mulțime de moldoveni și femei și copii, fără cruțare, cu o nemaipomenită cruzime ! încărcară tot grîul pe care—l găsiră și toate bogățiile de pe la curțile boierești.

Apoi au dat foc și caselor boierești și au luat robi mulți cu ei, chiar și soții și fiice de boieri care n—avuseseră timp să fugă în munți.

Ucideau popor și mai ales boieri cu nemiluita și dărimau fără cruțare, pustiau totul pe unde treceau ! în cîteva ceasuri lașul ardea din toate părțile, trosnind, iar vîlvătaiele de flăcări dogoreau pînă la mari depărtări. De pretutindeni se auzeau țipetele ascuțite ale celor răniți ca și vaietul prelung și bocetele deznădăjduite ale femeilor.

Și ne spun cronicile că abia în urma Tătarilor veni și armata Cazacilor în frunte cu însuși „mirele” Timuș, fiul hatmanului căzăcesc, dar ei nu mai aveau ce salva de furia năprasnică a Tătarilor !

Luat cu totul pe neașteptate, nemaiavînd timp să strîngă ostile, bietul Domn Vasile Lupu trimisese în mare grabă pe Doamna Ecaterina, pe Domnița Ruxandra și pe Jupînesele și Jupînițele de la Curte în bejenie să se refugieze în Cetatea Neamțului — cea cu ziduri bine întărite și strajă numeroasă, ca să le pună la adăpost de urgia și restriștea ce se abătuse asupra Moldovei!

Totodată cu dîsele și sub supravegherea directă a fraților Domnului, fusese trimis de asemeni la Cetatea Neamțului și întreg tezaurul Domnesc „*șaptezece de care încărcate cu butoiașele cu galbeni, cu sipetele pline cu juvaeruri scumpe, cu nestemate și odoare, toată avuția bogatului Domn Vasile Lupu.*”

Cetatea Neamțului, puternic întărită, era apărată de cei mai viteji ostași ai Moldovei sub conducerea tot atît de vitejilor fii de boieri.

*

* *

În acest timp, nădăjduind că năvălitorii vor cruța Iașii dacă îl vor găsi golit de oaste, fără nici o apărare ori pază, Domnul Moldovei Vasile Lupu, împreună cu mica oaste ce putuse încropi în grabă, cu căpeteniile și cu toți boierii de la Curte, se retrăsese în pădurile dinspre nordul Moldovei. Căci din cauza navalei dușmănoase, luat prin surprindere, Domnul n—avusese cînd strînge ostile, n—avusese cînd ascuți săbiile și orîndui apărarea țării...

Retrăgîndu—se din fața năvălitorilor, Domnul spera prin această tactică să le îmblînzească furia.

Dar cazacii lui Timuș, mîniați foarte de refuzul trufaș al lui Vasile Lupu făcut preaslăvitului lor Timuș, refuz pe care ei îl considerau pălmuitor al mîndriei lor, nu ținură seamă de nimic, și se răzbinară cumplit asupra Iașilor, — Cetatea de Scaun — distrugînd, precum s—a spus, ce mai rămăsese după urgia tătarască, transformîndu—l într—un morman de ruine, așa cum ne relatează cronicarul Miron Costin în Letopiseți: „*Au ars atunci orașul și Curtea Domneasca, casele boierești, tot orașul într—un nimica de ceas cenușa s—au făcut!*”

*

* *

Atunci Vasile Lupu, văzînd că în nici un chip nu are cum ține piept prăpădului, că nu—l poate stăvili, neavînd încotro, nevoit fu să trimeată la Timuș pe Spătarul său Ciogolea, încărcat cu daruri, care să—i îmblînzească mînia acestui vajnic „mire”, aducîndu—i la cunoștință totodată că Domnul Vasile Lupu îi *promite* că îi va da de soție pe Domnița Ruxandra.

Mulțumit de încuviințarea obținută și încrezîndu—se în cuvîntul Domnului, Timuș poruncește armatelor sale să se retragă și plecă și el o dată cu ele din Moldova, lăsînd vorbă că va veni mai tîrziu el însuși cu toată pompa și respectul cuvenit după datină să o ceară pe Domnița Ruxandra de la tatăl ei, Domnul Moldovei.

Iar tatăl său Bogdan Hmielnițky trimise vorbă „*că el venise în Moldova cu mare alai, nu cu dușmănie, ci pentru petrecere de nuntă ca să lege prietenie cu Domnul Moldovei, că au venit pentru „încuscire”. Dar că singur refuzul Domnului este cauza tuturor relelor ce căzuseră pe capul bieților moldoveni.*”

Îndureratul Domn al Moldovei Vasile Lupu nu știa ce să mai gîndească despre asemenea vorbe și despre asemenea alai de nuntă, nemaipomenit de cînd e lumea lume ! Iar cronicarul încheie cu tristețe : „*Iară țara au rămas prădată și cu mare omoru în oameni și aice în oraș și pen toată țara, și pen multe locuri pustie, schimbată den fericirea acea dentîiu. Și de atuncia țara au purces tot spre rău, den anu*

în anu".

*

* *

De cum scăpară de urgie, Domnul Moldovei, boierii cît și întreg poporul fugit, bejenit în munți, în păduri și pe coclauri, se înapoiară cu toții pe la casele lor, oftînd din greu pentru năpăstiile îndurate, dar oricum bucuroși a fi scăpat cu viața din asemenea prăpăd....

Și de îndată ce se aflară întorși la Iași, Domnul cu toate căpeteniile oștii și boierii de la Curte începură fiecare să—și repare sau să—și reclădească tot ce fusese ars, distrus, nimicir de deslănțuirea de foc și spadă a războiului.

Și deoarece, după cum am mai spus, nici chiar Palatul Domnesc nu fusese cruțat, Domnul luă măsuri să se reclădească și aci tot ce fusese pîrjolit, să se repare totul pentru a face posibilă locuirea în Palatul Domnesc.

Cu mare osîrdie și grabă, fără odihnă lucrară cu toții și cu hărnicie neobosită și trudă de istov reușiră să vindece rănile tîrgului Iașilor, Cetatea de Scaun.

Cînd totul fu gata, în sfîrșit, se înapoiară din bejenie și Ecaterina Doamna cu Domnița Ruxandra, cu Jupînesele și Jupînițele de la Curte.

Și de asemeni fură înturnate — la locul lor tănuir din Vistieria Palatului Domnesc — și butoiașele cu galbeni, șaptezeci de care bucșite și sipetele cu juvaieruri și nestemate, tot tezaurul Domnesc și toate avuțiile Domnului Moldovei și ale țării, apărute cu strășnicie de—a lungul drumului de ostași puternic înarmați pînă—n dinți, care avuții de cum fură aduse aci la Iași, fură lăcătuite în mare taină în cămările tot cu strășnicie străjuite și numai de Domn și de Vistiernic știute...

Dar de îndată ce sosiră Ecaterina Doamna și Domnița Ruxandra acasă și Domnul le mărturisir îndurerat despre fîgăduința pe care fusese nevoit să o facă, la vreme de mare strîmtoare, potrivnicie și vijelie a războiului și a prăpădului îndurat, către învingătorul Timuș și către Hatamanul Cazacilor, plînseră amarnic Ecaterina Doamna cu toate Jupînesele și Jupînițele de la Curte, cu negrăit durere că Domnul trebuise să încuviințeze o astfel de căsătorie, care avea să le—o smulgă pentru totdeauna pe dalba Domnița Ruxandra și să o ducă în pustietățile răsăritului, pustietăți îndepărtate și sălbătice de la marginea lumii și atît de aproape de tătarii cei înfricoșători și crunți, prădalnici, năvălitori, care făcuseră atît de mult rău Moldovei!...

Dar mai tare decît ele toate, jelea biata Domnița Ruxandra cea jertfită, pentru a fi mîntuită țara Moldovei de urgia războiului!

Durerea gingașei Domnițe era cu atît mai puternică decît a tuturor, cu cît în sinea ei, nemîngîiată în taina ei, vedea cu amarnică durere că era silită să—și calce jurămîntul făcut logodnicului mult iubit și atît de dorit, viteazul necunoscut din pădurea seculară de lîngă Prut!

Îi șiroiau lacrimile pe obraz fără încetare blînde și nefericitei Domnițe... Și veneau în jurul ei Jupînesele și Jupînițele cu toatele, rostind cuvinte de îmbărbătare, și mîngîiere, încercînd ele în van să—i aline durerea și amarul mîhnirii ei adînci, necuprinse...

Capitolul XIV. DIVANUL

Cît despre Vasile Lupu, Domnul cel mîndru și viteaz, el era cel mai pătruns de neagră deznădejde... Înfrînt fusese, da, înfrînt, el, cel nebiruit !

Și înfrîngerea aceasta aducea după sine și jertfirea Domniței Ruxandra, jertfirea întregului viitor al Moldovei și al Domniței, viitor pe care el îl visase spre binele țării atît de strălucit, printr—o căsătorie cu totul deosebită, mai presus de oricare alta, așa cum și merita dînsa, care ar fi împlinit astfel și nădejile de alianță ale Domnului. Și acum totul se năruise.

Și bietul părinte, cu totul neputincios acum, oricît era el de Domn al Moldovei, umbla de colo—colo prin palat gemînd, călcînd cu pași apăsăți și străbătînd în lung și—n lat — precum leul în cușcă — sala cea mare a Tronului, pradă furiei neputincioase și ca prins în laț !...

Și, într—adevăr că era el prins în laț acum, îngenuncheat, umilit, nimicîit. Și mai și trebuise să joace cum i se cîntase !....

Își ducea mîinile la frunte oftînd și căindu—se amarnic !...

—Dulcea și blînda mea copilă ! Ruxandra mea cea învățată !

Atîtea sacrificii, atîta cheltuială, atîta înaltă învățătură i—am dat Ruxandrei mele ca să fie ea cît mai înzestrată, cea mai învățată !

Și pentru cine, oare, pregătit—am toate acestea, Dumnezeu mare!

Pentru cine refuzat—am eu cu neînduplecare atîția amar de pețitori ?

Pentru cine păstrat—am eu pe Ruxandra mea, cea minunat de frumoasă, fără seamăn în lumea întreagă și cea mai fără de noroc dintre Domnițe ?

Pentru cine ?...

Pentru un necunoscut fiu de Hatman, pentru un cazac „neînvățat”, abia ieșit din țărănie ?...

Iar pentru Moldova ce cîștig aduce această căsătorie, ce nevoie să avem noi de alianța cu Ucraina, cînd ei sînt prieteni cu Tătarii, care ne sînt dușmani ?

Nice un cîștig pentru țara Moldovei, *nice* unul! — își repeta Domnul cu învrăjbire.

Iată dar pentru cine am păstrat—o pe blînda mea copilă !

Auziți! Auziți!

Și cădea în genunchi smerit, rugîndu—se cu înfrigurare cerului:

—Doamne, Dumnezeu meu, de ce m—ai părăsit cu totul?

Cum de îngădui, Tu Doamne, una ca aiasta ? Cum de îngădui, Doamne ? Cum ?

Pentru acest Timuș, despre care se spune că e vijelios și crud, care—mi va lua fiica și o va duce pentru totdeauna departe, departe între cazacii lui gălăgioși, bețivi și jucători ai jocului acela diavolesc *Căzăceasca* !

Dumnezeule Puternic, de ce îngădui Tu una ca aiasta ?

Cum e cu putință ?! Cum ?

Luminează—mă, Doamne, ce să fac la așa vreme de urgie ? Ce să fac ?

Dă—mi gîndul cel bun, Doamne ! Milostivește—te, Doamne, față de robul tău smerit!

Și se ruga el cu zbatere de inimă și adîncă deznădejde, căinîndu—și fiica iubită și năruirea tuturor planurilor lui politice.

Și oricît se frămînta și oricît se chibzuia Vasile Lupu cum să facă să nu—și ție făgăduiala de căsătorie făcută din grea silnicie și la vreme de mare strîmtoare, iaca, nimic nu—i venea în minte !

Căci cel mai puternic sprijin al Moldovei, Sultanul Turcilor, în care Domnul Moldovei își pusese toată nădejdea că va împiedica această căsătorie, nu numai că nu—i stătea alături în această durere, ci mai vîrtos ținea cu Hmielnițky !

Ba, Vasile Lupu mai trebui să îndure și șfichiul batjocurei Sultanului, care nici nu voia să știe de durerea lui de părinte !

Căci prin daruri bogate primite de la Hmielnițky, cîștigat fiind cu totul și cu totul de partea dorinței acestuia de încuscrare a lui cu Domnul Moldovei, cît și de aceea a îndrăgostitului său fiu Timuș, Padișahul, prefăcîndu—se că nu știe nimic despre invadarea și pustiirea Moldovei de către armatele căzăcești și tătărești, trimisese lui Vasile Lupu o misivă în care—l întreba cu candoare și prefăcută uimire :

„De ce oare și—a părăsit el Tronul plecînd din Iași în codri ?

Au nu mai voiește Dînsul a mai fi Domn ?”

Iar cronicarul Miron Costin, indignat de o asemenea biciuitoare, șugubeață și plină de subînțelesuri misivă a Padișahului, exclamă mînios în însemnările sale :

„De șagă este o întrebare ca aiasta, la o vreme ca aceia!”

Așadar Vasile Lupu vedea bine că nu se mai poate bizui în nici un chip pe ajutorul Sultanului pentru

a—și scăpa fiica de greua năpastă a acestei căsătorii nepotrivite ce se abătuse din senin asupra capului ei...

Ba spre a—și asigura în continuare bunăvoința Padișahului, nevoit fu Vasile Lupu să trimeată boieri în frunte cu boierul Ghica, Vornic al Țării de Jos, după cum ne relatează cronicarul „*de au tocmit lucrul cu Sultanul cu daruri multe și nu cu puțină cheltuială.*”

Liniștit dinspre partea Sultanului acum, Vasile Lupu, părinte amărît lovit în cele mai scumpe ale sale planuri politice și de viitor pentru Domnița Ruxandra și pentru Moldova, planuri spulberate deodată prin silita „încuscrire” impusă lui de biruitorul Hmielnițky, nu mai știa ce fel de pretext să ticluiască și ce mijloace să întrebuițeze ca, deocamdată măcar, cu multă dibăcie, să întîrzie „onoarea” acestei nedorite „încuscrii” !

Așa încît, ca un fiu demn al acelui Byzanț dispărut, dar rămas vestit pentru diplomația și intrigile ce se țeseau în el, Vasile Lupu obținu mai întîi o amînare a nunții care ar fi trebuit să se facă de Crăciun 1650 pînă în vara anului 1651.

De altfel Hmielnițky încuviință amînarea, mai a—les că era ocupat cu pregătirea unui nou război împotriva Polonilor. El răspunse solului lui Vasile Lupu „că acum îi stă gîndul mai întîi la bătălia cu Polonezii, cărora zicea el, vreau să le fărîm țeasta și apoi vom porcede da nuntă”.

*

* *

De—ndată ce obținu amînarea nunții, Vasile Lupu chemă pe toți dregătorii, pe toți boierii țării, mai mari sau mai mici în rang, îi pofti la Palatul Domnesc să țină Sfat mare, ca la o vreme de osîrdie ca aceasta, sperînd că dintre ei toți, va avea barem unul vreun gînd izbăvitor, vreun sfat potrivit, ca să poată ieși din această grea cumpănă fără știrbire pentru țară...

Și veniră boierii, fiecare din ei urmat de tot alaiul cuvenit rangului lor și așa precum scria la ceremonialul Curții.

Veniră Marii Dregători, Căpeteniile de oști, înalte fețe bisericești și boierii din Divan.

Apoi descălecară ei pe rînd la scara Palatului Domnesc și urcînd smeriți treptele cele multe și înalte ale scării de onoare de la intrare, pătrunseră în sala cea mare a Tronului.

Trebuie știut că la Curtea lui Vasile Lupu ceremonialul era respectat cu mare strictețe. În jurul Domnului și al Doamnei, boierii care conduceau — în numele Domnului — trebile țării își îndeplineau zilnic cu punctualitate îndatoririle ce le reveneau datorită însemnătății rangului ce dețineau, servicii prescrise de protocol, copiat după acela al Curții din Constantinopole.

În afară de boieri, la Curte erau de asemeni permanent de serviciu ofițeri, garda, ostașii și o armată de secretari și tîlmaci pentru limbile : greacă, latină, poloneză, rusă, ungară, germană, turcă și tătară. Ordinea și disciplina erau desăvîrșite. Orice abatere era aspru pedepsită.

Ușa Domnului era păzită zi și noapte de 10 căpitani în schimburi. Unii boieri mai apropiați Domnului stăteau toată noaptea la Palat păzind ușa Domnului și dînșii, alături de gardă. În afară de aceștia mai făceau de pază la Curte ofițeri care—și aduceau cu dînșii slugile de—acasă. La intrări păzeau cîte 50 pușcași și toate coridoarele erau la fel de bine păzite.

De fiecare dată cînd trecea Domnul precedat de străjeri, de trei Postelnici — ce țineau în mîini toiagele de argint, însemnele rangului lor — și de trei Spătari ce duceau sceptrul, spada și balanța, toți cei din cale se dădeau la o parte închinîndu—i—se cu adînc respect, ținînd mîinile la piept, apoi stăteau drepti pe cele două laturi.

Încă de cînd luase Domnia, Vasile Lupu hotărîse ca fiecare boier ce venea la Curte, să vie cît mai bogat investmîntat cu cea mai scumpă și frumoasă îmbrăcăminte a lui.

Exemplul de lux orbitor îl dădea însuși Domnul Vasile Lupu care venea îmbrăcat cu cele mai minunate veșminte de o mare bogăție.

Acum Domnul sosi în Sala Tronului însoțit de Doamna Ecaterina și de Domnița Ruxandra.

Cînd apăru Vasile Lupu în fața boierilor, toți i se închinară aducîndu—i slăvire.

Iar Măria Sa Vasile Vodă pășea trist și întunecat la față, salutînd pe boieri cu o ușoară aplecare a capului.

Doamna Ecaterina și Domnița Ruxandra mulțumiră boierilor Divanului printr—o înclinare grațioasă a capului, pentru respectul ce i—l arătau ; iar celor mai cunoscuți, Doamna Ecaterina le dădu mîna să i—o sărute.

Apoi dînsa se retrase printr—o ieșire laterală în odăile sale, urmată de Domnița Ruxandra.

De data aceasta, Vasile Vodă, zdrobit de adîncă durere, în locul mîndriei lui falnice de altădată, avea o figură mohorîtă de obidă și frămîntare.

După plecarea Doamnei și a Domniței, rămas singur cu boierii și dregătorii, Vasile Vodă declară deschis Divanul și le vorbi astfel celor de față :

—V—am chemat la Divan, boieri dumneavoastră, pentru a vă aduce la cunoștință că pentru a doua oară am primit solie de la Domnia sa Bogdan Hmielnițky, Hatmanul căzăcimii.

Precum prea bine vă este cunoscut, dorește drept noră pentru fiul său Timuș, pe neasemuita noastră Domniță Ruxandra, mîndrețea noastră de Domniță, bucuria și lumina ochilor noștri!...

Domnița noastră cea atît de învățată și cuminte, cea atît de înzestrată cu cele mai alese însușiri, cum puține Domnițe sînt pe lume, Domnița noastră, care, precum și domniile voastre știți cu toții, a fost dăruită nu numai cu frumusețe, ci și cu înțelepciune, cumîntenie și cu atîta negrăit farmec. Și nici măcar nu e trufașă dînsa, ci smerită și bună...

Boieri dumneavoastră, vă întreb, s—o dăm oare în căsătorie pe dînsa care ar merita a se căsători chiar cu un fiu de împărat, s—o dăm oare — iarăși vă întreb pe domniile voastre — după acest Timuș, care nu e decît fiu de Hatman, de abia ieșit din „țărănie" ? *Pentru interesele țării, ale Moldovei noastre, noi avem nevoie de aliați puternici cînd va fi sa avem război*, căci din senin iscă război cu vrăjmășie careva și vine asupra țării noastre cu gînduri de cotropire și noi cată a ne sprijini în alianță cu o putere mai însemnată, cu vreo țară puternică, prietenă, care la acele vremuri de restriște să ne stea alături căci, „unde—s doi puterea crește", zic bătrînii, și chiar așa—i! Ce sprijin am putea avea noi de la Hatmanul căzăcesc, vă întreb ?

—Nice—una! Nice—una! răspunseră într—un glas cei mai mulți dintre boieri cu îndîrjire.

—Și atunci, vă întreb, boieri dumneavoastră, dacă de nice un folos nu ne este pentru Moldova a ne încuscri cu Hmielnițky de ce dară să o jertfim zadarnic pe iubita noastră fiică Ruxandra ?

Căci de cînd e lumea—lume, căsătoriile Domnițelor, încuscririle s—au făcut și pentru mai temeinică împrietenire a celor două popoare ale căror case de Domni se încuscresc!

Așa a fost și așa va fi cît îi lumea !

—Așa e! Așa e! înțelept grăiești, Măria—ta! — întăriră boierii dînd din cap a deplină încuviințare.

—Și atunci, dacă de nice un folos nu ne este, pentru țară mai *dentii*, această încuscrire cu cazacul, vă întreb, boieri dumneavoastră : să îndurăm noi necazul și durerea necuprinsă de a—l lăsa pe Timuș Hmielnițky să ne—o ia pe gingașa, buna și neprețuita noastră Domniță și s—o ducă pentru totdeauna departe de noi, tocmai prin pustietățile răsăritului lor, cum va fi fiind pe acolo ?

Să încuviințăm noi oare una ca aiasta ? Vă întreb, boieri dumneavoastră ? Grăiți! Și tăcu Vodă, adînc pătruns de grea înrîncenare....

Boierii au întors bărbile unul către altul și s—au privit cu scîrbire și cu obidă și cu nemăsurată uimire dureroasă, dar fără stînjenire.

Și vuiet ca de pădure în furtună, vuietul nestăpînit al înrîncenării lor se auzi rostit cu hotărîre :

—Nu! Nu! Aiasta nu va fi! E peste putință ! Și se sculă cel mai bătrîn dintre dînșii și dădu glas gîndirii tuturor din acea clipă de răscruce :

—Mărite Doamne, slăvit să fii de—a pururi! Mintea Domniei Tale mai înțeleaptă înmiit decît a noastră, desigur că în această cumpănă își poate sprijini deplin vrerea și pe noi preaplecații Săi supuși.

Iată dară că prin mine, toți într—un glas îi spunem :

Nu trebuie încuviințată — ferească sfîntul — această căsătorie, nu, și nu !

Și repetară într—un glas și boierii aflători de față, cu temeinicie, de vui iarăși sala Tronului:

—Nu și nu ! Nu trebuie ! Nu ! Nu !

Bucuros, Vasile Lupu, și mai înseninat de dovezile de credință ale boierilor acestora ce împărtășeau din inimă greaua lui suferință de Domn și de părinte, le vorbi din nou :

—Văd, preaiubiților boieri ai miei, că v—ați cutremurat întocmai ca și mine de asemenea năprasnică năpăstuire, care mai mult încă nici de folos nu îi este Moldovei.

Au cine oare și—ar fi închipuit vreodată asemenea cutezare din partea Hatmanului cazac ?!

Se pare că trăim, iubiților frați ai mei creștini, vremuri de necuprinsă osîrdie!

Căci, iată, precum bine știți, Hatmanul cazacilor ne amenință din nou cu război încă și mai crîncen, de nu—i vom da pe Ruxandra noastră fiului său Timuș!

Și din nou vuietul întregii adunări îi răspunse repezit :

—Facem război! Facem război! Mai degrabă facem război!

Iar Domnul îngândurat le zise:

—Dar îi vom putea dovedi oare? Nepregătiți cu oastea cum sîntem ?

Și, din nou, se sculă cel mai bătrîn dintre boieri și glăsui:

—Mărite Doamne, să cerem sprijin de la regele Poloniei, dușmanul neîmpăcat al Cazacilor și mai cu seamă dușman de moarte al lui Hmielnițky, și vom ieși biruitori fără îndoială, cu vrerea lui Dumnezeu!

—Așa e! Așa e ! întăriră într—un glas și ceilalți boieri.

—Iată ! Divanul a hotărît, așadar ! Acum va fi bine ! Ne vom împotrivi silniciei, vorbi din nou Vasile Lupu în chip de încheiere, și rămase îngândurat o clipă. Apoi adăugă:

—Vă mulțumesc pentru credință, boieri dumneavoastră !

Și văzură cu toții că ochii Domnului erau înrouați, zicînd acestea... Și mai spuse Domnul:

—Hotărîrea Domniilor Voastre la această vreme de răscruce e răspunzătoare nu numai de soarta fiicei mele, ci și de aceea a Moldovei! S—o știți!

Apoi, nemaivoid să prelungească dureroasa discuție, Domnul Moldovei, prea tulburat și obosit de atîta zbucium și găsind izbăvitor și întocmai pe placul său sfatul dat lui de boieri, care sfat răspundea atît de bine gîndirii lui, se ridică în semn că Sfatul Divanului se încheiase.

Și după ce le mai mulțumi din nou boierilor și răspunzînd închinăciunii lor, Vasile Lupu se retrase tăcut și adînc îngândurat în apartamentele sale, călcînd rar și apăsător, năpădit de tot felul de gînduri amare, cufundat în durerea lui.

*

* *

Și așa cum hotărîse Sfatul boierilor din Divan și după o mare chibzuire și planuire, Vasile Lupu socoti și el că cel mai de folos ar fi să ceară grabnic ajutor de la regele Poloniei, care nu—și uitase rușinea înfrîngerii zdrobitoare suferită de el la *Zborow*, cînd ostile îi fuseseră bătute și nimicite de Bogdan Hmielnițky și de cazacii săi.

De altfel, mînios încă de pe atunci regele Poloniei își pregătise neîncetat oștirea, înarmînd—o, pregătînd—o, gata de răfuială cu Hatmanul căzăcesc.

Vasile Lupu, e de la sine înțeles, era încredințat că numai o înfrîngere totală a lui Bogdan I—ar putea elibera și pe el de făgăduiala făcută lui Timuș de a—i da pe Domnița Ruxandra de soție.

Cu ce nerăbdare aștepta Vasile Lupu bătaia aceasta hotărîtoare e lesne de înțeles. O eventuală înfrîngere a lui Hmielnițky I—ar fi scăpat în același timp și de „încuscrire” și de prigoana cazacilor aliați cu sîngeroșii tătari prădalnici.

De îndată ce războiul fu declarat între Polonia și Ucraina, Hmielnițky veni cu ostile sale de cazaci în apropiere de cîmpia *Beresteczko*.

Aci își așază el tabăra.

Regele Ioan Cazimir porni atacul.

În bătaia care avu loc, Polonezii erau conduși de însuși regele Cazimir, iar cazacii lui Bogdan Hmielnițky erau uniți, ca întotdeauna, cu tătarii.

De data aceasta Polonezii îi învinseră pe cazaci, zdrobindu—i.

Ca fulgerul se repezise regele Ioan Cazimir și ostile sale lovind în tătari și în cazaci, secerîndu—i.

Bătălia a durat trei ceasuri la capătul cărora polonezii repurtară cea mai mare biruință din istoria lor.

Dar, deși învingători, temîndu—se totuși de Hmielnițky a cărui vitejie ei i—o cunoșteau atît de bine, Polonezii propuseră tot ei pacea în mare grabă ca nu cumva — prin viitoare ostilități cu Hmielnițky și cazacii săi neînfricați, să se schimbe soarta armelor atît de favorabilă lor și a grelei bătalii cîștigate acum.

Și astfel fu încheiată pacea de la *Bielocerkow* între regele Poloniei și Hatmanul cazacilor Bogdan Hmielnițky...

Și se părea că de—acum încolo, pentru mult timp, planurile de război ale Hatmanului Cazac au fost frînte, că el va sta liniștit timp îndelungat.

*

* *

Iar în Moldova crezură cu toții că din nou zilele fericite se reîntorseseră pentru multîncercatul

părinte Vasile Lupu și fiica sa.

Aflînd despre victoria reputată de ostile poloneze, Domnul Moldovei fu atît de bucuros încît dăruia un caftan scump de brocard cu aur Pîrcălabului care—i adusese vestea.

Apoi Vasile Lupu, fericit că scăpase de „încuscrire” cu Bogdan pornise, urmat de toată Curtea, de boierii și de căpeteniile oștilor sale, la mănăstirea Golia ca să aducă mulțumiri fierbinți lui Dumnezeu că—l scăpase de Hatmanul cazac.

La intrarea în biserică Domnul fu întîmpinat — în sunetele de preaslăvire ale clopotelor — de Mitropolitul Moldovei, înconjurat de cler, printre care se aflau și nenumărați arhieri, episcopi și chiar Mitropoliți izgoniți de Sultan de pe scaunele rangului ce dețineau și care numai aci la Curtea mult—milostivului și drept—credinciosului Vasile Lupu își găsiseră refugiu și ocrotire. Aceste înalte fețe bisericești pribege luau loc în urma episcopilor țării Moldovei.

Adînc cucernic îngenunche Domnul și înaltul cler în frunte cu Mitropolitul Moldovei, aducînd laudă și preamărire lui Dumnezeu că trecuse primejdia pentru Domnie și țară...

Moto :

Înțelept este acela care primește senin și înfrîngerile și victoriile și nu îngăduie durerilor sufletești să—i otrăvească amintirile.

Capitolul XV. BĂTĂLIA HOTĂRITOARE

Dar mîndrul și viteazul Hmielnițky învins, umilit, mînios peste măsură — de cum încheie pacea cu polonezii — fiind și foarte îndîrjit, împotriva Domnului Moldovei, își pregăti în mare grabă, o nouă armată din cei mai viteji cazaci și mai unit decît oricînd cu Tătarii, hotărît fiind să spele cît mai curînd rușinea îndurată a primei grele înfrîngeri din viața sa și în același timp să pedepsească cu toată asprimea pe Vasile Lupu pentru trăgăneala ce punea în a—și ține făgăduiala ce făcuse de a i—o da pe Ruxandra lui Timuș al lui.

De asemeni se hotărîse a porni el de—ndată cu război necruțător și asupra Moldovei.

Înverșunatul Hatman îi trimisese vorbă lui Vasile Lupu că „*îl va tăia în bucăți, de nu le va mai putea lipi nimeni la loc*”.

Dar Timuș, cel atît de îndrăgostit, își rugă tatăl să—i îngăduie lui să—și mai încerce încă o dată norocul la mîna Ruxandrei....

Cît de nespus de mult trebuie să—și fi iubit, Hatmanul cazac, fiul, pe Timuș cel viteaz, de își calcă pe inimă, își înghiți scrișnind mînia, și—i dădu acestuia încuviințarea cerută, așteptînd răspunsul, amînînd cele hotărîte.

În acest timp, Vasile Lupu, știind ce—l așteaptă de la mînia lui Hmielnițky care ar fi adus o nouă năvală a tătarilor în biata Moldovă, într—o ultimă încercare disperată, ceru ajutor grabnic generalisimului polonez Kalinovski, care se mai afla încă împreună cu ostile sale foarte pe aproape, chiar la granița Moldovei.

De partea lui Vasile Lupu mai erau și cei doi prinți Potcki, Nicolae și Andrei, foști și ei pretendenți la mîna Ruxandrei.

Din adînc respect pentru prințul Radziwil, cît și din mare prietenie față de Domnul Moldovei, cunoscînd și greaua primejdie în care se afla acesta din urmă de a—și vedea invadată din nou țara de cazaci și de puzderia de tătari, Kalinovski fără să mai întrebe pe regele Poloniei porni cu oștirea sa de 30 000 de oameni să înfrunte ostile unite ale cazacilor și tătarilor, să le oprească de a pătrunde în Moldova.

Dar cazacii, deși numărau vreo 12,000 de oameni, erau conduși de însuși Timuș cel nebiruit, care adusese împreună cu el și pe Hanul tătăresc în calitate de „*nun mare*”, zicea el, cu hoardele sale de 5,000 de tătari.

Mai în urma acestor „*nuntași*” hotărîți, venea însuși Bogdan Hmielnițky. La rugămințile repetate ale fiului său mult iubit, Timuș, și ca să evite o nouă vărsare de sînge, Hmielnițky trimisese o scrisoare lui Kalinovski, ticluită în termenii următori:

„Hmielnițky lui Kalinovski, hatmanul russian, hatmanului polon, salut! Fiul meu, băiat încăpățînat, întovărășit de cîteva mii de prieteni, s—a pornit să—și ia nevastă pe fata voevodului Moldovei. Aflu, spre mirarea mea, că o numeroasă armată polonă vrea să—i curme calea. Rog pe Excelența voastră, pentru binele patriei, să—și retragă trupele, cu atît mai mult cu cît ele se află și într—o proastă poziție militară. Mă tem că tinerii nuntași, din prostie tinerească poate, să nu se apuce a se certa cu oamenii dumneavoastră!”

Dar Kalinovski și mai îndîrjit, jignit de tonul batjocoritor, glumeț al scrisorii, nu ținu seama de avertismentul lui Hmielnițky și porni atacul de cum se iviră cazacii.

Bătălia ce avu loc lîngă *Batow* fu crîncenă, pe viață și pe moarte. În zadar încercară Polonezii să țină piept dușmanilor lor, cazaci și tătari!

Timuș cu „*nuntașii*” lui, ajutat de tătari și de Bogdan Hmielnițky cu toată căzăcimea, făcură minuni de vitejie.

Ostile poloneze fură zdrobite și toți ostașii poloni pieriră pînă la unul! Căci în crunta lor furie, atît Hmielnițky cît și Hanul tătăresc dorind să spele rușinea înfrîngerii dureroase suferite la Berestetzko hotărîseră să nu ia robi, ci să—i treacă prin sabie pe toți ostașii polonezi, necruțînd pe nimeni!

Aminteau cu jale cronicile că din anul 1619 nu mai suferiseră Polonezii asemenea dezastru militar, asemenea definitivă înfrîngere cu distrugerea totală a întregii lor oștiri.

Miron Costin care a fost de față la această groaznică înfrîngere, la acest masacru de pomină, ne spune că întreaga infanterie poloneză a fost măcelărită pînă la unul cu neînchipuită cruzime de către cazaci și tătari și că doar dintre călăreți, prea puțini au reușit să scape.

O dată cu întreaga oștire poloneză a pierit aci pe cîmpiile de la *Batow* și floarea vitezei nobilimi polone, cei mai vestiți comandanți de oști în frunte cu însuși generalisimul Kalinovski, împreună cu singurul său fiu !

Două zile și două nopți au curs valuri de sînge pe cîmpia *Batowului*, caii înotînd în sînge pînă la genunchi.

Drept încheiere a acestei cumplite răzbunări, cronicarul ne reproduce și scrisoarea pe care Hmielnițky biruitor nu se sfii să i—o scrie după această bătălie, regelui polon Ioan Cazimir, pe același tot batjocoritor—glumeț și cu prefăcută umilință.

O redăm atît pentru savoarea ei, cît și pentru a întregi chipul de neuitat al acestui vestit strateg și hatman cazac, Bogdan Hmielnițky, care știa să fie cînd șfichiuitor glumeț, cînd diplomat, cînd crud—răzbunător al jignirilor primite, atunci cînd împrăjurările o cereau.

Iată textul acestei scrisori rămasă celebră în analele istoriei:

„Hmielnițky către Înălțimea Sa regele Ioan Cazimir al Poloniei:

Fiul meu, prea înălțate rege, mergea liniștit și voios la nuntă, cînd deodată generalul Kalinovski i—a tăiat drumul, pe care Dumnezeu l—a lăsat slobod pe pămînt, pentru cei buni și pentru cei răi. Eu sfătuisem pe domnul Hatman al Dumneavoastră să stea liniștit și să—și cate de treabă, dar dînsul n—a vrut să mă asculte.

Rog pe Maiestatea voastră să—i ierte pe cazacii mei. S—au cam întrecut cu gluma !”

Cîtă ciudă și înverșunare neputincioasă va fi simțit regele Ioan Cazimir primind o astfel de scrisoare, e lesne de înțeles.

Dar el nu putea face deocamdată alta, decît să—și înghită furia scrîșnind și să tacă....

În acest timp Hmielnițky, rugat din nou de îndrăgostitul său fiu Timuș și numai de dragul lui, acceptă să mai trimeată o ultimă scrisoare drept avertisment lui Vasile Lupu, înainte de a porni cu război crâncen pedepsitor asupra lui, scrisoare în care el îi spunea că :

„Să faci bine și să—și dea grabnic fata în căsătorie după fiul său Timuș, că de nu, va fi rău de el, iar Moldova toată va fi trecută prin foc și sabie!”

Înspăimântat de data aceasta, pe drept cuvânt, Vasile Lupu văzînd că totul este pierdut, că nu mai are cine—i veni în ajutor ca să—l scape de vajnicul „mire” care pentru el era „pacostea de cazac” nevoit fu de a trimite la Timuș, în mare grabă, soli după soli, încărcăți cu daruri scumpe, din nou, ca și prima dată, care soli să—i spună că: *„El Domnul Moldovei s—a hotărît în sfîrșit să—și dea fiica, pe Domnița Ruxandra în căsătorie după dînsul și că—l poștește cît mai curînd să vie să facă nunta la Iași.*

„Dar că—l roagă frumos și din toată inima să—și lase „nuntașii”, pe tătarii aprigi — la dînșii acasă!”

De data aceasta, însă, Bogdan Hmielnițky nemaivînd nici o încredere în cuvîntul lui Vasile Lupu, deși acum acesta jurase în biserică pe sfînta Evanghelie, nu primește ca fiul său să vie la Iași neînsoțit de oști, ci îi cere Domnului Moldovei ostateci drept garanție că nu ascunde el vreo nouă viclenie îndreptată împotriva lui Timuș.

Și nu se mulțumi Hmielnițky numai cu cei doi boieri Nicolae Buhuș și Ion Prăjescu pe care Vasile Lupu, cumîntit de neputință, i—i trimisese neîntîrziat.

El îi ceru Domnului Moldovei drept ostateci de preț pe însăși nepoții de frate ai Domnului!

Iar Vasile Lupu, vrînd—nevrînd, scrîșnind din dinți, trebui să—și calce pe inimă și să se supună voinței neînduplecate a biruitorului, îndeplinindu—i pe loc dorința, trimițîndu—i drept ostateci la Cehrin, în Ucraina, pe proprii săi nepoți, care aveau să stea acolo ca zălog, potrivit învoielii lor, pînă la terminarea serbărilor de nuntă de la Iași.

Totodată ei duceau cu dînșii și foaia de zestre a Domniței Ruxandra, zapis întărit în care era înscrisă zestrea fiicei Domnului Moldovei. Căci cu toată mîhnirea lui, Vasile Lupu nu vroia ca fiica lui prea iubită, Ruxandra, să rămînă cu nimic mai prejos decît sora sa Măria.

Darnicul Domn statornicii fiicei sale Ruxandra drept zestre 100,000 de ducăți de argint, precum și bogate bijuterii în valoare de alți 50,000 de ducăți. În afară de nenumăratele rochii scumpe, blănuri, haine și tot ce este de trebuință la îmbrăcămîntea și pompa unei fiice de Domn bogat și darnic. Această dărnicie a părintelui bogatei mirese a fiului său îmbunară cu totul pe Bogdan Hmielnițky care înțelese, cu inima lui de tată, toate șovăielile și împotrivirea lui Vasile Lupu, iertîndu—i—le cu totul.

Capitolul XVI. ZBUCIUMUL DOMNIȚEI RUXANDRA

Și în tot acest timp, pe cînd atîtea întîmplări înfricoșătoare, dureroase se petrecuseră, duioasa Domniță Ruxandra, cea îndrăgostită și tînjitoare după viteazul ei logodnic din codrul de lîngă Prut, se frămînta amar, acum cînd și ultima licărire de speranță într—o minune izbăvitoare îi pierise, acum cînd totul era pierdut...

Acum, mai mult ca oricînd, biata Domniță Ruxandra regreta din tot sufletul și se muștra că nu—și silise logodnicul, atunci în pădure, să—i spună din ce țară este și cum îl cheamă...

De ce fusese ea oare atît de sfioasă și nepricepută cînd stătuse de vorbă cu dînsul ? — se muștra ea, pentru a cîta oară !...

Oh ! De—ar ști iubitul ei logodnic cîte a îndurat și îndură ea acum, și tatăl ei, și Moldova toată, —

de la acest pețitor atât de aprig, atât de nedorit și nesuferit, despre care toți îi povesteau cele mai neînchipuite cruzimi, ba chiar că are chip și apucături de „heară” și nu de om, toți căinând—o pentru soarta ce—o aștepta alături de un astfel de soț !

Oh ! De—ar ști iubitul ei logodnic în ce cumpănă și deznădejde se află ea și toți ai ei, cum i—ar mai sări el grabnic în ajutor, el viteazul între viteji!

Ea cetise pe chipul lui, deslușit, că e un viteaz nebiruit !

Acum, dacă ar ști în ce primejdie se află ea, ar alerga s—o scape !

Oh ! De ce nu vine el ? De ce nu trimite nici o veste măcar...

Cum s—ar mai fi măsurat el în luptă dreaptă cu acest Timuș, cazacul fioros !

Îi jurase iubitul ei că va înfrunta orice primejdie pentru dînsa !

Oh ! De—ar ști! Cu siguranță că l—ar fi învins pe acest Timuș scăpînd—o și pe ea și Țara Moldovei de urgia căzăcească...

Dar așa, neștiutoare cu totul despre el cum este ea, unde să—l găsească în lumea întreagă ? Cînd ea nimic alta nu știe despre dînsul decît că el o iubește nespus de mult! Și asta i—a jurat—o !

Și i—a jurat de asemeni că va veni negreșit la tătîne—său s—o ceară de soție !...

Și totuși, iată, au trecut aproape doi ani, lungi și grei, ani de restriște, cu războaie și bejenii și nici o veste de la el n—a avut, nici cel mai mic semn !

Cum oare a putut el răbda chinul de a nu o vedea de atîta îndelungată vreme ?

Să fi murit el oare ucis în vreo aprigă bătălie ?

Să fie cu puțință oare ca tocmai *el*, iubitul ei, să fi fost ucis ? Nu, nu putea crede !

Atunci cum de nu—i trimite el nici o veste ?

Dar dacă va fi uitat—o ? Și nu cumva uitat—a de asemeni și de legămîntul făcut față de dînsa ?

Numai la gîndul acesta inima i se strîngea într—o crîncenă durere !...

Dar nu! E peste puțință — se liniștea tot ea singură...

Nu, nu e cu puțință, își repeta ea, cu mai multă încredințare.

Simțea ea, inima ei iubitoare îi spunea că nu i s—a întîmplat lui nici o nenorocire și nici n—a uitat—o,, inima ei i—o spunea limpede !

Și nici n—a murit iubitul ei, nu ! E peste puțință!

Dar unde să—l găsească ?

Și se zbuciuma astfel biata Domniță, șoptindu—și încetișor deznădăjduita chemare:

—Vino, vino, iubitul meu ! Vino grabnic să mă scapi de urgie!

De ce nu vii, iubitele, de ce ?

Unde ești, iubitul meu ? Logodnic drag și mult dorit atât de îndelung așteptat !...

M—am juruit ție, pe viață a—ți fi soție ! Și—acum iată altul îmi va fi soț ! Unde, unde ești, iubitul meu?... Vino grabnic să mă aperi...

Căci iată cu silnicie și numai după aprigă împotrivire, nevoit a fost bietul taica să încuviințeze această căsătorie a mea cu acel Timuș! De ce nu vii oare iubitul meu logodnic să mă scapi din ghearele acestui mire aprig ?

Și cu cît zilele treceau și mai amarnic se tînguia biata Domniță Ruxandra.

—Vai mie, vai mie ! zicea ea.

Iată că prea mult—lăudata mea frumusețe e spre nenorocirea mea, a tăicuțului drag și a țării!...

Și o tristețe grea, ca de plumb, o durere tot mai crîncenă, copleșitoare, puneau stăpînire pe toată ființa ei.

Adesea chinul sufletesc în care se zbătea dînsa era atât de ascuțit, de pătrunzător, încît o dureau ca o durere fizică.

Alteori o milă nesfîrșită de ea însăși, o milă imensă de tot și de toate, și de neputința în care se zbăteau cu toții fără de ieșire, o doboră parcă, făcînd—o să—și piardă orice nădejde...

Și această milă sfîșietoare de ea însăși, cea atât de nefericită și de chinul și dorul ei neostoit, i se topea într—un plîns cu suspine, cu îngînări și tînguii ca de bocet, ce—i stătuseră pitite adînc în suflet atîta amar de vreme și acum se revărsau dezlănțuite, năpădînd—o....

Și rupeau zăgazurile amarnicei dureri, revărsîndu—se în potop de lacrimi, oftat și suspinări din adînc, în plîns zguduitor cu hohote, neoprit.

Și i se părea biete Domnițe că e cutremurată de durerea lumii întregi, că prin lacrimile și tînguirile ei se revărsă vaierul miilor de femei nepăstuite, asuprite, nefericite, îngenuncheate, neputincioase, sclave

ale sorții vrăjmașe, ce se năpustea hapsînă asupra tuturor, necruțătoare și fără alegere...

Și simțea ea atunci și mai puternic amarnica ei însingurare !

Și înălța rugi fierbinți cerului:

— Doamne, îndură—te de suferința mea !

Ajută—mă Doamne și mă izbăvește !

Numai tu, Doamne Dumnezeule, mai poți face o minune, scăpîndu—mă de silnicia căsătoriei acesteia!

Dar zilele treceau înșiruindu—se una după alta ca măgelele pe ață, egale și monotone și minunea mult adăstată nu se iveau, întru izbăvirea Domniței de căsătoria silnică.

De la un timp nici să plîngă nu mai putu Domnița.

Căci de amar și jale îi secase pînă și izvorul lacrimilor...

Străină și înstrăinată de toți ea stătea ore întregi ca împietrită în necurmata ei durere covârșitoare.

Și de—atîta îndelungată zbuciumare zadarnică ea se simțea trudită, sleită de puteri...

Ajunsese că și cea mai mică mișcare îi producea o durere fizică vie, ascuțită, de neîndurat, în tot corpul, care—i vibra de suferință, ca o coardă prea întinsă.

Chinul ei era astfel, încît nici un grai omenesc nu l—ar fi putut tălmăci și nici cea mai iscusită pană, a—l descrie.

Acum doar ofta din greu, amarnic, biata Domniță Ruxandra, și în adîncul ființei ei simțea ca o sfișiere ce—o săgeta ori de cîte ori încerca să gîndească.

Și, de la un timp, nu putea nici gîndi măcar !

Istovită de zbucium, i se frînsese orice dorință de împotrîvire!

Și se lăsă vlăguită în voia a celor ce aveau să se mai întîmple...

Capitolul XVII. NUNTA

Iată sosi vestea ca se apropie ginerele cazac Timuș!

Că pornise alaiul cu mirele cazac înspre Moldova...

Căci de îndată ce sosiră la Cehrin în ; crama, ostatecii moldoveni — nepoții de frate ai însuși Domnului Vasile Lupu, însoțit de fiii de boieri — ceruți de Hmielnițky — Timuș și suita sa pornise spre Moldova.

Vasile Lupu trimese pe Marele Vornic Toma Cantacuzino cu un strălucit alai boieresc să întîmpine pe lire tocmai la Soroca. Ajuns acolo, Toma Cantacuzino, după ce i se închină cu osîrdie lui Timuș, îi dădu în dar, din partea Domnului Moldovei, o preafrumoasă și scumpă caleașca aurită, trasă de șase cai pe care Vasile Lupu în dărnicia lui i—o trimisese, în loc de a—i dărui numai un cal, așa cum se obișnuia, pe acea vreme.

Un călător englez ne—a lăsat mărturie că grajdurile Domnului Moldovei aveau cai pursînge, și mai scumpi și mai numeroși decît oricare alt monarh din Occident.

Trecînd prin Bălți, întreg alaiul de nuntă, în frunte cu Timuș, se îndreptă acum spre Iași.

Și iată că în ziua de 26 august 1652, Timuș, mirele, însoțit de 3 000 de cazaci se și afla în fața Cetății de Scaun, Iași.

Potrivit datinei, Vasile Lupu îi ieși în întîmpinare, cu mari onoruri, urmat de 8 000 de ostași și de toată Curtea sa, de toți boierii, cu toții fiind foarte bogat investmîțați.

Cînd ajunseră unul în fața celuilalt, atît Vasile Lupu cît și Timuș descălecară și înaintînd unul înspre celălalt își strînseră mîinile. Timuș sărută mîna Domnului plin de respect, apoi se îmbrățișară, Vasile Lupu sărutîndu—și ginerele pe amîndoi obraji.

Apoi Domnul Moldovei îi dărui lui Timuș opt cai bogat împodobii dintre cei mai scumpi ce—i avea dîn—sul în vestitele sale grajduri, căci Vasile Lupu, bietul de el, ce alta mai putea face acum ?

I—a urât „bun venit” ginerelui, ne spune cronicarul: „în mare grabă și cu belșug de cuvinte, găsind puterea să—i și zîmbească, spre a—l îmblînzi.”

Dar Timuș în tot acest timp stătea încruntat și abia de—i răspundea monosilabic...

Aghiotantul lui Timuș, Vikovski vorbea el în locul lui Timuș, rostind cuvinte pline de simțire și închinându-se Domnului.

Acum că făcuseră cunoștință, Vasile Lupu și Timuș încălecară din nou.

Se formă alaiul bogat și porniră spre oraș, îndreptându-se către Curtea Domnească.

Boierii luară aminte că atât Timuș, cât și suita lui de ofițeri cazaci în frunte cu doi dintre cei mai de fală generali ai tatălui său erau bogat îmbrăcați în haine strălucitoare, foarte frumoase și chiar și caii erau împodobiți cu valtrapuri din stoffe scumpe brodate cu mărgăritare...

Mirele Timuș mai ales avea o frumoasă haină cărămizie cu brandenburguri de aur ce străluceau și o mantie de catifea roșie căptușită cu samur. La șold avea o sabie cu teacă bătută în mărgăritare, iar la brâu un jungher bătut în pietre scumpe.

Întru întâmpinarea alaiului Domnesc de nuntă, de—a lungul drumului ca de obicei la asemeni evenimente stătea înșiruit poporul, care privea cu mare luare—aminte și întâmpina cu urale și plin de veselie, slăvidu—l, trecerea Domnului Moldovei, în sfârșit, întreg alaiul sosi la Curte.

Acum muzicile cântau, tunurile bubuiau, sînețele pocneau dînd onorul de se cutremura văzduhul, clopotele răsunau...

Vasile Lupu și cu Timuș descălecară și, urcînd în același timp scara cea mare, de onoare, a Palatului Domnesc, intrară amîndoi în apartamentele atât de luxos mobilate și bogat împodobite ale lui Vasile Lupu. Daruri de preț fură schimbate și de o parte și de alta. Și se mira cronicarul că darurile aduse de Timuș pentru Domn și pentru mireasă nu fură cu nimic mai prejos de cele date de bogatul Domn al Moldovei...

Apoi Vasile Lupu îl pofti pe mire să treacă în camerele ce—i fuseseră rezervate ca să se odihnească și să se curețe de praful drumului. I se aduseră mirelui, din partea lui Vasile Lupu în dar, îmbrăcăminte bogată de atlas de Orient.

La banchetul pe care Domnul Moldovei îl dădu în onoarea mirelui în Spătăria mare și numai între bărbați, după cum era obiceiul pe atunci, Timuș apărură mîndru și urmat de o suită formată dintre cei mai viteji generali și ofițeri, *asauli* și *atamnai* ai tatălui său.

În timpul mesei cântau lăutari țigani. Mai tîrziu au venit să cînte și muzicanții turci cu țimbale și flaute.

Dar și acum Timuș stătea tot timpul încruntat, posomorît și părea adînc îngîndurat.

Cronicarul ne spune că boierii moldoveni priveau la Timuș cu spaimă și neîncredere, ca la „*un lup în tufiș*” și cu cercetătoare atenție încordată, ca să surprindă prin ce avea el firea și apucăturile de „*heară*” după cum îi mersese vestea.

Și totuși ei nu descopereau în el nici umbra vreunei răutăți sau vrăjmașii ori „*neciopliri*”, ci, dimpotrivă, el avea o purtare aleasă.

Îi îngrijora pe toți numai tăcerea aceasta neîntreruptă în care mirele se închisese, „*nescofînd el nici o vorbă în timpul mesei*”, deși Vasile Lupu încercase în mai multe rînduri să—i descrețească fruntea, vorbindu—i despre cele mai felurite subiecte, la care Timuș, absent cu totul, adînc cufundat în gîndurile lui, abia de—i răspundea printr—un „da” ori „nu”.

Atunci, descurajat de această răceală de gheață a mirelui biruitor, Vasile Lupu tăcu și el, supărat foarte.

La care nici boierii nemaicutezînd a vorbi, ospățul lipsit fiind de orice veselie *părea m&i degrabă un praznic de înmormîntare decît unul de nuntă*.

După ospăț se retrase fiecare în camerele lui ca să se odihnească.

Duminică i se aduse mirelui în dar din partea Domnului Moldovei alt rînd de îmbrăcăminte și mai bogată și mai strălucitoare din catifea de Veneția.

Iar oaspeții de seamă veniți la această nuntă Domnească și solii Domnilor din țările învecinate au adus tinerilor miri preafrumoase și bogate daruri și au primit altele tot pe atât de frumoase și bogate de la Vasile Lupu pentru Domniile lor.

*

* *

În acest timp, în cele două nopți din ajunul nunții, biata Domniță Ruxandra se hodinea și ea sau mai bine zis stătea întinsă pe pat fără vlagă și aștepta tremurătoare și adînc mîhnită ziua căsătoriei, care urma să aibă loc după trecerea acestor două zile.

Stătea și aștepta și încă mai spera că se va ivi o minune sau un cutremur și o va izbăvi în ultima

clipă...

Și trecură și cele două zile și noaptea aceea grea de nesomn și înfrigurare din ajun și se iviră și zorii zilei de nuntă.

Și ea văzu că nu se înfăptuise nici o minune care s—o salveze, așa cum tot timpul nădăjduse neconținut...

Spulberate erau acum toate nădejtile ! Risipite toate așteptările !

Și sfârșit era visul de dragoste și îndrăgitele planuri de viitor !...

Așadară jertfită avea să fie dînsa pentru izbăvirea Moldovei de prăpădul războiului...

Acum soarta ei era pecetluită pentru totdeauna...

*

* *

Și iacă veniră, la Domnița Ruxandra în iatac, Jupînițele și Jupînesele de la Curte, în frunte cu Doamna Ecaterina — cu toatele fiind foarte bogat învesmîntate și împodobite cu un lux orbitor — veniră ca s—o gătească cu gătelile de mireasă.

Iar ea le primi istovită, cu un nou oftat greu, dar fără împotrivire...

Cînd însuși Domnul Moldovei, tatăl ei, silit fusese să încuviințeze această căsătorie, ea fiica lui ascultătoare și înțeleaptă ce alta ar mai fi putut face, decît să se supună întru totul hotărîrii părintești, hotărîre impusă lui de soarta vitregă...

Și mult mai erau măreț—strălucitoare, nemaivăzut de bogate straiile de mireasă ale Domniței Ruxandra !

Căci imens de bogatul Vasile Lupu, oricît de îndurerat fusese, totuși nu precupețise nimic pentru fiica lui cea mai iubită, ca ea să aibă întru totul cea mai strălucită și bogată nuntă din cîte s—au fost văzut vreodată, întrecînd prin fast și măreție chiar și nunțile împărătești!

Așadar, o gătiră pe Domnița Ruxandra într—o strălucitoare și foarte scumpă rochie albă de mireasă din brocard greu de Orient, presărată toată cu briliante și mărgăritare și tivită cu fir de aur curat!

Pe cap îi puseră un vâl de mireasă alb—roz care dădea o aureolă feței ei de o nemaipomenită frumusețe.

Peste vâl îi așezară pe cap o diademă bogată de pietre scumpe ce scînteiau de—ți luau văzul.

În cosițele ei ca aurul îi împletiră flori de lămîiță simbol al neprihănirii, sortite dintotdeauna să împodobească miresele.

Apoi, Doamna Ecaterina, urmată de toată suita ei, o conduse pe dalba mireasă în sala Tronului, unde se aflau strînși laolaltă întreaga Curte și toți boierii cei mari ai țării, îmbrăcați care mai de care în cele mai scumpe strai de ceremonie, în frunte cu Domnul

Vasile Lupu, ale cărui vestminte bogate erau presărate cu diamante și olmazuri încît era dînsul „scînteietor ca un soare de mulțimea nestematelor” — zice cronicarul.

*

* *

Iar Domnița Ruxandra, mireasă, era atît de minunat de frumoasă cum rar de tot se poate întîlni asemenea făptură pe acest pămînt — poate că o dată la sute de ani — încît în clipa cînd apăru scînteind și dînsa ca un soare, pîrînd mai degrabă o zeităte nepămînteană, toți i se închinară prosternîndu—se.

Și toți cei de față o tot priveau cu ochi lacomi, admirînd—o uimiți și minunîndu—se de cît era dînsa de neasemuit de frumoasă și strălucitoare de tinerețe...

Cît despre tinerii fii de boieri, veniți și ei la nuntă, ce să mai vorbim ! Priveau ca înmărmuriți și mult întristîndu—se totodată.

Închinăciunile adînci de respect și devotament ale tuturor boierilor de față ascundeau prea puțin tot necuprinsul mîhnirii și compătimirii tuturor pentru dînsa, simțăminte ce se citeau deslușit atît pe chipul lor, cît și în înnoirarea grea de pe chipul părintelui, Domnul Moldovei, care ofta din greu privind—și cu nețărmurită dragoste de părinte și mîndrie fiica și gîndea încă, în neîmblînzita lui durere, întrebîndu—se neputincios, de ce oare soarta vitregă i—o hărăzise cazacului Timuș ?

Iar Domnița Ruxandra, după ce le răspunse la închinăciune tuturor cu gingășie, cu o grațioasă aplecare a capului, se așezase cuminte și plină de modestie pe locul ce i se cuvenea, alături de părintele drag.

Dar inima bieteii Domnițe înfricoșate, în așteptarea atît de hulitului mire, a celui cu fire și apucături

de „heară” — după spusele tuturor — inima Domniței Ruxandra tremura, de îngrijorare și de teamă, ca aceea a unei păsări stinghere și fără apărare la apropierea uliului, care avea s—o înhațe, s—o nimicească...

Și cu toată falnica ei frumusețe și strălucire, stătea biata Domniță Ruxandra smerită și cu ochii pironiți în pământ de obidă, ca încremenită, nemaivoid să privească pe nimeni și încă și mai puțin pe acel mire hapsîn, care avea să se ivească îndată...

Și cum stătea ea astfel mîhnită și nemișcată în dalba ei nevinovăție, cu atîta nemăsurată tristețe zugrăvită pe chip, părea Domnița Ruxandra întruchiparea vie a statuii durerii, a deznădejzii și a sacrificiului...

Motto :

Iubirea adevărată supraviețuiește oricărei năruiri, iubirea adevărată se înalță din orice distrugere, ea fiind calea spre fericire dăruită oamenilor.

Proverb indian

Capitolul XVIII. NUNTA (urmare), ÎNTÎLNIRE NEAȘTEPTATĂ

Și nici chiar atunci cînd intră în sală mirele Timuș, urmat de generalii săi cazaci și de toată suita lui, călcînd cu pași hotărîți și răsunători, în mișcarea și în freamătul ușor al întregii asistențe care—i făcea adînci închinăciuni, nici atunci Domnița Ruxandra nu—și ridică privirile, ci stătu în aceeași nemișcată înmărmurire de copleșitoare durere și resemnare, cu ochii pironiți în pământ, cu îndărătnicie...

Iar Timuș, mirele, după ce răspunsese la salutul celor de față, veni în fața ei să i se închine adînc și îi vorbi cu o voce puternică avînd un timbru vibrant, dar blînd, văzîndu—se limpede că era stăpînit de o copleșitoare tulburare și nețărnută dragoste :

—Slăvită și multrespectată Domniță, de—a pururi stăpîna a inimii mele, te—am dorit de soție, eu nevrednicul de așa minunăție ! Și după grele suferințe, restriști și jertfiri neînchipuite, iată că izbîndind, am astăzi norocul rar de a mă înfățișa aci, în fața Domniei Tale. Și mă închin smerit și preaplecător ție, neasemuită Domniță Ruxandra.

Zicînd aceste, Timuș puse un genunchi la pământ, închinîndu—se adînc în fața Domniței.

Domnița Ruxandra, cum stătea așa cu ochii în jos — deodată, chiar de la primele cuvinte ale lui Timuș — fu văzută de toți cei de față cum se cutremură brusc din toată făptura, ca străbătută de înfiorarea unei puternice emoții.

Și, într—adevăr, Domnița Ruxandra trecea în acele clipe printr—o mare zguduire sufletească ce se trăda prin uimirea de nedescris ce se zugrăvise pe chipul ei feciorelnic, la auzul vocii mirelui Timuș.

În străfulgerarea unei clipe, potop de gînduri o străbătura neașteptat, căci recunoscuse cu uimire Domnița glasul tînarului nou—venit.

„Visez oare ?” se întreba Domnița.

„Glasul acesta bărbătesc puternic, timbrul acestei voci cu rezonanțe de violoncel, glas cutezător și totuși trădînd atîta năvalnică emoție, oh ! dar glasul acesta

— gîndise fulgerător Domnița Ruxandra uluită — *un singur om îl are pe lume ! Și omul acesta este iubitul, logodnicul meu din pădurea seculară de pe malul Prutului, căruia eu m—am juruit a—i fi pe*

viață soție !...

Să fie oare cu puțință ?"

„Cum ? Să fie acest Timuș chiar el, Cavalerul din pădurea seculară ?"

Inima i se zbătea în bătai atât de repezi, de mai să—i spargă pieptul.

De prea adâncă emoție ea se înăbușea ! „Până și cuvintele rostite acum de noul venit semănau atât de mult cu acelea cu care o întâmpina iubitul ei în pădurea seculară, iubitul, logodnicul, soțul ei", își zise în sinea ei grabnic Domnița Ruxandra.

„Cuvintele acestea sînt chiar propriile lui cuvinte, ale celui mult dorit, atât de îndelung așteptat, dincolo de orice speranță !

„Chiar și mlădierile glasului, al acestui glas tulburat, grăbit, supus, fericit, aidoma cu mlădierile glasului iubitului ei sînt!

Nu, nu mai încape nici o îndoială !

Să mă înșele oare auzul pînă într—atîta ?

„Să visez oare — își repetă Domnița Ruxandra șovăitoare. Ori mi s—or fi rătăcit mințile pînă într—atît de prea multe suferințe ?"

Fulgerător gîndise Domnița Ruxandra toate acestea.

Și pe loc, pentru a curma grabnic cu toate îndoielile ce—i bîntuiau aprig, chinuitor, sufletul, Domnița Ruxandra își ridică brusc privirea fixîndu—le cercetător asupra noului—venit ce stătea îngenuncheat plin de adîncă smerenie, în fața ei.

Căci Domnița Ruxandra, cu obidă și osîrdie, precum am spus, își ținuse pînă atunci privirile pironite în pămînt.

Și acuma se uită cu luare—aminte, țintă, la chipul noului—venit.

Și cu uimire nemărginită și bucurie nemaisperată ea recunoscă pe dată într—însul pe Cavalerul ei falnic din pădurea seculară, pe iubitul ei, căruia ea primise a—i fi soție, iubitul ce—i jurase că va lupta și va doborî orice stavile spre a obține de la tatăl ei mîna ei, orice s—ar fi întîmplat!

Da, era chiar el, și nu o nălucire doar, era chiar iubitul ei, pe care neîncetat ea îl chemase în nopțile lungi de veghe și spaimă, de frămîntări și zbcium.

Privi Domnița, lacom, cu încordare și bucurie la chipul lui mîndru, bărbătesc, mai slăbit acum, dar însuflețit de aceeași înflăcărare pe care ea i—o cunoștea atât de bine !

Și ochii lui erau aceeași ochi ce—o ardeau cu văpaia lor săgetătoare.

Da, era chiar el!...

Minunea se înfăptuise așadar !

Minunea pe care ea o așteptase mereu pînă în ultima clipă !

Venise, așadar, iubitul ei!

El era !

El și nu altul!

Așadar, își ținuse făgăduiala și jurămintele toate!...

Venise, în sfîrșit, iubitul ei cel atât de îndelung așteptat de dînsa și era la fel de înflăcărat de aceeași imensă iubire pentru ea și acum ca și atunci, neschimbat la chip și la suflet, același vijelios îndrăgostit, gata să dărîme munții pentru dînsa !

Și iată că acum afla ea că iubitul ei nu era altul decît *Timuș cel viteaz*, *Timuș cel vestit*, cel socotit atât de fioros, nesuferit, pe nedrept hulit, *temut de toți și chiar și de dînsa!*

Așadar, iată de ce au fost toate cîte au fost!

Acum abia i se deslușea totul, i se limpezeau necunoașterile !...

Și cu cîtă dîrzenie neînfîrntă luptase el ca să o poată lua de soție fără ca ea să fi bănuț măcar !

Abia acum i se dezlegau ochii, în sfîrșit, și pricepea mai bine totul.

Și gîndurile cele fără dezlegare ce—i păruseră fără de ieșire, îndoielile și zbaterile ei în lipsa lui, lămurite erau acum, toate, ca lumina zilei, aveau acum înțeleșuri adînc grăitoare și șartul lor cu largi cuprinsuri, limpezi cum e cristalul...

Venise, așadar, cu adevărat, iubitul ei !

Și nimeni, nimeni nu cunoștea taina minunată a inimilor lor de îndrăgostiți...

Iubitul ei! Iată—l îngenuncheat în fața ei aievea, la fel de falnic, la fel de îndrăgostit, așa cum i se înfățișase ei în pădurea seculară !...

Și acum chiar cu îngăduința tatălui ei era ei mirele ei, dînsa îi era sortită drept legiuită soție, în

sfârșit!

Așadar visul lor se împlinea și numai vitejiei și aprigei lui dîrzenii nedesmințite i se datora această împlinire...

Într—o clipită gîndise Domnița toate acestea, dar o clipă de neuitat, mai rodnică și mai cuprinzătoare decît ceasuri întregi!

Și, de cum recunoscuse în noul venit, în mirele ei Timuș, pe cel care era dragostea unică a inimii ei de fecioară, Domnița Ruxandra se simțise năpădită pe dată de o fericire de neînchipuit, atît de copleșitoare, încît fără voie o podidi un plîns cu suspine.

Și plînsul fără stăpînire, lacrimile șiroindu—i pe frumoșii ei obraji și hohotele de plîns o zguduiau...

Dar ce ciudat!

Plînsul acesta cu suspine nu era un plîns de durere, iar lacrimile ce—i șiroiau pe chipul frumos nu erau lacrimi de întristare, ci lacrimi de fericire deplină, a tuturor împlinirilor.

Erau lacrimi de emoție puternică și de ușurare totodată pentru această tînără, amarnic hărțuită pînă atunci de griji și de spaime... Și chipul ei deși brăzdat de lacrimi era acum și mai strălucitor de frumusețe, în bucuria acestei revederi...

Apoi contenind deodată plînsul, inima Domniței Ruxandra fu năpădită ca de o lumină orbitoare. Din nou se părea că plutește pe aripi de vis.

I se părea că îi cîntau în suflet toate harfele bucuriei și voioase clinchete de clopeței de argint...

După adîncă îndurerare de pînă atunci, acum chipul ei era radios de o fericire nemărginită, strălucind ca aureolat de simțăminte ce o stăpîneau, așa cum după o înnegurare a cerului de nori grei și ploaie apare deodată soarele biruitor, înseninîndu—l, dîndu—i o și mai mare strălucire...

Toți cei de față priveau uimiți la această bruscă, de neînțeles schimbare ce se petrecuse sub ochii lor pe chipul frumos al Domniței Ruxandra la vederea lui Timuș și nu—și credeau ochilor !...

Ei nu puteau pricepe cît de cît ce se întîmplase cu dînsa și nu mai știau nici ei ce să creadă ! Să fi fost vreo vrăjitorie la mijloc ? — se întrebau nedumeriți în sinea lor.

Dar nu numai Domnița Ruxandra trecea prin mare zbucium sufletesc în aceste clipe...

Timuș însuși, vajnicul îndrăgostit, era foarte tulburat, căci adînc temător venise el în fața iubitei lui Domnița Ruxandra...

Și neconținut, în tot timpul din urmă și de—a lungul drumului spre Moldova și chiar pe cînd sta la masă cu Domnitorul Vasile Lupu mult se mai temuse viteazul tînăr ca nu cumva din cauza restriștilor războiului pornit de el asupra Moldovei pentru a frînge împotrivirea aspră, sălbatecă, neînduplecată a lui Vasile Lupu — care nu—l vroise ginere — mult se temuse Timuș să nu i se fi înstrăinat inima Domniței Ruxandra!

Iată de ce tot timpul fusese el pînă atunci încruntat, frămîntat, tăcut, posomorît...

Cu cîtă jertfire la amîndouă popoarele lor și cu ce preț greu reușise el în sfîrșit, cu atîta osîrdie, să smulgă Domnului Moldovei, prin forța armelor, aceea încuviințare de căsătorie, dată și mereu luată înapoi de Vasile Lupu — cu viclenie și vrăjmășie — încuviințare după care Timuș tînjise amarnic, el viteazul neînvins, robînd fiind totuși mereu de dragostea nețărnută pentru Domnița Ruxandra !...

Și iată, el vedea bine acum, că înțeleaptă Domnița a viselor lui, iubita .lui, nu era mîniată pe el, ba chiar îi zîmbea atît de fermecător, frumoasa, dalba lui iubită, Domnița Ruxandra...

Și Timuș de prea mare bucurie ar fi dat chiot, haiducește !

Și pe loc, toată teama și îngrijorarea de pînă atunci îi pieri cu totul din suflet, ca prin farmec...

Uitate fură într—o clipă toate frămîntările lui în lungile nopți de nesomn și zbateri...

Și în inima lui Timuș, de asemeni, pe dată, nu mai fu decît o imensă lumină care răzbătea dinăuntru, luminîndu—i chipul mîndru, acum la fel de strălucitor de fericire ca și acela al Domniței Ruxandra...

Privirea lui arzătoare întîlni privirea ei adîncă, încărcată de dor, și de puterea fără seamăn a dragostei lor împlinite...

Și se înțeleseră deplin, de parcă numai ei doi ar fi fost pe lume, ei doi și dragostea lor nețărnută...

Revenindu—și din visarea de o clipă în care vorbele lui o cufundaseră, Ruxandra îi dădu mîna lui Timuș să i—o sărute, drept încuviințare de a se ridica dînsul din îngenuncherea în care stătea prosternat în fața ei.

Acum, față în față, se priveau adînc în ochi, arzînd fiecare de dorul celuilalt, ca vrăjiți amîndoi de tainica putere nemărginită a dragostei lor deplin împărtășită.

Ruxandra, privindu—l pe Timuș în ochi și el privind la dînsa cu tot dorul și fierbîntea dragoste

strînse

în suflet în acei doi lungi, nesfîrșiți ani de despărțire și de război, păreau a fi acum un gînd și o simțire...

Din ea pierise toată spaima și deznădejdea, luîndu—le locul acum bucuria fără margini!...

Uitate erau acum zbucimul și sfîșierile îndurate, iar el scăpase de povara spaimii că s—ar fi putut să nu mai fie iubit de dînsa, spaimă sub care stătuse tot timpul de cînd venise la nuntă...

Căci amarnic de greu suferise el de teamă să nu fi pierdut dragostea Ruxandrei și mult se mai zbuciumase în sufletul lui...

Și iată că ea, Domnița, dragostea lui, îl întîmpina cu aceeași iubire credincioasă, nezdrușcinată de toate încercările prin care trecuse !

Și pentru amîndoi, acești doi ani grei, în clipa aceasta uitați, erau cu totul pieriți din amintirea lor ca un vis urît izgonit de bucuria fără seamăn a acestei revederi îndelung rîvnită de el, atît de neașteptată pentru Ruxandra...

Și pluteau acum amîndoi pe aripile dragostei lor ce se împlinea în sfîrșit prin legiuita căsătorie de astăzi.

Căci Domnița Ruxandra, în bunătatea ei nemărginită înțelegea acum abia că toate cîte le făcuse el, *nevoit fusese a le săvîrși, doar pentru a învinge cerbicia îndîrjită a lui Vasile Lupu !...*

Iar îndrăgostita Ruxandra, acum de cînd știa acestea, într—altfel privea totul, cu alți ochi, și găsea că oricum totul era spre lauda și slăvirea credinței lui, a nestrămutării neobosite cu care luptase pentru împlinirea dragostei lor...

Iată — își zicea Domnița — iată că și iubitul ei, despre care abia acum aflate că era acest Timuș, iată trebuise și el, întocmai ca feți—frumoșii din basme, ă pornească bătălii crîncene, primejduindu—și neconținut viața, *numai și numai din aprigă și nestăvilă dragoste și spre a o putea cuceri pe ea, iubita lui!...* Sforțări de uriaș făcuse el!

Și două popoare fuseseră încleștate în lupte grele!... Și atîtea primejdii, încercări toate, pentru ea le îndurase el, și pentru dragostea lor i... Amîndoi fuseseră în grea suferință și primejdie !

Cele înfăptuite de dînsul din dragoste îi aduceau acum deslușiri ce stîrneau în inima ei și mai adîncă dragoste și i—l făceau și mai neprețuit simțind că îl iubește cu aceeași nețărmurire pe care și el tot timpul dovedise a o avea pentru dînsa.

Și spre uluirea celor de față — care își șopteau uimiți de cele ce vedeau, cu încredințare — că pesemne mirele făcuse vrăjitorie — *pe chipul Domniței Ruxandra se citea limpede că nicicînd n—a fost mireasă mai fericită de cum era ea atunci cînd îi dădu lui mîna cu mîndrie și dragoste, spre a merge ei la biserică unde urma să se celebreze slujba religioasă a căsătoriei lor.*

Și cum mergeau ei alături, păreau o pereche atît de potrivită cum rar se întîlnește, după cum de altfel fură nevoiți să recunoască, fără voia lor, atît boierii cei mari ai țării, cît și Jupînesele lor, ba chiar și Domnul Vasile Lupu însuși, oricît îl nemulțumea acest izbitor adevăr.

Căci frumusețea blondă a Domniței Ruxandra, albeața pielitei ei, cosițele ei aurii păreau și mai strălucitoare, mai fermecătoare, mai gingașe alături de Timuș, mirele falnic, cu chipul lui bărbătesc, dîrz, bătut de furtuni aspre, cu statura lui mîndră, cu înfățișarea lui aspră și totuși plină de blîndețe, cu părul său negru inelat și strălucitor ca pana corbului și ochii de asemenea negri, dar plini de un foc lăuntric și de atîta înflăcărată iubire pentru aleasa inimii lui, ce se citea și acum atît de deslușit pe chipu—i energetic, transfigurat parcă, iradiind o imensă, necuprinsă fericire...

Și la această cununie, ca și la nunta Măriei Radziwill, în biserică, în timp ce se sluzea cununia, se aruncară mulți galbeni, după datină, pentru ca mirele și mireasa călcînd pe aur, să aibă parte de bogăție, de o viață fericită și plină de îmbelșugare...

Întorși la Palat, tot cum era obiceiul, Timuș își sărută soția în fața tuturor...

Roșie ca focul, Domnița Ruxandra primi sărutarea iubitului ei soț și—l îmbrățișa și ea plîngînd — plîns de mulțumire, a împlinirii.

După această ceremonie a sărutului, toți cei de față, împreună cu oaspeții trecură la masă.

Din letopiseți aflăm că a fost o masă mai mult decît „împărătească". Căci și de data aceasta Vasile Lupu a hotărît ca nunta să se facă cu un fast și o pompă rar întîlnite.

Uimiți stăteau solii și ambasadorii veniți ca invitați ai Domnului Moldovei la această nuntă de o bogăție și o strălucire cum nu se mai pomenise.

La masă s—au servit peste 160 de feluri dintre cele mai deosebite bucate și cele mai delicioase, pregătite de bucătarii vestiți ai Curții.

În timpul ospățului, muzicile cântau și tunurile bucuiau întru slava tinerilor căsătoriți și a sărbătoririi nunții ce se celebrase.

Din porunca Domnului Vasile Lupu nici poporul nu fu uitat, ci fură întinse mese încărcate cu bucate, atît în grădinile Palatului cît și în piețele și casele din jurul Curții Domnești, sub ochii pofticioși ai norodului adunat puhoi. Orice trecător era poftit cu dărnicie ca să se ospăteze și să închine o cană de vin pentru miri.

Se frigeau sute de viței întregi și apoi friptura caldă era împărțită fără încetare celor ce veneau pe rînd să se înfrupte din toate bunătățile ce erau împărțite cu voie bună din belșug tuturor...

Sute de butoaie cu vin stăteau cu aceeași îmbelșugare la dispoziția celor ce doreau să bea oricît ar fi vrut și primeau toți și bani, tot din porunca Domnului Vasile Lupu și tot întru slăvirea tinerilor căsătoriți.

În sălile Palatului Domnesc, după ce se termină ospățul de nuntă, începu dansul.

Bineînțeles, primii care—l începură fură mirele și mireasa.

Și erau atît de frumoși și falnici amîndoi și atît de uimitor de potriviți cînd dansau, încît din nou se mirară tare mult, toți cei de față !

Iar chipurile marelui și miresei străluceau de atîta deplină fericire, încît însuși Vasile Lupu începu, fără voie, să se mai obișnuiască cu ideea că fiica lui preaiubită Ruxandra va pleca departe de casa părintească cu „cazul” ei de soț, pe care Domnul totuși nu—l putea suferi și—l tot blestema în gînd, mirîndu—se într—una cum de—i „vrăjise” el fata pînă—nt—atîta, încît ea acuma nu mai avea ochi decît pentru el, Timuș, soțul ei, cu care dansă cu însuflețire, fericită, toată seara, uitînd de toți și de toate...

După dans urmară jocurile scamatorilor, aduși cu multă cheltuială de prin toate colțurile lumii, care jocuri pe acea vreme nu lipseau de la nici o nuntă Domnească.

Mai apărură de asemenea „pehlivani” spre a înveseli mîndra adunare, jucători pe sîrmă ori ghiduși ce făceau asistența să rîdă prin toate năzdrăvăniile lor, apoi comedianți, pitici, ce stîrneau hazul etc...

Și toți aceștia își dădeau osteneala pe rînd să înveselească pe înalții oaspeți.

După fiecare joc, comediantul venea la Vodă și—i săruta poala hainei, iar Vistiernicul care stătea alături îi răsplătea truda, dîndu—i bani de aur și haine de mătase din porunca Domnului.

De asemenea, în curte se organizaseră jocuri și lupte între urși și lei, iar cetățile de carton special construite erau cucerite cu asalt, apoi li se dădea foc, ele arzînd cu mari vîlvătai — spectacole foarte prețuite pe acele vremuri.

Apoi pe lac erau corăbii și se dădeau lupte navale care îndeosebi erau foarte pe placul înaltei și alesei asistențe.

A doua zi din nou fură întinse bogate mese, pornindu—se apoi tot alte și alte îmbelșugate ospețe împăratești.

Cînd, după terminarea acestui nou ospăț începu iarăși dansul, Timuș foarte vesel acum și bine dispus, spre a face plăcere căpeteniilor zaporojenilor lui, îi pofti cu muzica lor și le porunci să joace *căzăceasca*, pe care pînă la urmă o jucă și el, mirele, cu atîta desăvîrșire și talent, încît părea că zboară nu alta, uimind pe toți nuntașii și privit cu aceeași nemăsurată dragoste și admirație mai cu seamă de Domnița Ruxandra, care—l sorbea din ochi vrăjită și nu mai vedea pe nimeni altul în afară de dînsul.

Și tot așa zi după zi se petrecu și tot alte și alte ospețe se dădură cu cele mai alese și scumpe bucate împăratești, cu cele mai vestite soiuri de vinuri romînești, atît de prețuite de străinii oaspeți nuntași, între care vinul de Cotnari era cel mai prețuit...

Și ținură petrecerile de nuntă 6 zile și 6 nopți încheiate...

Abia după aceea putură tinerii căsătoriți să se retragă în camerele lor, care le fuseseră pregătite la *Mănăstirea Frumoasa*.

Aci statură ei singuri și fericiți trei zile și trei nopți, depănînd mai departe povestea lor de dragoste, începută atît de frumos în pădurea seculară de pe malul Prutului...

Și aveau atît de multe să—și spună ! Tot dorul inimilor lor duioase, toată dragostea de care inimile le erau pline. Toate așteptările, toate gîndurile și împlinirile și frămîntările din acești doi ani de despărțire, de amarnice îndoieli, de neconținute suferințe.

Neînchipuit de fericiți au fost acești doi tineri căsătoriți, Timuș și Ruxandra, în timpul celor trei zile

și trei nopți cât au stat singuri, doar ei doi cu dragostea lor, închiși în camerele lor de la Mănăstirea Frumoasa, fără să mai vroească a ști dinșii de nimic și de nimeni...

Dar a patra zi trebuia, tot după datină, să meargă la Curte și să ia masa împreună cu Domnul Moldovei, cu Doamna Ecaterina Circaziana, la care masă stăteau numai cu rudele cele mai apropiate : frații, surorile, nepoții și verii Domnului.

Potrivit ceremonialului de pe acele vremuri, mirele și mireasa trebuiau să fie serviți la masă de însuși Domnul Moldovei și de soția sa ; apoi pe rînd de celelalte rude apropiate ce se aflau cu dinșii la masă, ceea ce atît Domnul, Doamna cît și toți cei de față îndepliniră întocmai.

După ce se termină ospățul, din nou dansară neobosiți Timuș și Ruxandra și din nou cei de față se mirară cît de potrivită pereche formau ei amîndoi, strălucitori de tinerețe și de fericirea dragostei împărtășite, zugrăvită pe chipurile lor ce iradiau atîta necuprinsă bucurie...

De la un timp Vasile Lupu, văzînd cît de nebunește îndrăgostit este Timuș de Ruxandra lui, cum se uita el într—una la dînsa cu adorare ca la o zeităte și nu ca la o ființă pămînteană, luînd aminte de asemenea că Timuș era un tînăr plin de adînc respect față de dînsul, că are purtări alese, că e plin de voie bună, viteaz și neînfricat, deci că ar fi putut să—i facă fericită fiica în căsnicia lor și mai ales văzînd adîncă mulțumire, fericirea deplină ce se citea atît de limpede pe chipul luminos al fiicei sale, Domnul Moldovei începu să se mai împace cu gîndul acestei căsătorii, pe care o socotise nepotrivită și care se făcuse împotriva voinței lui...

Și parcă îi mai pieri Domnului Moldovei răzvrătirea și îndurerarea nemărginită ce sălășluiseră pînă atunci în adîncul sufletului său de părinte.

Ba, acum, după cîteva zile de nuntit, împăcat cu totul cu cele ce se înfăptuiseră, își zise că tînărul acesta atît de viteaz și atît de supus lui, *din iubire pentru Ruxandra va fi pentru dînsul sabia cea mai credincioasă, cea mai valoroasă, împreună cu vitejii lui cazaci neînfricați*, și—i va sări în ajutor oricînd, dacă s—ar ivi vreo vreme de primejdie, pentru el și pentru Moldova, din partea oricui...

Era neîndoios că pe vitejia și credința acestui Timuș el, Vasile Lupu, se va putea sprijini de aci înainte ca pe cel mai sigur și mai devotat aliat, dacă vreodată vremurile grele de cumpănă ar cere—o...

Și, pe măsură ce gîndurile acestea i se înfiripau în minte, întunecarea încruntată de pe chipul Domnului Moldovei, cît și nemărginita tristețe jalnică din sufletul său se preschimbară treptat într—o înseninare și o împăcare cu sine și cu soarta haină ce—l lovise, spulberîndu—i pentru totdeauna visul măreț ce—și făurise altădată de a—și vedea fiica regină sau chiar împărăteasă...

*

* *

Și sosi ziua dureroasă pentru toți, a plecării Domniței Ruxandra împreună cu mirele ei Timuș înspre Ucraina lui, ziua ruperii ei pentru totdeauna de casa părintească, de țara ei, Moldova.

După lege, soția trebuind să—și urmeze soțul, Ruxandra trebui să se despartă de tot ce—i fusese mai scump pînă atunci, de locurile dragi ale copilăriei, de țara ei iubită și să plece pentru totdeauna departe, cu soțul ei în patria lui. Aceasta a fost, dintotdeauna, soarta hărăzită femeilor, aceea de a—și urma soțul...

Și tinerii soți fură conduși de toată Curtea și de toți boierii țării, în frunte cu Domnul Vasile Lupu și Doamna Ecaterina, cu mare cinstire, pînă la marginea Cetății de Scaun a Iașilor.

Ajunși la locul despărțirii, bărbații descălecară, femeile se dădură jos din rădvane și începură pe rînd să—și ia rămas bun de la Domnița Ruxandra.

Și, oricît era de fericită alături de soțul ei, îndrăgostita Domniță Ruxandra, totuși în acest crud moment al despărțirii pentru totdeauna de toți, simți sfîșierea acestei ruperi brusce a ei de pămîntul natal. Abia acum înțelese, deodată, că viața ei lua de—aci înainte cu totul alt curs pentru tot restul zilelor ei!

Și simți dureros de adînc cît îi vor lipsi, acolo departe, toți cei dragi ai ei, în mijlocul cărora își petrecuse copilăria și tinerețea fericită.

Și izbucni în plîns pe cînd își îmbrățișa întîi tatăl apoi pe Doamna Ecaterina, care îi ținuse loc de mamă, atîția amar de ani...

Se îmbrățișară îndelung și, din nou, Domnița Ruxandra își sprijini capul cu duioșie și tristețe de umărul ocrotitor al tatălui ei.

În sfîrșit, chemarea blîndă, stăruitoare a soțului ei, o smulse de lîngă părinți și ea se urcă tristă, copleșită, în rădvan.

Și porniră cei doi tineri căsătoriți înspre răsărit, urmați de toată suita de cazaci a marelui Timuș.

Tuturor celor din alaiul Domnesc le erau ochii plini de lacrimi... Și jalnică întristare, de nedescris era pe chipurile lor!...

Iar cronicarul spune că multă vreme încă după plecarea Ruxandrei, Domnul Moldovei Vasile Lupu „a stătut cu capul descoperit, uitându—se într—una lung, ca înmărmurit pe urmele fiicei lui prea iubite, mîndria lui, cum se ducea ea departe, departe, cu un necunoscut, pe care îl îndrăgise ea așa, deodată, privea cum pleca ea între străini pe melaguri îndepărtate, sigură, singurică, fără ca el, părintele ei, să—i mai poată schimba soarta, oricît era el de Domn al Țării Moldovei, vestit și de toți ascultat...”

Și fiica sa i se părea pierdută pentru el, ca și cînd ar fi murit. Și sfișierea ce—o simțea îl dureau ca o rană vie.

Și el nu putea face nimic altă ceva decît să ofteze din greu și să se supuie soartei...

Iar Ruxandrei, pe drum, abia într—un târziu reuși Timuș să—i descleșteze cu încetul — prin multe vorbe duioase și mîngîieri și sărutări — strîngerea de inimă ce o stăpînise în fața necunoscutului viitor către care pășea ea acum în pragul noii ei vieți, într—o țară necunoscută, îndepărtată, unde mergea pentru totdeauna, fără nimeni dintre ai ei, străină într—o țară străină...

Capitolul XIX. ÎN UCRAINA ÎNDRĂGOSTIȚIL...

Cînd ajunseră tinerii căsătoriți și suita lor de 3.000 de călăreți la granița Moldovei, acolo îi aștepta, întîmpinîndu—i cu toate onorurile, însuși Hatmanul Bogdan Hmielnițky în fruntea unei numeroase suite de ofițeri și ostași zajoroeni. Revederea dintre tată și fiu fu deosebit de călduroasă.

Iar cînd o văzu pe Ruxandra, Hatmanul care crescuse la Curtea Poloniei și se pricepea la frumusețea femeilor, nu—și putu opri o exclamație de admirație, rămînînd cu totul și cu totul uimit de desăvîrșita frumusețe a Ruxandrei, căreia el îi arătă deîndată o deosebită prețuire și cinstire.

Abia acum cînd o cunoscuse pe Ruxandra înțelese Hatmanul îndreptățită dragoste înflăcărată a fiului său preaiubit Timuș și necontenitele rugăminți ale lui din trecut către dînsul, spre a—i domoli mînia pe Vășile Lupu.

Apoi o porniră cu toții la Cehrin, capitala Ucrainei, unde tinerilor căsătoriți le fuseseră pregătite camerele în chiar palatul Hatmanului Bogdan.

Aci petrecură Ruxandra și Timuș, nespun de fericiți toată toamna și iarna care pentru ei trecu așa, ca un vis de repede...

Căci abia acum, în sfîrșit, rămaseră singuri, doar ei amîndoi, și dragostea lor nețărmurită.

Și oricît de necrezut încă li se părea lor totul, acum, iată că uniți erau în sfîrșit pentru totdeauna ca soț și soție!

Și trăiau ei aici ca într—o lume fermecată numai de ei știută....

Și bucuria lor se afla mereu proaspătă, necuprins de blîndă, tinerească.

Mereu aveau prea multe să—și împărtășească unul altuia, depănînd mai departe firul de aur al dragostei lor neasemuite.

Și zilele li se păreau prea scurte, cît niciodată nu puteau sfîrși cîte aveau să—și spună...

Timuș cel peste fire de îndrăgostit de Ruxandra descoperea, cu mereu sporită uimire și încîntare, noi și noi însușiri neprețuite la soția sa, neîncetat prilej de reînnoită bucurie și de însuflețite mărturisiri de adorare către dînsa...

Și o sorbea din priviri de dragă ce—i era, mereu admirînd—o cu aceeași ochi scînteietori și cu aceeași dragoste înflăcărată ca și în prima zi a întîlnirii lor, dar acum pătruns de simțirea tot mai adîncă a adevăratei și deplinei înțelegeri și mulțumiri.

Și dorea el din adîncul inimii să—i dovedească Ruxandrei prin toată purtarea lui față de dînsa imensul lui devotament și prețuire nețărmurită. Omul acesta puternic, luptător vînjos și aspru putea să devie deodată atît de blînd, de duios, de prietenos încît era adorat de toți cei care—l cunoșteau. Și cu atît mai blînd și mai duios era el cu Ruxandra. Căci lui Timuș prezența ființei iubite tainic îmbietoare, frumusețea ei neasemuită, înțelepciunea—i mai presus de oricare alta, acum de cînd o știa soția lui, îi umplea inima de mîndrie și de negrăită bucurie exuberantă care îi dădea un avînt lăuntric, o pornire nestăpînită de—a o preamări mereu, de a i se prosterna ca unei zeități — el, voinicul vajnic, altădată cu inima neîmblînzită !...

Iar îndrăgostita Ruxandra răspundea dragostei lui cu adînc și nedezmîșit elan asemuitor... Și se minuna ea de felul luminos în care această simțire o stăpînea transformîndu—i firea, se mira cît de mult îi umplea ea gîndurile, visurile, viața toată....

Dimineața Ruxandra se trezea cu zîmbetul pe buze, de fiecare dată uimită de bogăția de simțiri ce o stăpînea și i se părea că tot ce o înconjoară este neasemuit de frumos, că totul lua o strălucire nouă, iar gîndurile și ele parcă prindeau aripi....

Și se lăsa dusă de firul acestor gînduri în lungi visări de neuitat...

Și atunci i se părea deodată că e ușoară ca un fulg... că plutește. Și că visele sînt aievea și realitatea e vis...

Căci zi de zi ea citea tot mai mult în inima mult—iubitului ei soț Timuș întreaga nemărginire a dragostei lui pentru dînsa...

Și ea neștiutoare, ispititoare și ispitită, abia acum înțelegea ce putere nemăsurată are acest simțămînt al iubirii care—o stăpînea, cu totul necunoscut ei înainte de a—l fi întîlnit pe Timuș...

Atîtea simțiri diferite se amestecau, se învoldurau ca valurile unei mări, simțiri care apoi o făceau să i se pară că arde ca o flacără...

Acum găsise ea un nou înțeles vieții și totul în juru—i lua o însemnătate nouă...

Și privea acum totul atît de într—altfel de cum o făcuse pînă atunci! Mai deplin, mai matur și cu mereu reînnoita bucurie a cunoașterii, descoperind cu fiecare zi ce trecea miezul adînc al tainelor vieții...

Abia acum înțelegea ea ce puteri nemărginite are o astfel de iubire ca a lor, că ea este ceva minunat, foarte rar întîlnit pe acest pămînt...

Cît era ziua de mare ei erau nedespărțiți, un gînd și o simțire, dăruiri puterii atotstăpînitoare a dragostei lor.

Iar seara la culcare Ruxandra adormea tot cu zîmbetul pe buze, deși uneori o cuprindea o teamă, nu știa nici ea de ce, să nu piardă cumva această fericire — sau că s—ar putea să i—o fure cineva...

Adesea Timuș o lua cu el în pădurile din apropierea Cehrinului ca să—i arate locurile străbătute de el din frageda copilărie, îndrăgite de el...

Și ei făceau lungi plimbări, care pentru ei erau desfătătoare...

Nicăieri nu se simțeau atît de în largul lor ca în aceste păduri, cînd mîna în mîna, sau el cuprinzînd—o de mijloc cu brațul lui voinic, se plimbau îndelung doar ei doi, pășind alături pe sub copacii falnici, care le aminteau mereu de tăinuitele lor prime întîlniri de odinioară.

Amintiri dragi... îmbogățite cu atîtea amănunte de atunci...

Și era pentru ei o adevărată încîntare să vorbească despre zilele acelea ale începutului dragostei lor în amănunțime.

Stăpîniți de o dulce visare, cu reînnoită plăcere trăiau întreaga stare sufletească, simțirile puternice de atunci, apoi și le destăinuiau unul altuia, deschizîndu—și inimile, cu proaspăt reînnoită bucurie.

Și vibrau de emoția clipelor pline de deosebit farmec ce trăiau, cu tot elanul tinereții lor atâtea biruitoare, petrecînd zile de neuitat, zile de nespusă, deplină fericire.

Aci, în codrii Cehrinului, totul era atît de liniștit în jurul lor, acea liniște blîndă, odihnitoare de codru. Aerul era plin de miresme minunate ce—i împresurau din toate părțile.

Mirosea a primăvară, a lăstari, a iarbă, a flori...

Adia un vînticel ușor, foșnetul frunzelor parcă murmura și el mîngîios și blînd cuvinte de dragoste.

Razele de soare se furișau printre copaci, făcînd să strălucească și mai tare părul Ruxandrei de

culoarea aurului... Și el o privea ca fascinat... îmbătat de dragoste...

Deasupra capetelor lor apropiate copacii seculari își împreunau ramurile formînd ca o boltă, întreruptă ici și colo de albastrul de peruză al cerului înalt. Cîntecul păsărilor li se părea și el un imn închinat iubirii lor.

Dădeau de cîte un luminiș în care razele biruitoare ale soarelui din belșug revărsate scăldau copacii într—o strălucire aurie.

Plimbîndu—se alăturați prin pădure, trăiau aci și mai intens prezentul acesta vrăjit care se chema deplina împlinire a dorințelor lor de altădată...

Ea se strîngea la pieptul lui oftînd încetișor de prea multă emoție, în timp ce inima îi bătea, nebunește. El o îmbrățișa, cuprinzînd—o în brațele lui puternice... îmbrățișări furtunoase, răbufniri ale tinereții...

Aerul tare de pădure parcă—i îmbăta... Și din nou se îmbrățișau în grabă, îndelung, năvalnic, de parcă s—ar fi temut să nu—i despartă cineva...

Apoi, rîdeau fericiți, plini de bucuria dragostei lor...

Uneori Ruxandra o lua la fugă strigîndu—i lui Timuș s—o prindă.

Ea avea pasul ușor și fugea cu iuțeală de căprioară, pitindu—se după copacii seculari.

Dar Timuș fugea năprasnic și din cîteva sărituri și cotiri viclene reușea s—o prindă.

Și iarăși rîdeau cu atîta voioșie de răsuna pădurea...

Deodată, amintindu—și că se apropie vremea mesei și că bătrînului Hmielnițky nu—i plăcea să—i aștepte, o lua la fugă grabnic, ținîndu—se de mîna și nu se mai opreau pînă în desișul unde își lăsaseră caii. Încălecau și porneau în galop, ajungînd la palat cu caii acoperiți de spumat gîfîitori...

Revenind acasă, Timuș și Ruxandra, obosiți de lungile plimbări, se simțeau mai îmbătați de dragostea lor ca niciodată, făcînd să răsune sălile palatului de rîsetele lor pline de veselie tinerească.

Și neconținut se minunau ei de nemărginirea fericirii în care pluteau ca într—un vis fără seamăn de frumos !...

Și ar fi dorit ca starea aceasta să dăinuie de—a pururi...

Motto :

Omul trebuie să se biruie pe sine, singur, să—și cunoască adîncurile și înălțimile și să nu aștepte că alții vor îndrepta pașii lui greșiți!

Capitolul XX. NORI AMENINȚĂTORI

În acest timp în Moldova se petreceau evenimente foarte grave. Căci neastîmpăratul și ambițiosul Vasile Lupu, care de mult tot nutrise speranțe să unească sub sceptrul său și al țării Moldovei și Muntenia (Țara Românească i se zicea pe atunci) de cum află că Matei Basarab e grav bolnav, începu să trimită daruri bogate Sultanului, uneltind și în repetate rînduri cerînd pentru el și Tronul Munteniei dacă s—ar fi întîmplat să moară Matei Basarab.

Vasile Lupu nu cerea turcilor și oști care să—l ajute să—și cucerească tronul Munteniei, așa cum

obișnuiau să dea ei pe atunci, drept sprijin celui nou numit, căci el se bizuia pe cazacii ginerei lui Timuș, care la un semn al lui i—ar fi venit de îndată în ajutor...

Dar turcii nu încuviințară cererea lui Vasile Lupu, deoarece Matei Basarab era foarte bine văzut și prețuit la Sublima Poartă unde știuse să—și facă prieteni devotați.

Între timp Matei Basarab se însănătoși și supărat foarte pe Vasile Lupu pentru aceste uneltiri ale lui, porni cu ostile sale asupra Moldovei ajutat fiind și de tile lui Gheorghe Rakoczy, principele Ardealului, prietenul său dintotdeauna.

Dorea acum Matei Basarab — Domnul Munteniei, nu numai să—l pedepsească pe Vasile Lupu, ci mai cu seamă să scape de un vecin atât de bătaios, scoțându—l din Scaunul de Domn al Moldovei.

Totodată și fără ca Vasile Lupu să bănuiască ceva, Matei Basarab uneltise și el să dea Tronul Moldovei boierului moldovean *Gheorghe Ștefan*, sfetnicul de seamă și omul de încredere al lui Vasile Lupu, pe care Domnul Moldovei și—l credea cel mai devotat lui... La toate negocierile mai însemnate fie în Transilvania lui Rakoczy, fie la Matei Basarab în Țara Românească Gheorghe Ștefan era trimis de Vasile Lupu. Era Mare Logofăt, cel mai înalt rang, căci în scara onorurilor urma imediat după aceea de Domn.

Dar setea aprigă de Domnie și pofta de onoruri și măririi, făcuse din boierul moldovean, Marele Logofăt *Gheorghe Ștefan*, un trădător al Domnului său, un uneltitor pentru a se înscăuna pe sine Domn al Moldovei.

Și iată cum se făcu că de îndată ce Matei Basarab îi promise lui Gheorghe Ștefan acest Tron al Moldovei, dînsul primi pe loc, fără să ezite nici o clipă, călcîndu—și, fără nici o muștrare de cuget, jurămîntul de credință făcut lui Vasile Lupu.

Astfel că la începutul lunii aprilie 1653 ostile muntenești dușmănoase ale lui Matei Basarab trecură Milcovul și ostile ungurești ale lui Gheorghe Rakoczy, principele Ardealului, comandate de Kemeny, coborîră munții, pe poteci, pe la Oituz—Trotuș și năvăliră în Moldova!

Și cu toate eforturile făcute de Vasile Lupu și luptele vitejești ce avură loc, totuși din cauza trădării lui Gheorghe Ștefan, care trecuse — cu toată oastea ce o avea sub conducerea sa de partea dușmanilor țării — ostile lui Vasile Lupu neputînd răzbi puhoiul de armate ale năvălitorilor sînt învinse, iar Domnul abia scăpă cu fuga în Polonia, ducîndu—se la Camenița.

Această răsturnare a lui Vasile Lupu a fost posibilă și datorită unei mari mișcări interne de răzvrătire a boierilor nemulțumiți de faptul că Vasile Lupu se înconjurase de o mulțime de sfetnici greci înălțați de el la cele mai înalte ranguri. Totodată și țărănimea moldoveana, asuprită de boieri și împilată, sărăcită de dările Domniei tot mai apăsătoare se răscoală și ea. Astfel că Vasile Lupu rămăsese cu prea puțini credincioși și trebuise să se refugieze în Polonia.

De asemeni și toate rudele sale, împreună cu Doamna Ecaterina și copilul său Ștefan, reușiră cu multă greutate să se refugieze și ei tot la Camenița.

Mari speranțe își pusese Vasile Lupu în ajutorul Polonezilor și îndeosebi în acela al contelui Potosky, căruia Domnul Moldovei îi fusese de mare ajutor pe cînd Potosky fusese luat prizonier de tătari.

Vasile Lupu plătise, din banii săi, întreg prețul de răscumpărare al acestuia și nu mai vroise să—l lase pe Potosky să i—i restituie, zicînd Vasile Lupu că i—a sărit în ajutor din multă prietenie.

Acum, la mare strîmtoare, Domnul Moldovei venea să—i ceară ajutor și ostași ca să—și recîștige Tronul.

În acest timp ostile victorioase ale lui Matei Basarab și cele ale lui Gheorghe Rakoczy intrară în Iași și siliră pe ceilalți boieri să ia parte la înscăunarea și ungerea lui *Gheorghe Ștefan ca Domn al Moldovei*.

Iar cei care erau bănuți a fi rămas credincioși lui Vasile Lupu fură întemnițați sau uciși fără milă !

*

* *

În acest timp Vasile Lupu neprimind ajutorul Polonezilor în care—și pusese toate speranțele, deznădăjduit fiind și la mare cumpănă, plecă grabnic la Cehrin să ceară ajutor de la ginerile său Timuș.

Capitolul XXI. GINERELE HULIT ÎȘI AJUTĂ SOCRUL

Din dragoste pentru Ruxandra, Timuș, de îndată ce socrul său sosi la dînsul, adînc mîhnit de a fi pierdut Domnia Țării Moldovei, foarte îndîrjit de trădarea Logofătului său Gheorghe Ștefan și îi ceru să—l ajute să—și recîștige Tronul, primi din toată inima și fără șovăire să îi vină în ajutor cu Cazacii lui. El, ginerele cel de altădată atît de hulit și respins de trei ori, uită tot răul din trecut și ca un fiu prea plecat și prea supus ascultă de socrul său.

Și dădu pe loc poruncă să se pornească pregătirile de plecare.

Dar Ruxandra care niciodată nu iubise măririle și ura războaiele și primejdiile ce pîndeau pe cei ce luptau, — cît mai ales din dragoste pentru Timuș, soțul ei — cu multă îndrăzneală încercă să—și abate părintele de la planurile lui războinice, într—o temeinică discuție foarte aprinsă, grea de urmărit, ce avu cu dînsul.

—Tată dragă, de ce vii să mi—l iei la alte noi bătălii pe Timuș ? Începu ea vorba pe un ton supus, dar hotărît.

Nu l—ai voit drept ginere, l—ai urît, l—ai blestemat, doi ani de zile ai tot tăragănat, te—ai războit cu el numai ca să nu îl ai ginere, ai băgat țara în restriștile și urgia războiului pentru ambiții deșarte...

„Și acum îi ceri tot lui ajutor ?

„Și pentru ce oare ? Ca să pornești alt război pentru Tron, pentru măriri, pentru ambiția de a fi iarăși Domn ?!

„La ce bun să se primejduiască atîtea vieți, să piară atîția oameni ?

„Dumneata, tată, ești bogat, ai cu ce trăi!

„Ai fost Domn vreme îndelungată ! Optsprezece ani ai domnit! Și nu—ți este de—ajuns ?

„Acuma, prin trădarea unora dintre boieri, dușmanii au călcat Moldova și l—au pus Domn pe cel care și—a călcat jurămîntul de credință față de Măria—Ta !...

„Ce rost mai are să primejduiești iarăși atîta viața Domniei Tale, cît și viața lui Timuș al meu ? Și viețile atîtor mii de moldoveni!

„Te rog, tată, fiica ta iubită te roagă în genunchi, renunță la aceste planuri războinice, cu scop de răzbunare și numai pentru putere, pentru Domnie !

„Dar la bietul popor moldovenesc, care duce tot greul războiului, poporul cel sărac ce asudă muncind din greu, nu te gîndești ? De ce să—l duci la pieire, de ce să pornești lupta între moldovenii frați, între cei care sînt de partea Măriei Tale și cei care sînt cu Gheorghe Ștefan ? De ce ? Și dacă de poporul vlăguit nu ți—e milă, măcar de mine, fiica Măriei—Tale, să—ți fie milă !

Mereu ai tot spus că mă iubești ca pe lumina ochilor... Nimic alta nu—ți cer, decît să ne lași să ne ducem traiul nostru de tineri căsătoriți ! Te rog, tată !...

„Sîntem atîta de fericiți aici, Timuș și cu mine, neînchipuit de fericiți, căci ne iubim cu credință! Și

acum un blestemat de război să ne tulbure această viață fericită care abia a început pentru noi ?

„Gîndește—te, tată, sîntem atît de tineri, îl iubesc pe Timuș și dacă—mi pierd soțul în bătălie, îmi distrugi viața ! El este tot ce am mai scump pe lume !...

Dar Vasile Lupu o întrerupse :

—Ruxandra, așa îmi vorbești tu mie, tatăl tău ? Te—am crescut cu atîta grijă, te—am făcut învățată ca să aud astfel de vorbe din gura ta ?

Și Vasile Lupu uimit de cele ce auzea și supărat foc continuă să—și mustre fiica :

—De cînd ești aici, tu ți—ai uitat de toate, de părinți, de rude, de Moldova, țara ta ?

„Pînă într—atîta te—a vrăjit acest Cazac încît ții la el mai mult decît la noi ? Să fie cu puțință ?

„Nu vrei tu, fiică de Domn, să salvăm Moldova de cotorpitori ?

—Tată iubit, iartă—mă că—ți spun adevărul pe față, cinstit, așa cum m—ai învățat Tu să fiu :

„Aceia nu sînt cotorpitori ! „Te amăgești singur, tată !

„Gheorghe Ștefan e tot boier moldovean cum ai fost și Măria—Ta ! Ba încă el se trage chiar din os domnesc !

„Acum a rîvnit și el la Domnie, precum și Măria Ta, altădată...

„Te rog în genunchi să renunți la război, la primejdia morții care pîndește pe fiecare pe cîmpul de luptă.

„Dacă apăr viața lui Timuș al meu cu atîta deznădejde, *află, tată*, că o fac nu numai ca soție a lui, ci mai ales pentru că *el este tatăl copilășului pe care—l voi naște, tot ce am mai scump pe lume !* Nu mi—l lua pe Timuș, tată ! îl iubesc !

Vă iubesc mult, de asemeni, dragi părinți și rude cu tot respectul. Iubesc și Moldova, țara mea, mai presus de orice.

Dar nu de Moldova îți este dumitale, tată, în acest război ce vrei să—l pornești, ci de setea de putere ! Trufia de Domnie a Măriei Tale te îndîrjește !...

„Da, Patria mea aș sluji—o oricînd, cu viața de ar fi nevoie!

Dar cu nimic Moldova nu e primejduită sub Gheorghe Ștefan ! Și nu de Moldova îți pasă, ci tînjești de dorul măririlor, al puterii, al Tronului.

Acum, *primejduita e fericirea mea, căsnicia mea*, care abia de cîteva luni s—a înfiripat!....

Și de ce crezi oare, tată, că dorind Domnia, slujești Moldova ? Gheorghe Ștefan e *scoborîtor* din os domnesc, o știm cu toții. Și el de asemenea crede cu mult mai mult decît Măria Ta că slujește Moldova ca Domn ! Și te socotește pe Domnia Ta dușman al Moldovei!

Tată ! Tată ! Fii mărinimos și bun așa cum te știu din totdeauna ! Părăsește gîndurile de mărire, pofta de Domnie!

Ai fost Domn atîția nenumărați ani ! Ajungă—ți !

Odihnește—te acum ! E vremea, tată !

Și lasă—mi această fericire cîștigată cu atîta jertfire!

Nu mi—o nimici cu porniri de războaie, jertfire a moldovenilor în măceluri care nu—și au rostul, nu mi—l zmulge pe Timuș de aci ca să mi—l duci la primejdia morții, poate chiar la moarte, numai și numai pentru recîștigarea unui Tron pierdut.

Onoruri ai avut Domnia Ta ca nimeni altul și avuții ai, cît nu le poți cuprinde ! Odihnește—te, tată !... Vine bătrînețea, tată ! E vremea să te odihnești!

—Ce ? Ce ? o întrerupse mînios foarte Vasile Lupu. Nici gîndesc !

Cu mare tristețe Ruxandra îi spuse :

—Nu sînt decît o femeie și știi prea bine cît urăsc războaiele...

N—ai nevoie de acest Tron, tată ! Grijile apăsătoare ale Domniilor lasă—le altora, mai tineri, mai semeți, mai în putere !...

Și lasă—ne, pe mine și Timuș, să ne ducem viața noastră aci, în tihnă, așa cum vom crede noi de cuviință !

Rogu—te, tată, fii mărinimos și înțelept și drept ! în genunchi te rog, tată !

Ca un părinte bun ce ești nu te bucuri oare de fericirea mea, fiica Domniei Tale ?

Bogăția și Domnia nu aduc fericirea, ci noi prilejuri de învrăjbire, de frămîntări și griji...

Căci ai fost Domn, tată, și nu—ți puteai hodini capul de griji și supărări.

La ce—ți mai trebuiește acum Domnie ?

Ai avere nemăsurat de multă la Constantinopole. Poți s—o folosești în tihnă...

Dar dacă nu vrei să locuiești acolo, vino, tată, și stai aici cu noi, vino cu Doamna Ecaterina și cu fratele meu Ștefăniță, veniți să stați aci, împreună cu noi, și adu aci de asemeni și toate rudele noastre din bejenie.

Cu mult drag și cinstire vă vom da la toți găzduire, să stați în pace și liniște deplină la noi pentru tot restul vieții...

Ascultă, rogu—te, tată, implorarea fierbinte a fiicei tale iubite ! Lasă—te de războaie, că ele sînt un blestem greu, o pedeapsă ! Lasă—te, tată, de pofta nepotolită de Domnie ! Dar Vasile Lupu și mai mînios se repezi cu furie întrerupînd—o :

—Ce—ți trece prin minte, ce tot vorbești, Ruxandra?

Să viu eu, cel mai strălucit Domn al Moldovei, aci în sălbăticia asta ? Mai bine moartea !

Să ajung eu, Prea Puternicul de ieri, de al cărui cuvînt tremurau toți, să ajung eu miluitul vostru ?

Eu ? Domnul Moldovei ? Eu ? Eu ?

Dar ești vrăjită rău de tot, fiica mea! Nici nu te mai recunosc !

Ești ca și pierdută pentru noi!

Cine mi te—a preschimbat pînă într—atîta ? Dragostea ? Ea să fie de vină oare ?

Și, oftînd cu obidă, Vasile Lupu adăugă :

—Află, Ruxandra, că m—ai mîhnit adînc cu vorbele tale. Te—ai schimbat cu totul! S—o știi! Nici nu te mai recunosc!

Ce e cu tine, Ruxandra ?

De asta te—am iubit eu ca pe lumina ochilor ca să—mi vorbești mie astfel ? Mie ? Tocmai tu, fiica mea cea iubită? Tu ?...

Ruxandra își privea tatăl și acum el i se părea ei atît de schimbat, alt om parcă, înstrăinat, depărtat de dînsa cu totul, cu mult mai schimbat decît o vedea el pe dînsa înstrăinată de interesele lui. Totuși ea mai încercă încă să—l înduplece :

—Tată, tată ! Dacă mă iubești cu adevărat ca un părinte bun, de ce vrei să—mi distrugi fericirea, norocul, viața ?

De ce—mi iei soțul la război, unde primejdia morții vă pîndește pe toți la tot pasul ?

Și nemaiputîndu—și stăpîni disperarea, căci se lovea de nestrămutata dîrzenie de stîncă a tatălui ei ca de o cremene, Ruxandra izbucni în plîns sfîșietor de durerea și deznădejdea neputinței ei...

Dar Vasile Lupu, neclintit, continuă s—o dojenească :

—Ia te uită ce sperioasă ai devenit!

Doar am purtat atîtea războaie și Timuș de asemeni a luptat în cele mai crîncene bătălii! Și neatinși, teferi ne—am întors!...

Că nu toți cei ce merg la război mor, află asta, fata mea! Nu toți mor ! Nu ! Nu !

De ce ți—l iau la război mă întreb ? Pentru că așa trebuie, fiindcă e bărbat viteaz și bărbății, *ei trebuie să ducă tot greul războiului!*...

Dar voi, femeile, ce alta știți ? Decît să bocîți și să cobiți... Of ! of ! Unde e Ruxandra mea cea vitează de altă dată ? Iaca găsesc aci o plîngăreață sperioasă în locul ei!... Of, de ce e încă copil Ștefănuț ! De ce n—am eu acuși un fecior ostaș ! Of !

Stau ca încremenit ascultînd cele ce—mi grăiești! Fiica Domnului Moldovei urăște bătăliile, prilej de vitejii și fapte mărețe ! Fala bărbăției!

Se poate una ca asta ?

Vino—ți în fire, fata mea ! De nu vrei să mă superi rău de tot!

Dar Ruxandra, sperînd încă să—l poată îndupleca, îi vorbi blînd :

—Da, tată, urăsc războaiele! Toate femeile urăsc războiul! Te mai rog încă o dată, Mărite Doamne... Te implor ca o fiică prea supusă : Lipsește—te de Domnie căci ea e urgie! Ascultă—mi ruga...

Dacă nu—ți place să stai aci, la noi, în Ucraina, unde eu mă simt atît de fericită, atunci poți merge la Constantinopole, să stai cu toată familia, să ai bătrînețea fericită și scutită de grijile aspre și frămîntările Domniei! Tată, tată, nu fi neînduplecat! Tată !

Își împreună mîinile a rugă biata Ruxandra, și cu obrazii scăldați în lacrimi își implora tatăl smerită.

Dar Vasile Lupu, stăpînindu—și furia, înălță din umeri și—i dădu răspuns :

—Vorbe femeiești, vorbe de clacă ! Asta—i! Apoi cu ciudă îi spuse răstit:

N—am ajuns la vîrsta odihnei, s—o știi!

Și—l voi birui pe cîinele acela de Matei Basarab, dușmanul meu de o viață întreagă ! Îl voi răzbi în

sfrîșit! Mă răfuiesc eu cu el!

—Tată, tată, oh ! Cum să te fac să înțelegi că te respect și te iubesc dar nu mai sînt o copilită acum, ci femeie în toată firea !

Îngăduie—mi mie, fiica ta, să—ți spun ceea ce nu cutează cei apropiați Domniei Tale să—ți spună.

Măria Ta, tată, ai mai multe însușiri decît toți Domnii de pînă acum laolaltă. Dar vai! Ai două mari scăderi care zădărnicesc totul și te vor pierde ambiția aceasta mereu nepotolită și imensa ură împotriva lui Matei Basarab.

Ai tot aruncat pungi de galbeni cu nemiluita la Constantinopole ani de zile în șir deasemeni pretutindeni la toate pașalele, ca să scoți din Domnie pe Matei Basarab și nimic n—ai reușit împotriva lui!...

Îl urăști pe Matei Basarab de o viață întreagă ! Dușman de moarte ai zis că îți este mereu !

Dar în toate războaiele ce ai avut cu el, în toate, mereu, de fiecare data, tot el a ieșit biruitor, iar dumneata învins de dînsul!...

Te—ai luptat vitejește Domnia Ta și oastea toată ! Și jertfirea a fost zadarnică !

Mereu, de fiecare dată, ai fost biruit de Matei Basarab !

Nu sfîda soarta, tată ! E vremea să gîndești adînc, la aceasta, Măria Ta.

Și dacă, Doamne ferește, vei fi învins și de data aceasta? Sau dacă vei pieri în bătălie ?

—Ce ? Ce ? Astea—s vorbe de vorbit ? Îl voi birui pe Matei, s—o știi! — sări ca ars Vasile Lupu.

—Vreau să te apăr, tată, să te izbăvesc !

În vremuri de cumpănă e bine ca omul să—și citească în suflet, să—și cîntărească faptele, să înlătore greșelile trecutului, să—și preschimbe firea...

Toată tinerețea, tată, Domnia Ta ți—ai primejduit viața trecînd prin cele mai crunte suferințe și încercări, neîncetat, numai și numai pentru a ajunge la Domnie !...

Dar de cum ai ajuns Domn, Tronul Moldovei nu îți mai era de—ajuns!

Tihnă n—ai avut nici ziua, nici noaptea !

Mereu tot alte planuri politice, tot mai mari, tot mai multe ai pus la cale.

Rîvneai Tronul Țării Românești, Tronul lui Matei Basarab ! Ba rîvneai chiar și tronul Transilvaniei!

Doreai să—i unești pe toți românii laolaltă, precum în trecut Mihai Viteazul! Drept gîndeai. Frumoase, mărețe planuri, îndreptățite, nimic de zis ! Dar fără putință de îndeplinit atît timp cît Sultanul trage sforile, cît ne este el suzeran !

Vezi doar bine, tată ! E ca și cînd te—ai lovi cu capul de o stîncă ! Și apoi, nu—i este dat fiecărui Domn să fie un al doilea Mihai Viteazul!

I—ai căutat pricină mereu și te—ai războit cu Matei Basarab și el te—a învins, de fiecare dată, precum știut este...

Și un timp ai stat potolit. Și a fost bine și mare fericire în Moldova noastră.

Belșug a fost și voie bună în acei ani de pace...

Iar acum, după căsătoria mea cu bărbatul acesta cîstit, inimos, viteaz fără pereche, acum din nou ți s—a redeșteptat vechea ambiție nemăsurată, să fii Domn și în Țara Românească ! Ce—ți trebuia !

Ai pornit a unelti pentru încă un Tron fiindcă știai că Timuș mă iubește și erai încredințat că de dragul meu el te va urma orbește...

Pe el te bizuiai și pe cazacii lui, cu toții, săbii de nădejde!

Dar eu, fiica ta, îți spun: Nu trebuie, tată ! Nu e bine !

Lasă—l în pace pe Timuș al meu, să—și vadă de „țărănia" lui, că—l făceai „necioplit", iar acum vezi bine, la vreme de primejdie, n—ai pe nimeni să—ți vină în ajutor în afară de Timuș al meu...

—Am avut o Domnie glorioasă și strălucită, asta s—o știi!

—Domnie glorioasă, dar cu amar plătită, îi întoarse vorba Ruxandra. Și adăugă întristată : Ce viață zbuciumată ai dus, neîncetat, tată ! Odihnește—te, Mărite Doamne !

Lipsește—te de Domnie, tată, stai liniștit!

—Dar pe Ștefănică, fiul meu, tu îl uiți, așa—i ?

Lui am datoriat de părinte să îi las moștenire Tronul Moldovei! sări Vasile Lupu și mai îndîrjit.

Am slujit Moldova, ocîrmuind—o o viață de om, am făcut—o înfloritoare, din paragina și bîntuirea în care am găsit—o !

Și tocmai acum cînd la culesul roadelor, să ia altul în stăpînire toate bunurile ? Așa crezi tu ?

Să îngădui eu una ca asta ? Nu ! Nu se poate ! Ferit—a Sfîntul...

Așadar, iacă la fratele tău Ștefăniță tu nu te gîndești de loc, Ruxandra ? La moștenitorul meu la Tron? Pentru el trebuie să păstrez Domnia !

—Nici fratelui meu nu—i trebuie Domnia, tată, plătînd cum este pe așa vremuri tulburi, cu boieri atît de trădători, fățarnici, veșnic uneltitori, lacomi de măriri și avuții nemăsurate !

Nu i—ai putut stăpîni Domnia Ta, mîna de fier și atosteștiutor în ale Domniei! Cum crezi oare că Ștefăniță ar putea duce greul și amarul Domniei ?

Tată, iartă—mă, dar dacă l—ai iubi cu adevărat, părintește, pe Ștefăniță, fără ambiția nemăsurată ce te bîntuie, ai vedea că el nu dorește nimic alta decît o viață modestă, un trai liniștit.

Tată, tată, ascultă de fiica ta, ca de glasul înțelepciunii, încă o dată în genunchi te rog, tată !

Renunță la politică și la războaie, tată !

Și biata Ruxandra izbucni din nou în plîns de durere, în neputința în care se afla de a—și îndupleca tatăl.

—O dată cu capul nu renunț la Tronul Moldovei, să știi! Fiică ingrată și nechibzuită ! o întrerupse supărat Vasile Lupu.

Auzi, auzi ! Ce vorbe îmi spune *ea mie!* Mie, Domnul Moldovei!

Și îndîrjit în furia lui, roșu la față, Vasile Lupu arunca fulgere de mînie din ochi.

Ruxandra simțind că de amarnică durere nu se va mai putea stăpîni, și ca să nu—i scape față de tatăl ei cuvintele amare ce—i stăteau pe buze, ieși grabnic din cameră...

Vasile Lupu, furios la culme, umbla de colo—colo ca un leu în cușcă.

În sfîrșit, iată sosi Timuș și cu mult respect, ca un fiu bun și supus, îl anunță că e gata de plecare împreună cu cazacii lui la porunca și sub conducerea Domnului Moldovei!...

Vestea aceasta îi produse lui Vasile Lupu o bucurie atît de mare încît uitînd pe loc de supărarea de adineauri, uitînd cu totul că îl urîse altădată pe Timuș, se repezi la ginerele său cu brațele întinse și—l îmbrățișă cu multă căldură.

—Să—mi trăiești, fiule, viteazule ! Ești mai bun, cu mult mai înțelegător decît Ruxandra mea! Să—mi trăiești! Ferice de părintele tău ! Ah ! De ce nu e feciorul meu Ștefăniță, ostaș acum, ci doar un copil! Timuș bucuros de această pornire sinceră a lui Vasile Lupu — înțîia față de dînsul de cînd se cunoșteau — îi sărută mîna plecat. Iar Vasile Lupu ieși în grabă spre a se pregăti de plecare împreună cu boierii care—l însoțiseră în pribegie.

Acum Timuș se duse să—și ia rămas bun de la soția sa.

O găsi plîngînd cu disperare și o strînse cu putere îndelung în brațe, cu toată dragostea de care îi era plină inima.

La fel îl îmbrățișă și ea îndelung și—l rugă mereu să fie cu băgare de seamă acolo unde pleacă, la luptă, acum cînd vor avea un copil, îl implora să nu—și primejduiască viața. Iar el, mîngîind—o, îi promise ce—l ruga ea și îi mărturisi, îmbrățișînd—o, iarăși și iarăși, cît de dor avea să—i fie de dînsa acolo, departe...

Ruxandra îi auzea vorbele, dar ea știa prea bine că în luptă, el tot se va azvîrli avîntat ca un zmeu cum îi era obiceiul.

Îi știa firea vijelioasă și vitejia, și apriga pornire de a se vîrî unde era primejdia mai mare !...

Îi povestiseră generalii cazaci cu cîtă îndîrjire lupta el pe cîmpul de bătălie, sfîdînd moartea, rîzîndu—și de primejdii !...

Timuș o ținea îmbrățișată, iar ea îndurerată, suspi—nînd se strînse la pieptul lui voinic cu inima înspăimîntată de toate primejdiile pe care el le va avea de înfruntat mereu, la tot pasul, acolo departe de dînsa, pe cîmpul de bătălie...

Iar el iarăși o mîngîia și o încuraja într—una molcomindu—i suferința.

Dar în momentul despărțirii Ruxandra izbucni din nou într—un plîns sfîșietor, năvalnic ca o revărsare de durere pustiitoare.

Cu toate mîngîierile și asigurările repetate ale lui Timuș, cu tot bărbătescul lui curaj și încredere în viitor, cu care el încerca s—o liniștească, Ruxandra nu reușea să—și învingă spaima și presimțirile rele ce o bîntuiau și—i înțeleșteau inima, acea spaimă care nu—i prevestea nimic bun, groaza care parcă—i înnegura mintea...

Hohotele ei de plîns nu conțineau nici atunci cînd el, îmbrățișînd—o, o încredința cu temeinicie că ea să n—aibă nici o grijă că el e deprins cu războaiele de ani și ani...

Și nici cînd o mîngîie cu vorbe alintate glumind, și iarăși o îmbrățișă, apoi o privea adînc în ochi,

încercînd în toate chipurile să—i insuflă încredere din marea lui încredere, curaj din curajul lui nestăvilit. Dar totul fu în zadar!

Acum, năvalnica ei durere, parcă o clipă îl pătrunse și pe dînsul, așternîndu—i pe chip o mare tristețe, umezindu—i ochii...

Oftînd o îmbrățișa el din nou luîndu—și rămas bun și tot nu se îndura să se smulgă de lîngă dînsa... Apoi, brusc, cu o sforțare, Timuș își recapătă stăpînirea de sine, se smulse de lîngă Ruxandra și scoborînd în goană scările palatului se aruncă pe cal dintr—un salt și dînd poruncă scurtă „*la drum*” generalilor și atamanilor săi care—l așteptau, porniră cu toții în goana cailor iuți, ajungînd din urmă grosul armatei care mărșăluia de cîteva ceasuri. Și gonind mereu, el își ajunse din urmă Statul—Major de *atmani* și generali.

Trecerea lui Timuș fusese tot timpul aclamată de cazacii lui, căci cu toții îl iubeau și—l îndumnezeiau pe tînărul și viteazul lor comandant.

Îndată după Timuș, Vasile Lupu deplin împăcat acum venise și el să—și ia rămas bun de la fiica lui.

Atunci, Ruxandra, cu inima sfișiată de durere și teamă pentru viața lui Timuș, nestăpînită, îi spuse cu o voce de gheață și fulgerîndu—l mînioasă din ochi:

— Tată! Te—am iubit cu adînc respect dintotdeauna. Dar, dacă din pricina Domniei—Tale, i se întîmplă ceva lui Timuș, *atunci să știi că pentru dumneata eu voi fi ca și moartă !*

Nu mă vei mai vedea niciodată!

Să știi!

Capitolul XXII. BĂTĂLIA

Ajungînd Vasile Lupu cu Timuș și cazacii săi în Moldova, Domnul Moldovei strînse în cale, cu mare grabă, oaste cît se putu și porniră bătălie crîncenă împotriva uzurpatorului Gheorghe Ștefan și a oștilor muntenești și ardeleni ce—i stăteau de sprijin aceluia.

Ca o vijelie se năpustiră vitejii moldoveni, conduși de Vasile Lupu și de boierii care însoțiseră pe Domn și cazacii conduși de Timuș asupra lor la Popricani pe Jijîia și, cu toate că avură de înfruntat grea bătălie, cavaleria cazacilor birui cavaleria oștilor transilvănene, mai mult unguri, și puseră pe goană pe vrăjmașii conduși de Kemeny.

Gheorghe Ștefan se retrase în apropierea lașului.

Noaptea care se lăsa întrerupse lupta.

Și cronicarul ne spune : „*Mulți moldoveni din tabăra lui Gheorghe Ștefan, nevrînd a vărsa sînge de frate, au mersu pe la casele lor. A doua zi ce vădzîndu Gheorghe Ștefan și Kemeny Ianoș că scade oastea și că într—acea noapte s—au scursu în giumătate, pînă între vii au ținut drumul orașului, iar dintre vii au luat Bahluiul în sus și cu cîțiva boieri de casa a lui Gheorghe Ștefan cu totul retrăgîndu—se înspre munți*”.

Acum ostile moldovenești ale lui Vasile Lupu și Timuș cu cazacii lui mai dădură un ultim asalt rămășițelor armatelor uzurpatorului punîndu—le pe fugă. Și Vasile Lupu și Timuș intrară biruitori în Iași. Descălecară în Curțile Domnești și Vasile Lupu își luă din nou Domnia asupra Moldovei.

Timuș cel viteaz asistă la înscăunarea din nou a socrului său, Vasile Lupu, pe Tronul Moldovei și iată că astfel devenise el — cel de altădată atît de hulit de Vasile Lupu — ajutorul cel mai de nădejde al socrului său !

Vasile Lupu dădu de știre că îi iartă pe toți de toate vinovățiile sau greșelile împotriva Domniei. Și un timp fu liniște în țara Moldovei.

Dar Vasile Lupu, cum îi era firea bătaioasă și răzbunătoare, în loc să steie liniștit, strânse noi oști și îl convinse și pe ginerele său Timuș să—i stea într—ajutor din nou, ca împreună cu Cazacii lui, ei să pornească cu război de pedepsire asupra lui Matei Basarab cât și asupra trădătorului Gheorghe Ștefan, refugiat acum în Țara Românească, să—i nimicească pentru cutezarea lor dușmănoasă, cât mai ales ca să—și răzbune pentru toate cele îndurate.

Timuș, ca un fiu supus și ascultător în fața socrului său, îi stătu alături din toată inima, cu toți cazacii lui.

Și la începutul lunii mai, porni din nou neastîmpăratul Vasile Lupu cu ostile sale de moldoveni — și avînd drept sprijinitor doar pe Timuș cu căzăcimea lui — înspre cîmpiile muntenești.

Ostile potrivnice ale acestor doi Domni, Vasile Lupu și Matei Basarab, care toată viața fuseseră neîmpăcați dușmani, se întîlniră la *Ținta* unde se dădu cea mai crîncenă bătălie din cîte fusese vreodată între ei.

La început sorții izbînzi păreau a fi de partea lui Vasile Lupu și a lui Timuș care cu cavaleria lor făcură să se retragă trupele muntene, risipindu—le.

Dar Matei Basarab nu se lăsă și ca un leu se repezi în luptă în fruntea oastei ce o mai avea, înspre aripa care cedase și restabili îndată frontul.

Spun cronicile că Matei Basarab deși avea 70 de ani împliniți, se lupta cu atîta vajnică vitejie de parcă ar fi fost tînărul ostaș de altădată, de pe vremea cînd lupta alături de Mihai Viteazul! Acolo unde era atacul moldovenilor mai primejdios, alerga Matei Basarab cu ostașii lui cei mai bravi și respingea atacurile repetate ale inamicilor. Atunci Timuș cu pedestrima lui se năpustește asupra centrului oștilor muntene făcîndu—le iarăși să se retragă. Dar Matei Basarab deși rănit la șold și la gleznă și cu calul omorît sub el, fără a căta de rana ce—i sîngera, se urcă grabnic pe alt cal și din nou se aruncă în vîltoarea luptei grele și primejdioase conducînd bătălia, fiind el acolo unde era primejdia mai mare ca să întetească curajul ostașilor săi prin exemplu și prin cuvînt, prin îndemnuri neîncetate, prin fapte de vitejie. Și reuși Matei Basarab pînă la urmă să smulgă izbînda !

Miron Costin scrie despre Matei Basarab : „*Așa ne—înfrînt și nestăpînit cît poți să—l asemeni cu marii oșteni ai lumii*”. În zadar se bătură moldovenii ca leii, în zadar Timuș și cazacii lui făcură și ei minuni de vitejie, ostile lui Vasile Lupu învinse trebuiră să se retragă în dezordine, lăsînd numeroși morți și răniți. La această înfrîngere contribuiră și terenurile mlăștinoase și împădurite de aci pe care cavaleria cazacă nu se putea desfășura, cît și o ploaie torențială, o adevărată rupere de nori, care izbea în față ostile moldovene și cazace. Cavaleria cazacii și moldoveana fu distrusă, iar infanteria fu încercuită.

În cea de a treia fază a bătăliei a urmat atacul general al muntenilor sprijinit de artilerie, ostile lui Vasile Lupu fiind zdrobite cu totul. Vasile Lupu cu Timuș și căpeteniile oștilor abia scăpară cu viața și plecară spre Moldova.

Totuși pedestrima moldovenească și cazacă rămasă încercuită continuă să lupte pînă noaptea tîrziu împotriva atacurilor neîncetate ale oștilor muntene. Apoi ultimii rămași în viață fură nevoiți să se retragă, pornind și ei spre Moldova.

Mîhnit ajunse Vasile Lupu la Iași rămîinînd mai departe Domn în Moldova.

La cîteva zile văzu cu strîngere de inimă cum Timuș pleca la dînsul acasă dimpreună cu ceea ce mai rămăsese din căzăcimea lui vitează.

Și își luă Domnul Moldovei rămas bun de la dînsul cu adîncă întristare și strîngere de inimă, cu presimțiri rele.

Apoi el fu, din nou, absorbit de grijile Domniei, și de măsurile ce trebuia să ia spre a fi gata pregătit dacă dușmanii aduși asupra lui de Gheorghe Ștefan ar veni din nou să—i calce țara.

*

* *

Curînd Timuș ajunse la dînsul acasă, în cetatea Rîșcovului, cetate dăruită lui de tatăl său Bogdan Hmielnițky și unde își avea el reședința împreună cu soția sa Ruxandra.

Tot drumul înapoierii, Timuș era nespus de trist, abătut...

Cînd sosi acasă, Ruxandra, care de departe îl văzuse venind teafăr, îl întîmpină strălucitoare de bucurie.

Fericirea ei nu mai cunoștea margini! îl îmbrățișa rîzînd și plîngînd în același timp, cu o vie emoție și mereu necuprinsă bucurie...

—Bine ai venit sănătos ! Dragul meu, iubitul meu soț ! Și ești sănătos! Slavă Domnului! Te—ai întors! Îl ținea îmbrățișat și nu se îndura să—l lase din îmbrățișare. Și îi vorbea blînd, mîngîietor :

—Bine ai venit sănătos ! Dragul meu, iubitul meu ! Dragul meu!

Și rogu—te nu mai fi atît de trist! Timuș, oftînd, clătină abătut din cap :

—Oh, dac—ai ști, Ruxandra mea. Dar Ruxandra încerca să—l însenineze :

—Nimic nu vreau să știu, decît să mă bucur că ai scăpat cu viață, că ești iarăși lîngă mine, și că vom trăi amîndoi din nou zilele fericite de mai înainte !

Și să știi că de acum înainte nu te mai las să pleci, pentru nimic în lume, nu te mai las ! Să știi!... Apoi implorîndu—l: Promite—mi, promite—mi, Timuș al meu, că nu vei mai pleca ! Te rog ! Urăsc războiul crud și tu nu mai ai de ce te avînta în noi bătălii și noi primejdii! Promite—mi, jură—mi că nu vei mai pleca !

Și apoi nu uita că trebuie să fii aci lîngă mine, iubitul meu soț, cînd îmi va veni ceasul să—l nasc pe căzăcelui nostru...

Căci eu sînt încredințată că va fi băiat... Tu, tu ce crezi, iubitul meu ? Băiat va fi, nu—i așa ?

Cu gingășie, în felul acesta Ruxandra încerca să—i abată gîndurile, să îndepărteze înnoirarea grea de pe ,fața lui Timuș, obida din sufletul lui.

Timuș, foarte tulburat și dînsul, o îmbrățișa în tăcere, dar cu toată dragostea și dorul strîns în inimă în timpul cît fusese departe de dînsa, totuși el rămase tot posomorit, oftă iarăși adînc și vorbi:

—Află, iubita mea Ruxandra, că soarta armelor fost tare nestatornică pentru noi!

Am biruit întîi, apoi am fost înfrînt!

Înțelege tu asta, iubita mea soție ?

Învinși am fost, bătută și noi, și moldovenii! Înfrînti! Greu cuvînt de rostit pentru un ostaș ! Pentru prima oară în viața mea de ostaș am fost înfrînt!

Și a trebuit să îndurăm rușinea grea de a ne retrage noi, din fața dușmanilor mult mai numeroși și avînd ei și o mult mai bună poziție strategică decît a noastră!

Asta—i! Am fost bătută, ce mai vorbă ! Cît de rușinat mă simt!

Asta e durerea cea mare! Rușinea de neîndurat!

Zicînd acestea Timuș din nou oftă, adînc îngîndurat, nemulțumit de dînsul și de lumea întreagă.

Și gema încrunțat, înciudat, și—și ținea capul cu mîinile, necăjit foarte.

Și nici chiar sărutările și dezmiertările Ruxandrei, care—i amintea mereu că vor avea un copil, și tot ce—i spuse dînsa nu—i puteau alunga lui Timuș supărarea grea, nu—i puteau descreți fruntea. Din nou revenea la cele întîmplare la Finta...

—Ah, de—ai ști, Ruxandra mea! De—ai ști! Ce cumplită încheștare a fost! Pe viață și pe moarte !

De neînchipuit!

Să—ți povestesc numai...

Cum s—au desfășurat faptele și lupta și înfrîngerea! Să—ți povestesc totul...

Am biruit la început... I—am pus pe goană pe seimenii lui Matei Basarab...

Ascultă numai... Să vezi și tu...

Cît de nestatornică este soarta războiului! De necrezut !

Dar Ruxandra îl întrerupse îmbiindu—l la odihnă :

—Mai întîi odihnește—te, iubitul meu. Ești atît de trudit și flămînd și mîhnit!

Întîi trebuie să te odihnești, să dormi. Istovit frînt ești de atîtea nopți nedormite, de încheștarea bătăliei ce ai dus... Odihnește—te !

Și după aceea îmi vei povesti totul cînd te vei simți mai domolit. Acum trebuie să te odihnești întîi, te rog, dragul meu, iubitul meu drag.

Vorbea cu el mîngîios, așa cum o mamă își alintă copilul.

Ascultător, ca un copil, Timuș o mai îmbrățișa o dată pătimaș pe scumpa lui soție Ruxandra, apoi se întinse în pat și adormi pe dată, adîncit într—un somn greu de plumb, fără vise, după trudirile prin care trecuse...

.....

Capitolul XXIII. DIN NOU, VASILE LUPU...

Dar, în acest timp, la Iași, Vasile Lupu, puțină vreme după plecarea lui Timuș, află că Gheorghe Ștefan trecuse din nou munții venind în Moldova cu ajutoare puternice de la Rakoczi și se îndrepta spre spre a—l scoate din Domnie. Domnul Moldovei își n cercă singur norocul, dar oastea trimisă de el să—i lunge pe dușmanii invadatori fu învinsă cu toate că luptase vitejește.

Atunci porni însuși Vasile Vodă în fruntea restului de oștire, încercînd să le ție piept dușmanilor lîngă Iași, într—o ultimă și grea încheștare disperată.

În această bătălie Domnul Moldovei luptă cu toată energia, cu toată mîndria și cu toată ura sa nemărginită împotriva uzurpatorului Gheorghe Ștefan. Și totuși nu putu cîștiga bătălia, ba însuși fratele lui Vasile Lupu fu făcut prizonier și avea să stea mulți ani închis în temniță în Transilvania.

Vasile Lupu cu toată oastea lui fu biruit de puhoiul imens al oștilor lui Gheorghe Ștefan și abia de reuși să scape cu fuga din împresurarea în care fusese prins ca într—un clește.

Nevoit fu Vasile Lupu să pornească în goană nebună să se salveze înspre Ucraina. Împreună cu el luase o ceată dintre cei mai credincioși boieri ai săi și cu toții, cu primejdia vieții, goniră zi și noapte, căci tot drumul Vasile Lupu și ceata lui fură urmăriți cu înverșunare de dușmani, ba fuseseră cît pe ce să fie prinși.

În sfîrșit, Vasile Lupu și credincioșii care—l însoțeau reușiră să scape fără a fi ajunși din urmă de ostașii trimiși de Gheorghe Ștefan să—i prindă și extenuați se duseră din nou la Rîșcov, reședința ginerelui său Timuș și a fiicei sale Ruxandra, cerîndu—le adăpost și ocrotire.

În acest timp, biata Doamna Ecaterina, rămasă acolo, în Moldova, împreună cu fiul ei Ștefăniță, după fuga neașteptată a lui Vasile Lupu peste graniță, nu—și pierdu capul în această aspră restriște și primejdie, ci cu destoinicia ei știută, porunci să se încarce în grabă averea toată și sipetele cu nestemate și sacii cu galbeni ai lui Vasile Lupu și luînd cu dînsa cîțiva dintre cei mai credincioși oameni de casă ai ei, cît și pe cumnatul Domnului Vasile Lupu, Toma Cantacuzino, se duse să se refugieze în Suceava, cetate cu ziduri groase și foarte bine întărită din vremea lui Ștefan cel Mare, hotărîtă fiind Doamna să aștepte acolo reîntoarcerea lui Vasile Lupu — ajutat poate a doua oară de Timuș — în fruntea armatelor biruitoare, ca s—o elibereze din cetate...

*

* *

În cetatea Rîșcovului, la reședința sa, auzind Timuș de sosirea socrului său Vasile Lupu, din nou înfrînt, pribeag, trădat de boieri, îl întîmpină cu tot respectul de fiu, îi dădu găzduire și porunci slujitorilor lui să—i dea toată cinstirea cuvenită atît lui cît și boierilor care—l însoțeau.

După ce Vasile Lupu se odihni de oboseala și zbaterile drumului lung, veni și Ruxandra să—i dea binețe cu toată supunerea unei fiice bune.

Totuși revederea dintre tată și fiică fu destul de rece, căci teama cea mare a Ruxandrei era că Vasile Lupu va vroi din nou să—i ia bărbatul, pe iubitul ei Timuș, la război. Această temere o făcea pe drept cuvînt să tremure pentru viața soțului ei. Dar la această primă întrevvedere nu rostiră nici ea, nici tatăl ei nici un cuvînt despre proiectele lui de viitor.

După ce se lăsase îmbrățișată îndelung de tatăl ei nefericit, Ruxandra îl întrebă de sănătate, vroise să știe unde se află Doamna Ecaterina și fratele ei Ștefăniță.

Vasile Lupu îi spusese cîte înduraseră cu toții, că Doamna Ecaterina și cu fiul Ștefăniță rămăseseră acolo în puterea dușmanului, îi vorbise îndelung de trădarea boierului Gheorghe Ștefan... Blestemase pe trădător... Se înfuriase năprasnic... Oftase, gemuse... Apoi Ruxandra se retrăsese, ocupată fiind cu treburile gospodăriei. Și tot timpul, neobosită, veghea ca tatăl ei să nu ducă lipsă de nimic.

În zilele următoare Vasile Lupu trudit se odihni, dar sta abătut și nu scotea nici o vorbă, cu mintea

frământată de cele ce avea de făcut.

Ruxandra, bucuroasă de tăcerea lui, îl servea cu toată dragostea de fiică, dîndu—i adîncă cînstire spre a—l face să se simtă la largul lui în casa ei.

Dar și dînsa stătea la fel de tăcută, temîndu—se să scoată o vorbă măcar, prin care să redeștepte în firea semeață și autoritară a tatălui ei dorința de a porni la noi bătălii pentru redobîndirea Tronului pierdut, bătălii la care n—ar putea pleca fără sprijinul lui Timuș și al cazacilor lui.

Groaza de a—și vedea bărbatul din nou dus la război, îi încheșta dinții și ea se ruga fierbinte lui Dumnezeu să—i abată tatălui ei gîndul de la asemenea grozave primejduiri a vieții și fericirii lor.

Dar Vasile Lupu, neastîmpărat ca întotdeauna, de cum își veni în fire începu din nou să facă planuri războinice de viitor.

Dar cum deschidea vorba despre o nouă pornire cu război, ajutat de Timuș spre a—și recîștiga Tronul pierdut, el se izbea de opunerea îndîrjită, neînduplecată a Ruxandrei.

—Nu și nu, zisese ea.

Nu mai ai de ce să faci alte războaie, tată ! Nu vezi că e zadarnic ?

Totul trebuie mereu luat de la capăt și jertfești mereu atîtea vieți omenești pe cîmpul de bătălie ! Și nu izbîndești!

E ca și cînd te—ai juca într—una de—a v—ați ascunselea cu moartea !

Nu trebuie să mai sfidăm soarta! Nu, tată !

Bine că ați scăpat amîndoi cu viață!

Resemnează—te, Mărite Doamne! Ascultă sfatul fiicei tale — cu înțelepciunea căreia ziceai altădată că te mîndrești!

Cu lacrimi în ochi te implor, părăsește, tată, orice deșarte pofte de măriri și de reînscăunare pe Tronul Moldovei!

Nu te gîndești că poți fi ucis, Doamne ferește, chiar Domnia—Ta în vreuna din aceste bătălii la care mereu tot pornești?

Te rog, tată, din toată inima, pentru binele tău și al nostru al tuturor ! Renunță la acest Tron care—ți dă atîta zbucium și suferințe, care ți—a prilejuit cele mai amarnice necazuri.

Stai aci la noi liniștit...

Te vom îngriji să nu—ți lipsească nimic.

Dar Vasile Lupu mînios, de data aceasta nici nu—și mai pierdu timpul să—i răspundă măcar, ci în grabă plecă la Bogdan Hmielnițky, la reședința lui, la Cehrin să i se plîngă, ca de la părinte la părinte, de ceea ce el numea încăpățînarea fiicei lui, dar mai ales ca să—i ceară să—l sprijine cu ostile lui să—și recîștige Tronul.

Capitolul XXIV. TIMUȘ ÎȘI AJUTĂ DIN NOU SOCRUL

De cum sosi Vasile Lupu la el la Cehrin, își îi ceru sprijin în oști, Bogdan Hmielnițky îndată dădu poruncă lui Timuș să pornească degrabă cu cîteva mii de cazaci și de tătari, împreună cu Domnul Moldovei, ca să izgonească neîntîrziat pe Gheorghe Ștefan uzurpatorul, de pe Tronul Moldovei.

Ba el promise lui Vasile Lupu că va strînge și dînsul o oaste și mai numeroasă și va veni el însuși în ajutorul cuscului său.

Și cu tot plînsul și împotrivirile Ruxandrei, Timuș, ca un fiu supus ce se afla, ascultînd de porunca tatălui său, cu toate că deznădejdea Ruxandrei îi frîngea inima, plecă împreună cu Vasile Lupu și cu

oastea lui de cazaci aliați și cu tătarii ca să înfrunte noi bătălii.

Cu strângere de inimă își îmbrățișase el soția la plecare.

Iar Ruxandra doborâtă de disperare plînsese amarnic și blestemase trufia nepotolită a tatălui ei... Apoi leșinase...

Chiar la Soroca, întâlniră ei ostile lui Gheorghe Ștefan și le biruiră în chip strălucit. Și de cîte ori, în înaintarea lor spre Iași, Gheorghe Ștefan îi ataca mereu cu resturile armatei sale în grabă adunate, ei mereu îl biruiau. Și astfel Vasile Lupu cu moldovenii săi și Timuș cu cazacii lui, din biruia în biruință, din bătălie în bătălie, în cursul cărora atît de mulți căzură și de o parte și de alta — și unii și ceilalți moldoveni, reușiră să ajungă pînă în fața Sucevei, mereu triumfători!

Dar tocmai cînd Vasile Lupu era mai fericit de reușita obținută fiind sigur că oastea uzurpatorului fusese nimicită, iată că află cum Gheorghe Ștefan primise noi ajutoare puternice, o oaste odihnită, cu forțe noi, nu numai de la Rakoczi, ci chiar și de la Ioan Cazimir, regele Poloniei!

Această neașteptată schimbare a regelui Poloniei față de Vasile Lupu se datora manevrelor de culise, intrigilor meșteșugit țesute de prințul Wisznowiețky, cel atît de îndrăgostit mereu de Ruxandra, căci cu toate că o știa măritată, Wisznowiețky nu renunțase la Ruxandra ! El tot mai spera nebunește că dacă ar reuși să—l vadă ucis în luptă pe Timuș, Ruxandra văduvă, ar deveni cu siguranță soția lui! El o iubea cu o patimă ce—i întuneca judecata.

Și mult trebuise să ticluiască el tot felul de intrigi pînă să reușească a—l împinge pe regele Ioan Cazimir ca să—și pornească ostile polone împotriva Domnului Moldovei!

Reușise în sfîrșit, ba chiar el fu numit comandantul acestei oști polone potrivnică lui Vasile Lupu și lui Timuș.

Astfel că, în timp ce Vasile Lupu se retrăgea departe în păduri, Timuș și cazacii lui, spre a nu fi înconjurați, de dușmani, fură nevoiți să se retragă între zidurile Cetății Suceava, așteptînd acolo cu încredere sosirea tatălui său Bogdan Hmielnițky cu ostile sale, în ajutor.

Aci în Cetatea Sucevei după cum am spus, se mai afla și Doamna Ecaterina cu Ștefăniță, fiul ei, în vîrstă numai de **12** ani, împreună cu aceia dintre boierii credincioși care o urmaseră și cu oștenii moldoveni cei mai viteji.

Și începu asediul...

Dar nici unul dintre cei aflători în Cetate nu era îngrijorat și Timuș cu cazacii lui mai puțin decît oricine, căci în Cetate se aflau merinde din belșug, iar zidurile Cetății erau foarte groase și puteau rezista oricîtor atacuri.

Nenorocirea cea mare însă fu că polonezii care atacau cu atît de mare îndîrjire erau conduși după cum am văzut de prințul Dimitrie Wisznoviețky, acel pretendent la mîna Ruxandrei, care după cum știm venise cu doi ani în urmă, în taină, pînă la Palatul Domnesc din Iași, pătrunzînd sub haine de negustor ca să îi vorbească Ruxandrei de dragostea lui arzătoare, s—o faca să primească a fi soția lui, și fusese respins cu asprime de Ruxandra.

Iată deci că și prințul Wisznoviețky tot atît de nebunește îndrăgostit de Ruxandra ca și Timuș, și el ca și acela, avusese gîndul neștiut de nimeni de a vorbi întîi cu dînsa, înainte de a o cere de la tatăl ei, sperînd s—o cucerească, s—o înduplece să—l ia pe el de soț.

Dar venise prea tîrziu, după ce inima Ruxandrei fusese dăruită lui Timuș, o dată cu promisiunea de a—l lua de soț.

Despre această dragoste și înțelegere dintre Ruxandra și Timuș numai Wisznoviețky avu bănuială atunci cînd, venit ca oaspete la nuntă, văzu strălucirea din ochii Ruxandrei. Inima lui de îndrăgostit înțelegea multe, ghicea totul...

Totuși nu se descurajase, mereu nebunește sperase și mai spera încă să o poată lua de soție tot el pe Ruxandra, cîndva...

Dar respingerea aspră îndurată, Wisznoviețky n—avea s—o uite niciodată ! Și nici dragostea lui înflăcărată pentru prea frumoasa Domniță Ruxandra n—avea să i se stingă din inimă niciodată, ci acum ea se reaprinsese mai înflăcărată decît oricînd...

Atunci, venit la nunta lor, prințul Wisznowiețky, cu aceea intuiție a omului îndrăgostit și respins, și cu preștiința omului gelos și înciudat că fusese respins, dar care mai iubea încă, fusese singurul care ghicise adevărul: și anume că Timuș și Ruxandra de mult se cunoscuseră și se iubiseră în taină. Și din acea clipă, ura lui înverșunată împotriva lui Timuș, pe care—l considera cel mai aprig dușman al său,

căci îi furase dragostea neasemuitei Ruxandra — această ură întunecată nu mai cunosc margini și nu—i dădea tihnă nici ziua, nici noaptea !

Mereu își repeta, răsucindu—le ca pe un cuțit în rană, frământându—se, presupunerile—i întunecate.

El, Timuș, era singura stavilă spre inima Ruxandrei!

Cu siguranță că dacă Timuș ar pieri, Ruxandra văduvă, deci liberă, ar deveni soția lui! își repeta el e zeci și de zeci de ori, pînă la obsesie. De altfel acest Timuș — își zicea Wisznowiețky — nici nu merita o soția atît de minunată !

Și tot din nemărginită ură de moarte împotriva lui Timuș și în dorința aprigă de răzbunare, sperînd să—l poată uide în luptă, ceruse să vină el însuși cu ostașii lui în ajutorul lui Gheorghe Ștefan !

Acum prințul Wisznowiețky îl avea în mînă pe Timuș. Aci, în fața Sucevei, aci se va hotărî soarta lor, a amîndorora, și aceia a Ruxandrei! — își zicea Wisznowiețky cu neînduplecare și nădejde.

Astfel cei doi rivali se luptau într—o luptă necruțătoare, pe viață și pe moarte, Wisznowiețky fiind cel care dorea moartea cu orice preț a lui Timuș care nu bănuia nimic...

Și cu ură întunecată și vrăjmășie Wisznowiețky întetea tot mai mult atacurile dese asupra Cetății Suceava. Dar zidurile erau groase, iar ostașii moldoveni se luptau ca lei! Timuș era foarte viteaz și netemător de moarte. Și la fel de viteji erau și cazacii lui!

Astfel că oștenii moldoveni uniți cu cazacii reușeau să respingă de fiecare dată nenumăratele atacuri furibunde, sălbatice, nimicitoare, poruncite de Wisznowiețky Polonezilor.

Nici chiar ploaia de ghiulele pe care ei le trimiteau asupra asediaților nu—i înspăimînta pe moldoveni și nici pe Timuș și pe cazacii lui! Ei continuau să apere cu neînfricare zidurile Sucevei.

Trei luni și jumătate durase asediul și sortii de izbîndă nu se arătau nici de o parte, nici de cealaltă.

Dar iată că în ajutorul polonezilor asediatori mai veniră alți 6,000 de ostași unguri odihniți, puși sub comanda lui Kemeny Janos, și 600 de nemți, cu patru tunuri.

Auzind de așa puternice întăriri ce—i veneau, Gheorghe Ștefan prinse curaj și veni și își așază tabăra chiar în fața Sucevei.

Și acum începură dușmanii cu toții să tragă cu turile asupra Cetății. Dar zidurile Sucevei erau atît le puternice încît erau de neclintit. Iar moldovenii, laolaltă cu Timuș și cazacii lui făceau minuni de vitejie.

Însuși cronicarul Miron Costin ne spune că „*se băteau ca lei și moldovenii și cazacii lui Timuș. Și cu toate că acum nu mai aveau hrană, cît ajunseră a frige piei de cai morți, opinci, rădăcini spre a le mânca, cînd îi rodea foamea mai tare, cazacii făceau năvală afară din cetate, tocmai pe acolo pe unde băteau tunurile mai tare, căci așa este hirea lor neînfrînată și neînsălmîntată.*”

Și iată că survine deodată un fapt, de mică însemnătate, dar cu tragice urmări pentru eroul nostru Timuș!

În noaptea de 16 decembrie 1653, trei prizonieri poloni reușiră să fugă în tabăra Polonezilor...

Aici, ei se duseră la Wisznowiețky îi destăinuiră cu mare precizie locul anume unde stătea de obicei Timuș.

În ura lui nemărginită, Wisznowiețky fără o clipă de zăbavă porunci pe loc ca toate tunurile să fie îndreptate chiar înspre acel loc.

Și începură tunurile să tragă toate deodată, fără încetare, o ploaie de ghiulele asupra acelui punct al cetății.

Timuș, pe care atacul acesta masiv și neașteptat îl surprinse la postul de comandă, fu rănit grav la cap și la picior și căzu la pămînt.

În stare gravă el fu transportat în Palat unde, rănilor infectîndu—i—se, cu toate îngrijirile, el muri după patru zile în chinuri și dureri groaznice...

Ne spune cronicarul că, timp de cîteva zile, Doamna Ecaterina le ascunse cazacilor moartea lui Timuș.

Dar cazacii, care își adora comandantul, cuprinși de bănuială, cerură insistent să—l vadă, așa rănit cum era, căci altminteri ei depun armele și deschid porțile Cetății, știut fund că ei numai de dragul lui Timuș luptau aci!

Iar dacă Timuș nu mai este, ei nu mai au de ce lupta!

Și atunci frumoasa Doamnă Ecaterina, îmbrăcată în straie cernite și cu lacrimi în ochi, le vorbi cu sfințire găsind cuvinte mișcătoare ce au rămas în istorie :

—*Bravi cazaci, le zise ea. Vă vorbesc din inimă vouă, ca unor ostași viteji între viteji, care v—ați dat*

cuvîntul de cinste de a apăra Cetatea noastră de cotropitori. Iată vă voi spune adevărul adevărat:

„O mare nenorocire ne—a lovit!

„Timuș al nostru, Timuș cel nebiruit a căzut jertfă la datorie ! Timuș s—a stins din viață ! Timuș nu mai este!

„Și totuși pentru noi toți el nu e mort! Căci amintirea lui e atît de vie în sufletul nostru încît va dăinui mereu !

„Iar faptele lui de eroism și devotament, jertfa lui să vă fie pildă și îndemn!

„Timuș, iubitul vostru comandant, v—a adus aci ca să luptați. Iată, aceasta este porunca lui!

„Cum ați putea voi oare să mă părăsiți în această grea cumpănă pe mine, care sînt mama soției lui Timuș, mama Ruxandrei Hmielnițky...

„Și voi știți doar, viteji cazaci, că Ruxandra poartă în sînul ei pe fiul lui Timuș, moștenitorul numelui și vitejiei lui!

„Dar încă, nu gîndiți voi oare, voi, cazaci viteji ? Ce va zice Hatmanul vostru Bogdan Hmielnițky cînd va sosi aci cu oastea lui și va afla de o asemenea fapta a voastră ?

„Căci Bogdan Hmielnițky a promis că va veni și cuvîntul lui e sfînt, va veni, de asta sînt sigură !

„El e un viteaz fără seamăn și va birui pe Polonezi, despre asta sînt adînc încredințată!

„Și îndată după biruința de acolo, el va veni aci grabnic în ajutorul nostru!

„Așteptați—l voi care îl cunoașteți atît de bine, așteptați—l cu aceiași nestrămutată încredere pe care eu o am într—însul!

Zicînd acestea, Ecaterinei Doamna îi curgeau lacrimile șiroaie pe obraz și ea părea întruchiparea însăși a durerii și deznădejdiei...

Plin de adîncă venerație pentru Bogdan Hmielnițky, pe care—l îndumnezeiau și—l urmau cu o supunere oarbă, cazacii își dădură seama cît de urîtă ar fi purtarea lor, dacă ar depune armele și ar pleca, părăsind—o pe Ecaterina Doamna la vreme de restriște.

Înduioșați de nefericirea Doamnei Ecaterina, ridicară cu toții, în același timp, mîna dreaptă în sus jurînd s—o apere pe ea și pe fiul ei Ștefăniță pînă la ultima lor suflare. Și continuară lupta, apărînd mai departe Cetatea Sucevei, deși răbdau crunt de foame și de sete și erau hărțuiți fără încetare de dușmanii asediatori. Cu toate acestea cazacii continuară neclintiți să lupte vitejește, neînfrițați, făcînd minuni de vitejie, alături de boierii moldoveni și de mîna de oaste moldovenească ce mai rămăsese în viață.

Dar rîndurile lor erau rărîte tot mai mult de ghiulelele care îi omorau cu duiumul. Și trecură astfel zile și zile...

Dar după un timp, aflînd Doamna Ecaterina în ce grea încheștare se află Bogdan Hmielnițky acolo în Polonia și că bătălia pe care el o ducea cu ei va mai dura mult timp încă, ea pierdu cu totul nădejdea că el ar mai avea răgazul de a le veni la vreme în ajutor...

Și atunci, deși lăcrimînd greu, ea chemă pe căpetenia cazacilor și îi dădu chiar ea dezlegare și îndemn ca să înceteze lupta, să deschidă porțile Cetății, pentru a nu aduce prea multă jertfire de vieți omenești în această luptă atît de grea, atît de neegală în forțe și fără sorți de izbîndă...

Și ostașii ascultară de îndemnul Doamnei și încetară lupta.

După ce capitulară și deschiseră porțile Cetății Suceava, cazacii îndurerați și abătuți își luară cu ei mortul lor drag, pe Timuș Hmielnițky, al cărui corp fusese îmbălsămat, și porniră în trist convoi înspre Ucraina, spre a—l duce în patria lui.

Iară după ce trecură Prutul, iată că se întîlniră cu însuși Bogdan Hmielnițky care pornise înspre Moldova în goana mare a cailor iuți însoțit de o armată puternică, pentru a veni în ajutorul fiului său...

În Polonia lăsase pe unul din cei mai viteji generali ai lui să ție piept dușmanilor pînă se va reîntoarce el însuși.

Jalea și deznădejdea Hatmanului la vederea fiului său mort nu mai cunoscă margini! Se aplecă adînc și își sărută, plîngînd, fiul iubit, mort.

Apoi, oftînd din greu, posomorit, porunci căpeteniilor din convoiul mortuar să conducă trupul neînsuflețit al viteazului la Cehrin să—l depună în Catedrală și să aștepte cu înmormîntarea lui Timuș pînă se va întoarce el, Bogdan, după terminarea războiului cu Polonia.

Cazacii înțeleseseră că sosirea neașteptată a Hatmanului Hmielnițky în ajutorul lor, al asediaților de la Suceava, i—ar fi salvat, *dacă Ecaterina Doamna ar mai fi așteptat numai doua zile! Cu totul alta ar fi fost soarta războiului! Gheorghe Ștefan ar fi fost biruit și altul, cu totul altul ar fi fost cursul*

Capitolul XXV. JALEA RUXANDREI

Tristul convoi porni înspre Cehrin. Iar Bogdan Hmielnițky se reîntoarse pe cîmpul de luptă unde generalul lăsat să—i ție locul în lipsa sa îi tot hărțuise fără răgaz pe Polonezi. Lupta cea grea, hotărîtoare, între el și Polonezi abia de aci înainte avea să se dea.

Căpeteniile și cazacii care însoțeau pe Timuș, mort, ajunseră abia la 22 octombrie 1654 la Cehrin.

Și după ce depuseră în Catedrală sicriul cu rămășițele pămîntești ale lui Timuș, acele căpetenii de cazaci știau că abia de acum încolo începea pentru dînșii, care luptaseră sub comanda viteazului dispărut, cea mai grea misiune de îndeplinit! *Aceea de a vesti despre năprasnicul sfîrșit tragic al lui Timuș pe îndrăgostita Ruxandra, soția lui!*... Cu grea obidă și îndurerare porniră deci într—acolo...

De cum sosiră la Rîșcov, Ruxandra, care pe fereastră îi și văzuse, căci neliniștită adăsta zilnic scrutînd depărtările, privind într—una pe fereastră iarăși și iarăși, de luni de zile, doar o vedea venind vreun sol cu vești, Ruxandra le ieși veselă întru întîmpinare.

Fu mirată oarecum de înfățișarea lor jalnică și de chipurile lor încordate, posomorîte, încruntate, abătute și de faptul că ei privirile și le țineau cu îndărătnicie pironite într—una în pămînt. Dar ea neîncumetîndu—se să ghicească adevărul vroia să pună toate acestea pe seama oboselii drumului lung făcut de ei, și drept urmarea firească a istovirii în urma luptelor grele purtate.

Cîteva momente încă, Ruxandra, cu toate că simțea ca o gheară ce—i strîngea inima, așa, pe neașteptate, nu vroî încă să admită ceea ce era evident.

Și cu o ultimă slabă, dar îndărătnică licărire de nădejde, îi întrebă cu glas răgușit, privindu—i țință :
—Unde e iubitul meu soț Timuș ?

Acești viteji cazaci care nu tremuraseră în fața morții, care își rîseseră de ghiulelele ce cădeau ca ploaia asupra lor la Suceava, *numai de aceasta întrebare se temuseră tot drumul* și tare ar fi vrut ei să se afle în acea clipă cît mai departe de acolo, să înfrunte oricîți dușmani cu spada în mînă, dar să nu vadă figura temătoare, albită a frumoasei Ruxandra, atît de grăitoare în spaima ei disperată, cînd le puse această întrebare !

Oftările lor și ridicarea din umeri, lacrimile ce le picurau din ochi celor care—i fuseseră cei mai aproape fii Timuș o forțau totuși pe Ruxandra să bănuiască ceea ce încă dînsa nu putea, nu vroia să creadă !...

—Să fie oare rănit grav ? Răspundeți—mi!... Vorbiți, în ce bolniță se află el, zăcînd ? — mai avuse puterea să întrebe ea cu un țipăt de durere care ar fi înduioșat și pietrele.

Vorbiți! Nu mă chinuiți astfel!

Dar vorbiți o dată, nu vedeți că mă ucideți cu tăcerea voastră ?

—Mărită Doamnă, a noastră stăpînă, bine ar fi să fie doar rănit! Dar află Măria Ta că mult iubitul și viteazul nostru Timuș nu mai este !

A căzut ca un erou neînfricat luptînd ! E mort!

Și rostind aceste cuvinte, oștenii încărunțiți în lupte plîngeau ca niște copii...

—Mințiți! Nu—i adevărat! Nu se poate să fie adevărat! — răcni Ruxandra ca înjunghiată în inimă.

Altceva nu mai putu să zică.

Dădu un țipăt sfișietor de vuiră depărtările, și în aceeași clipă se prăbuși la pământ, pierzându—și cunoștința...

Iar cazacii aceștia oțeliți în lupte grele, netemători de moarte, dar cu sufletul bun, duios ca de copii, deznădăjduiți, plîngeau acum în hohote, ca niște orfani, nevolnici cum se simțeau ei și cu totul de prisos.

Abia acum cuprindeau ei cu adevărat adîncă sfișiere sufletească și pierderea suferită de dînșii, de toată Ucraina și mai ales de biata Ruxandra !

Și tot hohotind în plîns jalnic se urcară ei pe cai, ieșind cu capul plecat din această curte, devenită lăcaș al jalei și deznădejdei...

Cînd își reveni din leșin, Ruxandra, pînă să—și dea seama ce e cu dînsa, văzu în juru—i adunate pe toate femeile ei.

Și cu toatele mîngîind—o cu duioșie, o implorau să fie calmă, să—și stăpînească durerea, căci zbuciumul ei ar putea dăuna pruncului pe care ea îl poartă în sîn și care este și copilul lui Timuș.

„De dragul acestui copil, ziceau ele, care va fi un al doilea Timuș, urmașul lui, la fel de viteaz ca și dînsul ea trebuia să se cruțe, să se împace cu soarta ei nemiloasă, crudă, căci oricum ce alta ar mai putea face ea acum, cînd Timuș s—a săvîrșit din viață ?

A murit vitejește pe cîmpul de luptă !...

Și atîtea, și atîtea alte mii și mii de feciori tot atît de tineri ca și dînsul mor în bătălii și lasă mame nădezdăjduite, soții cernite, nenumărați copii orfani!

„Și ce să putem face noi, femeile ! Căci iaca așa e la război ! Și nimic alta nu putem face noi slabe și nevolnice decît să jelim și să ne tînguim, stăpînindu—ne deznădejdea.

„Moartea hîdă nu alege, ci de—a valma seceră, fie că cel ajuns de ea se află în fruntea oștirii, ales între aleși, sau e numai un om de rînd dintre cei mulți. Moartea seceră fără cruțare, de—a valma !”

Acestea toate, și cîte multe alte cuvinte de mîngîiere și îmbărbătare printre tînguiri și jelanii, i le spuneau Ruxandrei femeile ei de casă...

Dar ea nu le auzea... Zgomote supărătoare, bolborosiri fără șir, neînțelese îi păreau ei vorbele lor...

Împietrită stătea în nemărginita ei durere, încremenită îi era chiar și gîndirea !... Fără a spune un cuvînt, cu înfățișarea—i dureroasă, ca fulgerată, părea că viața însăși i se oprișe în loc...

Abia de putea respira. Părea ca dusă de pe această lume, cu mințile rătăcite...

Apoi, deodată, din această tăcere de gheață, Ruxandra scoase din nou un răcnet sfișietor ce nu avea nimic omenesc în el.

Și nu rosti decît doar aceste cuvinte :

—Tată ! Tată, de ce mi—ai ucis norocul, ta—a—tă !

Și simți cum ceva i se rupea înlăuntrul ei.

O durere crîncenă ca o lovitură de secure...

Apoi din nou își pierdu cunoștința...

De—atîta zbucium începură — înainte de vreme — durerile facerii.

Și se luptă biata Ruxandra cu moartea și cu încrenșatele dureri cumplite ale facerii, și după două zile și două nopți de chinuri, ea născu doi gemeni morți...

Erau băieți amîndoi și semănau atît de uimitor cu Timuș, de ai fi zis că sînt leit portretul tatălui lor.

Dar Ruxandra nu—i văzu căci nu știa nimic din tot ce era în juru—i, ea luptîndu—se din greu cu moartea...

Apoi Ruxandra căzu la grea zăcere și îndelungă vreme tot astfel luni de zile în șir, ea fu într—una între viață și moarte...

Dogorea ca focul și avea privirile rătăcite din cauza febrei și în delirul ei aci vorbea cu Timuș de parcă ar fi fost viu alături de ea, aci îl jelea mort, aci își muștra tatăl că i l—a dus pe Timuș la moarte...

.....
Săptămîni în șir ea își frîngea mîinile cu disperare și iarăși delira cuprinsă de spaime îngrozitoare, zbătîndu—se amarnic.

Dar tinerețea ei birui în sfîrșit boala...

După trecere de mai multă vreme, încetul cu încetul Ruxandra începu să—și vină în fire, dar nu—și mai amintea prea bine de toate prin cîte trecuse...

Pînă cînd, într—o zi, simțîndu—se puțin mai bine, ea își chemă femeile care devotate o îngrijiseră,

cercetîndu—le, întrebîndu—le, rugîndu—le să—i spuie cum s—a întîmplat nenorocirea !

Iar ele clătinau din cap, oftau și cu glas scăzut o rugau să nu mai gîndească la cele întîmplate, — o rugau, sărutîndu—i mîinile slăbite și palide ca ceara :

—Mărită Doamnă, la ce bun să mai răscolești zadarnic durerea trecută ?

„De ce să zgîndări rănila sufletului care abia s—au mulcomit din arsura lor de foc !... „Așa ți—a fost soarta, înduplecă—te a nu mai gîndi la nenorocirea care te—a lovit...

„Căci ce alta mai poți face acum, decît să te pleci în fața celor întîmplate ! ?

„Ai fost atît de greu bolnavă, la un pas de moarta mult iubita noastră stăpînă. Nu ai voie să te lași cotropită de durere."

Iar Ruxandra clătinînd din cap deznădăjduită se tînguia din nou cu jale :

—De ce ? De ce n—am murit ? Ar fi fost cu mult mai bine pentru mine...

Căci tare mi—e greu, dragile mele !

Nu pot, nu pot trăi fără el, fără dragostea lui... înțelegeți oare ?...

Nu pot, nu pot să mă împac cu gîndul că n—o să—l mai văd niciodată !

Timuș era totul pentru mine, el, singura dragoste fi a vieții mele, el, soțul meu neprețuit!... Iubitul meu, soțul meu !...

Acum fără el nu văd de—aci înainte decît durere, pustiu singurătății și acest dor sfișietor nesfîrșit după el, dor ce nu mi se va mai stinge din inimă niciodată; niciodată !..."

Și din nou izbucnea în amarnic plîns cu suspine. Și plîngea iarăși și iarăși pînă cînd cădea istovită nemaiputînd nici să gîndească măcar, apoi iar își pierdea cunoștința.

Femeile ei o găseau leșinată, palidă ca ceara încît adesea se temeau că ea murise. O ridicau plîngînd și tînguindu—se încercau s—o readucă în simțiri.

Și în zbucium, lacrimi și tînguiri amarnice trecură luni și luni de zile...

De la un timp, Ruxandra își simți ființa toată ca amorțită...

Și își schimbase cu totul firea, devenind închisă, de nepătruns.

Durerea și dorul înfipse adînc în suflet parcă îi arseseră ființa.

Uneori abia de se mai recunoștea. Ea să fi fost oare femeia aceasta cernită, mereu posomorită ? Ea cea în trecut atît de voioasă, atît de fericită cu Timuș ? ! Și ea cea de acum, urgisită de soartă, singură, văduvă la nici un an după căsătorie !

Și încă ea nici nu împlinise 24 de ani, și iată era acum singură—singurică pe lume și pustie!... Și așa va fi mereu, singură și pustie, tot restul zilelor ei, așa hotărî să rămînă : văduva lui Timuș ! Singura iubire a vieții ei...

Neclintită fu în hotărîrea ei!... Va trăi doar cu amintirea lui.

Căci dragostea ei pentru Timuș, singura ei dragoste, era și astăzi la fel de puternică, de vie, ca și—n primele zile!

Hotărî deci cu nestrămutare ca pentru totdeauna să—i păstreze memoria adînc săpată în inima ei și să rămînă văduvă pînă la sfîrșitul vieții sale !

Boala o împiedicase de a—l vedea mort. Pentru ea Timuș, iubitul ei, soțul ei, tot ce avea mai scump pe lume, era viu, trăia! Nu vroia să—l creadă mort! Nu!

Pentru ea, el trăia, era viu ! Așa—l va purta ea în suflet de—a pururi! Și ca să poată duce povara atît de grea a cumpitei ei singurătăți și a durerii sfișietoare, ea își impuse să—l creadă plecat la lupte, încredințîndu—se că—i așteaptă întoarcerea!

Nu trebuia și nu vroia să creadă că nu—l va mai vedea niciodată ! Nu !

Inima ei iubitoare nu putea accepta lespeda grea a acestui cumpit cuvînt: niciodată !

Nu!

Atîtea și atîtea femei își așteptau ani și ani de zile soții plecați departe, la război.

Și ea va aștepta mereu, ca și dînsule, trebuie să creadă că Timuș al ei e viu, că trăiește undeva departe... plecat la război și într—o zi se va întoarce la dînsa !

Numai trăind cu icoana chipului lui drag păstrată *vie* în adîncul sufletului ei, numai în felul acesta nu—și va pierde ea mințile de deznădejde...

Și așa cum după un uragan chiar și ruinele, frînturile cruțate de dezastru îți sînt scumpe prin tot ce îți evocă ele neconținut, tot astfel și Ruxandra în deznădejdea ei se agăța de acele crîmpeie de amintiri dragi și din torsul lor ea închea în inima ei această credință nouă că Timuș nu e mort și va reveni,

cîndva, iarăși acasă la dînsa, și totul va fi iarăși ca mai înainte...

Credință care—i dădea ca o licărire de nădejde și—i era balsam rănilor sufletești...

Din înnegurarea și calvarul în care se zbătuse — o dată cu această fărîmă de nădejde picurată în suflet —, ea reuși încetul cu încetul să regăsească puterea de a—și duce zilele de azi pe mîine...

Această speranță, slabă rază de lumină, destrămase puțin cîte puțin bezna în care îi fusese cufundată mintea în acele îndelungi luni de zăcere.

Și astfel revenirea la viață a Ruxandrei era ca o întoarcere la vremea cînd îndelunga ei așteptare era susținută de nădejde. Pe atunci le fusese dat amîndurora ca tot în singurătate și—n așteptare să li se închege mereu mai puternică dragostea, asemeni unui poem nemuritor zămislit cu greu de cel mai înzestrat dintre marii poeți al lumii...

Gîndind la trecut Ruxandra îl revedea pe Timuș cum se apropia de dînsa vroind parcă s—o îmbrățișeze. Dar cînd și ea întindea brațele ca să—l cuprindă, imaginea scumpă se destrăma, pierea...

Ațipise gîndind la el și în vis fusese iarăși atît de fericită !... Iar deșteptarea o prăvălea din nou în prăpastia ei de durere.

În zadar îi spuse socrul ei cuvinte de îmbărbătare, de mîngîiere pentru inima ei sfîșiată, nici chiar el nu reuși să—i micșoreze povara durerii ei nețărmarite.

Atunci, vroind să aducă puțină alinare sufletului ei chinuit, pustiit, Bogdan Hmielnițky îi dăruie Ruxandrei cetatea Rîșcovului, în deplină stăpînire.

Rîșcovul, locul atît de îndrăgit de ea, pentru în veci neuitatele amintiri ale fericirii ei trecute, despre care—i vorbea aci mereu fiecare colț, fiecare alee, totul îi amintea mereu dragostea neasemuită dintre ea și Timuș...

Zile întregi stătea pironită locului, gîndind la clipele de neuitat, dar vai, atît de scurte, petrecute împreună cu el, aci în acest Rîșcov, cuib îndrăgit, martor al dragostei lor!...

Cetatea întreagă și fiecare obiect în parte îi amintea atîtea și atîtea scene din scurta lor viață laolaltă, viață atît de fericită...

Cînd Ruxandra încerca să lucreze, amintirile nu—i dădeau pace, năvăleau puhoi asupra ei.

Parcă auzea aievea vocea lui gravă. Ea îi răsuna mereu în urechi, cu timbrul ei plăcut, cu inflexiuni metalice, cînd vorbea cu ceilalți, și atît de duioasă cînd ei i se adresa ei...

Retrăia intens și acum clipele de neasemuită fericire ale primelor lor întîlniri, acelea din pădurea seculară de lîngă malul Prutului, pe pajiștea aceea cu flori atît de minunate că păreau a fi fost din grădina Zînei Florilor...

Amintiri dragi, amintiri de neuitat!

Comori neprețuite ale inimii... Adesea i se părea că—l vede aievea pe Timuș. îi auzea glasul, cînd înflăcărat de dragoste, cînd tremurător, tulburat de teama de a nu o fi supărat...

Îi stăruiau în minte cuvintele minunate rostite de el și strălucirea ochilor lui care o fascinaseră atunci cînd îi vorbise prima dată. Și chipul în care le rostise el, vorbele acelea de dragoste !

Totul i se redeștepta în suflet cu atîta putere încît i se părea că Timuș e alături de dînsa... că parcă ieri s—ar fi petrecut totul...

Trăia cu el în suflet, în gînd, ore întregi, îi zîmbea, îi răspundea de parcă ar fi fost viu...

Apoi își revenea din această blîndă visare scumpă inimii ei rănite, privea în juru—i și simțindu—și cumplita însingurare, pustiul imens din juru—i, izbucnea iarăși și iarăși în plînsul acela sfîșietor ce făcea să răsune prelung sălile palatului... Era încătușată pentru de—a pururi în durere, ce se revărsa asupra—i ca un potop ucigător...

Atunci privirea bolnavă a Ruxandrei se rotea în jur, rătăcea fără țintă de la un obiect la altul, fără să le vadă, fără să le recunoască, fixîndu—se apoi în gol... Istovită de frămîntări și sfîșietoare regrete, mistuită de dor nestins după cel pierdut, nimic din viața din juru—i n—o interesa. Zăcea fără puteri ceasuri întregi cufundată într—o apatie inconstientă, bolnavă la trup și la suflet, pierdută în sfîșierea lăuntrică ce o mistuia ca un foc necruțător.

O durea trecerea în ceață a zilelor pustii, nesfîrșit de lungi, îi făcea rău lumina, o supăra cel mai mic zgomot, totul o durea...

Iar femeile ei, martorele tăcute și neputincioase ale deznădejzii ei, așteptau smerite și triste pe la uși, și de cum o auzeau plîngînd, veneau la dînsa s—o mîngîie, să—i stingă focul cu vorbe dragi de alinare, sperînd, biete, că prin sporovăială lor să—i abată gîndurile de la acea durere fără de margini în care Ruxandra era mereu cufundată atît de adînc.

Și uneori ele, cu devotamentul lor nesfârșit, reușeau într—adevăr s—o smulgă pe stăpîna lor din coplesirea în care era prăbușită...

De la un timp, încetul cu încetul, ele reușiră, în sfârșit, să trezească în Ruxandra un oarecare interes pentru broderiile neprețuite, vestite, dar atît de migăloase, fala rusoaicelor, broderii grele care cer încordată atenție, îndemînare și adevărată artă în potrivirea culorilor, măiestrie în execuție.

Și începu Ruxandra să brodeze cu aceeași patimă pe care o punea în tot ce făcea. Și cu cît lucrul era mai greu, cu cît el cerea mai încordată atenție, cu atît mai mult uita ea de gîndurile dureroasei ei tristeți.

Cu trecerea timpului, lucrînd, ocupată fiind toată vremea, i se mai potoli acea înrîncenare care îi arsesese neostoit inima, ca un pojar.

Credea și nu credea că el e mort...

Și încetase și sfredelul ce i se răsucise parcă într—una în cap pînă atunci, încingîndu—i—l cu foc...

Se mai liniștise oarecum.

Numai ghimpele acela dureros din inimă, tot mai stăruia încă...

Acum, adesea obișnuia să stea la fereastră privind îndelung pe întinsul nesfârșit al cîmpiilor ce i se întindeau la picioare pînă departe la marginea zării, mereu în așteptare... Numai spunîndu—și că el nu poate fi mort, ci plecat departe, putea ea îndura amarul singurătății.

Dintotdeauna îl așteptase ! *Așteptarea răbdurie îi fusese tainul dat ei de soartă!* Și îl aștepta și acum, deși fără speranță...

Faptul că nu—l văzuse mort, o ajuta mult în această amăgitoare amortire a durerii ei ascuțite...

Și stătea așa pierdută în visare ceasuri nesfârșite la fereastră privind îndelung în depărtare, privind neobosită în zare, cînd de la o fereastră, cînd de la cealaltă, așa cum atît de frumos spune cronicarul:

„Privea îngîndurată, de la una din ferestre la stelele Ucrainei iar de la alta la cîmpiile Moldovei — copilăria ei fără griji de o parte și fericirea pierdută de cealaltă parte!”

Își lipea obrazul de fereastră ce da înspre cîmpiile Moldovei privind îndelung, mereu în așteptare, amăgindu—se că poate îl va vedea apărînd ca în alte dați, acolo, departe la orizont, întîi ca un punct ce se tot apropia, mărindu—se, dîndu—l la iveală pe Timuș al ei, falnicul călăreț, în fruntea cazacilor săi ce goneau ca gîndul spre casă...

Îl auzea șoptindu—i la plecare :

„Îmi va fi un dor năprasnic de tine, Ruxandra... Doamne, cît mi se va părea de pustie viața departe de tine!... Și cît mă voi grăbi la întoarcere ! Aripă aș dori să am, să pot zbura ca gîndul de iute, să viu lîngă tine, iubito mult îndrăgită !”

Îi auzea vorbele lui și din nou ele i se răsuceau brusc ca un sfredel în minte, durînd—o crunt...

Cerul era de un albastru viu. Murmurul foșnit al frunzișoarelor sub adierea ușoară a vîntului și razele soarelui învăluiseră mugurii frunzișurilor mestecenilor și ale florilor din grădină dîndu—le strălucire nouă.

Era primăvară și pomii roditori erau încărcăți de buchete mari de flori roz—albe ca pentru o mare sărbătoare...

Natura cu nepăsare se împodobise mai bogat decît oricînd, fără să vrea să știe de durerea ei...

Capitolul XXVI. DIN NOU VIN PEȚITORI...

Cu tot refuzul ei de a vedea oaspeți, cu toată severa ei claustrare, totuși frumusețea vestită a Ruxandrei făcea pe foștii pretendenți să viseze iarăși la dînsa. Și cu toate că nici nu se împlinise încă

anul de la moartea lui Timuș, începură să vină și aici la dînsa mulțime de pețitori s—o ceară în căsătorie, așa cum altădată veniseră s—o ceară de la tatăl ei, Vasile Lupu...

Și printre ei, cel dintîi și cel mai înflăcărat, fu, bineînțeles prințul *Wisznowiețky*, care stăruia îndelung să fie primit, fiind mai îndrăgostit de Ruxandra decît oricînd și revenind încă de două ori stăruitor să o ceară din nou în căsătorie, fără să fie primit de Ruxandra.

Apoi mai veniră în petiț de asemeni: conți, prinți polonezi, tot ce era mai de seamă pe atunci...

Veniră mereu pețitori nenumărați...

Sosiră pe rînd s—o ceară în căsătorie, căci faima frumuseții ei și a deosebitei ei inteligențe încă mai dăinuia și acum.

Ba chiar și nepotul lui Mihai Viteazul, pribeagul fiu al lui *Vodă Pătrașcu* și al *Doamnei Ancuța*, cel care se numea și el tot *Mihai* ca și vestitul său bunic — cel atît de iubit de popor, acela care reușise să împlinească pentru scurt timp Unirea tuturor românilor — chiar și nepotul acestuia o ceru în căsătorie pe Ruxandra...

Iar Ruxandra, mereu îndurerată și cernită văduvă, pe toți îi refuza scurt, cu neînduplecare, rămînînd de neclintit în hotărîrea nestrămutată ce luase de a rămîne văduvă pentru tot restul vieții ei!

Nevroind nici măcar de vorbă să stea cu dînșii, la fel de credincioasă rămase ea memoriei iubitului ei Timuș, ca și în cele dintîi luni de văduvie.

Cu prințul *Wisznowiețky* însă, atunci cînd veni s—o ceară în căsătorie pentru *a treia oară*, ea primi să stea de vorbă de data aceasta.

Și prințul foarte bucuros de această deosebită favoare și sperînd că acum va reuși în sfîrșit s—o înduplece să—l accepte de soț, de cum intră în camera de primire a Ruxandrei, se aruncă la picioarele ei vorbindu—i cu pasiune înflăcărată despre pătimașa lui dragoste pentru dînsa, mai înflăcărată azi decît oricînd, lăudîndu—i frumusețea neîntrecută, însușirile sufletești, implorînd—o să primească a—i deveni soție.

Dar Ruxandra în hainele ei mohorîte, părăind încă și mai fermecătoare în frumusețea și tinerețea ei austeră, dar împietrită în durerea ei i se adresa cu asprime lui *Wisznowiețky*, de astă dată fulgerîndu—l cu privirile încărcate de nemărginită ură și pe un ton de discret biciuitor : —Ridică—te, prințe, cît mai grabnic și încetează de a mă jigni cu astfel de manifestări nesăbuite! Ridică—te, îți spun !

Roșu de mînie și de rușinea ofensei primite, *Wisznowiețky* sări în sus ca ars și îi vorbi cu ciudă : —De ce îmi vorbești cu atîta dușmănie, Doamnă Ruxandra ? De ce socoti drept jignire dragostea mea înflăcărată și în veci credincioasă pentru Domnia Ta, dragoste care dăinuie de ani și ani de zile ?... Și cu cît timpul trece, vād, — vai mie, nefericitul, — pojar este ce simt, căci tot mai nespus de mult te iubesc, Doamnă !

—Nu jignire trebuia să spun, îl întrerupse brusc Ruxandra mînioasă, ci să te numesc ucigaș! Așa cum ți se cuvine ! Ucigașule ! Da ! Tu mi l—ai ucis pe Timuș, tu, călăule, cu știință și voință ! Și te întreb cum de cutezi a te înfățișa în fața ochilor mei, om lipsit de suflet și fără să ai mustrare de conștiință ! Cum de ai cutezat să calci pe aceste locuri sfințite de durerea mea necuprinsă și de amintirea aceluia pe care, află că de—a pururi îl voi iubi!

Pînă la moarte îl voi iubi, s—o știi! Numai pe el îl voi iubi de—a pururi! Tu, ucigașul lui, știut de lumea întreagă, cum de nu te—ai cutremurat venind aici, de teama osîndeii ?

Cum de ai cutezat a da ochi cu mine ?

Căci tu, numai tu cu ura ta, izvorîtă din această blestemată dragoste pătimașă, tu ai uneltit totul ca să mi—l ucizi!

Tîlhărește mi l—ai ucis!

Dinadins mi l—ai ucis, mișelule ! Sperînd nebunește că în acest chip mai ușor mă vei putea lua în sfîrșit de soție ! Ai mărturisit—o !...

Știe lumea toată că ai urmărit cu bună știință să mi—l ucizi, păgîn neomenos ! Pleacă din fața ochilor mei!

Și Dumnezeu să te pedepsească, să înduri de—a pururi chinurile și durerea mea!

—Ia seama, Doamnă Ruxandra, nimeni n—a cutezat vreodată să mă înfrunte și mai puțin încă să mă insulte pînă într—atîta !

Cu toată dragostea nemărginită ce simt pentru Domnia Ta, mi—ai călcat în picioare mîndria mea de

om ! Sînt polonez, ia seama ! Nu uita! Vestita mîndrie poloneză îţi va arăta cum ştie să se răzbune ! Mă voi răzbuna!

Duşmană îmi eşti, duşman îţi voi fi de azi înainte !

Doar atît îţi spun :

Teme—te de mînia mea !

Mă voi răzbuna şi asupra ta, oricînd voi avea prilejul ! Cît pentru răfuieli, ai văzut că—mi ţin făgăduiala!

Mă voi răzbuna şi asupra ta, să nu uiţi asta! De îndată ce voi avea prilejul! Ți—o repet! Să ştii! Niciodată nu voi uita ruşinea ce am îndurat azi! Niciodată ! Să ştii!

Zicînd acestea mîndrul prinţ Wisznowieţky cel temut de întreaga lume polonă era vînat de furie oarbă, scrişnea din dinţi şi strîngea pumnii, cuvintele ieşindu—i şuierătoare din gură.

Dar Ruxandra nu—l mai ascultase, ci mîndră şi dreaptă ca o statuie vie a durerii, ieşise din cameră, după ce îi aruncase o privire încărcată de nemărginită ură şi nespus dispreţ...

Din acea zi Ruxandra dădu poruncă să nu mai fie primit nici un peţitor sau soli de—ai lor de oriunde ar fi venit ei!

Şi la scrisorile lor de acest fel să nu li se mai dea nici un fel de răspuns !

Iar ea continua să—şi jelească morţii dragi: pe Timuş şi pe cei doi copilaşi gemeni pierduţi, fiii lui şi ai ei...

Şi trecură astfel cinci ani...

Cinci ani, trişti, lungi, nesfîrşiţi şi grei ca nenorocul, ani de neîncetată durere şi jelire, ani grei de neconţinut zbucium şi jalnice aduceri aminte pentru sufletul amărit şi singuratec al Ruxandrei...

Cufundată adînc în însingurarea de ea voită, şi pentru a fi cît mai aproape de Timuş, dar mai cu seamă pentru a rămîne credincioasă memoriei lui, Ruxandra nu mai vroi să părăsească Ucraina, ci atunci cînd părinţii ei refugiaţi la Constantinopole o chemară să vină să stea cu dîşii acolo, ea le trimise o scrisoare aspră şi foarte scurtă :

„Nu am ce căuta lîngă cel care mi—a ucis norocul pentru deşertăciunea puterii. Aci îmi e locul, în patria mult iubitului meu soţ, ucis mişeleşte de răutatea duşmanilor şi de neînduplecarea unui tată trufaş, închipuiţi—vă că am murit şi eu şi uitaţi—mă !...

Moto :

Totul poate sa se facă cenuşe şi pulbere, dar lumina iubirii adevărate se ridică şi din crăpăturile pămîntului, supravieţuind. Iubirea ei arzătoare, femeia o poartă în inimă de—a pururi ca pe o tinereţe nepieritoare...

A. de MUSSET

Capitolul XXVII. MOARTEA LUI VASILE LUPU

În tot acest răstimp de cinci ani, în Moldova se petrecuseră multe schimbări. Atunci, în 1653, după despresurarea Sucevei, în timp ce Vasile Lupu fugise la Bogdan Hmielniţky să ceară noi ajutoare ca să recucerească tronul Moldovei, Gheorghe Ştefan cel înscăunat a doua oară după înfrîngerea lui Vasile Lupu şi uciderea lui Timuş o luase prizonieră pe Doamna Ecaterina şi pe fiul ei în vîrstă de 12 ani şi îi

băgase la închisoare împreună cu alți boieri dintre aceia știuți de dînsul a fi rămas credincioși lui Vasile Lupu.

Pe cei trei nepoți de frate ai lui Vasile Lupu : Gavrilă, Alexandru și Enache — luați și ei prizonieri, — noul Domn Gheorghe Ștefan porunci fără milă să fie uciși în cele mai groaznice chinuri.

La fel pieri și Ștefan, fiul celui alt frate al lui Vasile Lupu, Hatmanul Gheorghe cel luat prizonier și dus în Transilvania. Acest frate al lui Vasile Lupu avea să fie ucis acolo în închisoare, tot din porunca lui Gheorghe Ștefan.

Astfel se stinge tot neamul lui Vasile Lupu datorită urii nemărginite a lui Gheorghe Ștefan și spre a—și asigura el Domnia asupra Moldovei.

Acest Gheorghe Ștefan, după cele ce ne relatează cronicarul, era un om de o cruzime și de un cinism neînchipuit.

Ca să se distreze porunca el călăilor să—i schingiuiască pe boierii arestați după ce le luase toate averile, averi imense, ba le luase chiar și „*hainele și odoarele și banii*”.

La fel poruncise el să fie speriați și Doamna Ecaterina cu Ștefăniță, împreună cu cei mai mulți boieri, printre care și frații Toma și Iordache Cantacuzino. Și anume poruncise să fie urcați ei toți într—o luntre și plimbați pe apa Bistriței, spunîndu—li—se mereu că vor fi înecați. Prin ce spaime neconținute treceau acești oameni și Doamna Ecaterina mai ales, e lesne de închipuit. Iar Domnul Gheorghe Ștefan, după ce se distrase în felul acesta, chinuîndu—i și înspăimîntîndu—i dădu ordin ca boierii să fie uciși...

Frații Cantacuzino scăpară cu viață numai datorită intervenției energice pe lîngă Gheorghe Ștefan a celui de al treilea frate, Stolnicul Cantacuzino, foarte influent la Curtea Munteniei.

Iar biata Doamna Ecaterina și Ștefăniță, fiul ei, rămaseră mai departe în închisoare. În acest timp Vasile Lupu ajuns din nou la Cehrin și cerînd ajutor de la Bogdan Hmielnițky ca să—și recapete Tronul, acesta îndurerat îi spuse că din moment ce fiul lui iubit, Timuș, nu mai este, el, Bogdan, nu mai are pentru ce porni la un nou război!

Și îl sfătui și pe Vasile Lupu să se potolească, să renunțe la Domnie, care numai rele i—a adus în ultimii ani, iar lui i—a ucis mîndrețe de fiu viteaz !

Atunci Vasile Lupu, foarte supărat, se duse la Hanul tătarăsc cu care era acum prieten, ca să—i ceară acestuia să—l ajute.

Dar și Hanul era sătul de războaie și îl refuză și dînsul de asemeni.

Acum nu—i mai rămînea lui Vasile Lupu alta decît să plece la Constantinopol și să încerce să înduplece pe Padișah ca să—l scoată pe Gheorghe Ștefan din Domnie și să—l înscăuneze pe dînsul din nou Domn al Moldovei.

Ajuns în fața Sultanului, acesta, după ce—i ascultă plîngerea, în loc să—i dea firman de înscăunare, îl trimise sub pază la *Ediculi* cetatea Celor 7 Turnuri la „*opreală*”.

Vasile Lupu acum nu era băgat chiar în închisoare, ci avea acolo camere luxoase și putea primi prieteni și vizitatori, avea servitori să—l servească, secretari care—i țineau corespondența la zi.

Dar n—avea voie să părăsească aceste camere ale lui, aflate în cuprinsul cetății, sub nici un motiv !

Și această situație dură *cinci ani* pînă în 1658 cînd, în sfîrșit, noul vizir Kiupruli, foarte bun prieten cu Vasile Lupu, obținu de la Sultan, în sfîrșit, scoaterea din domnie a lui Gheorghe Ștefan și înlocuirea lui cu Gheorghe Ghica.

Noul Domn de cum sosi în Moldova, din porunca Sultanului eliberă pe Doamna Ecaterina și pe Ștefăniță care plecară de îndată la Constantinopol, la Vasile Lupu.

Această înlocuire este foarte interesantă de știut cum se făcuse și cum de ajunsese Ghica și nu altcineva Domn al Moldovei.

Acest Ghica era de obîrșie albaneză și se născuse într—un sat pierdut din Macedonia. Fiu de țaran foarte sărac Ghica, foarte isteț și vrednic, era foarte bun prieten cu un alt fiu de țaran sărac turc, tot atît de isteț și de vrednic, pe nume Kiupruli.

Ajunși la vîrsta de 16 ani acești doi tineri, goniți de aspră sărăcie din satul lor o porniră la vestitul Constantinopol, spre a—și găsi stăpîni care să îi ia în slujbă să le muncească și ca toți tinerii din toate timpurile cu speranța de a—și croi un drum în viitor.

De—a lungul drumului greu de străbătut și plin de tot felul de primejdii pe acea vreme, acești doi prieteni înfruntau toate primejdiile, ajutîndu—se cu abnegație. Ghica salvînd viața lui Kiupruli într—o luptă cu niște tîlhari ce—i atacaseră. Scăpînd teferi, se legară cu jurămînt că acela dintre ei care va

ajunge cel mai bogat, dacă va ajunge, să—l ajute ca un adevărat frate pe celălalt să se ridice... Jurară și porniră mai departe la drum.

După alte multe peripeții și primejdii prin care iarăși trecură acești doi prieteni buni ajunseră în sfârșit la Constantinopole.

Și stăteau ei în piață așteptând să vină stăpînii bogați care căutau slujitori.

Nu după multă așteptare Kiupruli fu angajat de un pașă turc foarte bogat și își luă rămas bun cu multă emoție, de la Ghica pe care acum îl considera ca pe un adevărat frate.

Durerea despărțirii era cu atît mai mare cu cît amîndoi se întrebau dacă se vor mai întîlni vreodată...

Din nou își reamitiră legămîntul făcut de a se într—ajutora oricînd li s—ar ivi prilejul și iarăși jurară să și—l ție.

La scurt timp după plecarea lui Kiupruli tînărul țaran Ghica fu și el angajat de un boier moldovean în trecere prin Constantinopole și plecă împreună cu stăpînul său în Moldova.

Aci Ghica avu o purtare atît de exemplară, învățînd, fiind supus și devotat, muncind cu vrednicie, încît ajunse secretar iar după trecere de ani și ani reuși prin devotament și istețime să se vadă mereu înălțat pînă ajunse la rangul de Vornic al Țării de Jos din Moldova.

În tot acest timp Kiupruli reușise și el să fie tot mai prețuit de stăpînul său care—l înălță la rangul de om de încredere al său. Și neîncetat stăpînul său n—avea destule cuvinte de laudă pentru inteligența scilpitoare, înțelepciunea, cistea și destoinicia deosebită a lui Kiupruli.

Tot atunci se ivi la Constantinopole o răscoală foarte primejdioasă a tinerilor turci, răscoală care dădea mult de furcă bătrînului Vizir (grad egal cu acela de Prim Ministru) și nu putea fi potolită în nici un chip cu toate sforțările făcute.

Într—o zi veni acest bătrîn Vizir în vizită la acel foarte bogat Pașă, stăpînul lui Kiupruli, de care era legat printr—o veche prietenie.

Și stînd ei la masă începu Vizirul să—se plîngă prietenului său, vătîndu—se de necazurile ce avea cu această primejdioasă răscoală ce nu putea fi astîmpărată cu nimic.

—He, hei! — îi răspunse Pașa cel bogat Vizirului, eu am un slujitor atît de destoinic, atît de înzestrat în toate privințele, încît de orice se ocupă el izbutește în totul peste orice așteptări!

Este un om nemaîntîlnit, cum rar de tot se află. Necazurile ce le ai mă mîhnesc. Îți sînt prieten devotat de o viață întreagă.

Ca să—ți dovedesc cît de mult te respect și cît de mult vreau să te ajut, iată, ți—l împrumut pentru o lună de zile pe Kiupruli al meu și vei vedea cum va reuși el de bine să restabilească ordinea. Nu știi cît e de destoinic.

Mirat foarte de cele ce auzea Vizirul acceptă și îl luă cu el pe Kiupruli.

Deoarece toate încercările de pînă atunci ale Vizirului de a înăbuși răscoala tineretului turc dăduseră greș, disperat de neputința lui, bătrînul Vizir încercă și chipul acesta : îi dădu mînă liberă lui Kiupruli să ia el măsurile ce le va crede de cuviință, imputernicindu—l Vizir pe timp de trei săptămîni. Și într—adevăr atît de destoinicul Kiupruli reuși să restabilească liniștea în Constantinopole, ba mai dădu și numeroase noi dispoziții care reorganizau în chip fericit unele departamente de Stat. Bătrînul Vizir fu călduros felicitat de Sultan pentru rezultatele strălucite obținute și răsplătit împărătește. Această neașteptată schimbare în bine a întregii situații care se datora exclusiv lui Kiupruli îl făcu pe Marele Vizir să nu mai vrea să se despartă de el și reuși să îl cumpere de la stăpînul său după mari insistențe și plătind multe și grele pungi cu galbeni pentru dînsul. O nouă viață începu pentru Kiupruli.

Trăind în preajma Marelui Vizir, fiind omul său de încredere acum, Kiupruli cel atît de înzestrat deveni și unul dintre cei mai desăvîrșiți oameni politici... Iar Marele Vizir mereu îl tot lăuda la Sultan și îi recomanda cu căldură acestuia, ca după moartea sa, să—l numească pe Kiupruli Mare Vizir spre binele și propășirea împărăției.

Ceea ce Sultanul la moartea Marelui Vizir și făcu : îl numi pe Kiupruli Mare Vizir ! Acum Kiupruli conducea cu mînă de fier și destoinicie imensul imperiu otoman. Tot ce hotăra el era pe loc îndeplinit și era cel mai prețuit dintre slujitorii Sultanului. În tot acest timp, pe cînd Kiupruli urca încetul cu încetul treptele cele mai însemnate ale Statului și ajungea pe culmea cea mai de sus a onorurilor, devenind Mare Vizir Atotputernic, Ghica și el în Moldova ajung — după mulți ani — după cum am spus Mare Vornic al Țării de Jos.

Întîmplarea făcu ce Ghica să fie trimis de noul Domn, Gheorghe Ștefan, la Constantinopole împreună cu alți boieri să ducă daruri Sultanului.

Înfățișându—se Sultanului care—i primi în sala Tronului înconjurat de toată Curtea, pe cînd se înclinau smeriți boierii moldoveni în fața lui, și odată cu ei bineînțeleș și Ghica, Vornicul Țării de Jos, acestuia nici prin gînd nu—i trecea că Atotputernicul Mare Vizir ce stătea în stînga Sultanului nu este altul decît fostul său prieten din copilărie, Kiupruli, turcul sărac împreună cu care pornise el în lume să—și încerce norocul.

Kiupruli însă îl recunosc pe fostul său prieten de cum îl văzu. El dădu în șoaptă un ordin Mai—marelui oștilor ce se afla alături de dînsul.

Astfel că la ieșirea din sala Tronului Ghica se văzu poftit de șeful gărzii să meargă într—una din camerele Palatului unde era chemat de Marele Vizir.

Îngălbenind de spaimă, bietul Ghica îl urmă pe ofițer tremurînd din toate mădularele sale, crezîndu—se arestat și tot întrebîndu—se cu ce va fi greșit el și cu ce va fi stîrnit oare mînia Marelui Vizir?...

Intrînd în camera în care Marele Vizir îl aștepta Ghica căzu în genunchi, mai mult mort decît viu, și își ceru iertare, implorînd îndurarea Atotputernicului Mare Vizir, rugîndu—l să nu—i taie capul, căci știut era de toți boierii că numai vinovații erau astfel chemați deoparte spre a fi judecați și condamnați pe loc la moarte. Și cum stătea Ghica așa prosternat îl auzi el pe Marele Vizir grăindu—i pe un ton prietenos și cu multă blîndețe:

—Ridică—te, frate Ghica, au ai uitat cu totul de jurămîntul pe care l—am făcut amîndoi pe cînd înfruntam primejdii cot la cot, atunci cînd am plecat împreună de acasă în lume din cauza sărăciei ?

Vino, frate Ghica, și îmbrățișează—mă, căci îmi ești chiar mai mult decît un frate, tovarăș îmi ești de suferință din vremea tinereții zbuciumate, vino în brațele mele și să ne amintim de acea tinerețe trecută!

Auzind aceste cuvinte lui Ghica i se păru că visează și trecu o bucată de vreme pînă să se dezmeticească el de—a binelea, pînă să înțeleagă deplin cele ce auzea, pînă să—și vină în fire, să priceapă că nu pedeapsa cu moartea îl aștepta aci. Cînd pricepu în sfîrșit că Marele Vizir era chiar fratele Kiupruli în carne și oase, atunci abia venindu—i inima la loc din spaima grozavă ce trăsese, Ghica îndrăzni să se uite cu luare aminte la chipul temutului Mare Vizir și abia atunci recunoscîndu—și prietenul de altă dată pe care ani de zile îl crezuse mort de mult, se încredința că nu—l înșelase auzul. El începu să lăcrimeze de bucurie și fericire și cuteză să—l îmbrățișeze și dînsul pe Marele Vizir.

După ce imensa emoție din primele clipe ale acestei revederi neașteptate se mai risipi, ei începură să—și povestească unul altuia toate prin cîte trecuseră și cum izbutiseră ei să—și croiască un drum glorios în viață.

Ceasuri întregi statură depănîndu—și amintirile zilelor trecute...

Și deodată Marele Vizir vorbi zicîndu—i lui Ghica :

—Ei, frate Ghica, să nu uităm ceea ce e mai însemnat : jurămîntul nostru! Iaca îmi țin jurămîntul dintre noi doi. Eu am ajuns atotputernic. Și așa cum ne—am vorbit iată: te fac Domn al Moldovei!

Mie nu—mi place de loc Gheorghe Ștefan și Sultanul vrea să—l mazilească.

Iacă, de azi chiar să știi că te fac Domn în Moldova !

Dar Ghica îi spuse că el nu vrea să fie Domn, că Domnia e urgie și că îl roagă smerit pe scumpul său frate și prieten Kiupruli să facă Domn pe oricare altul, dar că lui nu—i trebuie Domnie, lui îi ajunge Vornicia.

Dar turcul tot turc, nici nu vroi să audă cele ce spunea Ghica, el o ținea morțiș că juraseră în tinerețe că acela care va fi cel mai puternic va ajuta pe celălalt...

Era el astăzi cel mai atotputernic din ei doi ? Obligat era el ca urmare a jurămîntului să—l înalțe Domn pe Ghica și—l va înălța.

Și învățat să poruncească Marele Vizir bătu din picior și—i porunci lui Ghica să se supuie pe loc ! Și ochii îi fulgerau lui Kiupruli de mînia de a se vedea refuzat de prietenul său Ghica.

Acum acesta ce mai putea face ? N—avu încotro!

Kiupruli fusese în tinerețe prietenul lui, e adevărat, dar acum el era Mare Vizir și conducea în numele Sultanului toate treburile împărăției. De el ascultă lumea întreagă!...

Nevoit fu Ghica să se supună și iaca așa vrînd—nevrînd se văzu Ghica pe neașteptate înălțat Domn în Moldova!

După cîtva timp noul Sultan care ținea mult la Vasile Lupu îl chemă la dînsul și îi spuse că vrea să—

I trimeată din nou Domn în Moldova.

Dar în acești cinci ani, *Vasile Lupu gîndise mult la vorbele adînci ale Ruxandrei, vorbe pline de atîta înțelepciune, vorbe atît de nefericitei, dar atît de învățatei sale fiice...*

Și recunosc în sfîrșit și dînsul că Domnia este o grea povară...

Și îi răspunse pe dată Sultanului, acest Vasile Lupu, cel altădată atît de ambițios și ahtiat de putere, că se simte prea bătrîn și prea suferind ca să mai poată duce tot greul și zbuciumul unei Domnii!

Aceste cuvinte produsera o foarte mare uimire Sultanului !

—Dar, adăugă Vasile Lupu, că îl roagă pe Padișah dacă binevoiește a—i arăta mărinimia lui să dea Tronul Moldovei fiului său Ștefăniță. Ceea ce Sultanul încuviință pe loc.

Iar Vasile Lupu rămase mai departe la Constantinopole, capuchehaie a fiului său. E singurul caz în istorie cînd un tată fost Domn să se mulțumească a fi numai capuchehaie a fiului său...

Astfel în 1659 Ștefăniță, fiul lui Vasile Lupu, fu trimis Domn al Moldovei. Și el nu avea pe atunci decît 17 ani! Deși atît de tînăr suferințele îl maturizaseră și devenise Ștefăniță un înțelept...

Dar așa cum bine zisese Ruxandra, Domnia în Moldova era pe atunci urgie, căci asupra bietului Domn atît de tînăr, Ștefăniță, săriră îndată cu război cînd Constantin Șerban, noul Domn al Munteniei, care urmasse după moartea lui Matei Basarab, — cînd Tătarii, — cînd Pașa din Silistra. Și fiind greu încercat poporul moldovean și de o foamete cumplită și de ciumă tot pe vremea lui, ne spune cronicarul că acest Ștefăniță, deși nevinovat de nenorocirile ce se abătuseră asupra Moldovei, în timpul Domniei lui, rămase în istorie sub sumele de „*Papură Vodă*”,

Această poreclă i—a fost dată din pricina că în vremea lui, oamenii neavînd ce mînca erau nevoiți să mănînce rădăcini și papură.

La nici doi ani de la înscăunarea lui Ștefăniță, muri Vasile Lupu la Constantinopole, în anul 1661.

Jelindu—și soțul, Doamna Ecaterina plecă de la Constantinopole, venind în Moldova și aduse rămășițele lui pămîntești în țară, la Iași, înmormîntîndu—l cu mare cinstire și alai Domnesc în biserica de el ctitorită „*Trei Ierarhi*”.

Acum Ecaterina Doamna rămase la Iași, alături de fiul ei, Ștefăniță Domnul Moldovei.

După moartea lui Vasile Lupu, împotriva căruia Ruxandra ținuse amarnică supărare neînduplecată, Doamna Ecaterina și Ștefăniță Voclă trimiseră vorbă Ruxandrei că o poftesc să vină la Iași să stea cu dînșii, căci va fi primită cu toate onorurile și cu nețărmurită dragoste...

Dar cu aceeași veșnică îndîrjire și neclintită hotărîre, Ruxandra trimise scrisoare că nu are ce căuta în Moldova, cînd tot ce a avut ea mai scump pe lume, Timuș și cei doi gemeni ai lor, zac în mormînt în Ucraina, și că ea nu poate să se despartă de morții ei dragi !...

Dar nici Doamna Ecaterina, nici Ștefăniță Vodă, în marea lor dragoste pentru Ruxandra, nu vroiră să creadă că scrisoarea ar fi cu adevărat scrisă de Ruxandra.

Ba, ținînd Sfat cu boierii, cîțiva dintre dînșii întrebă dacă nu cumva Ruxandra este sechestrată în Ucraina de Cazaci și nu poate scăpa de acolo, spre a veni să locuiască cu mama și fratele ei ?

Căci ce rost avea ea să lîncezească în cetatea Rîșcov singură—singurică, în pustietățile acelea?

—E tare nefîresc și chiar de necrezut lucru, ca Domnița Ruxandra a noastră să refuze a veni aci la noi în Moldova ! — zise cel mai bătrîn dintre boieri, la Sfatul ce avu loc la Palatul Domnesc.

—Nu crede prea slăvitul nostru Domn că ar trebui să mergem noi cu ostile acolo, la fața locului, sa vedem ce taină ascunde acest așa—zis refuz trimis nouă de Domnița Ruxandra și dacă nu cumva ea e ținută ca prizonieră acolo ?

Noi trebuie să mergem și s—o salvăm, să—i redăm libertatea pierdută !...

—Așa e ! așa e ! vorbiră într—un glas toți boierii!

—Să mergem negreșit, în frunte cu Domnul nostru Ștefăniță Vodă, fratele dumisale cît și cu Doamna Ecaterina, care i—a ținut loc de mamă, grăi drept încheiere a celor cuvîntate în Sfat, cel mai bătrîn dintre boieri.

—Să mergem ! întări și Domnul Ștefăniță, s—o eliberăm pe sora mea, căci cu cît gîndesc mai mult, cu atît înțeleg că pesemne ea nu vine în Moldova, „*fiindcă nu este lăsată să vină !*”

Hotărîrea o dată luată, Ștefăniță porni cu oștirea înspre Nistru să—și scape sora „de silnicia cazacilor”. Ajunse îndată la Rîșcov, îl înconjură și începu să—l asedieze în regulă.

Trecuse o săptămînă de cînd el asedia Rîșcovul, cetate foarte bine întărită, cînd iată că vine o solie la Ștefăniță Vodă, care îl pofteste să meargă în Cetatea Rîșcov să—și vadă sora, pe Ruxandra.

Ceea ce Ștefăniță primi pe dată.

Întrevederea dintre soră și frate a fost rece, ca gheața...

—Ce vreți de la mine ! îl întâmpinase cu asprime Ruxandra, pe un ton răstit.

„De ce nu mă lăsați în pace în nenorocirea și durerea mea ?

—Dar am venit să te eliberăm ! — îi răspunse Ștefăniță, mirat de primirea ce i se făcea.

Am venit să te scoatem de aci unde te țin cazacii prizonieră, scumpă și iubită surioară, să te aducem acasă, în Moldova noastră!

—Ce fel de scorniri mai sînt și acestea ? — îl înfruntă Ruxandra bătînd din picior mînioasă !

„Nu mă țin cazacii prizonieră ! Nicidecum !

Află că aici eu sînt stăpînă, și fac ce cred *eu* de cuviință.

Aci este casa mea !

„Cetatea mi—a fost dată mie pe veci de socrul meu.

„Singura mea dorință, singura mea liniște, este să rămîn lîngă mormîntul lui Timuș, soțul meu, și al celor doi prunci ai noștri!

„Am suferit destul din cauza poftelor de mărirea și de Domnie a tatei!

„El mi—a năruit viața, mi—a dus soțul la moarte ! El, tata, a purtat păcatul acesta !

Aci nimeni nu mă ține cu silnicie !

Liberă sînt să plec oricînd !

Dar nu vrei să plec de pe aceste meleaguri!

Du—te acasă liniștit, frățioare, inimos și bun !

Și să știi că numai din propria mea dorință, căci aceasta socotesc că e mai bine, stau eu aici în Rîșcov !

Căci aci regăsesc amintirile singurelor clipe fericite petrecute de mine cu Timuș, cel mai minunat soț din cîți au fost vreodată pe lume !

„Și acum înțelesu—m—ai ? Acesta e adevărul adevărat ! Mergi sănătos acasă în Moldova și pe mine lasă—mă în pace, în nenorocirea și durerea nemărginită ce—mi sfîșie inima, durere ce nu mi se va alina niciodată...

Auzind vorbele Ruxandrei uluirea lui Ștefăniță Vodă era de nedescris.

Nu mai știu să spună nimic...

Își privi lung sora, amuțit... . Apoi își luă trist rămas bun de la dînsa, o salută cu o adîncă închinăciune și plecă întristat foarte...

De—ndată ce ajunse la el în tabără, porunci pe loc să se întoarcă trupele îndărăt, în Moldova, iar el se așeză în fruntea lor făcînd cale întoarsă...

Dar, pe tot acest drum al întoarcerii, Ștefăniță Vodă fu tăcut, îngîndurat și adînc mîhnit...

Iar pe față i se citea o mare suferință și nespusă nedumerire...

Căci în locul prea frumoasei Ruxandra, cea zglobie, veselă și sprintară pe care și—o amintea dînsul de pe cînd atît de fericită și strălucitoare dansa cu Timuș, mireasă fiind, acum, numai după trecere de 6 ani, el găsisese o femeie adînc îndurerată, asprită de suferințe, scurtă la vorbă, crispată și mîniindu—se repede, aproape să zici că era o străină, — atît de schimbată era ea — aproape de nerecunoscut... da, da, ca o străină...

Și oftă adînc bietul Ștefăniță Vodă, mergînd adînc tulburat, cu capul plecat, în fruntea oștilor pe drumul de întoarcere...

.....

Reîntors acasă la Iași, Ștefăniță Vodă fu încă mult timp sub povara gîndurilor frămîntate și a uimirii simțite, asupra atîtor mari schimbări petrecute în înfățișarea și m firea surorii sale dragi...

Iar în anul 1662 Ștefăniță Vodă, deși numai în vîrstă de 21 ani, se îmbolnăvi greu pe cînd se afla inspectînd zidurile și întăririle unor cetăți de la graniță și numai în trei zile muri. *Cu chipul ciumei era înfățișarea bolii zice cronicarul Miron Costin.*

Și fu și el înmormîntat tot la biserica „*Trei Ierarhi*” din Iași, alături de Vasile Lupu, tatăl său, cu mare cinstire și alai Domnesc, plîns de toți, atît pentru bunătatea inimii lui nobile, cît și pentru tinerețea lui ce se stinsese înainte de vreme...

„*Iar Doamna Ecaterina, spune cronicarul, poate să fi plecat după aceasta în Georgia, patria ei, sau în altă parte, căci nimic nu se mai știe despre dînsa, pierdută îi este urma.*”

Încă din 1657 murise Hatmanul Bogdan Hmielnițki, conducătorul viteaz între viteji al căzăcimii Zaporojene și drept urmaș al său la Hătmănie fusese ales cel de al doilea fiu al său, Iurie.

Dar numai după câțiva ani, muri și acest Iurie și neavînd el copii, o dată cu el se stinge și neamul strălucit al lui Hmielnițki...

Capitolul XXVIII. SFÎRȘITUL RUXANDREI

După moartea singurelor rude ale bărbatului ei, deoarece în Moldova murise și Ștefăniță fratele ei, iar Doamna Ecaterina plecase fără să i se știe de urmă, acum cînd rămase cu totul și cu totul singură pe lume, slăbită de suferință, îmbătrînită înainte de vreme, Ruxandra cea dezrădăcinată, cuprinsă de dorul de țară pe care durerea și ciuda pe tatăl ei nu—l putuse înăbuși nici cum, se hotărăște ca neîntîrziat să vină în Moldova, patria mult iubită, unde avea drept moștenire de la mama ei o moșie „*Delenii*”, situată în apropiere de Botoșani.

Aci se stabili ea și trăi tot singură—singurică, păstrînd mereu vie în suflet, icoana lui Timuș, soțul atît de mult iubit, de dînsa de—a lungul întregii ei vieți !...

Și astfel trecură ani și ani...

Douăzeci și șase de ani trăi Ruxandra la moșia ei, ducîndu—și viața de azi pe mîine, singură—singurică, uitată de lume, ca o schivnică, făcînd binele, ajutînd pe sărmani, fiind o stăpînă bună și milostivă.

Dar soarta vitregă care a urmărit—o crunt pe Ruxandra, Domnița cea fără noroc, nu se dezminți nici chiar acum...

Trecuseră 34 de ani de la moartea năprasnică a lui Timuș.

Treizeci și patru de ani de jelire și durere pentru Ruxandra...

Atît de dureroasă, de plină de zbucium și deznădejde i—a fost viața Ruxandrei, iar moartea i—a fost cumplită !

Ea era acum o biată bătrînă în vîrstă de 58 de ani.

Spun cronicarii că, în 1687, regele Poloniei Sobieski, fiind în război cu Turcii trecu prin Moldova arzînd și nimicind totul în calea—i...

Foarte înspăimîntată, Doamna Ruxandra Hmielnițki, acum bătrînă, fără puteri, fugi de la moșia ei, luînd cu dînsa toate bunurile de preț ce avea și se adăposti în Cetatea Neamțului, încuind porțile și așteptînd să treacă urgia.

Dar în cetate acum, nu se mai aflau ostași care s—o apere, ca altădată așa încît ne relatează Neculce :

„niște Leși răzleși umblînd după —pradă, putură să pătrundă în Cetatea Neamțului cu multă ușurință.

„Și au luat—o aceia pe Ruxandra și cu multe munci și cazne au muncit—o pentru avuție, cerîndu—i să le spuie unde au ascuns averea și juvaierurile. Iar ea n—avea cu dînsa altă avuție decît 19.000 de galbeni pe care li le—au dat.”

„Atunci, acei neoameni i—au tăiat capul pe prag cu toporul...”

Atît se știe despre sfîrșitul îngrozitor al Ruxandrei.

O crimă odioasă a unor tîlhari care i—au curmat viața, biata de ea, victimă nevinovată a cruzimei prădătorilor năvălitori...

.....

Dar mai umbla tot pe atunci zvonul, că acești leși nu ar fi venit așa de capul lor, ci că fuseseră mai dinainte plătiți de prințul Wisznowiețky — fostul pretendent respins — care o ura cumplit și din răzbunare plătise anume tîlhari să o ucidă pe Ruxandra, drept pedepsire a ei fiindcă—l insultase și—l izgonise cu rușine odinioară cînd venise la Rîșcov s—o ceară pentru a treia oară de soție...

Că el mocnise ura lui împotriva ei cu neînduplecare și cu trecerea anilor această ură devenise tot mai năpraznică !

Numai așa s—ar explica acea nemaipomenită cruzime a tâlharilor a—i tăia capul cu securea !
Căci, dacă nu ar fi fost plătiți s—o omoare, ce nevoie ar mai fi avut ei să ucidă o biată bătrână fără putere, după ce îi luase tot avutul ?...

Acestea sînt zvonurile cu destul temei de altfel, cari circulau prin Moldova în acea vreme...

Adevărul—adevărat însă nu—l va putea afla nimeni, niciodată...

Nici o relatare în plus nu avem de nicăieri, nimic alta nu se știe...

Iată de ce moarte îngrozitoare a avut parte biata Domnița Ruxandra cea fără de noroc, ea care altădată fusese cea mai frumoasă dintre cele mai frumoase, ea mai plină de alese însușiri și de virtuți, cea mai învățată dintre toate Domnițele, din acea vreme !...

Și deși a fost fiică de Domn, toate aceste daruri minunate la nimic nu i—au folosit, spre a o scăpa de urgisire!

Căci a fost ea cea mai nenorocită dintre femeii! Și cea mai fără de noroc !

Și a trecut Ruxandra astfel prin viață fără să cunoască alta decît nenorociri, lacrimi și durere...

Pentru doar cîteva luni de fericire, o viață întreagă de desnădejde și singurătate, de pustiu și jale nemîngîiată...

.....
Cronicarii au preamărit—o pe Domnița Ruxandra pentru toate alesele ei însușiri, pentru deosebita ei frumusețe și bunătate, pentru marea ei cultură și inteligență.

.....
Iar noi dorind ca amintirea ei să fie nepieritoare, v—am înfățișat dureroasa ei viață reînviind cu pioasă dragoste acel trecut al strămoșilor noștri, trecut atît de plin de farmec, dar și de zbuciumate frămîntări și neconținute restriști izvorîtoare de neînchipuite suferințe...

.....
SFÎRȘIT

București

1 Decembrie 1964—31 ianuarie 1965